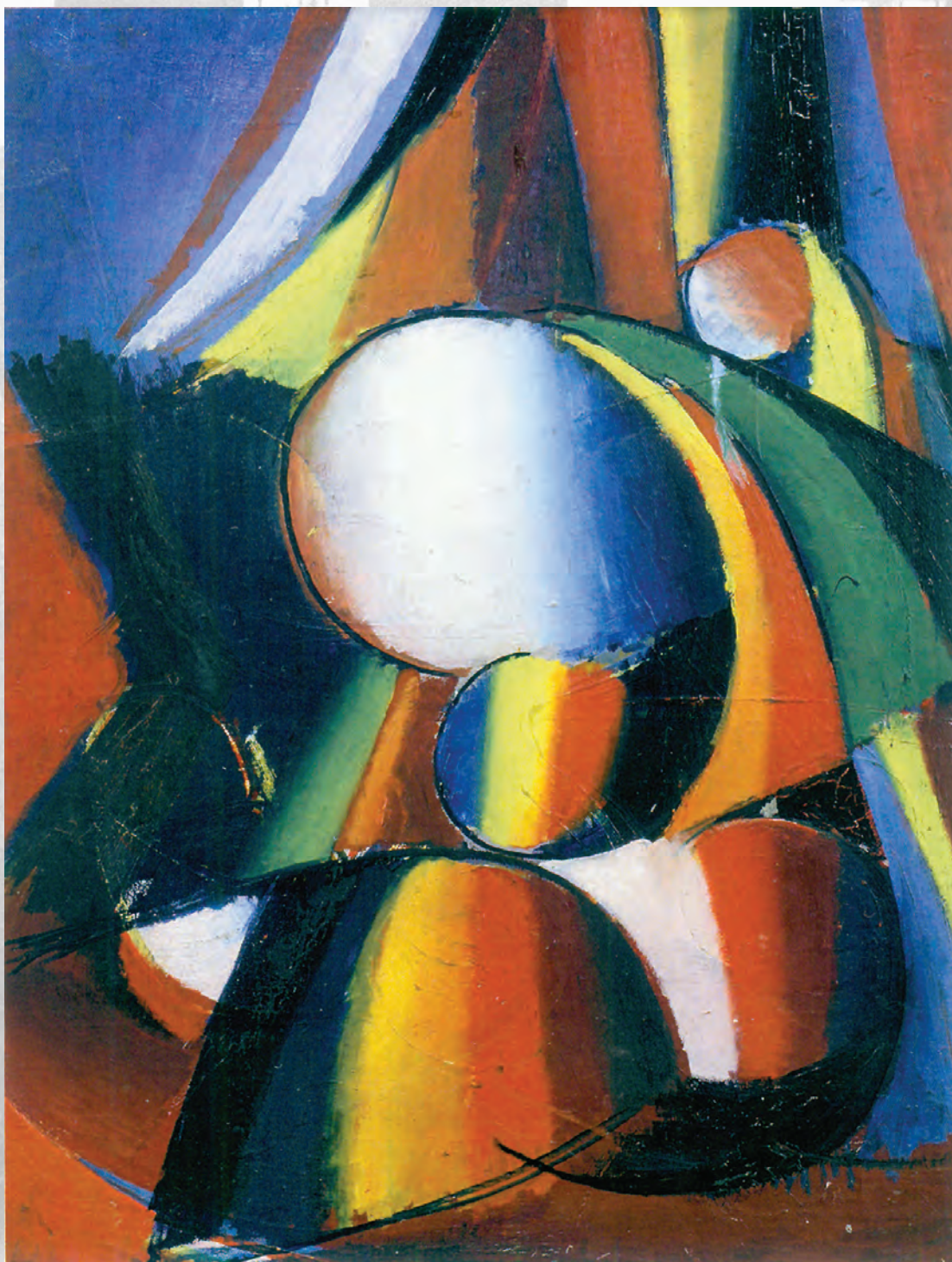

KULTURNÍ KLUB

INFORMAČNÍ ČASOPIS
ČECHŮ A SLOVÁKŮ
V RAKOUSKU

11-12

listopad – prosinec

2020

40. ročník

Fejeton Ludvíka Kavína

Máme tu podzim. Zatím je docela teplo. Každou chvíli poprchává. A sluníčko se objevuje a prosvěcuje naše dny spíš úsporně. Můj právě tříletý vnouček Matýsek dostal k narozeninám deštník. Měl radost a nedivím se mu. Jeho deštník je lehoučký, snadno si ho sám může otevřít a zase sklopit a podle mého je nejdůležitější, že je světlý a posetý barevnými obrázky. Myslím, že takový deštník je tu k tomu, aby se na něj člověk díval a měl z toho pohledu radost. Matýsek to vydržel a naplno se podílel na oslavách svých tříletých narozenin, ale když už toho bylo dost, měl ještě před odchodem do „věčných lovišť“ bezpodmínečný zájem vyrazit i s deštníkem do ulic. Poprchávalo, takže se s deštníkem jen nepředváděl, ale prakticky ho během celé procházky používal. Kdo šel s ním, usmíval se. Matýsek schován pod deštníkem, to bylo jako obrázek pochodujícího hříbečku s pomalovanou klenbou. Pěkné chvíle v pošmourné Vídni počátkem listopadu 2020.

Ve Vídni, která zažívá výzvy politiků, abychom raději neopouštěli své byty a vycházeli z domu jen v nejnnutnějších případech. Kvůli nebezpečnému a neprobádanému koronaviru, ale nejnověji taky kvůli šokujícímu ozbrojenému útoku na relativně pokojný život města. Pár metrů od židovské synagogy, v místech, kde už se po celá desetiletí scházejí především mladí lidé, kde „to žije“, atentátník zastřelil a zranil lidi. Občany města, ve kterém sám vyrostl, se kterými se bezpodmínečně po léta musel potkávat a možná také spolupracovat (dosud se toho o něm příliš málo ví). Vypěstoval si v hlavě fantasmagorickou, takzvaně islamistickou představu, že jejich život – těch jiných – není to pravé ořechové, že je potřeba je o tom přesvědčit, a nejlépe tím, že je pozabijí, že jich co nejvíce postřílí, a to právě v místech, kde se rádi setkávají a baví. Jejich kultura a způsoby jejich zábavy mu evidentně příliš „lezly na mozek“. A tak se rozhodl je postrašit. Myslím, že nebyl tak blbý, aby nevěděl, že tím nezmění charakter naší otevřené (někdy bohužel jen málo) společnosti, ale rozhodl se ke svému činu proto, že už nevydržel tlak jinakosti, která ho obklopovala. A možná mu také došla trpělivost, protože si nevěděl rady, jak ty milióny lidí kolem sebe přesvědčit o tom, že by měli žít jinak.

Asi před rokem jsem se docela skamarádil se skupinou mladíků, kteří přijeli do Evropy studovat naše jazyky a poté také odbornosti, které zatím pořád ještě nemohou studovat v zemích, kde se narodili. Byli a snad ještě pořád tady (v Evropě) jsou zcela legálně. Během několika měsíců jsem se s nimi bavil o nejrůznějších věcech, až to došlo tak daleko, že mě zvali na návštěvu k sobě domů. Až v jednom rozhovoru s jedním z nich, s osmnáctiletým šikovným a inteligentním klukem, jsme došli k opravdu intimnímu povídání si o našich vztazích, zvycích, zájmech, ba i o naší víře či nevíře (považuji se za agnostika). A ten můj mladičkový kamarád vytvořil během povídání jakési tajemno a napětí, sám zřejmě přemýšlel, jestli mně své největší přání má prozradit, až to konečně udělal. Řekl mi: „Víš, co je mým největším přáním? Aby nejpozději do konce mého života žili na této zeměkouli jen muslimové.“ Neřekl jsem mu, že je blbec, ani to, že je to nějaká jeho výchovou naoktrojovaná nerealizovatelná vidina. Začal jsem mu vyprávět o tom, že nejenom on a jeho náboženství má tyhle představy, že konkrétně křesťané tyto představy měli už zhruba před tisíci lety, vyprávěl jsem mu o křížáckých taženích, o tom, že vidiny jako ta jeho vedou nezadržitelně k nenávistnému vraždění, a to se koneckonců neodehrává kvůli víře, ale především kvůli snahám o ovládnutí jiných, o moc, ale nikoliv především o moc duchovní, kulturní, ale o moc politicko-ekonomickou. Poslouchal mě, ale nekomentoval nic z toho, co jsem mu říkal. Pochybuji, že jsem ho o nebezpečnosti jeho „největšího přání“ přesvědčil. Zanedlouho jsem potom z místa našich setkávání odjel a ve Vídni nemám a nevyhledávám příležitost k podobným rozhovorům. Ale nepochybuji o tom, že i ve Vídni, tak jako v jiných místech Evropy, jsou kluci (v mém věku je to i docela oprávněné říkat tak teenagerům, ba i dvacetiletým), jejichž největším životním přáním je, aby na celém světě žili jenom muslimové. Většina křesťanů se z dávných snů, aby na této zemi žili jen křesťané, už dávno vysvobodila.

Utopie mohou být krásné a často jsou impulsem k novému vidění světa, skutečností i k novým pokusům, cestám. Společenské utopie ovšem v sobě vždy skrývají také nebezpečí, ujmou-li se jich politikové či politická hnutí, a neobsahují-li záruky sebereflexe či taky reflexe zvnějšku těchto hnutí. V případě různých komunit či státních útvarů pak mohou narůst či narůstají do obludných rozměrů. Narodil jsem se ve třiačtyřicátém roce a moje maminka mi opakovaně vyprávěla, že moje první slovo nebylo máma, ale bom-bom, protože když jsem začínal mluvit, opakovaly se nálety na moje rodné Brno a já tak komentoval bombardování. Také jsem ještě zažil konec jednoho zvrhlého režimu, který podle mého soudu také vznikl z utopie: národního socialismu. A když jsem pak rozum bral – a i po velkou část svého života –, „popasovával“ jsem se se skutečností, že jsem žil ve státě, který také vznikl jako jedna z možností, jak dospět k „zářným zítřkům“. Od samého vzniku prvního režimu tohoto typu bylo různým osobnostem zřejmé, že jde o utopii. Pražské noviny Národní listy psaly už 10. listopadu 1917 [!!] (tedy pár dní po takzvané Velké říjnové socialistické revoluci): „Program Lenina se hodí znamenitě za látku utopistického románu, hodnou pana Uptona Sinclaira. Ale nemůže být, nechť zní sebesvůdněji, programem vlády, neboť žijeme teprve ve století dvacátém.“

Myslím, že nesmíme zavírat, ba ani přivírat oči před vírami pokřivenými různými ideologiemi, že bychom neměli jako zastydlí pubertáci mlčet, abychom raději nenarazili. Takže například islamistům bychom neměli říkat, že jsou blbí nebo zločinci (pokud se jimi už nestali), ale měli bychom je přimět k veřejné diskusi o jejich snech a odpovídat jim na základě zkušeností, které naše evropské civilizace už mají zažitě. Je to naše zodpovědnost, abychom si tak uchránili naše svobody. Naše otevřenost je jednou z podstatných svobod. Naše otevřenost je jako světlá klenba dětských deštníčků – má šanci dodat nám vnitřní radost i pod zamračenými oblohami a v deštivých dnech.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, členové Klubu, tento rok je pro každého z nás zkouškou trpělivosti a důvěry v pozitivní změnu, i když tomu poslední události (lockdown, atentát) vůbec nenasvědčují. Skoro nic, co jsme plánovali, se nám nepodařilo dovést kvůli koronaviru do konce. Stále ještě doufáme, že v prosinci budeme mít možnost pozvat Vás na plánované koncerty, ten májový již ovšem nenahradíme. Všichni, kteří se u kolegyně Mag. Evy Zemanové přihlásili, budou o nových termínech vyrozuměni. Ty budou ohlášeny rovněž na klubových webových stránkách, otisknout je v Kulturním klubu bohužel nestihnáme.

Snad Vás budeme v příštím roce opět moci zvát na pravidelná promítání, letos přerušena koronavirem, do kinosálu českého velvyslanectví každé druhé pondělí v měsíci, nadále ve spolupráci s Českým centrem a českým velvyslanectvím.

Doufáme, že se nám alespoň něco z letošních připravovaných programů podaří převést do nadcházejícího roku oslav – jedná se především o putovní výstavu k založení Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku a 40. výročí časopisu Kulturní klub. Věříme, že budeme mít možnost realizovat „májový koncert“ na českém velvyslanectví, jehož brány se zase otevřou.

Jednu pozitivní zprávu ale pro Vás máme: po dlouholetých žádostech, peticích a tiskových zprávách se podařilo zástupcům – předsedům národnostních menšin – docílit slibu Spolkového kancléřství, že zvýší dotace o cca. 4 milióny EUR (jak budou rozděleny, zatím není známo). I na tomto úspěchu se podílel Klub v úzké spolupráci s vídeňskou ARGE pro národnostní menšiny. Stejně pozitivní zprávu jsme obdrželi z Prahy, že i přes koronavirovou krizi bude navýšen finanční příspěvek České republiky, a to hlavně na vyučování českého jazyka v zahraničí a na vydávání krajanových tiskovin.

Zároveň se omlouváme, že Vás nemůžeme s předstihem dokonale informovat o programech Českého centra ani Slovenského inštitútu, obě dvě instituce jsou dočasně uzavřeny. České centrum náhradou nabízí přenosy na YouTube, informace najdete na webu Českého centra. Slovenský inštitút nabízí rovněž zajímavé online přenosy – linky různého druhu a podrobné informace najdete na webu Slovenského inštitútu.

Další dvojčíslo Kulturního klubu (1-2/2021) je tradičně z časových důvodů plánováno na konec ledna.

V tomto čísle nacházíte přiložené složenky na uhrazení předplatného pro členy Kulturního klubu na rok 2021: 35 € inkl. časopis, pro nečleny-abonenty časopisu 37 €. Prosíme, abyste byli tak laskavi a předplatné zaplatili co nejdříve, pokud možno ihned, opakované zasílání složenek totiž navyšuje nejen naše náklady, ale znamená i zbytečné pracovní zatížení. Nezapomeňte, prosím, na složence označit, zda se jedná pouze o ABO, jinak bychom mohli mylně doufat, že se jedná o dar na tiskový fond.

Hezké chvíle nad stránkami Kulturního klubu Vám přeje

ing. Helena Baslerová

Obsah

Fejeton	2
Editorial – Obsah – Impressum	3
Klub připravuje	4
Kultura	6
Zajímavosti & Události	40
Ekonomika	50
Věda a technika	54
Správy ze Slovenska	62
Sokol & sport	68
Úvahy a postřehy	71
Z české a slovenské Vídně a okolí	72
Informace	86
Inzerce	93
Příloha: Čtení na Vánoce	I-XII

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku

Majitel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku

Vydavatel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku (ing. Helena Basler),
Mohsgasse 30/9, 1030 Wien

Redakční příprava a sazba: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha

Tisk: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

KULTURNÍ KLUB. Informationszeitschrift der Tschechen und Slowaken in Österreich

Medieninhaber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich

Herausgeber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
(Ing. Helena Basler), Mohsgasse 30/9, 1030 Wien

Verlagsort: 1030 Wien

Hersteller und Herstellungsort: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha &
Quatro print, a. s., Brno, Tschechische Republik

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung und durch MZV ČR

Dotácia: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Redakce: Mohsgasse 30/9, 1030 Wien,

mobil (od 10:00): 0043-0-664 97 33 764, fax: 0043-1-79 88 454

e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Vedoucí redaktorka: ing. Helena Basler

Zástupkyně vedoucí redaktorky: Mag. dr. Marie Brandeis

Redakce: Mag. Pavlína Böhmová-Lössl, DI Gabriela Jakelc, Anna Křivanová

Technická redakce: Ing. Kurt Mattola, Mag. Richard Basler

Redakční kruh: DI Gabriela Jakelc, Eva Kalinová, Ludvík Kavín, Michaela Kováčiková, dr. Marta Marková, Mag. Daniela Makový Nedas, Mag. Andrea Ozábalová, dr. Kweta Ozábalová, P. Václav Sládek O.Cr., DI Tomislav Vašíček, doc. JUDr. Marián Velický, CSc., ing. Jiří Zajíček, ThLic. Petr Žaloudek

Fotografové: Mag. Richard Basler, Kurt Mattola, Mag. Eva Zemanová

Distribuce: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

Vážené čtenářky a vážení čtenáři,
dovoluji mi, tak jako každý rok, veřejně poděkovat týmu Kulturního klubu – výboru, redakci, redakčnímu kruhu – za jeho obětavou a bezplatnou práci a také poděkovat za podporu a trpělivost jejich rodinným příslušníkům. Srděčné díky patří všem přispěvatelům, spolupracovníkům a příznivcům Klubu, všem spřízněným institucím a spolkům i Vám, čtenářům, za Vaši přízeň.

Jménem Kulturního klubu a také jménem svým Vám všem přeji pokojné a – pokud možno v dnešní situaci – radostné Vánoce a šťastný a úspěšný nový rok 2021!

Zůstaňte zdraví!

ing. Helena Baslerová

UPOZORNĚNÍ

Filmová představení na českém velvyslanectví jsou až do konce tohoto roku zrušena (covid).

Předběžné termíny promítání 2021:

11. 1., 8. 2., 8. 3., 12. 4., 10. 5., 14. 6., 13. 9., 11. 10., 8. 11., 13. 12.

Začátek představení, pokud není jinak uvedeno, vždy v 19:30, prosincová pohádka v 18:00.

Změna programu vyhrazena.

Česká hudební Vídeň 2020: Cyklus koncertů staré hudby

Pořádá Nadace pro dějiny kultury ve střední Evropě (Praha)
ve spolupráci s Kulturním klubem Čechů a Slováků v Rakousku
za podpory Ministerstva kultury České republiky.

Projekt navazuje na loňský cyklus koncertů staré hudby „Česká hudební Vídeň 2019“, který v říjnu a listopadu 2019 vyvrcholil koncerty čtyř předních českých souborů zaměřených na středověkou, renesanční a raně barokní hudbu (Gontrassek, Ensemble Versus, Capella Ornamentata, Hof-Musici) a jenž byl uspořádán s finanční podporou Odboru mezinárodních vztahů Ministerstva kultury ČR ve spolupráci s výše uvedeným Klubem Čechů a Slováků v Rakousku pod záštitou velvyslankyně ČR v Rakousku J. E. JUDr. Ivany Červenkové.

V návaznosti na zmíněný loňský koncertní cyklus se pořadatelé letos zaměřili na prezentaci mladých interpretů (solistů i souborů), kteří se při svých uměleckých interpretačních aktivitách nechávají inspirovat starou hudbou bohemikální proveniencí (Hof-Musici, Musica figuralis, Jiřina Dvořáková Marešová aj.). Jejich prostřednictvím bude rakouské obecnostvo seznámeno s tvorbou starých českých mistrů 17. a 18. století nebo s díly, která jsou spojena s českým prostředím (mj. Draghiho oratorium *S. Wenceslao* z roku 1680).

Jiřina DVOŘÁKOVÁ MAREŠOVÁ

Varhanní recitál: (Nejen) staří čeští a moravští mistři

KDY: sobota 19. prosince 2020 v 17:00 hod.

KDE: Chrám Panny Marie na Nábřeží / Maria am Gestade,
Salvatorgasse 12, 1010 Wien

PROGRAM:

- Sigfried Karg-Elert (1877-1933): *Nun danket alle Gott*, (*Marche triomphale*), op. 65
- Jiřina Dvořáková Marešová: Varhanní improvizace na témata *Biblických písní* A. Dvořáka
- Čeští autoři působící ve Vídni, pro Vídeň, pro Josefa II.:
- Jiří Ignác Linek (1725-1791): *Preambulum in C*
- Johannes Brahms (1833-1897): *Herzlich tut mich verlangen*, op. 122, č. 10
- Josef Mysliveček (1737-1781): *Sonata II G dur: Andantino – Minuetto – Trio*
- Louis Vierne (1870-1937): *Carillon de Westminster* (ze sbírky *Fantazijní kusy*, op. 54)
- Karel Blažej Kopřiva (1756-1785): *Preludium – improvizace*
- Jiřina Dvořáková Marešová: Varhanní improvizace na témata W. A. Mozarta
- František Xaver Brixi (1732-1771): *Seykorka*

S podporou rektorátu chrámu Panny Marie na Nábřeží a České duchovní služby Arcidiecéze Vídeň.

ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA.

Jiřina Dvořáková Marešová patří mezi nejzajímavější osobnosti mladé generace českých varhaníků.

Vystudovala hru na varhany na Konzervatoři v Praze ve třídě prof. J. Popelky a Hudební fakultu Akademie múzických umění v Praze pod vedením doc. J. Tůmy. Svá studia si rozšířila na Hochschule für Musik und Theater Hamburg ve třídě prof. W. Zerera a také doktorským studiem na Hudební fakultě AMU v Praze disertační prací s tématem „Teoretické základy varhanní interpretace“. Vystupuje na mezinárodních hudebních festivalech (Smetanova Litomyšl, Teatrums Kuks, Festival barokních umění Český Krumlov, Český varhanní festival, Orlicko-kladský varhanní festival, Varhany znějící apod.) a je vyhledávaným ko-

morním hráčem. Spolupracuje s vynikajícími sólisty (např. I. Troupová, V. Veverka) a příležitostně s významnými hudebními tělesy (Hof-Musici, Praga Camerata, Ensemble Lucis, Collegium Marianum, Musica Florea, SOČR ad.).

Nahrává pro Český rozhlas v rámci projektu *Historické varhany Čech a Moravy*. V současné době se věnuje vedle interpretace především volné varhanní improvizaci. Účastní se společných uměleckých projektů s divadelními soubory (např. Národní divadlo, Švandovo divadlo ad.), tanečníky (+420 people, historické tance), výtvarníky a soudobými hudebními tvůrci. Má za sebou četné zvukové snímky a přes desítku vlastních CD se sólovou, komorní i autorskou hudbou.

Hof-Musici

Antonio Draghi: *L'Abelle di Boemia, overo S. Wenceslao*

Oratorium k počtě hlavního patrona zemí Koruny české od dvorního kapelníka císaře Leopolda I., které bylo poprvé provedeno v kapli Všech svatých na Pražském hradě roku 1680 a reprízováno roku 1688 ve vídeňské dvorní kapli (Hofburgkapelle).

KDY: **21. prosince 2020 v 19:30 hod.**

KDE: **Kostel sv. Karla Boromejského / Karlskirche, Karlsplatz, 1040 Wien**

Dílo o délce ca. 80 minut je nastudováno podle unikátně dochované rukopisné partitury v Österreichische Nationalbibliothek ve Vídni a dobového tisku libreta v Národní knihovně v Praze.

Obsazení: 9 zpěváků,
4 instrumentalisté.

Hof-Musici je soubor specializující se na interpretaci barokní hudby s použitím dobových nástrojů. Jeho německolatinický název (doslova „Dvorní hudebníci“) vychází z obvyklého označení šlechtických kapel na území Svaté říše římské v období vrcholného baroka. Zakladatelem a vedoucím souboru je cembalista Ondřej Macek.

S podporou rektorátu kostela sv. Karla Boromejského a pod záštitou velvyslankyně ČR v Rakousku J. E. JUDr. Ivany Červenkové.

Musica figuralis

Symfonie ve službách moravské církve

Anton Neumann (1720?-1776)

Joseph Puschmann (1738-1794)

Wenzel Müller (1767-1835)

KDY: **?? prosince 2020 v 19:30 hod.**

KDE: **Kostel sv. Karla Boromejského / Karlskirche, Karlsplatz, 1040 Wien**

Musica figuralis je vokálně-instrumentální těleso zaměřené na stylovou interpretaci hudby zejména druhé polovi-

ny 18. století, které založil v roce 1997 dirigent, cembalista a varhaník Marek Čermák.

Koncerty se uskuteční v podmínkách aktuálně platných omezení kvůli pandemii covid-19.

Termíny budou upřesněny. Prosíme, nezapomeňte na roušky!

Prosíme Vás, abyste předem ohlásili svou účast kvůli redukovanému počtu míst na e-mail evazeman@gmx.at nebo telefonicky na čísle 0664 5143329.

Na přední straně obálky:

Milan LALUHA: Irena, 1962, olej na lepence, 61,5 x 49 cm

K životu a dílu Milana Lалуhy viz str. 12.

Časopis je vydáván s podporou Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH
V ZAHRAŇIČÍ

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Litografie i plakáty Jiřího Šalamouna

Výtvarník Jiří Šalamoun je známý hlavně jako otec figurky Maxipsa Fíka. Jeho umělecký záběr je však mnohem širší. Zahrnuje mimo jiné litografie či tvorbu filmových plakátů. Právě litografie a plakáty z osmdesátých a devadesátých let obsahovala výstava v pražské Galerii Millenium *Silná dobrá vůle*.

Jakou měl invenci, lze dobře poznat na tehdejším filmovém plakátu. Musel zapojit svou fantazii, aby mohl pomocí estetické zkratky vyjádřit podstatu filmu a přitáhnout pozornost filmových příznivců. Tehdy totiž výtvarníci filmových plakátů znali děj většinou z několika fotografií a zbytek si museli domyslet.

Plakát ke slavné americké komedii *Nebožtíci přejí lásce* s Jackem Lemmonem, vytvořil Šalamoun tak, že do centra díla umístil černou rakev a do ní vložil narůžovělé ženské šaty. Aniž by člověk věděl, o čem film pojednává, přitáhne jeho pozornost tvarový i barevný kontrast. Oblíbený film režiséra Dušana Kleina *Jak básníkům chutná život* zase pojal jako mírně pop-artový komiks. Místo typických textových bublin umístil mezi obrázky veškeré informace o díle (režie, herecké obsazení či popis děje).

Protože se děj české krimikomedie *Holka na zabití* režiséra Juraje Herze odehrává v kuchyni horského hotelu, umístil výtvarník na plakát čtyři kuchyňské nože s narudlým ostřím. Jeden z nich má vylámanou čepel, takže připomíná vyceněné zuby.

Smysl pro výtvarnou zkratku uplatnil i u litografické abstraktní tvorby, kde význam grafických symbolů a znaků zvýraznil zvolenými barvami. Toho je příkladem litografie *Hrozebná výzva*, kde pracoval s kontrastem bílého podkladu a černožlutých totemových znaků. Kompozice tak připomíná vytrženou stránku z čarodějnické knihy mytického alchymisty.

Tvorba Jiřího Šalamouna prezentovaná na výstavě ho ukazuje coby řemeslně dokonalého tvůrce se smyslem pro detail a také jako člověka, který umí pracovat s vizuální fantazií a své vize dokáže dokonale přenést na plochu obrazu.

(mk)

Pavel Kantorek na podzim opět na Smíchově

Stalo se již dobrou tradicí, že na podzim opět nechyběla v programu Galerie Prádelna, která je součástí KC Prádelna v Holečkově ulici v Praze na Smíchově, expozice Pavla Kantorka (1942-2017).

Letos se konal třetí ročník výstavy tohoto umělce pod názvem *Babí léto s humorem III*. Výstava byla připravena spolkem InGarden ve spolupráci a za finanční podpory Městské části Prahy 5.

Expozice nabízela návštěvníkům 40 velkoformátových tisků, které byly výběrem z autorovy tvorby. Součástí výstavy byl také životopisný panel o autorovi s kontaktními údaji na spolek InGarden, který od roku 2010 autora zastupuje a propaguje jeho tvorbu především formou výstav a dále také prodejem tisků nebo originálních kreseb a dalších předmětů spojených s autorovou tvorbou. Další sou-

částí byl také Kantorkův životopisný panel připravený speciálně pro dětské návštěvníky.

V Česku Pavel Kantorek proslul jako vynikající autor kreslených vtipů a povídek především se zvířecí a vědeckou tematikou. Mnohé z nich vyšly v časopise *Vesmír*, v letech 1964-1968 pravidelně v *Dikobrazu*. Je autorem několika tisíc vtipů, které od sedmdesátých let 20. století vycházely ve Švýcarsku, v Německu, v Kanadě a po sametové revoluci 1989 se opět objevily i v Česku. Za kresbami koček, myšek, slepic či žab schovával politický podtext.

V roce 1968 Pavel Kantorek emigroval do Kanady a v Čechách jeho kresby nesměly vycházet. Mnohé jeho vtipy vyšly i knižně. Z publikací, které vydal, lze jmenovat např. *Bajky pro všední den*, *Bajky na dobrou noc*, *Bajky na neděli*, *Knížka pro kočku*, *Historické okamžiky*, *Židovské anekdoty*, *Jak přežít manželství* nebo *Myšky a jiná zvířata*.

Jako přírodovědec se Pavel Kantorek uplatnil i v zahraničí. Působil jako profesor fyzikálních věd na Ryerson University v Torontu. Zabýval se teorií relativity a kosmologií.

„Tvorba Pavla Kantorka je přímočará, zachycuje absurdní situace s takovou samozřejmostí, že pochybujete spíše o realitě kolem sebe než o surrealitě na obrázku, navíc je humor jeho kreslených vtipů dokonale nadčasový. Už

dvakrát si mohli návštěvníci našeho komunitního centra výběr z tvorby tohoto autora prohlédnout a zájem byl vždy velký. Sám jsem si výstavu nenechal ujít, neboť v dnešní nelehké době může být i odlehčením a inspirací jak na to, neboť když se lidé mohou něčemu zasmát, tak jsou nad věcí," řekl radní MČ Prahy 5 Petr Lachnit. (mk)

Nová socha Marie Terezie v parku U Prašné brány nedaleko Pražského hradu

Marie Terezie, jediná žena na českém trůnu, má v Praze svou první sochu. Autorem sochy je Jan Kovářík.

Pražská Marie Terezie je úplný opak barokní vídeňské sochy, socha pouze představuje její siluetu. Mnoha lidem připomíná figurku ze známé hry Člověče nezlob se. „Je legrace, že spousta lidí tomu začíná říkat, že je to nějaká figurka z deskové hry, což nikomu neberu. Ono to tak být může. Můžeme si představit, že Marie Terezie byla vlastně jednou figurkou na jakési deskové hře Evropy," vysvětluje autor jeho pojetí.

Socha se nachází v parku, který pražský magistrát na žádost městské části pojmenoval park Marie Terezie. Oficiální odhalení sochy 20. října nebyla náhoda. Právě tento den roku 1740 Marie Terezie nastoupila na rakouský trůn. Pomník o výšce 5,5 metru váží šest tun, základ dvě tony. Socha se skládá z dílů, které se na místo převážely. Architektem je Jan Proksa, který je odpovědný za zasazení do prostoru, řešení soklu, statiku. Pod sochou jsou totiž velké garáže. Celá ta konstrukce je tudíž vylehčená polystyrenovým jádrem.

Soutěž na pomník vyhlásila městská část už v roce 2013. Část lidí proti stavbě protestovala. Kritizovali její umístění v parku, kde v roce 1942 padl člen protinacistického odboje Václav Morávek. Socha rozpoutala debatu mezi místními i na sociálních sítích. Má své příznivce i kritiky. Někomu vadí ztvárnění sochy, jinému samotná Marie Terezie. Jak už dříve uvedl v tisku profesor historie Jiří Mikulec, pokud bude v Praze postaven pomník Marie Terezie, bude to signál, že společnost konečně překonává iracionální antipatie vůči habsburské dynastii.

Charlotta Kotíková slaví osmdesátiny

Česko-americká kurátorka Charlotta Kotíková Pocheová se narodila 13. prosince 1940 v Praze. Je pravnučkou prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. Její matkou byla Herberta Masaryková a otcem kunsthistorik Emanuel Poche. Mezi jejími příbuznými byli malíři Jan Slavík či Mikuláš Medek.

Vyrůstala s babičkou Mírou Masarykovou-Slavíčkovou, jednou ze zásadních osobností jejího života. Té umřeli dva její manželé a čtyři děti, smrt byla nedílnou součás-

tí jejího života. Každý večer, když jsme šli spát, mi říkala: „Zdráv a vesel lehneš večer, mrtev probudíš se ráno.“ To bylo její heslo. Byla vychovaná tímto způsobem. Možná to byla trošku tvrdá výchova, ale Charlottě Kotíkové to teď v koronavirové krizi pomáhá.

V roce 1970 emigrovala do Spojených států amerických. Léta pracovala jako vedoucí odboru moderního a současného umění v newyorském Brooklynském muzeu, teď působí jako nezávislá umělecká konzultantka a kurátorka. Také byla členkou poroty ceny Jindřicha Chalupického.

V souvislosti s koronavirovou krizí odpovídala na dotaz redaktora *Reflexu*, zda malé galerie a menší restaurace, které nemají dostatek ušetřeného kapitálu, jsou ohroženy. Domnívá se, že udržet živé umění bude hodně tvrdý oříšek; ale nyní se naštěstí vytváří záchranná síť. Ovšem balíček opatření od americké vlády určitě stačit nebude, naštěstí jsou tu ještě soukromé nadace. Sama se zapojuje do řešení problémů s galeriemi a diskutuje, co s nimi bude, až se vrátíme do života.

Bydlí v brooklynské čtvrti Carroll Gardens, kde naštěstí není tak velká hustota populace, takže může chodit na procházky, vždy s rouškou na obličej. Nechápe, proč trvalo tak dlouho, než se Newyorčané rozhodli nosit roušky.

Velice jí schází zajít si třeba na výstavu. I ty nejmenší galerie mají dnes webové stránky, ale jí to nestačí. „Sice paradoxně nyní zhlédnu více výstav, než kdybych je musela obíhat, ale vidím je ochuzeným způsobem. Někdy je ta virtuální prohlídka hodně sofistikovaná – třeba vás provedou kolem sochy tak dokonale, že ji vidíte ze všech úhlů, ale je to neuspokojivé. U malířství nepoznáte dobře rukopis, nevidíte pořádně detaily, vše zůstává ploché. O to víc si teď uvědomuji, jak důležité je vnímat, vidět a sdílet umění »face to face«, tváří v tvář. Už si vybírám, na co půjdu opravdu po svých, až to bude možné,“ říká v rozhovoru.

Největší celoleštěná plastika na světě z dílny umělce Vlastimila Beránka

V kapli svatého Kříže v Pelhřimově se představil sklářský unikát, který bude Česko reprezentovat na světové výstavě EXPO v Dubaji 2021 – největší skleněná celoleštěná plastika na světě z dílny umělce Vlastimila Beránka.

Plastika nazvaná *Venuše* byla odhalena za přítomnosti generálního manažera české účasti na světové výstavě EXPO v Dubaji Jiřího F. Potužníka. Má světle modrou barvu, průměr 88 centimetrů a váží téměř čtvrt tuny (243 kilogramů). Plastika vznikala osmnáct měsíců. O náročnosti vzniku díla svědčí i skutečnost, že sklo chladlo déle než šedesát dnů. Autor plastiky Vlastimil Beránek byl zařazen mezi 100 nejvýznamnějších žijících umělců Evropy napříč uměleckými obory.

Venuše bude k vidění až v říjnu 2021 v Dubaji. O něco menší plastika *Venuše* z čirého skla, která byla prvotním modelem, je již nyní součástí expozice *Zlaté české ručičky* Muzea rekordů a kuriozit v Pelhřimově.

Vlastimil Beránek je představitelem třetí sklářské generace v rodině Beránků, která vytvářela tradici českého sklářství ve čtyřicátých letech 20. století a založila sklářskou huť ve Škrdlovicích. Sklárnou sám v letech 1992-2008 vedl. Jeho specializací jsou velké skleněné plastiky odlévané do formy technikou tavené plastiky.

PŘEDSTAVUJEME

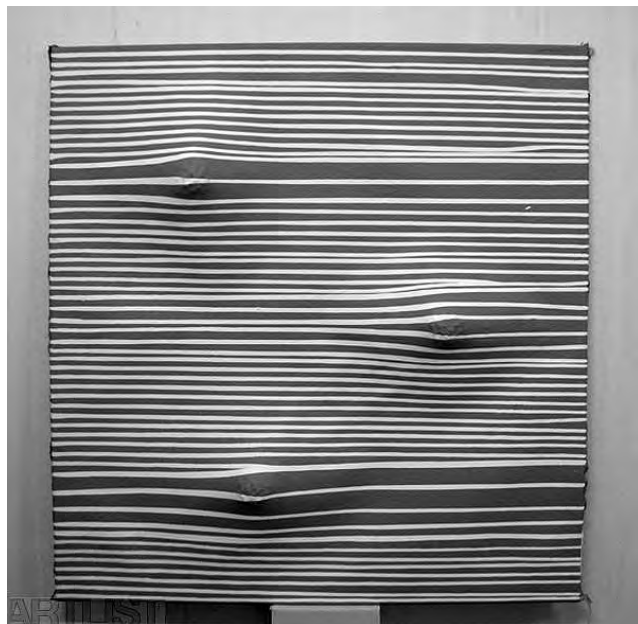
Pavel Humhal (* 19. 1. 1965)

Pavel Humhal je členem skupiny Pondělí, výrazně se podílel na formování české umělecké scény devadesátých let – jako umělec i jako kurátor a autor textů. V devadesátých letech vytvářel zejména objekty a instalace, které vycházely ze specifické sociální citlivosti a výzkumů běžné reality na pomezí fikce. V současné době se věnuje také sochařství. Ve své tvorbě se vyjadřuje převážně konceptuálním sochařstvím, ale často používá i fotografie nebo textové koncepty.

Studium: Škola monumentální tvorby, AVU, Praha (asistent, od 2005).

Pavel Humhal: *Erotikon*, 2005, štuk, křída**Evžen Šimera** (* 1980)

Evžen Šimera je současný český malíř a konceptuální umělec. V letech 2000-2006 studoval AVU (doc. V. Skrepl) a 2010-2013 VŠUP v Praze. V roce 2005 studijně pobýval na Middlesex University v Londýně. Od počátku své tvorby se profiluje jako významný představitel české malby nejmladší generace. Do povědomí širší veřejnosti vstoupil

Evžen Šimera: *Vypouklý obraz*, 2007

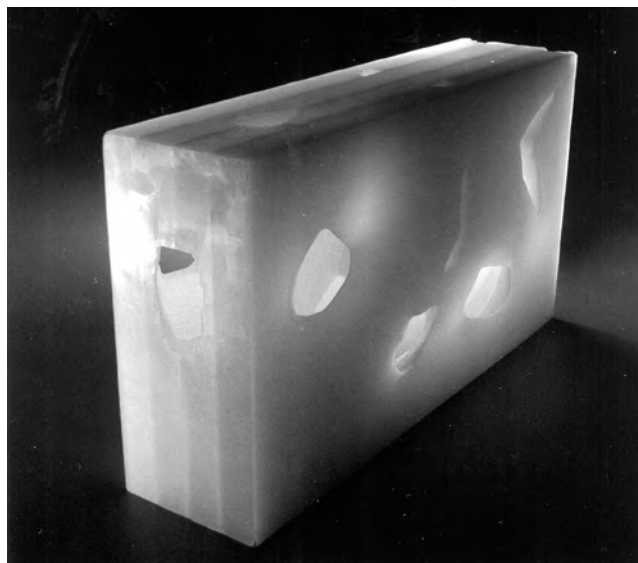
především díky vlastní technice nazvané „new dripping“, kdy pouze kapkami barvy spolu s působením gravitační síly tvoří geometrické útvary. V roce 2008 se stal finalistou Ceny Jindřicha Chalupického a o rok později obdržel Cenu kritiky za mladou malbu. Dílo Evžena Šimery je například zastoupeno ve sbírkách Galerie hlavního města Prahy, Adam Gallery v Brně, galerie Klatovy – Klenová a soukromých sbírkách v Čechách i zahraničí. Malíř žije a pracuje v Praze.

Je ředitelem VOŠ Scholastika, kterou založil v roce 2012 společně s umělcem Ondřejem Brodym. Jeho tvorba se vztahuje ke konceptuálnímu myšlení především prostřednictvím malířských prostředků.

Martin Kubina (* 23. 11. 1980, Myjava)

Štúdium:

2000-2006 Vysoká škola výtvarných umění v Bratislave, Socha a priestor, prof. Jozef Jankovič, akad. soch.

Martin Kubina: *Child*, 2005, parafín

1999-2002 Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, Trnava, Majster odbornej výchovy

1995-1999 Škola úžitkového výtvarníctva Josefa Vydru, Bratislava, Tvarovanie dreva a rezbárstvo

Pedagogické aktivity:
od 2011 VŠVU Bratislava

Matúš Priehyba (* 12. 12. 1990, Prešov)

Matúš si dodnes pamätá na zápisníček pre iskričky, kde mal nakresliť, čím sa chce stať, keď vyrastie. „Nakreslil som modrého šmoulu s paletou a dopísal »umelec«.“ Podarilo sa mu to, až na toho modrého šmoulu. Od sochárstva, ktoré študoval na VŠVU v Bratislave, sa dostal počas stáže v Prahe do ateliéru Nových médií. Stále rád kreslí (kariakúry), no dnes žne úspechy predovšetkým ako 3D grafik. „Respektíve charakter artist,“ spresňuje. Skúsenosti zo štúdia sochárstva neľutuje. „Nikdy nebudete vedieť spraviť 3D model ľudskej postavy alebo hlavy presvedčivo a uveriteľne, kým nemáte za sebou hmatovú skúsenosť s hlinou a špachtľami.“

Matúš Priehyba: *Brifa-prekátor N 32*, 2007

Štefan Priehyba (* 12. 12. 1990, Prešov)

Rodák z Prešova vedel už v detstve, po čom túži. „Chcel som byť svetovým umelcom a pracovať pre film.“ Tomuto snu podriadil všetko. Kým jeho vrstovníci hrali futbal, on spolu s bratom dvojčaťom chodil na ZUŠ, kde tupili ceruzky o papier. Keď mali obaja 16 rokov, spoločne vysekali kamenný portál pre kostol sv. Jakuba v Levoči. Neskôr Štefana celkom uchvátila možnosť pracovať vo vysnávanej filmovej brandži. Dnes má za sebou filmy *Letopisy Narnie – Princ Kaspian*, *Hellboy II – The Golden Army* či *Angora*, kde sa preukázal ako výborný filmový sochár.

Svetová kríza zasiahla aj filmový priemysel. V súčasnosti na žiadnom filme nepracuje. Dostal však inú zákazku. Bratislavský okrášľovací spolok ho poveril prácou vyrobiť sochu Márie Terézie sediacej na koni a pri nej dvoch stojacich vojakov. Okrem toho sa podieľa aj na prvom slovenskom horore *Fabrika smrti*. Film mal plánovaný rozpočet 15-20 miliónov slovenských korún, ktoré sa však tvorcom nepodarilo zabezpečiť.

VZPOMÍNKA

Karel Škréta

Významný český malíř Karel Škréta, celým jménem Karel Škréta Šotnovský ze Závohřic, se narodil roku 1610 a zemřel 30. července 1674 v Praze. Narodil se do protestantské rodiny Konráda Škréty a Kateřiny z Morchendorfu. Škrétům tehdy patřil predikát vladků, říkali si přídomek Šotnovský ze Závohřic.

Otec Konrád zemřel, když byl Karel ještě malý. Proto byl poslán na výchovu ke svému strýci Pavlu Škrétovi, který mu dopřál bohatou humanistickou výchovu v Týnské škole. Ovládal i cizí jazyky jako latinu, němčinu, italštinu a také francouzštinu. O jeho uměleckých počátcích se mnoho pramenů nedochovalo, avšak některé zmínky o jeho malířských dovednostech pocházejí od mistrů z některých královských dvorů.

V roce 1628 Škréta se svojí rodinou odchází do saského Freibergu. Zde se však dlouho nezdrží a vydá se na zkušenu do Itálie. Zde nejen že uplatnil své znalosti jazyka, ale položil mnohé základy své umělecké kariéry. Navštívil Benátky, Florencii ale také Řím, kde jej uchvátila tvorba Rafaela a Michelangela.

Roku 1638 se navrátil zpět do milované Prahy (předtím konvertoval ke katolické víře), kde se později stal velice uznávaným malířem raného baroka. Získal zpět rodinný majetek i společenské postavení. Založil si svoji vlastní dílnu, která patřila k největším svého druhu na území hlavního města. Proslavil se hlavně svými vynikajícími portréty, oltářními malbami, kresbami a návrhy ilustrací, jen zřídka kdy však maloval obrazy s mytologickými tématy. V pozdějších dílech začal používat techniku šerosvitu.

Škréta svými obrazy i návrhy grafických listů vtiskl českému malířství vlastnosti, které přijali za své i umělci dalších generací.

Ostatky Karla Škréty jsou uloženy v kostele svatého Havla na Starém Městě pražském.

Karel Škréta: *Narození sv. Václava*, asi 1641, olej, součást Svatováclavského cyklu v klášteře bosých augustiniánů Na Zderaze

Beneš Knüpfer (12. 4. 1844 – 18. 11. 1910 na cestě do Ancony)

Beneš Knüpfer, křtěný Benedikt Julius, byl český malíř, představitel pozdního romantismu a naturalistického sensualismu. Úspěchu dosáhl v malbě moře.

Beneš Knüpfer: *Pomsta Kentaurů*, po 1890, olej, plátno

Otec, úředník knížete Rohana, byl příležitostným malířem, ale brzy zemřel. Beneš Knüpfer i jeho bratr, který si rovněž zvolil malířství za svou profesi, se museli sami těžce protloukat. Po startu na pražské malířské Akademii pokračovala jeho slibná dráha, která ve srovnání s jeho českými vrstevníky nebyla běžná. Od roku 1870 studoval v Mnichově u tehdejší hvězdy středoevropské malby Karla von Pilotyho, v roce 1878 pobýval v Paříži a Londýně. Roku 1879 odcestoval s ministerským stipendiem do Říma, kde se nakonec usadil. Tím, že se nevrátil ze studií do vlasti, udělal životní rozhodnutí. Po celý život pak podporoval svou matku a rodinu své sestry žijící v Praze. Římské zakotvení a pražské rodinné pouto však přispělo i k tomu, že vypadl z české umělecké scény, navíc jeho prosazení se na mezinárodní scéně nebylo zcela snadné.

Etabloval se až kolem své čtyřicítky malbami moře a mořského pobřeží. Potvrdilo se to v roce 1892, kdy císař František Josef I. koupil obraz *Souboj tritonů*, který následně arcivévoda Ludvík i porota světové výstavy v Chicagu obdařili medailemi. Ocenění přicházela z různých míst a Knüpfer se připojil k českým koryfeům evropské umělecké scény, jako byli Václav Brožík nebo Vojtěch Hynais.

Za úspěch zaplatil později, kdy vynikající osobnosti gründerké epochy vystřídala další generace umělců. A to zvláště v Praze, kde si Beneš Knüpfer na závěr svého života pořídil ateliér, aniž by tu našel patřičnou odezvu. Pod vlivem neúspěchu při cestě do Ancony spáchal sebevraždu skokem do moře.

Josef Mauder (1. 12. 1854, Praha – 15. 11. 1920, Praha) Josef Mauder byl český sochař a malíř, profesor na c. k. Státní průmyslové škole v Praze, řádný člen České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, vážený člen mnoha odborných grémií a autor statí o výtvarném umění, který v duchu romantismu rozvíjel české novorenesanční sochařství.

Mauder je mj. autorem mohutných sousoší na vyšehradském Slavíně, pomníku J. Zeyera v Chotkových sadech. Mezi jeho další díla patří např. poprsí Bernarda Bolzana, pamětní deska Jaroslava Čermáka na Betlémském náměstí, pomník K. H. Borovského v Kutné Hoře. Je autorem mnohých náhrobků, např. J. Vrchlického, reliéfů zámku Kysibl, různých alegorií, například v Kolíně, na budově Národního muzea v Praze, na budově Strakovy akademie v Praze, skupiny psovodů na budově Městské spořitelny v Rytířské ulici v Praze a řady dalších.

Své umělecké sbírky odkázal Akademii výtvarných umění, aby z výtěžku jejich prodeje byla založena nadace umožňující studijní pobyty v zahraničí mladým umělcům.

Jeho náhrobek je dílem jeho žáka Františka Bílka.

Václav Rabas (13. 11. 1885 – 26. 10. 1954) – český malíř.

Václav Rabas byl členem Umělecké besedy, Spolku Mánes, spoluzakladatelem Sdružení českých umělců a grafiků Hollar a patřil mezi tzv. pátečníky. Svá studia dokončil u Maxe Švabinského, pod jehož vedením pracoval od roku 1911. Po válce se v nově vzniklém Československu střídavě podílel redakčně na tvorbě sborníku a časopisu *Život* a satirického časopisu *Nebojsa*. Zdokumentoval také stopy války na Slovensku. Znovu se vydal do Itálie a po návratu si zařídil obytný ateliér v Praze. Od roku 1923 byl předsedou Výtvarného odboru Umělecké besedy. Posléze se stal dokonce starostou Umělecké besedy. Jeho obrazy v té době úspěšně reprezentovaly české malířství v zahraničí (Varšava, Benátky, Vídeň, Paříž, Pittsburgh). Dne 9. listopadu 1945 se stal Václav Rabas jedním z prvních držitelů titulu národní umělec. V roce 1953 vydal knihu *Malíř o jaru veršem i štětcem*.

Toyen, vlastním jménem Marie Čermínová (21. 9. 1902, Praha – 9. 11. 1980, Paříž) – česko-francouzská malířka a grafička, jedna z představitelky evropského surrealismu.

Je významnou osobností české kultury, ačkoliv většinu života prožila v Paříži. Patří mezi nejvýznamnější a nejsvobodnější tvůrčí osobnosti umělecké avantgardy první poloviny 20. století. Pro svůj umělecký život si zvolila záhadný pseudonym Toyen, který nebyl ani ženského, ani mužského rodu a který jí odpoutával od předsudků spojených s pohlavím.

Největší vliv na její tvorbu mělo její seznámení s Jindřichem Štyrským v roce 1922. Se Štyrským se Toyen přátelila až do jeho smrti v roce 1942, společně vytvořili zvláštní tvůrčí spojení, navzájem se inspirovali a doplňovali, sdíleli svoje umělecké myšlenky i inspirace. V roce 1923 se Toyen stala členkou avantgardní skupiny Devětsil. Kon-

Toyen: *Fjorden*, 1928, olej, plátno

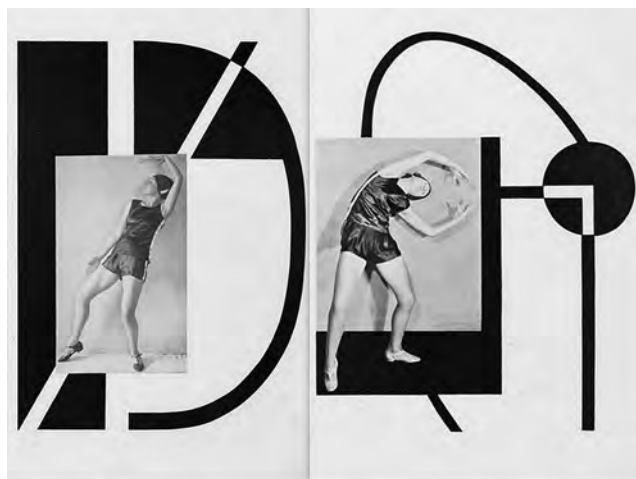
Toyen a Jindřich Štyrský, 1931

cem roku 1925 odjela Toyen se Štyrským do Paříže, kde pod vlivem tamních avantgardních směrů o rok později společně vyhlásili vznik nového uměleckého směru, který nazvali artificialismus a který byl jakousi poetickou alternativou surrealismu. Tento směr navazoval na magický realismus Devětsilu, umění podle něj mělo navozovat lyrickou atmosféru, potvrzenou estetickými dojmy obrazu. Po svém návratu do Prahy v roce 1928 se Toyen začala více přiklánět k naukám surrealistů a v roce 1934 se vedle Karla Teigeho, Jindřicha Štyrského a Jindřicha Heislera stala jednou ze zakládajících členů Surrealistické skupiny. Tato skupina úzce spolupracovala s francouzskými surrealisty, v roce 1935 na její pozvání do Prahy přijeli také André Breton a Paul Éluard.

Po okupaci a nástupu druhé světové války byl přerušován vývoj avantgardního umění v Čechách. I Toyen byla nucena tvořit v utajení a nevystavovala, její surrealistické dílo bylo nacisty považováno za zvrácené umění. Po skončení války krátce vystavovala, nicméně s narůstající napjatou atmosférou v Praze opustila již v roce 1947 Československo a odešla s básníkem Jindřichem Heislerem do Paříže, kde zůstala až dokonce života. V Paříži dále vystavovala se surrealisty a stala se jednou z nejuznávanějších autorit tohoto hnutí.

Její českou monografii z roku 1938 napsal básník Vítězslav Nezval, do francouzské z roku 1953 přispěli André Breton, Benjamin Péret a Jindřich Heisler.

Karel Teige (13. 12. 1900, Praha – 1. 10. 1951, Praha) byl levicově orientovaný publicista, výtvarník, kritik a teoretik umění, docent sociologie architektury a významná osobnost českého poetismu a surrealismu. Narodil se do rodiny archiváře a právníka Josefa Teigeho. V roce 1911 navštěvoval reálné gymnázium v Praze, kde byli jeho spolužáky např.

Typografické fotomontážní kompozice ke sbírce básní Vítězslava Nezvala *Abeceda*, cyklus básní s tanečními kompozicemi Milči Mayerové, fotografie K. Paspá, typografická úprava K. Teige, Praha: J. Otto, 1926

Vladislav Vančura nebo Adolf Hoffmeister. Již v roce 1916 poprvé vystavoval. Studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy dějiny umění a estetiku. V roce 1920 byl jedním ze zakladatelů pražského Devětsilu, svazu socialisticky orientovaných umělců. Mezi další členy patřili např. básník Jaroslav Seifert, architekt Josef Havlíček nebo spisovatel Karel Vaněk.

Na konci dvacátých let redigoval měsíčník *ReD* (*Revue Devětsilu*), který byl reprezentativním periodikem avantgardy v Evropě. Ve svazu také formuloval svou představu proletářského umění, které nemělo sloužit didakticky a sociálnímu sentimentu, ale tomu, čím tato třída žila – např. filmovými groteskami nebo kolportážními romány. V roce 1924 napsal manifest *Poetismus*, kterým tento směr definoval. Nešlo o literární program, ale nahlížení na život a jeho prožívání. Hlavní myšlenkou bylo zaměřit se na současnost a její radostné okamžiky. Život měl být oproštěn od politiky a nahlížen optimisticky. Tyto myšlenky se projevy ve výtvarném umění (Toyen), básních (Vítězslav Nezval, František Halas), divadle či architektuře.

Od roku 1934 působil v Surrealistické skupině, jejíž myšlenky pro něj nebyly školou estetiky, ale spíše životní filozofií. Od téhož roku až do své předčasné smrti vytvářel obsáhlý soubor téměř čtyř stovek koláží. Tyto koláže neměl možnost podstatněji zveřejnit. Dnes se ukazuje, že představují nepřehlédnutelný vklad do dějin evropského surrealismu a českého grafického designu, která klade důraz na typografii i na ilustraci.

V roce 1938 během tzv. moskevských procesů vystoupil proti stalinské justici. Teige se zabíral i architekturou a začátkem třicátých let se intenzivně zajímal o její sociologii a psal různé studie. Byl zastáncem funkcionalismu a konstruktivismu, které vnímal jako službu techniky lidem a příklon k funkci místo formy. Zajímal se také o film a fotografii. Psal pro řadu periodik, přispěl také do řady sborníků.

Po roce 1945 od některých svých názorů ustoupil, ale nadále odmítal schematismus umění, které mělo sloužit ideologii, čímž vystoupil z tehdejší komunistické kulturní politiky. Po roce 1948 byl izolován a obviněn z trockismu. Zemřel na srdeční infarkt 1. října 1951.

Alena Ladová (29. 12. 1925, Praha – 25. 6. 1992, Praha) – dcera Josefa Lady, česká malířka a ilustrátorka.

Mezi její nejznámější ilustrované knihy patří *Alena Ladová dětem a Kluci, holky a Stodůlky*. O svém otci napsala knihu *Můj táta Josef Lada*, která vyšla poprvé v roce 1963. Její manžel Jan Vrána (1919-1994) byl pořadatelem výstav, editorem díla a tajemníkem Josefa Lady. Tuto činnost později převzal jejich syn Mgr. Josef Lada (* 1960).

Milan Lалуha (11. 11. 1930 Tekovské Lužany – 10. 11. 2013, Bratislava) – slovenský akademický maliar.

Bol zakladajúcim členom skupiny Galandovcov spolu s maliarmi Rudolfom Krivošom, Andrejom Barčíkom, Milanom Paštékom, grafikom Ivanom Štubňom, sochármi Antonom Čutekom, Vladimírom Kompánkom a Pavlom Tóthom, neskôr sa k skupine pridali aj sochár Andrej Rudavský. Svojou tvorbou sa prihlásili k tradícii slovenského moderného umenia a ovplyvnili ich odkaz. Milan Láluha sa zúčastnil všetkých skupinových výstav Galandovcov.

Pôsoobil v Dolnej Mičinej, Martine a neskôr aj v Bratislave. Počiatočné pôsobenie v Mičinej ho ovplyvnilo v celej jeho tvorbe, ktorú aj výtvarne zobrazoval. V Láluhovej tvorbe bola silnou témou dedina a človeka, rád zobrazoval dedinu v rôznych podobách, domy, stromy, zátišia, ženy a mužov, koscov a hrabačky. V roku 2011 dostal od prezidenta Slovenskej republiky štátne vyznamenanie – Rad Ľ. Štúra II. triedy za celoživotné mimoriadne zásluhy o rozvoj umenia a kultúry, osobitne v oblasti umeleckej tvorby. Zúčastnil sa mnohých autorských aj kolektívnych výstav, taktiež všetkých skupinových výstav galandovcov. Vystavoval doma, po celej Európe, ale aj vo svete: Florencia, Ženeva, Montreal, Sao Paulo, Stockholm, Kodaň, Turín, Rím, Berlín, Mníchov a v mnohých ďalších mestách.

Jaroslav Kočiš (30. 6. 1933, Veselí na Moravě – 21. 11. 1990, Bratislava)

Tento výtvarný umelec patrí do zlatého fondu slovenskej kultúry – do tvorivých súvislostí Generácie 1930. Jeho tvorba je vychádzajúcou hviezdou umenia osobnosti, ktorá vytvorila trvalo hodnotné umelecké dielo.

Pravdepodobne najsilnejším generačným zoskupením bola Generácia 1930. Umeľci, ktorí sa narodili okolo tohto roku, spoločne vstupovali do umeleckého života a dosiahli doslova svetové výsledky. Najsilnejšími v tejto Generácii boli dve zoskupenia: skupina Mikuláša Galandu a skupina Kontinuita. Oni predstavovali v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch 20. storočia to umenie, ktoré tvorivo otriaslo základmi slovenskej kultúry. V ich ateliéroch vznikali diela, ktoré vychádzali z detstva nezabudnutelných lúk, kop-

Jaroslav Kočiš: *Nálezisko V.*, 1964

cov, potokov a hier. Z poznania moderného, ktoré bol každý z nich schopný pretaviť do vlastného, originálneho tvorivého výrazu.

Do skupiny Kontinuita patrili aj manželka Kočišovi. Jaro Kočiš vyštudoval sochárstvo. Patril k zakladateľom a ústredným protagonistom bratislavskej skupiny Konfrontácie a bol jednou z najvýraznejších osobností tvorivej skupiny Kontinuita. Tvorba Jaroslava Kočiša je prejavom osobnosti slovenského moderného sochárstva i maliarstva. Predovšetkým nefiguratívne východiská si spočiatku overoval v maľbe, kresbe a štruktúrálnej grafike. Po roku 1964 sa venoval predovšetkým sochárstvu. Vytváral súbory reliéfnych obrazov a totemické kompozície.

Jaroslav Kočiš zostáva kľúčovým predstaviteľom sochárskej štruktúrálnej abstrakcie a maliarskej moderny. Jednou z najexcelentnejších bola jeho výstava s manželkou v bratislavskej, dnes už nejestvujúcej galérii Cypriana Majerníka. Jeho diela sú v majetku galérií a súkromných zberateľov.

V roku 2012 mu bolo in memoriam udelené ocenenie „Nositeľ Identifikačného kódu Slovenska“.

ARCHITEKTURA & DESIGN

Rok 2020 byl v Česku oficiálně vyhlášen Rokem Adolfa Loose

Jeho cílem je připomenout 150. výročí narození tohoto světově proslulého architekta, čelného představitele architektonického purismu, jenž se narodil 10. prosince 1870 v Brně. Spolu s Leopoldem Bauerem, Josephem Mariou Olbrichem a Josefem Hoffmannem patří k významným ro-

dákům z Moravy a Slezska, kteří ovlivnili evropskou architekturu. Ač nedokončil žádnou z architektonických škol, stal se zejména po roce 1945 ikonou světové architektury. Zatímco západní svět se o Loosovu tvorbu začal masivněji zajímat již koncem padesátých let, v socialistickém Československu probíhalo studium Loose zpola v ilegality.

Několika Loosovými realizacemi se pyšní také město Plzeň. Plzeňský soubor představila světu kunsthisto-

rička Věra Běhalová v článku vydaném po emigraci roku 1968 v Rakousku. Loosovy architektonické realizace v Plzni představují fenomén, který v posledních letech výrazně vstupuje do povědomí milovníků moderní architektury. „Plzeňský soubor je co do počtu i míry zachovalosti v původním kontextu unikátem, jenž v některých parametrech předčí i Loosovo nejvýznamnější působíště, Vídeň,“ vyjádřil se při své loňské návštěvě Plzně přední světový znalec Loosova díla, profesor Christopher Long z Texaské univerzity v Austinu. Odborníci nalézají určité paralely přípravy na jeho mistrovskou realizaci, pražskou Müllerovu vilu, v některých architektonických řešeních plzeňského Brummelova domu. Navíc, plány Müllerovy vily vznikaly v ateliérech stavební firmy Müller a Kapsa, tehdy sídlící na dnešním plzeňském náměstí Míru.

Loosův styl práce, vytvoření rychlého náčrtu třeba na obyčejný papírový sáček od mouky, aby detailní rozkreslení stavebních plánů a komunikaci s příslušnými úřady obstarávali architektovi spolupracovníci, dnes zrovna neusnadňuje identifikaci jeho děl. Ta se musí opírat o archivní výzkum plánů a korespondence i o technologický průzkum – rozpoznání materiálů a postupů, které Loos opakovaně používal. Dnes odhadujeme, že v Plzni vzniklo kolem čtrnácti Loosových realizací, převážně interiérů, z nichž asi polovina v různém stupni dochování existuje dodnes. Z toho čtyři interiéry jsou dnes péčí města Plzně zpřístupněny veřejnosti.

Redakční poznámka: K výročí úmrtí kunsthistoričky **PhDr. Věry Běhalové** chystal KLUB přednášku pod pracovním názvem *Loos a Běhalová*, kterou se ale z důvodů opatření proti šíření epidemie covid nepodařilo realizovat.

Věra Běhalová se narodila 31. července 1922 v Prostějově. Studovala dějiny umění a archeologii na Univerzitě Karlově. V roce 1949 byla ze školy z politických důvodů vyloučena. Byla zaměstnankyní francouzského velvyslanectví. Na konci listopadu 1952 byla za posílání tajné korespondence odsouzena na sedm let vězení za špionáž a velezradu. Po propuštění, s podlomeným zdravím, od roku 1960 působila v krajské památkové péči

v Plzni. V roce 1968 emigrovala do Rakouska a zde v roce 1970 vydala článek *Pilsner Wohnungen von Adolf Loos*, v němž plzeňský Loosův soubor představila světu. Věra Běhalová je absolventkou dějin umění na vídeňské univerzitě, titul Dr. phil. získala v roce 1974 (disertace *Adolf Loos – Villa Karma*). Specializovala se na oblast architektury a umění interiéru. Od roku 1977 působila jako nezávislá kunsthistorička. Byla zakladatelkou a spolupracovnicí vídeňské pobočky Společnosti pro vědu a umění – SVU, členkou Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku.

Zemřela 6. ledna 2010 ve Vídni. 28. května 2010 proběhlo v Prostějově na Moravě v úzkém rodinném kruhu uložení urny zesnulé dr. Věry Běhalové do rodinného hrobu.

Prohlídka Winternitzovy vily

Vilu si nechal její majitel, pražský právník JUDr. Josef Winternitz, navrhnout od Adolfa Loose a Karla Lhoty v roce 1932. Jedná se o poslední Loosovu realizovanou budovu, která má mnoho společných prvků s Müllerovou vilou, která stojí v Praze 6. Stavba včetně příprav, plánů a povolení trvala rok a v roce 1932 bylo vydáno „Povolení k užívání stavby“.

Rodina vilu obývala do roku 1941, kdy ji byla nucena pod tlakem rasové perzekuce převést na Auswanderungsfond für Böhmen und Mähren neboli Vystěhovalcký fond. Od tohoto fondu ji později koupila obec pražská a zřídila zde mateřskou školu, která v budově sídlila až do roku 1997. Poté se vila vrátila do rukou potomků původních majitelů a rodina ji zrekonstruovala do původní podoby třicátých let. Vilu si bylo možno prohlédnout v rámci akce Den architektury, která probíhala letos v říjnu.

Program Dne architektury nabízel letos více než osm desítek nejrůznějších akcí – v letošním roce bylo také jedním z témat i připomenutí několika výročí osobností, které v minulém století zásadním způsobem proměnily přístup k architektuře. Jednou z nich je právě i Adolf Loos, od jehož narození letos uplynulo 150 let. (mk)

TROCHA HISTORIE

Románský sloh v Čechách

V architektuře v době Přemysla Otakara I. (okolo 1155 – 15. 12. 1230) vyvrcholil románský sloh a postupně se dostával do své pozdní fáze. Za podpory panovníka vznikly mnohé nákladné stavby v centrech politického dění. Například byl stavebně upraven kostel sv. Jiří na Pražském hradě, kde je v tympanonu na reliéfu zobrazen i Přemysl se svou sestrou, abatyší Anežkou.

Premonstrátský klášter v Louce u Znojma

Konrád Ota založil 25. října 1190 s matkou Marií premonstrátský klášter v Louce u Znojma, který byl po staletí jedním z nejvýznamnějších klášterních komplexů ve střední Evropě. Jednou z historicky nejceněnějších památek louckého kláštera i České republiky je unikátní románsko-gotická krypta, skrytá v podzemí klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie a sv. Václava. Několikrát ztracený a pokaždé znovuobjevený poklad nyní oslňuje návštěvníky svou

staletou krásou. Návštěva krypty je součástí pravidelných prohlídek klášterního komplexu.

Český kníže a markrabě moravský Konrád Ota pocházel z dynastie Přemyslovců, jeho otcem byl kníže znojemského údělu Konrád II., matkou Marie Srbská, dcera srbského župana Uroše Bílého. Jeho sestrou byla polská kněžna Helena Znojemská.

Manýrismus

Kolem roku 1610 nastává v českých zemích období barokního stavitelství. Přechodová fáze, prostoupená tzv. manýrismem, trvala zhruba do roku 1650. První církevní stavbou byl luteránský kostel Nejsvětější trojice (dnes katolický P. Marie Vítězné na Malé Straně – Jezulátko – z let 1611-1613). První světskou stavbou se stala Matyášova brána na Pražském hradě z roku 1614.

Kostel sv. Petra a Pavla na Zderaze

14. listopadu 1715 byl položen základní kámen k novému kostelu sv. Petra a Pavla na Zderaze.

Bývalou osadu Zderaz, která se rozkládala mezi dnešním Karlovým náměstím a Jiráskovým nábřežím ještě před vznikem Nového Města pražského, dnes připomíná jen ulice Na Zderaze a pár staveb. Na konci 12. století se v těchto místech tyčila místa až dvacet metrů vysoká Břežská skála, na které stával hrádek Zderaz, kolem kterého se rozkládala malá obec. Jejím farním kostelem byl románský kostelík sv. Václava, později goticky přestavěný. Osada patřila řádu křižovníků Božího hrobu, kteří v těsné blízkosti osady založili klášter (zhruba v místech nádvoří dnešní ČVUT) a roku 1190 postavili kostel sv. Petra a Pavla. Po mnoha letech fungování a mnoha přestavbách byl nakonec klášter i s kostelem pobořen za husitských válek, a i když byl později znovu postaven (1715) a obnoven, křižovníci ho nakonec opustili. Za josefínských reforem byl v roce 1785 zrušen a zbořen kolem roku 1905, kromě kaple Božího hrobu.

V letech 1872-1873 byla na rohu Resslerovy ulice a Karlova náměstí postavena novorenesanční budova Českého polytechnického ústavu Království českého (dnešní ČVUT) a vedle ní emeritní dům zestárých kněží, vybudovaný současně s kostelem sv. Karla Boromejského. Domov pro kněze byl později zrušen a budova byla připojena k technice, zatímco kostel sv. Karla Boromejského byl v roce 1935 obnoven jako chrám pravoslavné československé církve a přejmenován na kostel sv. Cyrila a Metoděje.

Vila Václavka

Když se podnikatel a politik Eduard rytíř Doubek mladší (1844-1912) rozhodl koncem 19. století nabídnout k odprodeji pozemky nacházející se při cestě k novému smíchovskému hřbitovu na Malvazinkách, zahájil tím proces rozsáhlé proměny celé lokality. Novým majitelem velké části pozemků se stalo dělnické stavební družstvo, jehož působením zde v krátké době byly vybudovány desítky bytových domů. Do té doby se přitom v okolí nacházely jenom osamocené vinice nebo hospodářské usedlosti.

Počátkem 20. století zakoupil od Doubka několik parcel i smíchovský rodák a vedoucí hostince U Schmidtů Jan Běloušek, který v roce 1903 nechal na jednom z pozemků vybudovat honosnou vilu se zahradní restaurací zvanou „Na Václavce“. Svůj název dostala po bývalé viniční usedlosti, která tady kdysi stávala a která byla pojmenovaná po patronu české země sv. Václavu. Usedlost s vinicí vlastnil ve druhé polovině 17. století řád bosých augustiniánů od kostela sv. Václava na Zderaze.

Autorem třípatrové novorenesanční stavby pro Jana Bělouška byl Alois Korda. Fasádu zdobila sgrafita, která odkazovala na významné okamžiky v českých dějinách. První hosté nové zahradní restaurace mohli z její prostorné terasy obdivovat krásy Prahy již v následujícím roce. Restaurace se stala centrem místního společenského života a v roce 1907 byl v jejích prostorách založen Český střelecký svaz.

Důležitým momentem rozvoje lokality se stalo zavedení tramvajové linky k nedaleké Santošce. Zvýšení dopravní dostupnosti znamenalo pro restauraci zlaté období s pravidelnými ochotnickými představeními, tanečními zábavami i politickými schůzemi. Od padesátých let objekt chátral a zlepšení přinesla až devadesátá léta. V roce 1994 získal vilu nový majitel a ve stejném roce se tady natáčel film *Příliš hlučná samota* podle knihy Bohumila Hrabala. V dnešní době je restaurace opět v plném provozu. (mk)

Vila Tugendhat

V roce 1930 byla postavena funkcionalistická vila Tugendhat v Brně. Vila je ojedinělým funkcionalistickým dílem německého architekta Ludwiga Miese van der Rohe, který v roce 1928 vypracoval návrh stavby na zakázku manželů Greta Tugendhatové a Fritze Tugendhata. V roce 2001 byla vila Tugendhat zapsána do seznamu světového dědictví UNESCO.

Vila Tugendhat

VZPOMÍNKA

Josef Chochol (13. 12. 1880, Písek – 6. 6. 1956, Praha) byl architekt a designér. Vystudoval architekturu na ČVUT a na Akademii výtvarných umění ve Vídni u profesora Otto Wagnera. Byl významným představitelem kubismu v Čechách, členem Spolku výtvarných umělců Mánes a Skupiny výtvarných umělců.

Do povědomí široké veřejnosti se dostal díky svým vrcholným stavbám během kubistického období v letech 1911-1914. Prvním luxusním kubistickým dílem byla Kovařovicova vila v Praze Vyšehradě. Sám majitel Bedřich Kovařovic byl stavitel a inspektor stavebních podniků pražské obce. Jeho výstavní vila obsahuje kubistické prvky nejen v exteriéru, ale promítly se i v interiéru a rozvržení přílehlé luxusní zahrady. Zdůrazněné průčelí Chochol situoval směrem do zahrady. Od roku 1958 je vila zapsána v seznamu nemovitých kulturních památek ČR.

Rašínovu nábř. č. 6-10 vládne trojdům s čistě kubistickým průčelím, interiér připomíná barokní palác s moderním vybavením, na tehdejší dobu hodně luxusně zařízený.

Poslední kubistická stavba od tohoto architekta, Hodkův nájemní dům, stojí v Neklanově ulici. Jedná se o čtyřpodlažní luxusní budovu s kubisticky členěným průčelím a velice nápadnými nárožními balkóny.

V Chocholově díle byl kubismus jen krátkou epizodou, po roce 1914 se přiklonil k internacionálnímu konstruk-

Josef Chochol: Hodkův nájemný dům

tivistickému proudu. Ve třicátých letech minulého století pracuje na návrzích obytné vily ve stylu funkcionalismu. Žádná práce s povrchem, vše je podřízeno funkci. Krása se projevuje v jednoduché a čisté linii, v hladké omítce.

Chochol řešil i jiné výzvy. Pracoval na řešení malometrážních bytů. V roce 1936 se zúčastnil architektonické soutěže na stavbu nejmenší bytů v Praze – Břevnově, které byly určeny chudým občanům s celkovou rozlohou 36 metrů čtverečních. V tomto duchu se nesly i další stavby obytných domů v pražské Libni a Holešovicích.

Josef Hoffmann (15. 12. 1870, Brtnice – 7. 5. 1956, Vídeň)

Mezi proslulé rakouské osobnosti, které se narodily v kraji Vysočina, určitě patří přední představitel vídeňské moderny, rodák z Brtnice, architekt a designér Josef Hoffmann. Navrhoval nábytek, látky, stříbrné a kovové předměty, šperky, sklo a keramiku. Byl důležitou osobností secesního hnutí ve Vídni.

Za zmínku stojí zejména jeho rakouský pavilón na výstavě dekorativního umění v roce 1925, za který obdržel titul rytíře Čestné legie, nebo jeho podíl na vzniku slavných Wiener Werkstätte. Je například autorem vily na Hohe Warte ve Vídni, budovy sanatoria v Purkersdorfu nebo proslulého paláce Stoclet v Bruselu.

Hoffmann navrhl i řadu budov na území nynější České republiky – jako příklad uvedme třeba venkovské sídlo rodiny původem olomouckého bankéře Otty Primavesiho v Koutech nad Desnou nebo vilu Fritze Grohmana ve Vrbně pod Pradědem. Josef Hoffmann svoji výraznou estetikou ovlivnil nejenom umění své doby, ale inspiruje architekty a designéry, zejména ty hlásící se k postmodernismu, dodnes. Stálá výstava v rodném domě Josefa Hoffmanna v Brtnici zprostředkovává intimní vhledy do životního prostoru populárního architekta a designéra.

Ani po sto padesáti letech není slavný průkopník modernismu a mistr elegantních nadčasových forem v Rakousku ani v České republice zapomenut.

13. 12. 1995: Otevření Veletržního paláce po rekonstrukci

Před pětadvaceti lety byl po rekonstrukci otevřen Veletržní palác jako sídlo Sbírký moderního umění Národní galerie. Veletržní palác je příkladem raně konstruktivistické stavby, mezním bodem ve vývoji moderní české architektury a svědectvím o době svého vzniku.

První Veletržní palác navrhli architekti Oldřich Tyl a Josef Fuchs. Půdorys kopíroval asymetrický pozemek bývalého areálu továrny na hospodářské stroje, který navíc mění výšku směrem východozápadním i severojižním.

„První dojem z obrovského paláce je impozantní. O mém návrhu na palác Společnosti národů v Ženevě se tvrdilo, že je nerealizovatelný. Pražské veletrhy prakticky vyvracejí takové námitky: jsem šťasten, že v Praze je

Model Veletřního paláce

realizován obrovský palác, architektura pojatá v tom duchu, jak ji propagují [...],“ píše Karel Teige v rozhovoru s Le Corbusierem v *Rozpravách Aventina*.

Veletřhy se v paláci konaly až do podzimu 1941, po válce budova sloužila dopravním úřadům vlády, které jej pro veletřh uvolnily až na podzim 1946. Poté palác převzala exportní společnost Kovo, zřídila si v něm kanceláře a v přízemí otevřela Tuzex. Naopak restauraci a kavárnu uzavřela, kino v podzemí, kam se vešlo až 600 diváků, fungovalo až do požáru v srpnu 1974.

Po rekonstrukci 13. prosince 1995 zde otevřela Národní galerie stálou expozici moderního a současného umění. Stálým expozicím jsou vyhrazena tři a půl patra, půl patra a dva ochozy slouží krátkodobým výstavám, doprovodné či samostatné akce se konají v Malé dvoraně, v horních patrech sídlí administrativa Sbírký moderního a současného umění a lektorské oddělení.

Vášeň v rouškách

Tématem letošního třicátého Designbloku byla vášeň, slovy ředitelky přehlídky Jany Zielinské jako „vášeň pro precizně vykonanou práci“. Jenže celý letošní Designblok se odehrával v rouškách, přesto se ale ukázalo, že se českému designu daří.

Místo konání Designbloku byl novorománský klášter sv. Gabriela. Konvent byl postaven v letech 1888-1891 jako řeholní dům benediktinek beuronské kongregace. Ani poté, co v roce 1919 připadl státu, nebyl veřejnosti přístupný, patřil Československé poště. Až v momentě, kdy se dostal do soukromých rukou, se ho podařilo otevřít veřejnosti. „Přitahoval nás kontrast historické, až strašidelné architektury a současného užitého umění,“ říká ředitelka. Všechny diskuse byly přenášeny na internet.

Stánek Moravské galerie v Brně v návštěvnicích vyvolávala pocit, že se octli v galerijním obchodu snů. V MG v Brně se během prvního lockdownu zrodil nápad, následně zrealizovaný, vybrat a nakoupit špičková díla českého designu, vzniklá za posledních několik let. Koncentrovanou část této sbírky měli možnost vidět diváci právě na letošním Designbloku.

Jan Plecháč: *Vášeň*

Přítomné okouzly zejména dvě prostorové práce hlavního vítěze letošního Designbloku Jana Plecháče: *Designérie* – hlavní instalace o více než dvou stovkách štaflí v centrálním relaxačním prostoru, a především *Vášeň* – místo, kde Plecháč s více než desítkou spolupracovníků během pěti festivalových dní sestavoval unikátní motocykl na historickém rámu ČZ 175.

Týden módy zahájila výtvarná performance Liběny Rochové

Krátké představení spojující módu, tanec, světlo a prázdný prostor bývalého kláštera sv. Gabriela na Smíchově zahájilo letošní pražský týden módy. Performance vznikla v režii Liběny Rochové, významné české módní návrhářky a vysokoškolské pedagožky. Prvotní scéna byla spíše divadelním výjevem, modely, které předvedly dívky, pak měly charakter běžné nositelných oděvů. Pražský týden módy se kvůli koronavirovému letos konal jen jednou namísto tradiční jarní a podzimní edice.

Festival nabídl dvacet filmů o architektuře

Dvacítku filmů o architektuře, urbanismu a designu představil festival Film a architektura, který proběhl ve dvaačtyřiceti městech po celé České republice a na Slovensku. 9. ročník festivalu nesl podtitul *Skryté příběhy* a uvedl výběr autorských filmů, které odkrývají příběhy a problémy spojené s architekturou a urbanismem.

„Architektura neexistuje bez člověka. Za zdmi staveb i urbanistickými plány se skrývají lidské příběhy, které vybrané snímky odkrývají,“ uvedla k festivalu jeho dramaturgyně Martina Freitagová.

Přehlídka uvedla mimo jiné světovou premiéru snímku *Making a Mountain* o dánské spalovně od architekta Bjarke Ingelse, kterého časopis *Time* zařadil mezi 100 nejvlivnějších lidí světa. V případě spalovny Amager Bakke v Kodani dánský ateliér BIG Bjarke Ingelse skloubil spalovnu odpadu se sjezdovkou pro lyžaře i horolezeckou stěnou. Po promítání si budou moct návštěvníci online popovídat přímo s Ingelsem.

Rembrandt, malíř lidské duše

Nikdy dříve nebylo možné v Česku spatřit tolik uměleckých děl od Rembrandta Harmenszoon van Rijna a jeho uměleckých souputníků jako nyní na výstavě, kterou Národní galerie Praha otevřela v paláci Kinských. Rozsáhlý výstavní projekt s názvem *Rembrandt: Portrét člověka* potrvá do 31. ledna příštího roku.

Zahájen měl být už letos v dubnu, jenže několikaleté přípravy ve finále překazila pandemie koronaviru. Některé dohodnuté zápůjčky proto nebylo možné do Prahy dovézt, ale naštěstí se místo nich podařilo během několika měsíců jinde získat jiné.

Výstavu tvoří sto patnáct děl zapůjčených z významných zahraničních i tuzemských sbírek, které jsou ve vlastnictví jak veřejných institucí, tak soukromých sběratelů. Rembrandtovo dílo je na ní zastoupeno deseti malbami a více než padesáti pracemi na papíře.

Exponáty pocházejí například z majetku Metropolitního muzea v New Yorku, londýnské Národní galerie, madridského Prada, Rijksmuseum v Amsterdamu nebo vídeňské Albertiny. Ústředním dílem výstavy je přitom jediná Rembrandtova malba na českém území, *Učenec ve studovně* ze sbírek Národní galerie. Obraz patří k jejím nejcennějším dílům.

„Nikdy nebylo možné u nás vidět tolik Rembrandtových děl pohromadě a určitě to v budoucnu zase dlouho možné nebude. Nejen s ohledem na současnou situaci je to téměř zázrak. Díky novému termínu se dokonce podařilo exkluzivně zajistit díla ze světových sbírek, která původně nebylo možné získat,“ uvedla kurátorka výstavy Lucie Němečková.

Spolu s ní se na projektu podílela také její kolegyně z Národní galerie Blanka Kubíková a Anja K. Ševčík z Wallraf-Richartz-Museum & Fondation Corboud v Kolíně nad Rýnem.

Nizozemský malíř, grafik a rytec Rembrandt van Rijn (1606-1669) se stal slavným již za svého života. Mistrně zachycoval jak charaktery lidí, tak život své doby. Byl vyhledávaným portrétistou, ale věnoval se i krajinám, mytologickým a biblickým námětům. Během života vytvořil obrovské množství prací, zhruba šest set maleb, téměř čtyři sta leptů a dva tisíce kreseb.

Je považován za největšího nizozemského malíře a spolu s Janem Vermeerem, Fransem Halsem a Janem Steenem patří k hlavním osobnostem tzv. nizozemského zlatého věku.

Proslul zejména mistrovským zvládnutím šerosvitu a podle Němečkové přitahuje jeho tvorba pozornost také pro umělce vynikající schopnost proniknout pod povrch věcí, kvůli níž se mu říká „malíř lidské duše“.

Jeho obraz *Učenec ve studovně* je toho vynikajícím dokladem. V portrétu neznámého muže se totiž malíř povedlo vyjádřit jeho dramatický duchovní život. Jak kurátorka upozorňuje, obraz vznikl v období, které bylo pro Rembrandta šťastné a úspěšné po pracovní i soukromé stránce. Krátce předtím se přestěhoval z rodného Leidenu do Amsterdamu, kde se brzy stal vyhledávaným umělcem, a roku

1634, kdy *Učenec ve studovně* namaloval, se také oženil se Saskií van Uylenburgh. Mladá manželka se stala jeho múzou, zachytil ji na několika kresbách a malbách. Na výstavě je k vidění portrét usměvavé Saskie z drážďanských sbírek.

Kurátorky ukazují Rembrandtův umělecký vývoj od počátků až k pozdní tvorbě, přičemž jeho práce uvádějí do souvislosti s tvorbou jeho současníků i následovníků. „Rembrandtovu uměleckou osobnost plně poznáme pouze tehdy, studujeme-li všechny tři oblasti jeho tvorby, malbu, kresbu a grafiku. Teprve dohromady vytvářejí plný pohled na šíři, osobitost a úchvatnou energii jeho výtvarného projevu. Proto také na výstavě nejsou kresby ani grafiky odděleny, ale organicky vkomponovány mezi umělcevo plátna,“ vysvětluje Kubíková.

„Věřím, že návštěvníci ocení velmi moderní Rembrandtův kreslířský rukopis, kdy dokázal bravurně vyjádřit pohyb či charakter postavy jen několika tahy,“ dodává.

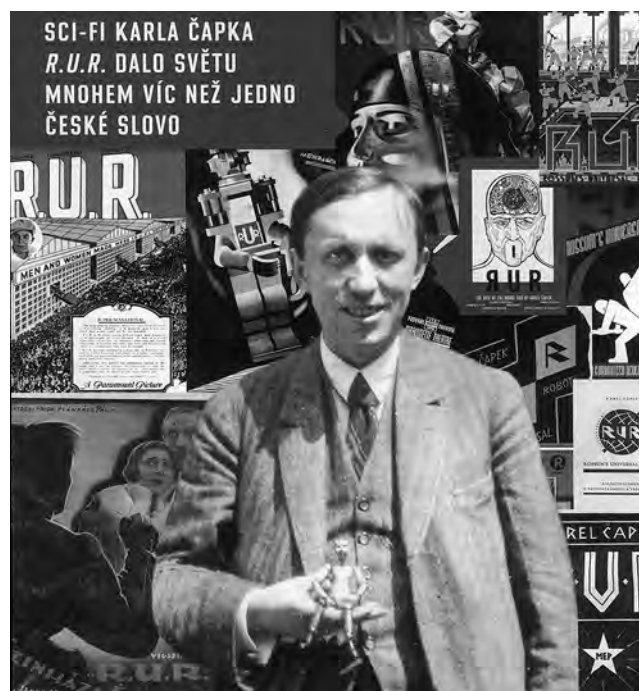
Grafice se Rembrandt intenzivně věnoval. Vzhledem k tomu, že z rodné země nikdy nevycestoval, byl ve své době v zahraničí známý především právě jako grafik. Jeho grafických listů si sběratelé cenili a už během jeho života usilovali o kompletní sbírky.

Výstavu doplňuje reprezentativní katalog a také publikace z nové ediční řady Národní galerie Praha *Obrazy do kapsy*, která je určená dětem i dospělým. (mk)

Výstava připomíná drama R.U.R.

Výstava ke 100 letům od vzniku slavné hry *R.U.R.* Karla Čapka, v níž se poprvé objevilo dnes už mezinárodně užívané slovo robot, probíhá do 28. února 2021 pod názvem *Cesta do hlubin robotovy duše* v Památníku Karla Čapka ve Staré Huti u Dobříše.

V autentických prostorách Strže, Čapkova oblíbeného letního sídla, je připomenuto drama *R.U.R.* v zajímavých

ní také cizojazyčná vydání této hry, dále pamětní medaile, kterou ke sto letům *R.U.R.* vytvořila jablonecká Česká mincovna, a dětské návštěvníky přivítá virtuální figurka původního robotka z doby Karla Čapka. Prostřednictvím dotykové obrazovky prověří jejich znalosti o robotice.

Autor výstavy a zároveň ředitel Památníku Karla Čapka Zdeněk Vacek rovněž informoval: „Působím v Památníku od letošního ledna. Čelíme již druhé vlně koronaviru, nicméně daří se nám času využít k přípravě a realizaci řady pestrých akcí. Jedná se již o třetí letošní výstavu. Připomněl bych i letní otevření původní Čapkovy garáže včetně zaparkované předválečné škodovky. A o svých knihách besedovali Alena Mornštajnová a profesor Martin C. Putna. Tím výčet ale zdaleka nekončí. Letošní rok je ve všech ohledech atypický, vývoj nelze předpovídat. Pochopitelně improvizujeme, ale snad ne neúspěšně. Výpadek školních výprav i seniorů, kteří patří k rizikovým skupinám, jsme samozřej-

souvislostech, hlavně jeho skutečně mezinárodní věhlas. Například to, že ve hře jako mladý herec na Broadwayi debutoval hvězdný Spencer Tracy nebo že role robota byla první v kariéře britského herce Sira Michaela Caina. Málokdo také ví, že *R.U.R.* bylo první sci-fi odvysíláné v dějinách televize v celosvětovém měřítku. BBC je natáčela již na jaře 1938. Nebo že v USA vláda dotovala představení s loutkami robotů v rámci boje s nezaměstnaností.

Kromě řady zajímavých informací a málo známých fotografií jsou zde k vidění

mě pocítili, ovšem mile nás překvapil větší počet jednotlivců, dvojic a rodin, které tráví více volného času v Česku a přilákal je pestrý program Památníku. Na září jsme soustředili kulturní akce, jejichž pořádání jsme na jaře a počátkem léta byli nuceni odložit, například zahájení výstavy *Cesta do hlubin robotovy duše*, která u nás bude k vidění do konce února.“

Pokud koronavirus dovolí, bude v Památníku uskutečněna také série přednášek na téma Koníčky Karla Čapka. Do interiéru Památníku je pochopitelně vstup pouze s rouškou či ochranným štítem, ale k dispozici je také, v otevírací době areálu, volně přístupná zahrada a již zmíněná garáž. Velké oblíbení místních obyvatel i turistů a cyklistů se těší též bistro s krásným posezením pod stromy.

(mk)

Výstava v Lublani

Výstava více než padesáti mistrovských děl ze sbírky Rudolfa II. a jeho následovníků se bude konat do 10. ledna příštího roku ve Slovinské národní galerii v Lublani. Obrazy mistrů Lucase Cranacha, Hanse von Aachen, Hanse Holbeina, Tiziana, Paola Veronese, Jacopa Tintoretta, Guida Reniho či Petera Paula Rubense na výstavu zapůjčila Obrazárna Pražského hradu. Ředitel odboru kultury Správy Pražského hradu Václav Beránek řekl, že se jedná o největší jména, která v Obrazárně jsou.

Výstavu sestavovala paní Eliška Fučíková, která je v podstatě v tuto chvíli největší odbornice na rudolfínské sbírky. Sama sestavovala v devadesátých letech Obrazárnu Pražského hradu v tom duchu, ve kterém je dnes. Má za sebou výzkum děl z rudolfínských sbírek nejen v Čechách, ale i v zahraničí. Když je někde problém, tak ji volají. A připravila i předcházející výstavu Obrazárny Pražského hradu, která se vyvážela do Maastrichtu, když ČR vstupovala do Evropské unie.

Co se týká například zabezpečení děl na zahraniční výstavě proti zabavení, tak na ministerstvu kultury existuje metodický pokyn, v němž je rozebrána historie takových věcí. Vtip je v tom, že v dějinách Evropy nedošlo ještě nikdy k tomu, že by vystavená díla byla nějakým způsobem zabavena. Největší kauza byla, když dědička po jednom ruském emigrantovi chtěla obstarat díla, která v roce 1918 leninská komunistická strana zabavila jejímu dědečkovi a pak je vyvezla na výstavu do Švýcarska. U soudu první instance to skutečně vyhrála a během čtyřadvaceti hodin se ozval soud vyšší instance ve Švýcarsku, který rozhodl, že umělecká díla nesmějí být nikdy tímto způsobem zneužita. Takže ačkoli to byla evidentní bolševická krádež, všechny obrazy se vrátili v původním termínu do Ruska. Je to jeden z několika pokusů o něco takového.

Mezinárodní smlouvy, které by garantovaly nedotknutelnost uměleckých děl, v rámci Evropy neexistují. Existuje rezoluce OSN z roku 2004 o uměleckých dílech a jejich nezabavitelnosti. Češi jsou jejími signatáři, Slovinci ne. Mají na to jiný zákon, který zabraňuje exekucím a obstrukcím a jenž je součástí jejich legislativy.

Se Slovinskou národní galerií začala česká strana jednat o reciprocitě výstav v roce 2010. V současném případě jde o specifickou záležitost, protože se nejedná o jednu výstavu. Jde o souvislost zvláštního vztahu mezi Českem a Pražským hradem a sídlem prezidenta a městem Lublaní. Začalo to už za Václava Havla, kdy v Česku byla obrovská

R.U.R. – scéna podle návrhu arch. Bedřicha Feuersteina v Národním divadle v Praze

výstava Josipa Plečnika. To byl začátek, za velkého přispění tehdejšího slovinského velvyslance Damjana Prelovška, který je stále dominantní osobností. Mezitím se v Česku vystřídali další tři slovinskí velvyslanci a každý z nich spolupracuje s Hradem. Česká republika má s nimi takový vztah, jaký nemá s žádnou jinou ambasadou. Václav Klaus jednal s tehdejšími slovinskými prezidenty Janezem Drnovškem

a Danilem Türkem, Miloš Zeman se setkal se současným prezidentem Borutem Pahorem. Spolupráce se řeší i na poli kulturní výměny. Jednou z věcí, jež se dlouho vyvíjela, byla výstava *Slovinskí impresionisté*. Uskutečnila se v Čechách loni, představila na čtyři sta padesát exponátů a už když se připravovala, existovala domluva na té současné. (mk)

LITERATURA

Literární Cenu Franze Kafky získal Milan Kundera

Mezinárodní literární Cenu Franze Kafky, jejímž zřizovatelem je Společnost Franze Kafky v Praze, letos na základě rozhodnutí mezinárodní poroty získal český spisovatel Milan Kundera. Stal se jejím dvacátým držitelem.

Na oznámení o jejím udělení odpověděl Milan Kundera telefonicky z Paříže, kde žije. Řekl, že ji radostně přijímá a cítí se poctěn zvláště tím, že jde o „Kafkovu“, cenu „od kolegy spisovatele“, spisovatele jemu nad jiné blízkého.

Jednadvadesátiletý Kundera patří k nejvýznamnějším moderním českým autorům. Jeho prvním románem byl v roce 1967 *Žert*. Poté, co vydal v roce 1979 *Knihu smíchu a zapomnění*, v níž tehdejšího československého prezidenta Gustáva Husáka označil za „prezidenta zapomnění“, zbavil ho komunistický režim československého občanství.

Od poloviny sedmdesátých let žije ve Francii a od roku 1981 má francouzské občanství. Loni získal znovu občanství české. Nedávno vyšel v češtině zatím poslední jeho román *Slavnost bezvýznamnosti*.

Prvním nositelem Ceny Franze Kafky se v roce 2001 stal americký spisovatel Philip Roth. V dalších letech ji mimo jiné získali Elfriede Jelinek, Haruki Murakami, Arnošt Lustig, Peter Handke, Václav Havel, Amos Oz, Margaret Atwoodová a další. Loni cenu získal francouzský spisovatel Pierre Michon. (mk)

Festival Lustr poprvé otevřel prostor i komiksu

Poprvé ve své sedmileté historii představil festival Lustr upozorňující na mladé talentované ilustrátory také autory komiksu. V Hybernském Kampusu v centru Prahy nabídl ke zhlédnutí tvorbu více než čtyřiceti mladých umělců z Česka i zahraničí.

Festival se snaží poskytnout ilustrátorům platformu, na které by si mohli předávat zkušenosti, a veřejnosti se zároveň snaží ukázat, že umělecká ilustrace nachází místo i v komerční sféře.

První tři ročníky se konaly pod záštitou knihkupectví PageFive, které za festival a další výstavní činnost získalo cenu Czech Grand Design 2016 v kategorii Obchod roku. Od roku 2017 se akce koná také ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy, která pro ni poskytuje prostory v centru města.

Z přihlášených zájemců letos vybrala odborná porota poprvé také více než dvacet autorů zabývajících se komiksem. Jednou z vystavujících je i malířka a ilustrátorka Mar-

tina Fischmeister, jež v premiéře představuje svůj komiks *La Loba* inspirovaný knihou *Ženy, které běhaly s vlky* od Clarissy Pinkoly Estés.

„Hned u první povídky *La Loba* mě zaujaly motivy divokosti a zrození života, které neodmyslitelně patří k žensství. Už při čtení se mi začaly samy od sebe vybavovat obrazy, a tak jsem povídku hned zpracovala do komiksu,“ vysvětluje autorka.

Původně jde o starou indiánskou legendu, která vypráví o čarodějnici sbírající v poušti vlčí kosti. Ve své jeskyni z nich pak s pomocí magického rituálu přivádí vlky zpátky k životu. Ožvlé zvíře pak vyběhne z jeskyně a postupně se promění ve směřující se ženu.

„Legenda vysvětluje, jak přicházejí na svět divoké ženy. Mytologie mě fascinuje, hlavně severská, mám ráda Tolkiena a vůbec propracované fantasy světy. Díky tomu jsem se vlastně začala věnovat ilustraci. Mytologické příběhy jsou hluboké, obrazné a mnohé se vztahují i k dnešku,“ míní umělkyně, která pracuje formou digitální malby a kromě komiksu se zabývá také knižní a editorial ilustrací. (mk)

Okouzující atmosféra někdejší Vídně v nové audioknize

Vyprávění o zločinech za časů c. a k. mocnářství. Takhle stručně a svým způsobem poeticky by se dala charakterizovat právě vydaná audiokniha *Vídeňské zločiny, 1: 1913 – Případ podivné sebevraždy*. Jejím autorem je současný rakouský spisovatel Andreas Pittler (* 1964), po svých prarodičích s českými a slezskými kořeny. Titul je prvním z chystané řady detektivních příběhů v tradičně velmi kvalitním podání herce Miroslava Táborského. Ústřední postavou je mladý vídeňský policista David Bronstein, tak trochu smolař ve své práci i ve vztahu k nežnému pohlaví.

Knížka okouzlejícím způsobem zachycuje atmosféru někdejší Vídně, což je ve zvukové podobě ještě podtrženo vkusnými hudebními předěly a závěrečnou podobou slavné teskné písně *Szomorú vasárnap*. Dokonalá znalost rakouské metropole přímo svádí rozjet se do ní a osobně se vydat po stopách jednotlivých postav. Současně se ale jedná o poctivý detektivní román, který se obejde bez naturalistických scén a potoků krve, přesto posluchače udrží v napětí a nachystá nejedno překvapení. Autor si dovedně pohrává jak s vymyšlenými postavami zrozenými v jeho fantazii, tak s postavami skutečnými a historickými.

Příběh začíná banální sebevraždou jednoho rakouského vojáka. Na první pohled to vypadá jako dobrovolná smrt z nešťastné lásky. Brzy se ale ukáže, že jak v případě, tak v životě komisaře Davida Bronsteina není jasného vůbec nic. Hrdina je krátce nasazen ke sledování

příštích vůdců ruské bolševické revoluce, ale nachomýtnete se i k zatčení slavného rakousko-uherského špiona, plukovníka Redla. Kromě toho jeho přítelem není nikdo menší než Egon Erwin Kisch, který v závěru zavítá z Prahy do Vídně, aby tam ulovil nějakého novinářského sólokapra.

Vídeňské zločiny jsou audiokniha velmi příjemná a povedená. Potěšující je i fakt, že vychází současně s podobou tištěnou. Lze se tudíž na další pokračování opravdu jen těšit, protože David Bronstein je v detektivním světě postavou velmi oblíbenou. (mk)

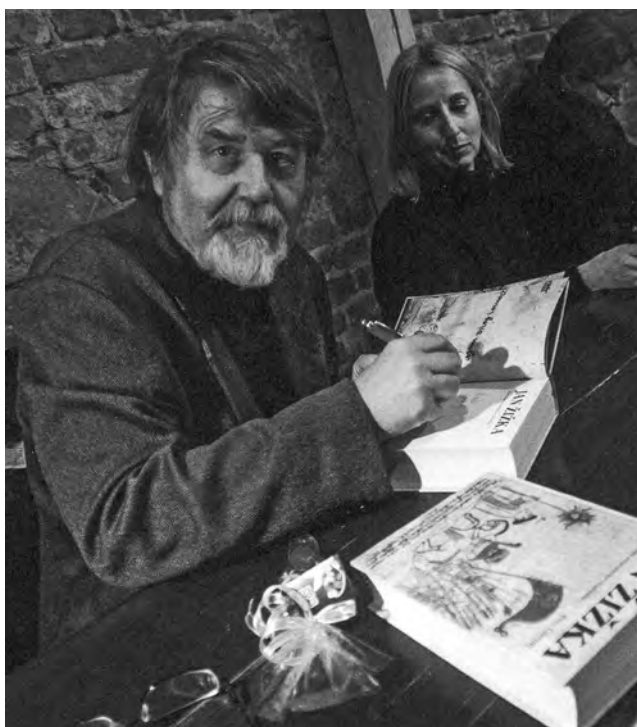
Knihou roku je Čornejův Žižka

Dílo spisovatele Petra Čorneje s názvem *Jan Žižka: Život a doba husitského válečníka* bylo vyhlášeno Knihou roku. Tento titul zvítězil i v kategorii Litera za naučnou literaturu.

Kniha Petra Čorneje vyšla loni k 600. výročí začátku husitské revoluce. Navazuje na dílo historika Josefa Pekaře, jehož výsledky díky novým badatelským poznatkům rozšiřuje. Novopečený držitel prestižního ocenění psal své dílo patnáct měsíců, přičemž přípravné práce trvaly šestnáct let. Publikace má 856 stran, včetně obrazových příloh. Čornej přiznává, že na otázky nemůže nabídnout jednoznačné odpovědi, a proto předkládá několik možných cest, jimž se osud husitského válečníka mohly ubírat.

„Byl to člověk nepochybně odvážný a statečný, ale také člověk velice impulzivní, protože lidé, kteří ho znali, ho označovali jako horlivého. Horlivý znamená zanícený, zapálený a my víme, že právě ta horlivost i tehdy byla na překážku věcnějšímu nadhledu a kompromisnímu postupu. Dále to byl člověk s nesporným charismatem, jevil se jako podivuhodný, jedinečný, vymyká se svému okolí,“ řekl historik Čornej.

„Kdyby velké národy měly srovnatelného vojevůdce a válečníka, jako byl Jan Žižka z Trocnova, věděl by o něm celý svět, jistě by zastínil Artuše či Robina Hooda a byl by srovnáván s Napoleonem,“ dodává historik.

Další držitelé cen Magnesia Litera 2020:

- za prózu: Jiří Kratochvíl: *Liška v dámu* (Druhé město)
- za poezii: Ewald Murrer: *Noční četba* (AULA)
- za knihu pro mládež: David Böhm: *A jako Antarktida* (Labyrint)
- za nakladatelský čin: J. A. Komenský: *Labyrint světa a ráj srdce* (Práh)
- za překladovou knihu: Edwarg St. Aubyn: *Patrick Melrose* (přeložil Ladislav Nagy, Argo)
- za publicistiku: Aleš Palán: *Jako v nebi, jenže jinak* (Prostor)
- DILIA za debut roku: Vratislav Kadlec: *Hranice lesa* (Argo)
- Blog roku: Jiří Švihálek: *Pacholek.com*
- Kosmas Cena čtenářů: Filip Rožek: *Gump – Pes, který naučil lidi žít* (Kontrast)

Slovenský bestsellerista Jozef Karika sa presadil také v Česku

Jozef Karika (* 15. 11. 1978, Ružomberok) je slovenský experimentální spisovatel a publicista: „Mám rád atmosféru staré Prahy Gustava Meyrinka.“

Jozef Karika patří k najčítanejším slovenským prozaikům a úspěšným stredo-európskym autorom. Venuje sa experimentálnej próze aj beletrii. Do-

teraz publikoval 19 knih, ktoré okrem slovenčiny vyšli aj v češtine, polštine, angličtine a macedónštine. Predalo sa viac než 400 000 výtlačkov jeho kníh. Je držiteľom troch Platinových kníh, ôsmych Zlatých kníh, dvoch Zlatých pier od literárnej kritiky, Ceny čitateľov Anasoft litera, finálovej nominácie na cenu Anasoft litera, Ceny Literárneho fondu a ďalších ocenení. Patrí k najpopulárnejším slovenským autorom aj v Česku a Poľsku, kde sa preklady jeho kníh stali bestsellermi.

Jeho román *Trhlina* sfilmoval držiteľ Českého leva – režisér Peter Bebjak; film sa stal jedným z komerčne najúspešnejších v slovenskej kinematografii. Premietal sa aj v Česku, Británii či Taliansku, neskôr ho do svojej ponuky zaradil Netflix.

V roku 2018 sa podieľal na archeologickom objave pravého hradiska na vrchu Čebrať pri Ružomberku. V rokoch 2008-2011 pracoval ako vedúci oddelenia na Mestskom úrade v Ružomberku, poradca primátora a hovorca mesta. Pôsobil aj ako člen a neskôr tajomník mestskej kultúrnej komisie. Poté sa stal spisovateľom na plný úväzok.

Red. pozn.: Z jeho novinárskych kariéry zůstaly v paměti dvě kauzy: boj za odstranění pamětní plakety katolickému knězi a obdivovateli Adolfa Hitlera Jánu Ferencíkovi ze zdi ružomerského městského úřadu a blog o situaci Romů na Slovensku. Nedávno v Česku vyšla také jeho nejobsáhlejší kniha, sedmisetstránkový opus *Na smrt*, jenž zachycuje osud dvou mužů, které rozdělil zločin a láska k jedné ženě během pohnutých let 1929-1945.

Knižní novinky

Zbyněk Černík: *Cesty na sever*

Nakladatelství Torst, 176 stran, 16 stran obr. přílohy

Anglistu a především skandinávistu Zbyňka Černíka (* 17. 1. 1951) vyzvala rozhlasová stanice Vltava, aby vzpomínkami přispěl do cyklu *Osudy*. Což učinil, ale nedalo mu to, a tak vznikl útlý, svižný svazek nazvaný *Cesty na sever*.

Zbyněk Černík je překladatel ze severských jazyků a angličtiny, dlouholetý redaktor nakladatelství Odeon, autor beletrie a knih pro děti a také publicista.

Prokop Tomek: *Estébáckou Prahou*

Nakladatelství Academia, 288 stran

Druhé, rozšířené vydání průvodce, které jedné z nejtemnějších kapitol dějin hlavního města věnoval odborník z Vojenského historického ústavu. Řadu objektů a fotografií Prokop Tomek (* 1. 2. 1965) po sedmi letech od prvního vydání nově objevil či doplnil. Za každým místem se skrývá smutný příběh – například smutně-satirický z Fibichovy ulice na Žižkově, kde se v roce 1949 dvě skupiny tajných zastřelily navzájem v domnění, že jde o diverzanty.

Prokop Tomek, Ph.D., je vědecký pracovník Historicko-dokumentačního odboru VHÚ. V letech 2001-2006 absolvoval kombinované magisterské studium v oboru historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlově v Praze.

Kateřina Tučková – Renáta Fučíková a kol.: *Hrdinky. Příběhy významných českých žen*

Nakladatelství Universum, 168 stran

Byly odvážné. Mnohdy předběhly dobu. Šly si za svým a někdy za odvahu zaplatily cenu nejvyšší. Ale svým příběhem inspirovaly tisíce a milióny dalších žen, které dnes díky nim mohou žít svobodně a podle svých představ. Strhující vyprávění o šedesáti výjimečných a leckdy zapomenutých hrdinkách z české kotliny od těch nejdávnějších dob až po současnost doprovází originální portréty od studentů plzeňské Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara ZČU, textové medailony Kateřiny Tučkové a historické vstupy Renáty Fučíkové, které ukazují, jak se žilo ženám v různých obdobích dějin. Kniha vznikla u příležitosti 100. výročí uzákonění ženského volebního práva v českých zemích.

VZPOMÍNKA

Mikuláš Dačický z Heslova (23. 12. 1555, Kutná Hora – 25. 9. 1626, Kutná Hora) je autorem memoárů a veršovaných satirických a vlasteneckých skladeb.

Dačický vyrůstal v početné rodině Ondřeje Dačického, jenž koncem života získal dědičný přídomek z Heslova. Jejich erb navazoval na erb zámožného kutnohorského rodu Práchnňanských, z jehož poslední generace pocházela Mikulášova matka. Od roku 1577 žil Mikuláš Dačický trvale v Kutné Hoře jako jediný mužský potomek svých rodičů. Dědičný podíl mu umožňoval, že se nemusel věnovat výdělečné činnosti. Až do zralého věku žil nevázaným životem, byl stíhán pro výtržnictví a pro zabítí soupeře v šarvátce. V kladrubsském klášteře, kam byl dán na vychování, získal Mikuláš Dačický právnícké a literární vzdělání. Po uzavření

sňatku v roce 1590 začal Dačický měnit svůj způsob života, účastnil se důlního podnikání a zajímal se o memoárové zápisky předků z matčiny strany vedené již od doby Vladislava II., tj. od 15. století. Všiml si událostí v zemi i mimo ni. Dílo Dačického se uchovalo pouze v rukopise, vydáno bylo až mnohem později.

Jiří Melantrich z Aventina (1511, Rožďalovice – 19. 11. 1580, Praha), humanista a nejvýznamnější český tiskař a nakladatel 16. století.

Ze své tiskárny na Starém Městě pražském postupně vybudoval podnik světového významu. Základem jeho ediční činnosti se stala *Bible Melantrichova*. Kromě náboženské literatury se ale věnoval také tisku humanistické tvorby a latinských básnických sbírek. V letech 1547-1580 vydal přes 230 knižních titulů, psaných především česky.

Narodil se jako Jiří Černý v Rožďalovicích na Nymbursku. Pocházel z chudé kališnické rodiny a o jeho dětství a mládí není nic známo. První zmínka je až z roku 1534, kdy se stal bakalářem na artistické fakultě pražské univerzity.

Podnik, nesoucí nadále Melantrichovo jméno, fungoval až do roku 1621, kdy byl při pobělohorských konfiskacích zabaven jezuitu a zrušen. Jeho zakladatel upadl v zapomnění a novou vlnu zájmu o něj vzbudilo až národní obrození v 19. století. Roku 1910 začalo pak název Melantrich používat nakladatelství České strany národně sociální, které za první republiky patřilo k tuzemské špičce. Jeho budova na Václavském náměstí se zapsala do dějin především během sametové revoluce díky proslulému balkónovému proslovu Václava Havla. Samotný podnik ale přechod k demokracii nezvládl a roku 1999 zanikl.

Karel Hynek Mácha (16. 11. 1810, Praha, Malá Strana – 6. 11. 1836, Litoměřice)

Karel Hynek Mácha je nejvýznamnějším představitelem českého romantismu, básník, prozaik a dramatik. Podílel se na vlasteneckých a společenských podnikcích mládeže, kterou ovlivnilo evropské revoluční hnutí třicátých let. Hrál v českých představeních Stavovského divadla a v ochotnickém Kajetánově divadle, kde se seznámil s Eleonorou (Lori) Šimkovou. V roce 1834 podnikl pěší cestu do severní Itálie, Benátek a Terstu.

Vystudoval práva a nastoupil jako advokát praktikant v Litoměřicích, aby zabezpečil svou rodinu (s přítelkyní Lori Šimkovou očekával narození dítěte). Zemřel náhle, pohřeb se konal v den plánované svatby.

Výjimečné silné impulsy Máchova díla, zčásti odmítnuté vrstevníky, zúročil následující literární vývoj.

Próza: *Obrazy ze života mého* (*Večer na Bezdězu*, *Márinka*, 1834), lyrickoepická básnická skladba *Máj* (1836), povídka *Cikáni* (vydaná posmrtně 1857) aj. V roce 1993 byly vydány i básnickovy eroticky nezvykle otevřené a částečně šifrované intimní deníky (*Intimní Karel Hynek Mácha*).

Ukázky z tvorby:

Návrat: „Praho! Praho! Ty mé vlasti srdce kamenné! – Ó jak hluboká jsi sklesla v nepravostech svých! – Vrat, ó vrat se! Šedý mrak – oblak toť slzí synů tvých – nad tebou spočívá rozestřen, na něm dřímá anjel záhuby, čas to mnohomohoucí; ach jak brzo snad již tebe schvátí v rakev národů zašlých? – Co čas se zrodil, syn hříchu hnusného

a bratr smrti, otevřenť jest hrob, by zhltil díla rukou národů – i syny člověčenstva; – a ty sama, sama spěješ v temný jeho klín? Vrať, ó vrať se! Nenít ni pokoj v černém jeho lůně. –“

Máchův deník (1835):

22. září 1835

„Ráno byl u mne Tomíček černě oblečený, s pozváním, aby podle žádosti nejvyššího purkrabí se dělaly básně na příchod Jeho Majestátnosti císaře Ferdinanda; a že pan Palacký řekl, aby mně, že on sám tak pravil, aby mně dvakrát řekl o to; a že jest mu velice líto, že se o něm smějí, jako by jednu stranu podporuje druhou potlačoval.“

24. září 1835

„Odpoledne byla próba na divadle: Pohádali jsme se s Grábingerm. Pak jsem byl dole u Komárků a opět dole; Tam jsem ji strašil, aby se mnou prchla; nechtěla – představoval jsem jí všechno; plakala náramně a jen: »lieber Ignaz«; sotva mluvila. Byla volná ano říci, než já jsem se pak přiznal, že jsem žertoval. V noci po 10½ hodině dělal jsem báseň na císaře až do jedné hodiny.“

25. září 1835

„Ráno jsme se sešli s p. Palackým u Pospíšilů; tam jsme se něco neshodli stranu básnictví; on o mně soudí, »že mám výbornou fantazii a že výborně maluji, ale prací mých hlavních, že je chyba, že v nich nevysvítá jakási nutnost idey«. Já mu nerozumím, nebo mám za to, že právě v každé mojí básni idea jest co nejmóžněji rozvedena.“

Máj:

„Byl pozdní večer – první máj –

Večerní máj – byl lásky čas.

Hrdliččin zval ku lásce hlas,

Kde borový zaváňel háj.

O lásce šeptal tichý mech;

Květoucí strom lhal lásky žel,

Svou lásku slavík růži pěl,

Růžinu jevil vonný vzdech.

Jezero hladké v křovích stinných

Zvučelo temně tajný bol,

Břeh je objímal kol a kol;

A slunce jasná světů jiných

Bloudila blankytnými pásky,

Planoucí tam co slzy lásky.“

Karel Jaromír Erben (7. 11. 1811, Miletín – 21. 11. 1870, Praha)

Karel Jaromír Erben byl český básník, prozaik, jazykovědec, historik, folklorista, sběratel lidové tvorby. Po vystudování univerzity procházel bezplatnou soudní praxí, při tom se věnoval vydávání starších literárních děl, překládání ze slovanských jazyků a lidové slovesnosti. V roce 1843 odešel ze státní služby. Na Palackého doporučení mu české stavy nabídly možnost sbírat v mimopražských archívech materiál k historii šlechticů. Asistentem a poté sekretářem Vlasteneckého muzea (dnes Národního) se stal v roce 1846 a zároveň ho jmenovali členem Královské české společnosti nauk.

V období revoluce v letech 1848-1849 byl zvolen do Národního výboru. Nějaký čas pobýval v Zábřehu jako člen deputace na chorvatský sjezd. Po skončení revoluce se vrátil do Prahy. Veřejnému životu se vyhýbal. V roce

1851 se stal prvním archivářem města Prahy. Konečně měl práci, která ho velmi slušně finančně zajistila. Od roku 1864 až do smrti zastával funkci vysokého úředníka na pražském magistrátu.

Vedle práce archiváře, která byla velmi náročná, se Erben věnoval vědecké práci. Byl spoluvůrcem *Riegrova Slovníku naučného*, který byl naší první encyklopedií. Slovník obsahoval termíny z těchto oborů: slavistika, gramatika, historie, slovanská a germánská mytologie a bájesloví.

Václav Flajšhans (1. 7. 1866, Praha – 21. 11. 1950, Praha)

Václav Flajšhans byl jazykovědec, literární historik, editor staročeské literatury, zejména spisů mistra Jana Husa. V letech 1885-1890 studoval českou a klasickou filologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, roku 1894 získal titul doktora za disertaci o Josefu Dobrovském a pak učil na gymnáziu v Praze na Vinohradech. Roku 1900 byl zvolen členem České akademie věd a umění a roku 1901 Královské české učené společnosti. Několikrát zasáhl do boje o Rukopisy, nejprve roku 1896 obhajobou z gramatického a lexikálního hlediska, později se však připojil k jejich odpůrcům. V letech 1921-1932 působil jako samostatný knihovník České akademie věd a umění.

Rainer Maria Rilke (4. 12. 1875, Praha – 29. 12. 1926, sanatorium Valmont u Montreux ve Švýcarsku)

Rainer Maria Rilke byl jedním z nejvýznamnějších německy píšících lyriků přelomu 19. a 20. století. Napsal také jeden román a několik povídek. Jako první z pražských Němců si vydobyl světovou proslulost. Pro své temné, spirituální básně byl nazýván nebo také básníkem smrti.

Rainer Maria Rilke se narodil v Praze, kde také

prožil prvních dvacet let svého života. Život v Praze znamenal jeho tvorbu – neopakovatelná atmosféra města obestřené podivuhodnou historií i legendami, města, kde se střetávala česká, židovská a německá kultura. Vládl zde také zatuchlý maloměstský duch, který odsuzoval vše nespoutané. To vše mělo na vnímavou duši mládého básníka velký vliv.

Studoval literaturu, dějiny umění a filozofii na univerzitách v Praze a Mnichově, středisku tehdejší německé kultury. V roce 1896 odjel do Mnichova a od té doby strávil svůj život na cestách – navštívil Itálii, Rusko, africké země, Španělsko, Francii i Švýcarsko.

V roce 1906 se R. M. Rilke setkal s českou hraběnkou Sidonií Nádhernou. Ta se stala až do Rilky smrti básníkovou blízkou přítelkyní. Několikrát ji navštívil na jejím zámku Vrchotovy Janovice v Čechách. Rilke jí také rozmluvil svatbu se spisovatelem a novinářem Karlem Krausem, který se o ni vážně ucházel.

V roce 1910 se R. M. Rilke seznámil se svou další přítelkyní a podporovatelkou, kněžnou Marií Thurn und Taxis-

Hohenlohe. Ta byla jeho doživotní obdivovatelkou a dala mu k dispozici svůj palác v Benátkách i zámek v Loučeni.

Během první světové války byl R. M. Rilke nucen narukovat jako rakouský voják. Díky svým četným známostem však několikaměsíční službu strávil ve vídeňském vojenském archivu. Po první světové válce, kdy vznikla Rilko-va vrcholná díla, žil převážně ve Švýcarsku.

Franz Victor Werfel (10. 9. 1890, Praha – 26. 8. 1945, Beverly Hills, Kalifornie)

Franz Werfel byl rakousko-český německy píšící básník, prozaik, dramatik a publicista. Byl synem zámožného pražského židovského rukavičkáře Rudolfa Werfela a jeho ženy Albiny Werfelové, roz. Kussiové. Patřil ke generaci pražských německých spisovatelů a byl přítelem Maxe Broda, Franze Kafky, Egona Erwina Kische a Roberta Musila. Před první světovou válkou spolupracoval na vydávání

ediční řady *Der jüngste Tag*, která se zaměřovala na expresionistická díla. V roce 1911 byla se značným úspěchem vydána Werfelova první básnická sbírka *Der Weltfreund* (česky *Přítel světa*). Kromě Kafky, kterého znal již od studií na gymnáziu, se setkal s básníkem Rainerem Maria Rilke a spřátelil se s novinářem Karlem Krausem, do jehož novin *Die Fackel* (*Pochodeň*) rovněž přispěl. Jeho pacifismus se projevil v adaptaci Eurýpidova dramatu *Trójanky* (něm. *Die Troerinnen*) z roku 1915.

Za první světové války byl během let 1915-1917 nasazen na Východní frontě v Haliči, později působil v redakci válečných novin ve Vídni. Zde se seznámil s vdovou po skladateli Gustavu Mahlerovi, múzou mnoha slavných mužů, Almou Mahler, která se po rozvodu (jejím tehdejší manžel byl německý architekt Walter Gropius, zakladatel Bauhausu) za něj provdala v roce 1929. Žili většinou ve Vídni, podnikli však i řadu cest. Od dvacátých let se Werfel živil výhradně jako spisovatel. Psal dramata, romány (včetně životopisného románu o Giuseppe Verdi). Inspirován svými cestami po východních zemích napsal na počátku třicátých let historický román *Die vierzig Tage des Musa Dagh* (česky *Čtyřicet dnů*) o masových vraždách Arménů Turky. V roce 1938 emigroval i s manželkou před fašismem do Francie, v roce 1940 (spolu se spisovatelem Heinrichem Mannem a jeho synovcem Golo Mannem) přešel pěšky z Lurd přes Pyreneje do Španělska a odtud do USA, kde v roce 1941 obdržel státní občanství.

Werfel je považován za zakladatele rakouského expresionismu, zejména básnickými sbírkami, novelami (např. *Ne vrah, zavražděný je vinen*) a dramatem *Spiegelmensch* (*Zrcadlový člověk*). Za tragédii *Kozlí zpěv* a za celoživotní dílo byl vyznamenán v roce 1927 československou státní cenou. V novele *Sjezd abiturientů* vzájemně konfrontuje různé lidské charaktery v extrémních situacích. Autobiografické prvky jsou obsaženy v románu *Barbara neboli Zbožnost*, kde jsou proti sobě postaveny naivní, čistý svět české služky a svět zkažený peněžními vztahy. Román *Píseň o Bernadettě* vznikl jako výraz autorova díku za záchranu před fašismem při útěku z Lurd. Líčí v něm

lurdský zázrak spolu s autentickými průvodními i následnými jevy. Je rovněž autorem románů *Verdi*, *Jeremiáš*, *Sourozenci neapolští*, novel *Smrt maloměstáka*, *Dům smutku*, *Bledě modré ženské písmo* a odvážné předmluvy k německému překladu Bezručových *Slezských písní* vydaných v době první světové války.

Karel Nový, vl. jm. Karel Novák (8. 12. 1890, Benešov u Prahy – 23. 11. 1980, Praha)

Karel Nový byl český prozaik a publicista. Studium na benešovském gymnáziu nedokončil, ale seznámil se tam s Vladislavem Vančurou, s nímž navázal trvalé přátelství. Literární jméno přijal za jméno občanské. Střídal různá zaměstnání, v roce 1912 získal trvalou práci jako lokálkář v deníku *České slovo*. První světovou válku prosimuloval po nemocnicích. Po roce 1918 cestoval jako zahraniční dopisovatel po Evropě. Zpočátku spolupracoval s národními socialisty a později se stal stoupencem levicových hnutí. Jako novinář kritizoval nezaměstnanost v různých listech a časopisech.

Koncem třicátých let se Karel Nový připojil k protifašistickému hnutí, v době německé okupace byl bez zaměstnání a účastnil se odboje. V roce 1944 byl zatčen a internován v pracovním táboře ve Slezsku.

Po druhé světové válce působil Karel Nový jako šéfredaktor *Svobodného slova* a v redakci dalších deníků a v letech 1952-1955 nakonec vedl Státní nakladatelství dětské knihy. Poté se rozhodl věnovat jen své literární tvorbě.

Lilly Hodáčová, vl. jm. Ludmila Hodáčová (5. 11. 1910, Praha – 8. 12. 1998, Praha)

Lilly Hodáčová byla prozaička, dramatička, herečka, autorka knih pro děti a mládež. V roce 1946 se provdala za divadelního režiséra Karla Schindlera (1903-1961), společně si pak krátce po sňatku změnili příjmení na Konstantin. V roce 1959 přijala občanské jméno Jirsová podle svého druhého manžela. Během studia na FF UK (filozofie, germanistika) zastávala krátkodobá zaměstnání jako úřednice či vychovatelka. V letech 1932-1936 absolvovala v Brně dramatickou konzervatoř a zároveň dokončila i studium na tamní filozofické fakultě. Její názory a literární ambice ovlivňovalo mnohaleté přátelství, které ji od roku 1937 pojilo s Vítězslavem Nezvalem. Od roku 1940 působila jako herečka na Nové české scéně, v letech 1942-1943 v divadle Anny Sedláčkové, poté v letech 1943-1948 v Městských divadlech pražských (Vinohradské a Komorní), následovalo angažmá v Městském oblastním divadle v Kolíně (herečka a dramaturgyně), od roku 1961 působila jako dramaturgyně ve Státním divadelním studiu v Praze; o dva roky později odešla do invalidního důchodu a věnovala se pouze literatuře. Hrála též ve filmech (*Za tichých nocí*, *Valentin dobrotivý*, *Jan Roháč z Dubě*). Pod pseudonymem Františka Heroldová recitovala v Čs. rozhlasu. Publikovala v *Rudém právu*, v letech 1938-1941 psala pohádky pro Čs. rozhlas.

Jan Drda (4. 4. 1915, Příbram – 28. 11. 1970, Dobříš)

Jan Drda byl prozaik, novinář, dramatik a filmový scenárista, autor moderních pohádek. Pocházel z velmi chudých poměrů, záhy osiřel. Od roku 1932 publikoval ve *Studentském časopise*, redigoval univerzitní časopis *Rozbor*. Byl redaktorem *Lidových novin*, později šéfredaktorem, pracoval v redakci *Svobodných novin* a deníku *Práce*. Roku

1969 založil časopis *Svět práce*, působil jako poslanec Národního shromáždění, stal se předsedou jeho kulturní komise. V letech 1949-1962 byl kandidátem a členem ústředního výboru KSČ, v letech 1949-1956 předsedou Svazu československých spisovatelů. V roce 1968 se otevřeně postavil proti vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Jeho pohřeb byl v oficiálním normalizačním tisku utajován.

Drdův prozaický debut *Městečko na dlani* (1940) lze považovat za jeden z vrcholů jeho tvorby. Následovaly další dva romány – *Živá voda* (1941), *Putování Petra Sedmilháře* (1943). Na dobu okupace a pražského květnového povstání reagoval povídkovou knihou *Němá barikáda* (1946). V dramatická báchorce *Hrátky z čertem* (1945) navázal na tylovskou a lidovou tradici českého divadla. Další díla jsou poznamenána dobovým schematismem. Nového tvůrčího vrcholu dosáhl Drda ještě v knize *České pohádky* (1958) a divadelní hře *Dalskabáty, hříšná ves aneb Zapomenutý čert* (1959).

Ladislav Dvořák (1. 12. 1920, Krásněves u Velkého Meziříčí – 22. 6. 1983, Rokycany)

Ladislav Dvořák byl básník, autor literatury pro děti. Pochází z početné rodiny vesnického kováře. Maturoval roku 1943, poté byl krátce totálně nasazen v Technische Nothilfe a do roku 1945 v továrně Avia Letňany; v květnu 1945 se účastnil pražského povstání. Po válce začal studovat na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy bohemistiku a filozofii, později srovnávací literatury. Po politických prověrkách v roce 1948 byl ze studia vyloučen. Poté krátce působil v propagačním oddělení deníku *Práce*, byl pomocným dělníkem v Motorletu Jinonice a stavebním podniku Posista. V roce 1950 byl zaměstnán jako sortimentář v pražských antikvariátech podniku Orbis, ale již o rok později se v rámci akce „77 tisíc“ musel vrátit do továrny a až do roku 1956 pracoval jako zaškolený zámečnický v závodě Rudý Letov v Praze-Letňanech. V letech 1956-1966 působil ve funkci technického úředníka v národním podniku Potrubí, poté do roku 1968 v propagaci nakladatelství Orbis, jako redaktor Horizontu, nakladatelství Socialistické akademie (1968-69, po odvolání jeho ředitele Emanuela Mandlera podal výpověď) a konečně jako asistent a odborný pracovník v Slovanské knihovně v Praze (1970-1977). Po podepsání Charty 77 byl propuštěn. Živil se jako dělník v závodě na protetické přístroje a v papírnách, v Ústavu sér a očkovacích látek, byl korektorem v deníku *Mladá fronta*.

Jiří Hanzelka (24. 12. 1920, Štramberk – 15. 2. 2003, Praha)

Jiří Hanzelka byl cestovatel, spisovatel a publicista. Vystudoval obchodní akademii a v roce 1938 začal studovat Vysokou obchodní školu v Praze. Na začátku druhé světové války však byly české vyso-

Jiří Hanzelka, 2000

ké školy uzavřeny, a tak ji Jiří Hanzelka ukončil až v roce 1946. Po studiích nastoupil jako komerční inženýr. Na vysoké škole se seznámil s Miroslavem Zikmundem, svým pozdějším partnerem na cestách a spoluautorem řady knih. V letech 1947-1950 podnikli cestu vozem značky Tatra 87 do Afriky a Jižní Ameriky. Z této cesty bylo rozhlasem odvysíláno více než 700 reportáží. Přivezli i řadu zajímavých fotografií a natočili značné množství filmového materiálu, jehož dokumentární cena je dodnes značná. V letech 1959-1964 podnikl Jiří Hanzelka se svým přítelem Miroslavem Zikmundem druhou cestu. Se dvěma vozy Tatra 805 procestovali Asii a Oceánii. I na této cestě shromáždili oba cestovatelé velké množství dokumentárního materiálu.

V roce 1968 se Jiří Hanzelka jako člen KSČ postavil na stranu tzv. reformních komunistů a aktivně se zúčastnil protestních akcí na podporu Pražského jara. Stal se jednou ze známých symbolických postav tohoto protestu. Od roku 1969 bylo Jiřímu Hanzelkovi zakázáno publikovat a účastnit se veřejného života. V roce 1977 podepsal Chartu 77.

V roce 1995 věnoval Jiří Hanzelka spolu s Miroslavem Zikmundem svůj rozsáhlý archiv a sbírky zlínskému muzeu. 30. listopadu 1996 byla ve zlínském zámku otevřena expozice, v níž jsou vedle osobních dokladů a údajů i některé součásti výstroje, ukázky ze sbírky cizokrajných mincí a poštovních známek. Unikátní fotografie jsou doplněny kolekcí předmětů získaných při zajímavých setkáních a událostech.

Pavel Bošek (31. 1. 1932, Praha – 17. 11. 1980, Praha) Pavel Bošek byl český herec, dramatik, publicista, divadelní organizátor a spisovatel. Jednalo se o blízkého spolupracovníka divadelníka a spisovatele Ivana Vyskočila. V šedesátých letech 20. století působil jako divadelní autor a příležitostný herec v pražských divadlech malých scén, zahrál si několik drobnějších filmových rolí.

JUBILEUM

Ladislav Pecháček (* 6. 12. 1940, Litomyšl)

Ladislav Pecháček je český prozaik a scenárista. Narodil se v Litomyšli, jeho rodiče pracovali na poště. Studoval medicínu na lékařské fakultě v Hradci Králové, po studiích pracoval jako lékař ve vojenské nemocnici v Plzni, později jako posádkový lékař. Po propuštění z armády působil od roku

1971 na několika místech jako obvodní lékař. V devadesátých letech působil Ladislav Pecháček na Okresním úřadu v Chrudimi, kde byl vedoucím referátu zdravotnictví a zástupcem přednosty úřadu. Publikoval řadu povídek v různých časopisech. Napsal například knihu *Amatéri aneb Jak svět přichází o básníky*, podle které byla natočena filmová tetralogie, nebo *Dobří holubi se vracejí* z prostředí protialkoholní léčebny (natočen stejnojmenný film). Jeho díla zfilmoval režisér Dušan Klein. V roce 2002 získal Literární cenu Knižního klubu za svoji knihu *Osvobozené kino Mír*.

Ceny Thálie

Ceny Thálie znají jména letošních držitelů, za celoživotní dílo ji získal Josef Abrahám a také Hana BauEROVÁ. Za celoživotní výkony dále získali ceny Jan Malík za operu,

Josef Abrahám

tanečnice Aneta Voleská a muzikálová herečka Hana Talpová. V nejsledovanější kategorii – nejlepší činoherní výkon roku – zvítězili Tereza Grosmannová za roli Mirandoliny ve stejnojmenné Goldonihohře, kterou uvedlo Národní divadlo v Brně, a Petr Štěpán za roli Satana v adaptaci Miltonova *Ztraceného ráje* (Městské divadlo Brno).

Výsledky byly kvůli pandemii koronaviru vyhlášeny přes online stream.

Formanové oživilí *Obludárium*

Divadlo bratří Formanů restartovalo své představení *Obludárium* a na zahradě jihočeského zámku Kratochvíle diváků zvalo do svého výjimečného světa.

Představení, které bylo vytvořeno v roce 2009 a Petr a Matěj Formanovi se svým divadlem s ním byli kromě Čech také ve Francii, Belgii, Španělsku a Dánsku, se už pár let nehrálo. Bratři se je rozhodli oživit, i když Matěj u něho letos chybí, protože pracuje na divadelním provedení *České mše vánoční* Jana Jakuba Ryby.

„Život, osud či Bůh obdařil některé lidi krásou, šarmem a oslnivostí. Takto vybaveni ovlivňují a mnohdy i řídí náš vkus, zatímco jiní, k nimž osud nebyl tak milostivý a stali se hříčkou přírody, musí o přízeň bojovat. Někteří ve svém smutku zahynou nebo si sami vezmou život. Jiní se však rozhodnou se svým osudem bojovat a vydobýt si úctu či obdiv nebo alespoň malé místo mezi námi. Jsou oškliví, nebo dokonce zruďní,“ tak popisují principálové své účinkující. Diváci tak mohou vidět siláka, který vládne oslnivým hlasem, vousatou zpěvačku, mořskou pannu, krasojedzkyňu či tři české velké hlavy.

Obludárium je postavené na volném sledu rozmanitých čísel, výtvarně a herecky působivých okamžiků a drobných příběhů, spojených jednotným tématem, kabaretní atmosférou a netradičním prostorem. (mk)

4 + 4 dny v pohybu

Jubilejní 25. ročník mezinárodního festivalu současného umění 4+4 dny v pohybu proběhl ve zkráceném termínu od 9. do 11. října 2020 v Praze. Centrem festivalového dění se stala secesní budova Nové strašnické školy. Kurátory hlavního výstavního projektu Místa činu jsou v letošním roce Denisa Václavová, Krištof Kintera a Ondřej Horák. Téma výstavní části Všechno je jinak je odpovědí na společenské, environmentální a ekonomické změny, které prožíváme a na které bychom měli reagovat. Kurátoři vzali do hry i prostředí, ve kterém se festival odehrával, a vytvořili jakousi školu života, kde měli diváci možnost se vrá-

Zvláštní škola

tit do školních lavic. Celá budova byla takový velký vzdělávací тренаžér.

Vizuální instalace *Zvláštní škola: Ondřej David & Ondřej Anděra & David Vrbík*, jež festival zahajovala, nadchla kritiku i publikum. Díky originálnímu propojení hudby, tance a světelné kompozice se zařadila mezi výrazná konceptuální díla současnosti té nejvyšší úrovně, soudí kritik *Reflexu*. Prý snese srovnání například s vítěznou litevskou inscenací loňského Bienále v Benátkách. David, Anděra a Vrbík na fasádě Nové strašnické školy rozehráli více než půlhodinovou kompozici, inspirovanou školním rozvrhem. V rytmických setech se střídaly český jazyk s fyzikou, biologií, matematikou nebo hodinou hudební výchovy.

V rámci doprovodného programu byly pořádány tematické procházky, důraz byl kladen také na spolupráci s místními institucemi a strašnickými spolky. Pro školy a dětské návštěvníky připravila platforma Máš umělecké střevo? speciální program. Pro umělecké profesionály opět probíhala festivalová škola.

Divadelní program letos zmapoval především českou tvorbu. Výběrem Nové strašnické školy se festival navrácí k původnímu konceptu oživení nedivadelních prostorů site-specific projekty.

Festival se koná od roku 1996 s cílem prezentovat současné inovativní divadelní projekty a každoročně zde vystoupí zhruba dvacet souborů z celého světa. Specifikum tohoto festivalu spočívá především v ožívování netradičních objektů pražské architektury divadlem. Zapojuje umělce tam, kde je nikdo před tím neviděl. Například Karlínská kasárna, Radniční domy nebo Desfourský palác.

VZPOMÍNKA

1. 11. 1865 zahájilo činnost **plzeňské městské (právo-várečné) divadlo** jako druhá stálá česká divadelní scéna.

Hana Kvapilová, roz. Kubešová (29. 11. 1860, Praha – 8. 4. 1907, Praha)

Hana Kvapilová byla přední česká divadelní herečka, symbol moderního českého herectví. Hrát divadlo začala ochotnický v Malostranské besedě a rychle na sebe upozornila svým výrazným hereckým talentem. V roce 1886 dostala nabídku do Švandova divadla a stala se profesionální herečkou. O dva roky později byla již členkou činohry Národního divadla, kde působila až do své smrti.

Hana Kvapilová přišla do Národního divadla ještě za éry ředitele F. A. Šuberta, v době, kdy zde převládala stále ještě novoromantismus a historismus s patetickým deklamačním stylem na jedné straně a salónní komedie na straně druhé. Kvapilová byla už ovšem herečkou nové doby – se smyslem pro životní detail a poezii. Proto se v repertoáru prosazovala jen stěží.

V roce 1890 se seznámila s o osm let mladším novinářem, spisovatelem a pozdějším režisérem Národního divadla Jaroslavem Kvapilem. Na jevišti Národního divadla se stal jejím důležitým partnerem další velký český herec Eduard Vojan. Spolu s ním se stala vůdčí osobností činohry. Psali pro ni nejlepší čeští autoři té doby, byla první Zeyerovou Mahulenou, ale i první českou Norou. Jako pozdější manželka dramatika a režiséra Jaroslava Kvapila, který byl členem nového vedení Národního divadla od roku 1900, pak byla zase vystavena tlaku z druhé strany – podezření z toho, že se repertoár staví jen na ní.

Karel Noll (4. 11. 1880 – 29. 2. 1928) byl kabaretiér a herec komického založení.

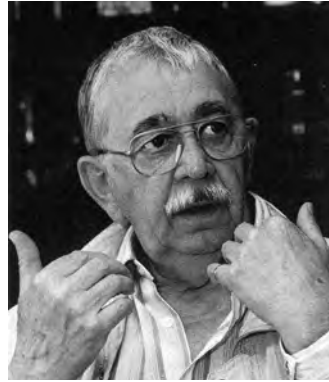

Jeho životní rolí byl a zůstane Josef Švejk, kterého si nejprve zahrál pod Logenovým vedením v Revoluční scéně a pak čtyřikrát ve filmu. Jeho obraz Švejka byl osobně schválen jak tvůrcem postavy románem Jaroslavem Haškem, tak i malířem kresleného prototypu Švejka Josefem Ladou. Všichni další Švejkové v českém filmu jím byli a budou poměřováni.

17. 11. 1905 se konala **premiéra hry Aloise Jiráka Lucerna** v Národním divadle.

Vlastimil Brodský (15. 12. 1920, Hrušov nad Odrou – 20. 4. 2002, Slunečná u České Lípy)

Vlastimil Brodský, přáteli a kolegy zvaný Bróďa, byl významný český divadelní a filmový herec, dlouholetý člen

hereckého souboru Divadla na Vinohradech (v Národním divadle vystupoval pouze jako host). Jako jediný český herec získal cenu Berlínského mezinárodního filmového festivalu Zlatý medvěd za roli v německém filmu *Jakub Ihář*. V roce 2002 získal Českého lva za nejlepší mužský herecký výkon v hlavní roli ve filmu *Babí*

léto. Jednalo se také o výborného rozhlasového herce, několik desítek let působil v Československém rozhlase jakožto populární skřítek Hajaja, jenž předčítal každý den dětem pohádky na dobrou noc.

Jiří Sovák (27. 12. 1920, Praha – 6. 9. 2000, Praha)

Označení komediant považoval populární divadelní a filmový herec Jiří Sovák za vyznamenání. Měl vždycky radost, když se někdo smál a sám uměl svůj chytrý humor rozdávat, třebaže tvrdil, že není „čistokrevný komik“. V paměti nejširšího publika zůstane především jako komediální herec a skvělý vypravěč. Ve Vídni, v rámci Klubového promítání v kinosálu velvyslanectví, jsme jej mohli vidět např. v nestárnoucím filmu *Marečku, podejte mi pero!*

Jiří Sovák s milovanou manželkou Andulkou

Václav Lohniský (5. 11. 1920, Holice – 18. 2. 1980, Jilemnice)

Václav Lohniský byl český divadelní a filmový herec a režisér. V roce 1946 absolvoval pražskou konzervatoř. Chtěl být režisérem, na což se ze začátku připravoval hereckou prací v avantgardním divadle Větrník (1944-1946) a v divadle Mladých pionýrů (1946-1948). Poté již začal pra-

delních her.

Působil také jako herec ve filmu. Poprvé si zahrál v roce 1949 ve snímku *I andělé ztrácejí trpělivost*. K jeho nejznámějším postavám patří postava Smrtáka z pohádky *Dařbuján a Pandrhola*, doktora Chocholouška z komedie *Jáchyme hod' ho do stroje!*, Hujera z komedie *Marečku, podejte mi pero!*, dále pak postava mnicha z filmu Otakara Vávry *Kladivo na čarodějnice*. Hrál ve filmech *Vyšší princip*, *Všichni dobří rodáci*, *Holka na zabití*, *Dým bramborové natě*, *Krakonoš a lyžníci*, celkem hrál ve 129 filmech. Jeho manželkou byla Zora Jiráková, též herečka. Jejich dcera Michaela Lohniská je také herečkou. Od roku 1996 je až do současné doby členkou divadelního souboru Divadla F. X. Šaldy v Liberci, kde byla i jeho ředitelkou.

Václav Lohniský byl velmi zapálený do své práce. I po třech infarktech neustále hrál ve filmech a režíroval hry. Bohužel se mu to stalo osudným. Zemřel 18. února 1980 při natáčení filmu *Krakonoš a lyžníci*. Když vystoupal na vysoký kopec, odkud měl na lyžích sjet dolů, dostal již čtvrtý infarkt a jeho srdce selhalo.

Josef Vinklář (10. 11. 1930, Podůlší v Českém ráji – 18. 9. 2007, Praha).

Josef Vinklář zahájil svou kariéru v Osvobozeném divadle, kde strávil dva roky, poté působil na scéně Východočeského divadla v Pardubicích, v letech 1950-1983 na scéně Realistického divadla na Smíchově. Po odchodu z Realistického divadla vstoupil na scénu Národního divadla, kde setrval až do svého skonu.

Před kamerou ztvárnil Josef Vinklář celou řadu slavných a nezapomenutelných rolí. Debutoval v roce 1946 ve filmu *Nezbedný bakalář*. Do duší malých i velkých diváků se výrazně zapsal svou postavou dobrosrdečného mladého kuchtíka chránícího „Myší kožíšek“ alias princeznu Ladu v pohádce *Princezna se zlatou hvězdou*. Filmové role se střídaly s těmi televizními, kde si ho diváci pamatují zejména jako inspektora Bouše v cyklech kriminálních případů z první republiky – *Hříšní lidé města pražského* a *Panoptikum města pražského*. Tou nejslavnější rolí před televizní kamerou je bezesporu dr. Cvach v legendárním seriálu *Nemocnice na kraji města*. Tato figura, ač arogantní, velmi sebevědomá a veskrze nesympatická, je neodmyslitelně spjata s tváří Josefa Vinkláře a jeho nezaměnitelným hlasovým projevem.

covat jako režisér v Ostravě a Plzni. Režiroval i opery Bedřicha Smetany. Od roku 1956 až do své smrti v roce 1980 pracoval jako šéfrežisér divadla S. K. Neumanna (dnes Divadlo pod Palmovkou) v Praze-Libni. V roce 1958 se stal ředitelem divadla. Hry, které režíroval, měly vysokou uměleckou kvalitu. Celkem režíroval 105 divadelních her.

Vzpomínky na svůj život vtiskl Josef Vinklář do své knihy s názvem *Pokus o kus pravdy*, která vyšla v roce 2000. Ve stejném roce obdržel Cenu Františka Filipovského za celoživotní přínos v dabingu.

Na pozvání Klubu hostoval také ve Vídni, kde předvedl nejen své herecké a recitační umění, ale také stačil „okouzlit“ při společné večeři výbor Klubu. V létě 2007 zkoušel Josef Vinklář novou roli ve hře *Malá hudba* od Pavla Kohouta. V novém divadelním projektu se však již divákům nestihl představit. Navždy odešel do hereckého nebe 18. září 2007 v Nemocnici na Homolce, kde podlehl zákeřné chorobě.

JUBILEUM

Hana Maciuchová (* 29. 11. 1945) se narodila ve Šternberku u Olomouce. Ještě během studií DAMU začala hrát v divadle Za branou, kde posléze získala své první profesionální angažmá. V roce 1971 odešla do Vinohradského divadla, kterému zůstala věrná až do současnosti. Na jeho jevišti se představila v řadě významných představení.

První filmová role ji sice potkala už ve snímku *Organ* v roce 1964, ale obecně lze říci, že film jí dokázal nabídnout jen naprosté minimum příležitostí, které většinou ani nebyly úměrné jejímu talentu. Kariéru a popularitu Hany Maciuchové vytvářela televize, kde se poprvé objevila v televizním přepisu klasické hororové látky *Hrabě Drákula*. Do postavení herecké hvězdy ji záhy katapultovala životní role sebevědomé a temperamentní Anči v jediném hraném večerníčku Československé televize *Krkonoské pohádky*. V následujících letech se stala populární seriálovou herečkou, vystupovala např. v seriálech *Chalupáři*, *Žena za pultem*, *Tricet případů majora Zemana*, *Dnes v jednom domě* nebo *Dynastie Nováků*. Vrchol popularity zaznamenala v době vysílání kultovního dietlovského seriálu *Nemocnice na kraji města*, kde si zahrála žárlivou manželku jednoho z lékařů. Vedle seriálů účinkovala i v řadě televizních her (*Záskok pro Sissy* nebo *Velký případ*) a zejména pohádek. Pro děti také namluvila večerníček *Vodník Čepček*. Objevila se mj. i v *Panoptiku města pražského*, *Četnických humoreskách*, obou pokračováních *Nemocnice na kraji města* nebo v seriálech *Ulice*, *Dobrá čtvrť* a *Příkopy*.

Často spolupracovala s dabingem. Velký prostor měla i v rozhlasu, kde namluvila např. Šeherezádu v *Příbězích tisíce a jedné noci*. Za přednes tohoto cyklu obdržela dvakrát cenu za nejpoblárnější herecký výkon na vlnách Českého rozhlasu.

V letech 1994-2004 se věnovala též práci pedagoga na Státní konzervatoři v Praze.

Dvacet let byla životní partnerkou herce Jiřího Adamíry. Manželství ukončila jeho smrt v roce 1993.

Na letošní rok připravovala projekt s kytarovým virtuosem Štěpánem Rakem (75), který stejně jako ona má letos půlkulatiny. Měly to být dva unikátní společné koncerty v kostele svatého Šimona Judy, které se ale z důvodu protikoronavirových opatření zatím nemohly uskutečnit.

Štěpán Rak je kytarový virtuos, skladatel, profesor pražské AMU. Je osobností, která si své posluchače podmaní intenzitou prožitku, interpretačním mistrovstvím a absolutním splynutím interpreta a skladatele v jedné osobě, s duší hudby.

FILM, TELEVIZE, ROZHLAS

V soutěži Prix Bohemia Radio získal Český rozhlas dvě prvenství

Český rozhlas získal v soutěži festivalu rozhlasové tvorby Prix Bohemia Radio dvě první místa. V letošní nové kategorii multimédia vyhrál projekt Českého rozhlasu *Rozdělení svobodou*, který zkoumal stav české společnosti třicet let od revoluce. Vítěznou reportáží je pak svědectví ze stavby nové bariéry na hranici s Mexikem amerického zpravodaje Českého rozhlasu Jana Kaliby. Porota vybírala celkem z dvanácti reportáží. V kategorii dokument bylo šest finalistů, první místo získala Magdaléna Trusínová za *Zpověď* – příběh ženy, kterou v dětství sexuálně zneužíval kněz. Vítězným dramatem je *Nezrození*, hra režiséra Aleše Vrzáka o manželském páru, který si musí vybrat jedno ze tří embryí. Autoři pak sledují hypotetický osud těchto dětí.

Český seriál o kyberšikaně má nominaci na televizní cenu Emmy

Český seriálový thriller *#martyisdead* získal nominaci na mezinárodní televizní cenu Emmy. Seriál o kyberšikaně je tak prvním českým seriálem, který cenu může získat. Seriál je nominovaný v kategorii krátkých seriálů.

Vítězové jedenácti kategorií budou oznámeni 23. listopadu během slavnostního vyhlášení 48. ročníku International Emmy Awards v New Yorku. Americké ceny Emmy před pár dny ovládl seriál *Watchmen*, ceremoniál se letos konal bez diváků a červeného koberce.

Tématem minisérie *#martyisdead* je problematika kyberšikan. Režisérem seriálu je Pavel Soukup, scenáristy jsou Jaroslav T. Miška a Jan Stehlík, producenty Vratislav Šlajer, Jakub Košťál a Milan Kuchynka. Hlavní roli ztvárnil Jakub Nemčok, dále hrají Petra Bučková, Jan Grundman, Sára Korbelová, Matěj Havelka nebo Andrej Polák. Seriál vznikl v produkci společností Bionaut, Mall.tv, Cz.nic a ve spolupráci s projektem Bezpečně na netu.

V seriálu jde o příběh patnáctiletého Martina alias Martyho, který točí sebe i své blízké na mobil ve chvílích, které by každý z paměti raději vymazal.

„Máme obrovskou radost. Jde o výběr z tisícovky světových seriálů, proto už nominace je velmi prestižní. Jsme rádi, že po úspěchu v Česku a Slovensku se daří seriálu i v zahraničí. Je skvělé, že i česká žánrová produkce může uspět ve světě,“ uvedli producenti Vratislav Šlajer a Jakub Košťál z Bionautu.

Pokračování seriálu pod názvem *#annaismissing* vzniká opět v koprodukcí Bionautu a Mall.tv a v kinech i internetové televizi se objeví v květnu 2021.

Nominace na International Emmy Awards není jediným úspěchem seriálu *#martyisdead*. Šanci zabodovat má i v anketě Křišťálová Lupa 2020 – Cena českého internetu, ve které byl nominován na nejlepší on-line video. Vloni se stal nejlepším webseriálem střední a východní Evropy na festivalu Serial Killer, kde byl uveden ve světové premiéře.

Mezinárodní ceny Emmy (International Emmy Awards) vyhláší Mezinárodní akademie televizních umění a věd a udělují se každoročně v listopadu od roku 1973. (mk)

Česko vyšle na Oscary Šarlatána

Česká filmová a televizní akademie (ČFTA) vyšle do boje o Oscara drama *Šarlatán*. Snímek o léčiteli Janu Mikoláškově natočila režisérka Agnieszka Hollandová podle scénáře Marka Epsteina. Ve filmu, který měl premiéru na festivalu Berlinale, si zahrál hlavní roli Ivan Trojan, jeho mladší verzi pak ztvárnil jeho syn Josef.

Film *Šarlatán* vznikl v česko-irsko-polsko-slovenské koprodukcí. Je inspirován skutečnými osudy léčitele Jana Mikoláška, na kterého se v průběhu několika desetiletí obracely s prosbou o pomoc tisíce lidí ze všech společenských vrstev včetně nejvýznamnějších osobností politického i kulturního života. Mikolášek byl člověk bez odborného lékařského vzdělání, ale s nevšedním a nevysvětlitelným nadáním diagnostikovat a pomocí bylinek léčit nemoci.

„Bylo mi potěšením a ctí po *Hořícím keři* točit opět v Česku, které je mému srdci nejbližší,“ řekla režisérka Agnieszka Hollandová. Ta po boku Ivana a Josefa Trojanových obsadila například herce Juraje Loje, Jaroslava Pokornou, Martina Myšičku, Miroslava Hanuše, Jiřího Černého, Tomáše Jeřábka nebo Jana Budaře. Film nese rukopis kameramana Martina Štrby a kostýmní výtvarnice Kataríny Štrbové-Bielíkové.

Již 93. ročník cen americké Akademie filmového umění a věd Oscar se uskuteční 25. dubna 2021 v Los Angeles. Akademici v letošním roce vybírali z deseti českých hraných a dokumentárních filmů přihlášených jejich producenty. Hlasování probíhalo od 1. do 11. října 2020. Oscarový shortlist bude zveřejněn 9. února 2021 a nominace budou zveřejněny 15. března 2021. (mk)

Vzlety a pády

Není to tak dlouho, kdy Česká televize odvysílala velmi zajímavý dokument, který pro ni natočila režisérka Věra Chytilová. Dvoudílný umělecký dokument *Vzlety a pády* s podtitulem *O třech fotografech – Tmej, Ludwig, Chochola* pojednává o vyhraněných osobnostech jedné generace – Zdeňku Tmejovi (* 1920), Václavu Chocholovi (* 1923) a Karlu Ludwigovi (1919-1977). Ačkoli se o nich mluví jako o klasicích české fotografie, přístup Chytilové má daleko k pietním poklonám. Ostatně jejich životní peripetie tomu ani nenahrávají. V dialogu, který režisérka vede za kamerou svého syna Štěpána s portrétovanými kumštýři nebo jejich přáteli, plasticky vyvstávají neuvěřitelně rozmanité a nevypočitatelné osudy.

V případě Karla Ludwiga režisérka přestupuje pomyslnou čáru a svého bývalého manžela, jenž ji na počátku padesátých let uvedl do světa umění a vzbudil v ní touhu po vlastní tvorbě, představuje osobně. Ludwig jako zasvětilská osobnost ovlivnil mnoho lidí, renomovaní kunsthistorici neotřele komentují jeho dílo a někdejší bohéma vzpomíná na kontakty s ním: z pohostinného a kultivovaného umělce s hlubokým estetickým citem, který se osvědčoval především v portrétování žen, se vlivem alkoholu a více či méně viditelných režimních zásahů stala nepřístupná ži- vovoucí ruina.

Zdeněk Tmej i Václav Chochola se i v rukách Chytilové ukazují jako svérázné, vyhraněné a takřka nezmanipulovatelné osoby: vypravěčsky disponovaný Tmej se zaujetím vykládá o technické stránce fotografie, o svých četných patentech a experimentech. Režisérka využila jeho životní zkušenosti z totálního nasazení a z pozdějšího sedmiletého věznění ke dvěma symbolickým cestám-návratům na místa událostí. Václava Chocholu rozkrývají diskuse s jeho ženou i dcerou, kurátorkou Blankou, za jejíhož přispění dokument vznikl. Ale vidíme ho rovněž v roli baviče, z níž však náhle vypadává.

Stříhově i obrazově dynamický dokument, v němž se prolínají vrstvy estetické (umělecké fotografie), historické (dobové dokumenty a četné amatérské filmy) s vrstvou současného vzpomínání a přítomného konání před kamerou vyznívá jako nechtěně ironický komentář k tomu, co znamená být slavným umělcem. Výjimečný film beze stopy sentimentality je možné vnímat nejen jako výstižný portrét tří kumštýřů, ale i jako osobně zaujaté pojednání o tom, že umělecké dílo často nevzniká v souladu se životem, nýbrž právě naopak – z více či méně viditelných disharmonií a bolestí.

V době premiéry dokumentu v ČT probíhala v pražské Galerii Václava Špály výstava *Čtyři klasici české fotografie*, zahrnující navíc i tvorbu ve snímku zmiňovaného Karla Hájka (1900-1978). (mk)

Baťa, první globalista

Dokumentární film Petera Kerekese *Baťa, první globalista* přináší nový pohled a fakta o historii rodiny Baťových. Originálním způsobem vypráví o jejich průkopnictví a globálním významu metod, kterými řídili svoje světové obuvnické impérium. Poodhaluje život výjimečného muže Tomáše Bati, který předběhl svou dobu.

Snímek představuje Baťovy originální metody řízení výroby a obchodu i jeho systém motivace zaměstnanců (Baťova soustava řízení). Jeho postupy byly v rámci tehdejší úrovně podnikání revoluční a jsou dodnes využívány jako příklady v top managementu. Spolu s budováním svého továrního areálu dokázal podle svých představ až futuristicky proměnit celé město Zlín. Jeho celková vize se spolu s dalšími továrnami a znalostmi z jeho Školy práce šířila do dalších míst v Československu, Evropě, Africe, Indii a Americe. „Tomáše Baťu můžeme klidně nazvat prvním globalizátorem, který do celého světa nejen vyslal své zboží, ale i vlastní myšlenku a filozofii fungování podniku, práce a dokonce i života,“ říká autor dokumentu Peter Kerekes. Základní linií filmu je hledání odpovědi na otázku, zda je kapitalismus v podobě, v jaké ho vybudoval Baťa, utopií, nebo reálnou možností.

Když Baťa žil, řídil se vlastním životním heslem: „Pohyb je život a nehybnost je smrt.“ Jaké je to dnes? Nepotřebujeme zastavit a kdo určuje tempo? Je to individuální zaměstnavatel, nebo je to systém, který se řítí a šíleně točí na plné obrátky, proti čemuž je jednotlivec bezmocný?

Projekty sociálního inženýrství byly koncem dvacátých let mimořádně populární. Města a země se radikálně překopávala a přestavovala. Totéž se dělo se společnostmi. Komunisté, fašisti, nacionalisté, anarchisté postupně brutálně zasahovali do života lidí. Někde na okraji stojí i Baťův systém zaměstnanců coby malých výkonných kapitalistů.

„Existují dnes vizionáři, jakým byl Tomáš Baťa, kteří chtějí vytvořit spravedlivou společnost, a zároveň jim na ní upřímně záleží? V dokumentu se snažíme zjistit, zda někdo kráčí v Baťových stopách, zda existuje utopismus s lidskou tváří...“ říká autor filmu Peter Kerekes.

Dokument, který je koprodukcí České televize a francouzsko-německé televizní stanice ARTE, se soustředí i na pokračovatele Tomáše Bati a sleduje příběh Jana Antonína Bati a Tomáše Bati mladšího, kteří rovněž významně přispěli k rozvoji rodinného impéria. (mk)

Svět podle Muchy zahajoval festival Finále Plzeň

Dokumentární film *Svět podle Muchy* režiséra Romana Vávry zahajoval festival Finále Plzeň.

Malíř Alfons Mucha patří k nevlivnějším Čechům v dějinách, ovlivnil umělce v Evropě, Americe i v Japonsku. V ČR se dnes píše hlavně o *Slovanské epopeji*, ve světě jsou stejně známé (ne-li více) i jeho plakáty. Tvůrci filmu se zaměřili na jeho život i současné umělce, kteří jsou dílem Alfonse Muchy inspirováni. „Osa vyprávění leží na jakémsi vnitřním dialogu Alfonsova syna Jiřího s otcem při tvůrčím procesu nad otcovou biografií,“ objasňuje režisér Roman Vávra.

„Máme radost, že se nám podařilo objevit umělce, kteří se dodnes k Muchovu odkazu hlásí. Před kamerou tak vystoupí Stanley Mouse, přední tvůrce plakátů pro skupiny a hudebníky jako Janis Joplin, Grateful Dead či Jimi Hendrix, americký umělec Mear One, který se proslavil zejména svou graffiti tvorbou i mimo streetartovou komunitu, nebo japonský ilustrátor Yoshitaka Amano. Chtěli jsme tím akcentovat Muchovu nadčasovost,“ tvrdí producenti Ondřej Beránek a Jakub Pinkava.

„Jsme opravdu moc rádi, že letošní 33. ročník zahajoval právě dokument *Svět podle Muchy*, protože Alfons Mucha měl k Plzni vztah a na nedalekém zbirožském zámku téměř dvacet let tvořil slavnou *Slovanskou epopej*. Navíc část dokumentu se v Plzni natáčela a jeho vznik podpořil i Plzeňský kraj,“ dodala ředitelka festivalu Eva Veruňková Košařová.

Finále Plzeň se soustředil především na český film, ale nahlédl i do německé a slovenské kinematografie. (mk)

Festival české filmové komedie vyhráli Vlastníci

Hlavní cenu Zlatý Prim za nejlepší film získal na 42. ročníku Festivalu české filmové komedie, který se konal v Novém Městě nad Metují, film *Vlastníci* režiséra Jiřího Havelky. Zároveň dostal Cenu za nejlepší scénář a nejlepší režii.

Za nejlepší výtvarný počín odměnila odborná porota Vladimíra Smutného za kameru *Poslední aristokratky*. Tato komedie Jiřího Vejdělky dostala také Cenu za nejlepší mužský herecký výkon Hynka Čermáka v roli Franka Kostky.

Petra Hřebíčková převzala Cenu za nejlepší ženský herecký výkon, který podala v komedii Jiřího D. Nováka *Šťěstí je krásná věc*, a Veronika Marková byla odměněna za roli ve filmu Ondřeje Trojana *Bourák*. Porota Markové udělila Cenu za výkon mladého umělce.

Tradiční diváckou cenu Novoměstský hrnec smíchu, která se uděluje na základě měření času, po který se diváci při projekci smějí, dostal film *Ženská pomsta*.

„Doba je smutná, ale my si zachováváme humor. Nechali jsme vyrobit veselé roušky a dodržovali veškerá opatření tak, abychom neohrozili návštěvníky ani samotný festival. Smát se je zdravé a my přejeme všem tvůrcům, hercům, divákům i partnerům, aby se smáli co nejdřív a abychom se v tomto duchu potkávali i v dalších letech,“ řekl k letošnímu festivalu jeho ředitel Zdeněk Krákora a dodal, že je s výsledky návštěvnosti spokojen.

„Loni přišlo na projekce soutěžních filmů 1904 diváků, letos 1752, takže úbytek byl minimální, což považuji za velký úspěch. Náš sál má kapacitu 310 diváků, nejvíc, 288, jich přišlo na *3Bobule*. Některé delegace k filmům byly trochu menší než obvykle, ale besedy byly skvělé,“ dodal.

(mk)

Cenu Pavla Kouteckého získal dokument *FREM* Viery Čákanyové

Cenu Pavla Kouteckého za nejlepší celovečerní dokument získala slovenská dokumentaristka Viera Čákanyová. Porota ocenila její snímek *FREM*. Film podle odborníků reaguje na uvažování způsobené rozvojem technologií a umělé inteligence, když si lidé začínají uvědomovat svou nedůležitost. Krátkometrážní kategorii ovládl animovaný dokument *M E Z E R Y* režisérky Nory Štrbové. O Cenu Pavla Kouteckého za nejlepší celovečerní dokumentární debut se ucházelo pět dokumentů.

Film Martina Šulíka *Muž se zaječima ušima* dostal ceny ve Varšavě

Nový slovensko-český film *Muž se zaječima ušima* režiséra Martina Šulíka, jehož distribuční premiéra je zatím odložena kvůli opatřením proti koronaviru, dostal dvě ceny na festivalu ve Varšavě. Šulík získal cenu za nejlepší režii a film zároveň ocenila i ekumenická porota festivalu. Snímek je desátým Šulíkovým celovečerním filmem, cenu si převzal na dálku, kdy byl s pódiumem ve Varšavě přítomen telefonicky. Martin Šulík má za sebou třeba úspěšné filmy *Tlumočnick*, *Sluneční stát* nebo *Krajinka*.

Do snímku *Muž se zaječima ušima* obsadil Šulík mnoho slovenských a českých herců. Postava hlavního hrdiny, spisovatele Josefa, byla napsána přímo na tělo Miroslavu Krobotovi, režisérovi, který se ve zralém věku stal oceňovaným a oblíbeným hercem. V roli jeho nejlepšího přítele se představí Oldřich Kaiser. Film vypráví příběh o muži, který jednoho dne získá nečekanou schopnost – mimořádný sluch v podobě zaječích uší. Ta mu umožňuje slyšet nejen hlasy dalších lidí, ale především jejich myšlenky. Střet cizích a vlastních představ o sobě samém otevře Josefovi oči.

Zemřel filmový a divadelní herec Martin Havelka

Ve věku dvašedesáti let zemřel po vážné nemoci filmový a divadelní herec Martin Havelka. Uvedla to mluvčí Městského divadla Brno, kde Havelka dlouhá léta působil. Informaci o úmrtí herce nejprve zveřejnil na twitteru režisér Jan Hřebejk, který napsal, že s Havelkou točil filmy *Učitelka* a *Rédl*. Připomněl i to, že měl Havelka v minulosti vážnou nehodu.

Havelka působil v brněnském Divadle Husa na provázku, Národním divadle Brno a v Městském divadle Brno. Objevil se také ve filmech, poprvé v *Baladě pro banditu*. Kateřina Vižďová, mluvčí Městského divadla Brno, připomněla, že potěšil diváky ve více než pěti desítkách rolí na činoherní i hudební scéně.

Zemřel Jiří Menzel

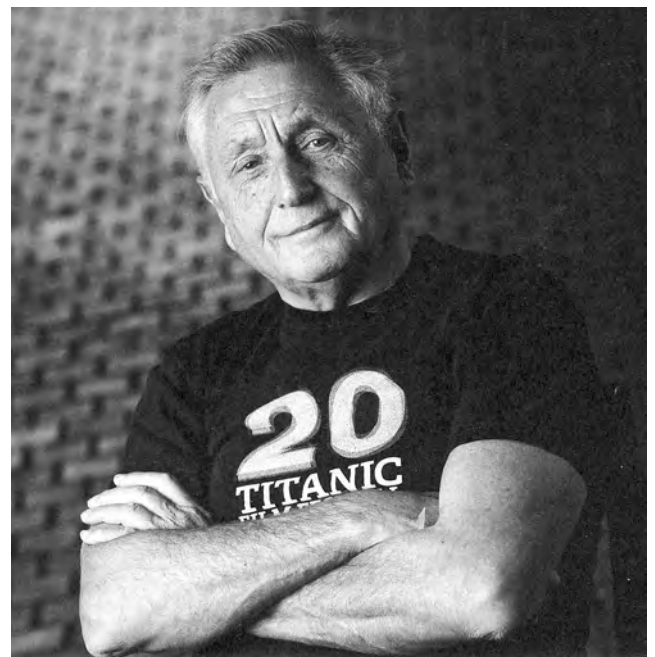
Ve věku dvaosmdesáti let zemřel 5. září 2020 v Praze známý filmový režisér Jiří Menzel.

Jiří Menzel je považován za jednoho z nejlepších českých režisérů. Má na kontě celou řadu kultovních českých filmů. Za *Ostře sledované vlaky* získal v roce 1966 Oscara za nejlepší zahraniční film. Proslavil se také snímky jako *Rozmarné léto*, *Slavnosti sněženek*, *Postřižiny*, *Na samotě u lesa*, *Vesničko má středisková* či *Obsluhoval jsem anglického krále*. Věnoval se rovněž herectví, divadlu a spísovatele tvorbě.

„Jiříčko, děkuju za každý den, který jsem mohla být s tebou. Bylo to výjimečné. Děkuju i za ty těžké poslední tři roky. Stále jsi mi pomáhal. Svou statečností, chutí, neobyčejnou vůlí do života a humorem. Přeju ti hezkej oblaček, jaks ty sám říkával... Smrti nic nekončí a věřím, že se setkáme, ať už v jakékoliv podobě. Protože není možné, aby to tak nebylo. Hladím tě a milujeme tě z celého srdce navěky. Tvoje holky. Olinka, Anička, Evička,“ napsala Olga Menzelová na svém facebooku.

Jiří Menzel se narodil 23. února 1938 v rodině publicisty, spisovatele a dramaturga animovaných filmů Josefa Menzela. Na pražské Filmové a televizní fakultě (FAMU) studoval v letech 1958-1962 u Otakara Vávry v silném ročníku, který je dnes považován za osu české filmové vlny – mimo jiné s Věrou Chytilovou nebo Evaldem Schormem.

Publikum i odborníky zaujal Menzel hned svou první režii, kterou byla adaptace Hrabalovy povídky *Smrt pana Baltazara* ve filmu *Perličky na dně* (1965). Atmosféra jeho *Rozmarného léta* podle Vladislava Vančury (1967) je v dokonalém souzvuku s předlohou. Květnatý archaický jazyk,

kvůli kterému byla předloha pokládána na nezfilmovatelnou, Menzel citlivě vyvážil záběry, v nichž se takřka nic neděje, ale „hraje“ v nich hladina řeky, déšť či zmoklé sklenice na stole. Nalezl zde křehkou rovnováhu mezi humorem a poezií.

Skřivánci na niti podle Hrabalových povídek z roku 1969 skončili nakonec v trezoru pro svou kritiku komunistické zvláště a k divákům se dostali až po změně režimu – a jednadvaacet let po svém vzniku film získal na Berlinale Zlatého medvěda. Menzelovy další hrabalovské filmy, *Postřižiny* či *Slavnosti sněženek*, stejně jako komediální snímky ze sedmdesátých a osmdesátých let, často podle scénáře Zdeňka Svěráka (*Na samotě u lesa*, *Báječní muži s klikou* či na Oscara nominovaná *Vesnička má středisková*), patří k tomu nejlepšímu, co v té době vznikalo.

Před kamerou pak Menzel uplatnil civilní projev, založený na klaunství a komediantství. Hrál například ve filmech *Kdyby tisíc klarinetů*, *Rozmarné léto*, *Pension pro svobodné pány* nebo *Hra o jablko*. Za dlouholetý umělecký přínos českému filmu dostal Menzel v roce 1996 Českého lva a v roce 2003 na Filmovém festivalu v Karlových Varech cenu za celoživotní dílo. Jeho tvorbě dobře rozumějí i v zahraničí, kde byl velmi žádaný. Mimo jiné je nositelem vysokého francouzského uměleckého titulu Rytíř umění a literatury.

Dlouhá léta zarputilý starý mládenec se v roce 2004 oženil s Olgou Kelymanovou, absolventkou produkce na DAMU. V roce 2008 se v manželství narodila Anna Karolína (jejím biologickým otcem je ovšem režisér Jaroslav Brabec), o šest let později přibyla Eva Marie.

V listopadu 2017 prodělal režisér náročnou operaci hlavy, podle manželky Olgy se jednalo o komplikace po těžké meningitidě. Od té doby byl v péči specialistů nemocnice ve Střešovicích, doma o něj pak pečovala manželka Olga. (mk)

Na Comic-Con Prague přijedou Christopher Lambert a Julian Glover

Herci Christopher Lambert a Julian Glover a komiksový tvůrce Jason Aaron budou příští rok v únoru hosty druhého ročníku festivalu Comic-Con Prague, který se zaměřuje na filmy, seriály, hry, komiksy a knihy v žánru sci-fi, fantasy a hororu. Stejně jako letos i příští rok je akce naplánovaná do pražského O2 Universa.

Festival má příští rok od 12. do 14. února v programu vedle setkání a besed s filmovými herci a dalšími tvůrci také promítání, workshopy, soutěže, výstavy, kostýmové hry cosplay nebo hraní videoher a deskových her.

Dražba kapek na zlínském filmovém festivalu vynesla 2,649 miliónu korun

Své majitele našlo všech 132 umělecky ztvárněných filmových kapek. Nejúspěšnějším dílem byla klapka autora komiksu *Čtyřlístek* Jaroslava Němečka nazvaná *S námi do pohádky*, která byla vydražena za 124 000 korun. Penězi získanými z letošní aukce podpoří Nadační fond Filmtalent vybrané projekty studentů a mladých tvůrců. Do letošní aukce filmových kapek se zapojilo 132 výtvarníků, mezi nimi třeba Kristian Kodet, Ludmila Zemanová, Jaroslav Němeček či Kateřina Miler.

Salón filmových kapek za svých třidvaacet ročníků vydražil dohromady 2 624 kapek a celkový výnos činí 38,237 miliónu korun. Nejúspěšnější byla za celou dobu existence projektu klapka Libora Vojkůvky nazvaná *Touhy plná, klapka rozevřená*, kterou zájemce v roce 2008 zakoupil za 199 000 korun.

VZPOMÍNKA

Hermína Týrlová (11. 12. 1900 – 3. 5. 1993)

Hermína Týrlová byla česká scenáristka, režisérka a animátorka. Byla spoluzakladatelkou českého animovaného filmu, její tvorba je spojena s Filmovým studiem ve Zlíně. Kouzlo jejích filmů, které oslovily nejednu generaci, spočívalo v hledání nových cest a ve schopnosti vdechnout filmovou poetiku nejobyčejnějším věcem. Filmový příběh představuje vnitřní vývoj autorčiny animační poetiky se zvýrazněním estetických i technologických problémů řady experimentů, u nichž stála i ve světovém kontextu jako první.

Pro svá díla si Hermína Týrlová sama volila náměty, psala scénáře a mnohdy i vyráběla rekvizity. Vyzkoušela celou škálu materiálů – od dřeva, přes plast, vlnu, kámen, modurit, textilie až po vizovické pečivo. Právě animační specifikum její tvorby je tak blízké dětskému světu.

Filmy Hermíny Týrlové byly oceněny na nejvýznamnějších mezinárodních festivalech v Benátkách, Cannes, Locarnu, Teheránu, Bruselu a Dillí. V roce 1947 například obdržela první cenu za nejlepší film pro děti na mezinárodním festivalu v Bruselu, v roce 1966 hlavní cenu Zlatého lva svatého Marka v Benátkách nebo o čtyři roky později Zlatou mušli ve španělském San Sebastianu.

V žádném ze svých filmů nezapřela Hermína Týrlová svůj hluboký vztah k dětskému divákovi. S velkým pedagogickým talentem dokázala dětskému chápání přiblížit i ty nejhlubší humanistické myšlenky a ideály. Její dráha nebyla snadná, nebylo vůbec jednoduché prosadit se v profesi, v níž se dosud uplatňovali výhradně muži, a později najít své místo mezi velikány českého loutkového a kresleného filmu.

Hermína Týrlová při animaci filmu *Uzel na kapesníku*, 1970

Karel Zeman (3. 11. 1910 – 5. 4. 1989)

Karel Zeman byl jedním z nejvýznamnějších českých režisérů, scenáristů a výtvarníků, loutkář, animátor a reklamní grafik. Společně s Hermínou Týrlovou a Jiřím Trnkou je považován za zakladatele československého animovaného filmu. Natočil řadu krátkých, středometrážních i celovečerních filmů. Nejslavnějšími jsou *Cesta do pravěku*, *Vynález zkázy* nebo *Baron Prášil*. *Vynález zkázy* mu přinesl světovou slávu – film byl okamžitě prodán do dvaasedmdesáti zemí světa a stal se tak nejúspěšnějším českým filmem všech dob.

Karel Zeman proslavil českou kinematografii 20. století po celém světě a za své dílo získal řadu cen a uznání na prestižních filmových festivalech. Ve své době jej obdivovaly osobnosti jako Pablo Picasso, Charlie Chaplin nebo Salvádor Dalí.

Jeho filmová tvorba je dodnes vysoce ceněna a postupy, které využíval, jsou vyučovány na filmových školách po celém světě. Estetika Zemanovy tvorby ovlivnila celou řadu světových filmařů, například režiséra, výtvarníka a člena skupiny Monty Python Terryho Gilliana nebo režiséra Tima Burtona.

Kulturní klub ve spolupráci s Českým centrem promítl k režisérovi kulatému výročí narození sérii jeho filmů, zakončenou jeho poslední filmovou prací *Pohádkou o Honzíkovi a Mařence*. Spoluvýtvarnicí jeho filmů od roku 1974 byla také jeho dcera Ludmila.

Karel Zeman má také své muzeum v Praze: Saský dvůr – Saská 3, 118 00 Praha 1, <https://muzeumkarlazemana.cz/>.

Vojtěch Jasný (30. 11. 1925 – 15. 11. 2019)

Vojtěch Jasný byl česko-americký scenárista, filmový režisér, fotograf, vysokoškolský pedagog a jogín. Jednalo se o jednu z významných postav české kinematografie šedesátých let 20. století řazeného k představitelům tzv. nové vlny v československém filmu. Svou celoživotní tvorbou si získal mezinárodní věhlas.

Prvním jeho samostatným filmem se stal snímek

Touha (1958). Největší úspěch i všeobecnou pozornost však vzbudil až legendární film *Až přijde kocour* z roku 1963. Jeho posledním filmem z šedesátých let se stal pozdější trezorový snímek *Všichni dobří rodáci* z roku 1968. Po srpnové invazi v roce 1968 byl politicky perzekvován a posléze emigroval a natáčel televizní a celovečerní filmy v Rakousku, ve Spolkové republice Německo, Socialistické federativní republice Jugoslávie, později ve Finsku, Francii, v Kanadě a v USA. V zahraničí natočil celkem devětadvacet filmů.

Ve Vídni spolupracoval s Přemyslem Janýrem a stál u založení Klubu – na krátkou dobu se stal i jeho předsedou. Od roku 1984 trvale žil ve Spojených státech amerických. Jako vysokoškolský pedagog působil na univerzitách ve Vídni, Salcburku, Mnichově a New Yorku. Naposledy působil na New York Film Academy, která dnes spravuje jeho rozsáhlou soukromou knihovnu. Vychoval řadu úspěšných studentů.

Po sametové revoluci se vrátil zpět do vlasti, aby zde v roce 1991 natočil film *Proč Havel?* a pak roku 1999 svůj poslední celovečerní film *Návrat ztraceného ráje*. Do vlasti se vracel pravidelně, účastnil se filmových festivalů a obdržel mnohá ocenění. Od roku 2011 žil s nemocnou manželkou v Domě seniorů v Bystrém. Po smrti své ženy (leden 2012) se z Domu seniorů v Bystrém odstěhoval do soukromí. Poté pobýval v Přerově, kde zemřel 15. listopadu 2019 ve věku třiadevadesáti let.

Antonín Moskalyk (11. 11. 1930 – 27. 1. 2006)

Narodil se na Zakarpatské Ukrajině, po matce měl maďarské předky, dětství strávil na jižní Moravě. Režii na DAMU vystudoval v letech 1953-1958, načež začal pracovat jako televizní režisér. Počet jeho filmových a televizních prací se pohybuje kolem

500 snímků, vynikl především svými pracemi z doby druhé světové války nebo naopak citlivě natočenými příběhy ze současnosti, u některých svých filmů se podílel na scénáři.

Proslul mimo jiné tím, že do svých filmů prosazoval mladé a neokoukané tváře, jako Libuši Šafránkovou, počátkem osmdesátých let dal pak příležitost začínajícím hvězdám typu Jana Čenského nebo Lukáše Vaculíka, objevené bylo také obsazení brněnskými herci do široce oblíbeného seriálu *Četnické humoresky*. Kromě toho Antonín Moskalyk natáčel i v zahraničí (Belgie), v několika divadlech také pohostinsky režíroval (například *Kdyby tisíc klarinetů* v Divadle Na zábradlí nebo balet *Macbeth* v Národním divadle).

Svůj první film *Chléb a písně* realizoval pro televizi v roce 1961. Také pro televizi natočil *Modlitbu pro Kateřinu Horowitzovou* (1965) podle předlohy Arnošta Lustiga; tento film získal Cenu kritiky na mezinárodním televizním festivalu v Itálii a Zlatou nymfu na festivalu v Monte Carlu. Také další televizní film *Konec velké epochy* (1966), pojednávající o hrozbě válečného konfliktu, dosáhl úspěchu a opět získal Cenu kritiky na mezinárodním televiz-

FOTOGRAFIE

ním festivalu. Svým dalším celovečerním filmem *Dita Saxová* (1967) se Moskalyk vrátil k předlohám Arnošta Lustiga a toto válečné drama bylo oceněno Zlatou mušlí na mezinárodním filmovém festivalu v San Sebastianu.

V první polovině sedmdesátých let Moskalyk úzce spolupracoval s belgickou televizí a v Bruselu natočil několik televizních inscenací. Mezitím natočil dvoudílnou adaptaci *Babičky* (1971), pro niž objevil mladou Libuši Šafránkovou. Z téhož roku pochází také zajímavý televizní film ze současnosti *Dlouhý podzimní den* (1971), který získal hlavní cenu na televizním festivalu Zlatá Praha. Z další televizní tvorby té doby stojí za zmínku *Klíčka* (1971) nebo *Pozdní léto* (1974), zajímavé psychologické příběhy ze současné rodiny za účasti předních herců, podobného ohlasu dosáhl později například dvoudílný film *Zahrada dětí* (1982). Po několika letech pak Moskalyk znovu točil na Barrandově a výsledkem byla úspěšná pohádka *Třetí princ* (1982), která získala několik ocenění v domácích soutěžích. Po delší době se pak režisér vrátil k tematice dramatického osudu jednotlivce v kontextu druhé světové války – film *Kukačka v temném lese* (1984) patřil k mimořádně kvalitním snímkům své doby a ze tří ocenění je nutno vyzdvihnout cenu udělenou na mezinárodním festivalu v japonském Sapporu. Jeho další tvorba je ve znamení úspěšných kriminalistických seriálů, které paradoxně těží z faktu, že nejsou ze současnosti – *Panoptikum města pražského* (1987), *Dobrodružství kriminalistiky* (1992) a nakonec pak několik sérií *Četnických humoresek* (2000, 2003, 2006).

V roce 2005 byl pak uveden do Síně slávy v anketě TýTý. V roce 1994 byl výkonným ředitelem karlovarského filmového festivalu, v roce 1995 pak ředitelem filmové přehlídky Zlatý golem, u níž byl ale realizován jen jeden ročník.

Antonín Moskalyk zemřel uprostřed natáčení třetí série *Četnických humoresek*. S manželkou Jiřinou měl dvě děti, dcera Pavlína Moskalyková je scenáristkou a režisérkou (po otci převzala režirování *Četnických humoresek*).

Před 90 lety se uskutečnila premiéra prvního českého zvukového filmu *Fidlovačka*

Mezi první české zvukové filmy patří i silně vlastenecký snímek *Fidlovačka*, který měl premiéru 25. prosince 1930. *Fidlovačka* se stala jedním z prvních zvukových filmů, kde poprvé na plátně zazněla i národní hymna, neboť píseň *Kde domov můj* byla součástí Tylovy předlohy. Převedením textu na plátno vznikla naivní, vlastenecká veselohra o ševcovské cechovní slavnosti, zněla národovecká hesla a převažoval operetní ráz. Nenáročný snímek potěšil hlavně venkovské publikum, jemuž byl v první řadě určen. V dobovém tisku byla *Fidlovačka* označována za „první ryze český zvukový a mluvící film“.

Režie: Svatopluk Innemann, scénář: Ruda Jurist, Karel Tobis, Josef Kajetán Tyl (divadelní hra), kamera: Václav Vích, hudba: Erno Košťál, hrají: Antonie Nedošinská, Slávka Tauberová, Růžena Šlemrová, Jindřich Plachta, Jan Marek, Josef Rovenský, Jiří Sedláček, Eman Fiala, Marie Grossová, Čeněk Šlégl, Otto Zahrádka, Slávka Doležalová-Kulhavá, Otakar Mařák, Růžena Pokorná, Betty Kysilková, Emilie Nitschová, Ella Nollová, F. X. Mlejnek, Václav Pecián, Václav Menger, Emil Dlesk aj.

Rodinný portrét v pokoji plném zrcadel

Do začátku listopadu mohli zájemci navštívit pražskou Leica Gallery, která připravila výstavu slovenského fotografa Vasilu Stanka *Rodinný portrét*. Autor patří do skupiny takzvané slovenské nové vlny, společně s Tonem Stanem, Rudo Prekopem, Kamilem Vargou, Mirem Švolíkem, Martinem Štrbou, Janem Pavlíkem a Peterem Župníkem. Ta na začátku osmdesátých let posunula vizuální vyznění inscenované fotografie.

Rodinný portrét představil černobílý cyklus, který vznikl originálním způsobem. Závěrečná kompozice figur je vytvořena pomocí konstrukcí zrcadel. Výsledný obraz proto působí jako zvláštní koláž. Tento tvůrčí přístup poněkud evokuje skladbu kytaristy Jimiho Hendrixe *Room Full of Mirrors (Pokoj plný zrcadel)*, ve které autor hudebník vypráví o tom, že kolem nevidí nic, pouze sebe.

Stanko tuto ideu posunul o dimenzi dál, protože kolem ústřední figury někdy seskupuje ještě další lidi nebo předměty a díky tomu vytváří v převráceném a zdeformovaném prostoru netradiční rodinné fotografie. V centru každého snímku je umístěna postava, většinou jde o nějakého významného představitele kulturní scény (mimo jiné kameramana Miroslava Ondříčka, režiséru Věru Chytilovou či fotografku Sáru Saudkovou), kolem níž se všechno točí. A to často doslova, protože prostřednictvím zdeformovaného prostoru vzniká jakýsi kruhový mikrokosmos.

Na jednom ze snímků stojí grafik Aleš Najbrt společně s rodinnými příslušníky (všichni jsou spojeni přehozenou látkou) v centru obrazu a okolo se pohybují fragmenty tváří a rukou. Celá kompozice připomíná gotický deskový obraz. Kameraman Ondříček sedí naopak na fotografii úplně sám jako monarcha. Všude kolem něj se zjevují klony jeho tváře. Možnosti destrukce obrazu si zkusil takřka jak na vlastní kůži také autor. Autoportrét *Art-Photo-Fashion* ukazuje tři ležící ženské akty (zřejmě manželky a dvou dcer) a na levé straně zdvojenou Stankovu hlavu. Jako by se v této fotografii prolomila skutečnost do fantaskního Dalšího světa.

Fotografické rodinné portréty Vasilu Stanka nejsou jen ukázkou kubistických a surrealistických kouzel na černobílé ploše. Nutí diváka přemýšlet o tom, kolik toho člověk může vidět hned a co díky trpělivému odhalování druhých, třetích plánů až teprve postupem času. (mk)

Fotografové-dokumentaristé otvírají galerii

Spolek sedmi českých fotografů 400 ASA po dvou letech od svého založení otevřel vlastní výstavní prostor věnovaný dokumentární fotografii. Galerie vznikla v budově bývalé trafostanice na Smíchově. Spolek svým názvem odkazuje k tradičnímu fotografickému materiálu, který jeho členové používali či stále ještě používají. Jeho zakladateli jsou Jan Mihaliček, Tomki Němec, Alžběta Jungrová, Karel Cudlín, Jan Dobrovský, Martin Wágner a Antonín Kratochvíl. Nový komorní multifunkční prostor nabídne nejen místo pro fotografickou galerii, ale také zázemí pro setkávání členů spolku a všech zájemců se vztahem k fotografii.

HUDBA

Národní galerie v Anežském klášteře nabídla koncert k Medkově výstavě

Národní galerie nabídla v Anežském klášteře dvě výjimečné hudební akce. Jeden večer patřil programu *Obraz a hudba, Medek a Mařatka*, kde zazněly skladby klavíristy Kryštofa Mařatky inspirované obrazy Mikuláše Medka. Další večer pak v sále zazněla v premiéře tři díla od pedagogů HAMU zaměřená na působení hudby v prostoru.

Kryštofa Mařatku inspirovaly především Medkovy oltařní obrazy, které jsou vystavené v klášteře. Zazněly proto klavírní improvizace na obraz *Velký akt* i Mařatkova báseň *M-M (m-m)*. Doplnily je Mařatkovy dvě sonáty pro sólové housle v podání francouzské houslistky Alexandry Soumrové a *Sonáta pro housle a klavír* Leoše Janáčka.

Koncert doprovázel retrospektivu díla Mikuláše Medka *Nahý v trní*, která se koná ve Valdštejské jízdárně. V Anežském klášteře jsou poprvé vystavena Medkova díla pro kostely v Jedovnicích, Kotvrdovicích a Senetářově. Medek od expresionismu a kubismu rychle přešel k surrealismu – spojen byl se spořilovskými surrealisty – a k informelu, protože byl v kontaktu s Vladimírem Boudníkem.

V Anežském klášteře se uskutečnil koncert *Prostor v prostoru*, kde byly uvedeny v premiéře tři ambisonické skladby pedagogů HAMU Slavomíra Hořinky, Michala Rataje a Jana Trojana, které vznikly v rámci výzkumného projektu zabývajícího se prostorovými aspekty zvuku a hudební kompozice. Zahráli je cellista Tomáš Jamník, akordeonista Roman Zabelov, který se chopil bajanu, trombonista Jan Jirucha a zpěvák Jiří Hodina, který před lety působil v Čechomorou. Sami autoři pak měli na starosti elektroniku.

(mk)

Ochranný svaz autorský ocenil Jaroslava Uhlíře

Ochranný svaz autorský (OSA) vyhlásil vítěze Výročních cen za rok 2019. Slavnostní udílení se z důvodu probíhající pandemie koronaviru konalo komorně bez diváků a bylo živě přenášeno.

Ocenění za celoživotní přínos si odnesl Jaroslav Uhlíř. Populární skladbou roku se stala písnička *Anděl* kapely Mirai, jejímiž autory jsou Mirai Navrátil a Jan Pokorný (Pokáč). Nejúspěšnějším skladatelem a textařem je Ondřej Ládek (Xindl X), v oblasti vážné hudby získal dvě ocenění Zdeněk Král.

Novinkou byla úprava kritérií při generování výsledků ze statistik OSA. Jde o autory a skladby, které poprvé v posledních dvou letech zaznamenaly mimořádný úspěch v koncertním provedení, ve vysílání rozhlasu a televize, v prodejnosti nosičů, na internetu a při dalších užitích, a to bez ohledu na datum jejich registrace u OSA.

(mk)

Prokop Holoubek si připsal sólový počín ve filmové hudbě

Coby hudebník a promotér pocítuje Prokop Holoubek (42 let), který už dvě dekády žije v Brně, dopady covidu

výrazně. Na podzim měl ale i důvod k radosti. Složil hudbu k povídkovému filmu *Mlsné medvědí příběhy*, jenž se v září dostal do kin.

Holoubek hraje a zpívá ve skupině Midi Lidi, s níž je podepsaný pod hudbou k filmům *Polski film*, *Prezident Blánik* i *Protektor*. Filmovou hudbu skládal už předtím a na základě toho dostal nabídku na *Medvědí*

příběhy. Uplatnil v nich právě i písně, které se kolegům v kapele zdály moc dětské. Chtěl, aby hudba zněla elektronicky i „přírodně“, protože film se odehrává v lese. Kombinoval akustické nástroje s tleskáním, pískáním, ale i elektronikou – syntezátory, elektronické bicí, které reprezentují současnost. Příběh se totiž neděje v nějakém bezčasí, medvědi žijí v současnosti. Film se do kin dostal v září a měl se promítat do konce roku. Teď však nikdo neví, jak dlouho zůstanou kina zavřená. Proto produkce uvažuje o online distribuci přes Aerovod.

Film se skládá z několika večerníkových epizod. Celkem jde o šestadvacetidílnou sérii, kterou Česká televize odvysílá na konci ledna. Holoubek překvapilo, že film je už přeložen do jedenácti světových jazyků, včetně čínštiny či islandštiny, takže se těší, až uslyší přezpívané písničky v té či oné řeči.

Medvědi se tedy chystají expandovat do světa. V příběhu se dva kamarádi medvědi náhodou potkají v lese a spojí je vášeň pro jídlo. Pořád mají hlad a velmi rádi vaří, po každé se jim u toho něco přihodí. První díly už se vysílaly ve Francii, kde je kultura jídla hodně rozvinutá, a sklídily takový úspěch, že podle nich vznikla i kuchařka pro děti.

Hudebník a promotér Prokop Holoubek je členem kapely Midi Lidi, jež vznikla v roce 2006. V roce 2010 založil bookingovou agenturu Bumbum Satori, která zastupuje osmdesátku hudebníků a kapel v Česku a na Slovensku a zaměřuje se na jejich koncertní činnost. V Brně žije přes dvacet let. V roce 2001 stál u založení známého brněnského klubu Fléda. Vystupuje i jako DJ Myslivec. Přezdívkou mu dal kamarád, jelikož kromě Fakulty výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně studoval také lesnictví. V letech 2014-2019 provozoval kulturní prostor Praha v Brně.

Marta Töpferová oslavila pětáctýřicátiny

Pod uměleckým jménem Marta Topferova (* 15. 11. 1975, Ostrava) vystupuje česká zpěvačka, kytaristka a skladatelka, jedna z představitelky tzv. world music. Je dcerou herců Tomáše Töpfera a Zuzany Hodkové. V roce 1987 emigrovala se svojí matkou a sestrou do USA, kde žila v letech 1987-2012. Strávila šestnáct let v New Yorku a koncertovala po celém území Spojených států, v Kanadě, v Evropě, v Argentině a v Thajsku. Často jí doprovázejí latinskoame-

riční hudebníci. V roce 2012 se vrátila do České republiky a nyní koncertuje převážně v Evropě.

Její repertoár byl donedávna zaměřen na autorské i latinskoamerické písně zpívané výhradně španělsky, ale v posledních letech začala zpívat i natáčet i v češtině. V její kapele Milokraj se sešli prvotřídní hudebníci včetně kytaristy Davida Dorůžky nebo houslisty Stanislava Palúcha, který zpěvačku nejvíce motivoval k tomu, aby do repertoáru zakomponovala španělské rytmy.

Pěvkyně Soňa Červená si k 95. narozeninám darovala Nadační fond

Pěvkyně Soňa Červená si ke svým 95. narozeninám, které připadly na 9. září, darovala Nadační fond podporující talentované pěvce, hudebníky a jiné výjimečné počiny. Mezzosopranistka v šedesátých letech emigrovala za dramatických okolností z totalitního Československa a po roce 1989 se vrátila zpět.

Pokřtila také nové CD s hudbou Wolfganga Amadea Mozarta *Titus a Requiem* z roku 1956. V *Titovi* ztvárnila roli Annia. „Nahrávka dosud nevyšla na žádném nosiči, byla v archivu Českého rozhlasu. Když jsem opustila zem, nesmělo se vysílat nic spojeného s mým jménem, mé jméno mělo být – na věčné časy – vymazáno,“ uvedla pěvkyně.

I přes pokročilý věk Soňa Červená stále chodí na divadelní premiéry a občas se objeví na jevišti. Například v recitálu za doprovodu klavíristy Karla Košárka v malém pražském divadle Ungelt. Červená zpívala v nejvýznamnějších operních domech, v San Franciscu byla rekordních jedenáct sezón.

Dvořákova Praha (4.-20. září 2020)

Letošní koronavirová Dvořákova Praha dohrála svůj program až do konce. Sice upravený, ale s několika výjimečnými počiny a hlavně s publikem. Právě to, že publikum dál chodilo, byť muselo mít roušky, bylo nejen pro organizátory povzbudivé. Samozřejmě návštěvnost nebyla jako v minulých letech, ostatně na některé koncerty nebyly do prodeje uvolněny všechny lístky.

Z vyloučených pořadů druhé poloviny festivalu umělecky zaujaly tři programy. A to Beethovenova *Devátá symfonie s Ódou na radost*, kterou nastudoval Tomáš Netopil s Mladou filharmonií Dvořákovy Prahy, tvořenou žáky uměleckých škol, s nimiž kromě dirigenta pracují jako lektoři i členové České filharmonie. Dále symfonie *Asrael* od Josefa Suka v podání České filharmonie a dirigenta Jakuba Hrůši. Dílo komponované pod dojmem smrti Sukovy manželky Otylky a jejího otce Antonína Dvořáka je nabitě emocemi, které dirigent Hrůša s orchestrem stoprocentně předal publiku. Závěrečný koncert České filharmonie řízený Petrem Altrichterem byl poznamenán „zdravotní indispozicí“ několika členů Pražského filharmonického sboru, a program tedy musel být změněn. Zazněly tedy Dvořákovy *Písně milostné* v orchestrální úpravě Jiřího Temla se sopranistkou Kateřinou Kněžíkovou a poté Dvořákova *Česká suita*. Po pauze do doznívajících jímavých citů *Písní milostných* a líbezných obrázků *České suity* obrazně vtrhl se svou vášní Sergej Rachmaninov a doslova pak pianista Lukáš Vondráček, jenž skladatelův *Klavírní koncert č. 2* napumpoval ohněm, jak to umí právě on, napsala kritička

Věra Drápelová (iDNES). Nicméně definitivní tečku za festivalem udělal klavírní přírůstek, skladba *Potopená katedrála* od mistra impresionismu Clauda Debussyho, inspirovaná legendou o katedrále vynořující se z moře. V přehlídce zvukových barev a efektů se Vondráček předvedl jako pravý mistr v malbě kontrastů a gradací, míní Drápelová.

Karel Fiala je navždy spojen s filmem *Limonádový Joe aneb Koňská opera*

3. října zemřel v Praze ve věku pětadevadesáti let herec a zpěvák Karel Fiala, někdejší hvězda karlínské opery. Diváci jej mají ale spojeného zejména s rolí Limonádového Joea ze stejnojmenného filmu.

Na jevišti Hudebního divadla v Karlíně herec slavil největší úspěchy od padesátých let minulého století. Během čtyř dekád tam snad nebyl muzikál, v němž by Fiala neměl jednu z hlavních rolí. Za celoživotní přínos muzikálu dostal v roce 2013 cenu Thálie.

Osudovou rolí byla pro Fialu ale role Limonádového Joea. Do té doby málo známý tenor se rázem stal hvězdou stříbrného plátna. Role slavného pistolníka se měl původně zhostit Jiří Kodet, Fiala jako hvězda karlínské opery ale byl pro režiséra Oldřicha Lipského v roce 1964 tím pravým typem milovníka se sladkým úsměvem, kterého do své jedinečné parodie westernů na motivy knihy Jiřího Brdečky potřeboval.

Filmové zpracování „koňské opery“ v kinech vidělo 4,5 miliónu diváků, další milióny se bavily při nesčetných reprízách v televizi. Divadelní hra se dočkala čtyř desítek nastudování. Ve dvou se objevil i Fiala, když v roce 2001 v ABC poprvé ztvárnil otce Kolaloku.

Karel Fiala se narodil v roce 1925 v Ostravě v rodině kominického mistra. K úspěšné herecké a pěvecké kariéře se přitom dostal náhodou. Když za okupace nemohl dokončit gymnázium, začal se věnovat otcovu řemeslu. Střechy ale krátce po válce vyměnil za pražskou konzervatoř, talentovaného mladíka si totiž všiml profesor Ševčík z ostravské hudební školy, který jej připravil na přijímací zkoušky. V roce 1952 Fiala absolvoval v Praze státní konzervatoř a po krátkém angažmá v Národním divadle zakotvil na dlouhá léta v Hudebním divadle Karlín. (mk)

Karel Fiala a Olga Schoberová v *Limonádovém Joeovi*

JUBILEA

PhDr. Jaroslav Mihule (* 1. 12. 1930, Praha)

Jaroslav Mihule je muzikolog, pedagog, diplomat a skladatel. Studoval českou filologii na Filozofické fakultě a hudební výchovu na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy; hudební vzdělání si prohloubil studiem skladby a dirigování na pražské konzervatoři. V letech 1954-1959 pracoval jako korepetitor v Československém státním souboru písní a tanců, pro něž složil i několik skladeb. Od roku 1959 je celoživotně spjat s Fakultou tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, kde působil jako lektor. Od roku 1953 spolupracoval s rozhlasem, zejména s redakcemi hudební, hudebně vzdělávací, školskou apod.; připravil řadu průvodních textů ke gramofonovým deskám, věnovaným hudbě Martinů.

Titul PhDr. získal v roce 1968 na základě práce *Symfonie Bohuslava Martinů*, titul kandidáta věd (CSc.) pak v roce 1974. V letech 1990-1994 byl po dvě období prorektorem Univerzity Karlovy, v roce 1994 proděkanem Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v roce 1998 se stal emeritním profesorem. V letech 1994-1997 působil jako mimořádný a zplnomocněný velvyslanec České republiky v Nizozemsku, byl pověřen Ministerstvem školství ČR zastupováním ČSFR v komisi pro UNESCO na 26. zasedání v Paříži jako expert pro otázky vysokých škol a zařazen do mezinárodní databanky expertů UNESCO pro tento okruh činnosti.

Incioval založení Společnosti Bohuslava Martinů, byl členem správní rady Fondation Martinů se sídlem v Basileji a místopředsedou podobné rady Nadace Bohuslava Martinů v Praze, členem rady Nadace Zdenky Podhajské, Milady Horákové apod. Byl členem výboru francouzsko-české společnosti Association pour la musique et l'art Tchécoslovaque se sídlem v Paříži, čestným členem Dvořák Society v Londýně a Mouvement Janáček v Paříži. Rozvíjel čilou přednáškovou činnost, např. na amerických univerzitách nebo letní škole Central European University v Budapešti, účastnil se třídního semináře věnovaného B. Martinů v nizozemského Hilversumu apod. Přednášel na mnohých mezinárodních konferencích (Sorbonne Paris, Institut für angewandte Mathematik – Technische Universität in Karlsruhe, University of London, Terst, Řím, Basilej apod.). Obdržel mnohá ocenění, např. Zlatou medaili Univerzity Karlovy (1994), cenu Classic '95 za životní dílo atp.

Zásadním způsobem vstoupil na pole bádání o životě a díle Bohuslava Martinů a postupně publikoval řadu prací: analyticky zaměřenou studii *Symfonie Bohuslava Martinů*, monografii *Bohuslav Martinů – profil života a díla* a jiné. Publicisticky aktivní v různých listech a periodikách, zejména v *Hudebních rozhledech*.

Jan Štych (* 27. 12. 1935, Trutnov)
Jan Štych je český dirigent. Absolvoval Vyšší hudební pedagogickou školu v Praze a dirigentské oddělení Hudební fakulty AMU u A. Klímy a R. Brocka (1960). V době studií řídil Vysokoškolský umělecký soubor Univerzity Karlovy a v roce 1960 byl korepitem ND. V letech 1960-1964 byl dirigentem ve Státním divadle Ostrava, kde působil též jako asistent šéfa opery Z. Košlera. V letech 1964-1973 byl dirigentem Státního divadla Brno. V roce 1974 byl angažován Národním divadlem v Praze jako dirigent, následující rok byl opět dirigentem ve Státním divadle Brno. Po návratu do Brna spolupracoval také s Komorním orchestrem B. Martinů, Státní filharmonií Brno a Čs. rozhlasem.

Martin Vojtíšek (* 12. 12. 1950, Chrudim)

Martin Vojtíšek je klavírista, skladatel a pedagog, vyhledávaný a uznávaný interpret zejména díla Fryderyka Chopina a Vítězslava Nováka, jehož kompletní klavírní tvorbu nahrál a vydal na několika CD. Jako skladatel se zaměřuje převážně na komorní hudbu, a to instrumentální i vokální (zde pouze výběr): *Zahradník, Tři písně na verše Rabíndranátha Thákura pro soprán a symfonický orchestr, Sonáta pro klavír* (1980), *Trio pro flétnu, violoncello a klavír* (2000), *Sonáta pro housle a klavír, Sonáta pro flétnu a klavír, Čtyři písně na verše staré čínské poesie pro soprán a klavír, Sedm bagatel pro kytaru* (2000). Kromě klavírní hry a skladby se Martin Vojtíšek věnuje také pedagogické činnosti. Jako lektor se od poloviny osmdesátých let pravidelně účastní mezinárodních klavírních interpretačních kurzů v Německu, Francii a Holandsku.

Rudolf Krečmer (* 31. 12. 1950, Praha)

Dirigent Rudolf Krečmer se narodil v Praze v rodině s velkou muzikantskou tradicí (jeho otčímem byl dirigent Václav Neumann). Po studiích na Pražské konzervatoři absolvoval na AMU obor dirigování u Aloise Klímy. V letech 1970-1975 získal první dirigentské zkušenosti v komorním ansámblu Camerata Nova, kde ho také viděl Hans Swarowsky a nabídl mu možnost konzultací na Vídeňské akademii a následně účast na svých mistrovských kurzech dirigování, které Rudolf Krečmer v roce 1974 absolvoval. Ještě během studia se ujal projektu založení operního orchestru v Hradci Králové, který od jeho vzniku v roce 1978 dirigoval dalších deset let. Později se stal jeho šéfdirigentem a v Hradci Králové založil tradici abonentních symfonických koncertů. S orchestrem, dnes Filharmonií Hradec Králové, také absolvoval řadu úspěšných zahraničních zájezdů. V tomto období Rudolf Krečmer hostoval postupně u více než čtyřiceti orchestrů, a to téměř u všech významných domácích těles, jako jsou např. Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK, Symfonický orchestr Českého rozhlasu v Praze, Slovenská filharmonie v Bratislavě, Filharmonie Brno, Ostravská filharmonie.

Jan Štych (* 27. 12. 1935, Trutnov)

Jan Štych je český dirigent. Absolvoval Vyšší hudební pedagogickou školu v Praze a dirigentské oddělení Hudební fakulty AMU u A. Klímy a R. Brocka (1960). V době studií řídil Vysokoškolský umělecký soubor Univerzity Karlovy a v roce 1960 byl korepitem ND. V letech 1960-1964 byl dirigentem ve Státním divadle Ostrava, kde působil též jako asistent šéfa opery Z. Košlera. V letech 1964-1973 byl dirigentem Státního divadla Brno. V roce 1974 byl angažován Národním divadlem v Praze jako dirigent, následující rok byl opět dirigentem ve Státním divadle Brno. Po návratu do Brna spolupracoval také s Komorním orchestrem B. Martinů, Státní filharmonií Brno a Čs. rozhlasem.

V zahraničí dirigoval mimo jiné opakovaně Hamburské symfoniky, Bochumský symfonický orchestr, Filharmonii Brémy, Symfonický orchestr Lipského rozhlasu, Filharmonii Schwerin, Bruckner orchestr v Linci. S Bamberkými symfoniky natočil na desky oba Dvořákovy violoncellové koncerty, se Symfonickým orchestrem Bavorského rozhlasu v Mnichově pak řadu rozhlasových nahrávek skladeb Bohuslava Martinů, Luboše Fišera a Otmara Máchy. V roce 1984 uvedl Rudolf Krečmer ve dvanácti koncertech s Orchestra Siciliana Palermo na turné po Itálii Smetanovu *Mou vlast*. Významná je také jeho pravidelná spolupráce s orchestry v Japonsku. Na osmi zájezdech v letech 1982-

1996 řídil opakovaně Rozhlasový symfonický orchestr Sapporo, Schinsei symfonický orchestr Tokio nebo Japonský filharmonický orchestr Tokio. S Tokijskou filharmonií a NHK symfonickým orchestrem Tokio absolvoval rovněž v letech 1991 a 1992 zájezdy po Japonsku.

Nemenší pozornost věnoval Rudolf Krečmer operě. V roce 1981 absolvoval na pozvání Wolfganga Sawalliche půlroční stáž v Bavorské státní operě v Mnichově, kde působil jako hudební asistent. V roce 1988 se stal Rudolf Krečmer dirigentem opery Národního divadla.

Vedle českých operních scén hostoval Rudolf Krečmer také na prestižních scénách v zahraničí, v Teatro Municipal do Rio de Janeiro, ve Státní operě Hannover, v Teatro del Liceo v Barceloně, v Operě Bonn, ve Státní operě Hamburk a v Teatro Nacional de São Carlos Lisabon. Velkým úkolem bylo uvedení cyklu Janáčkových oper v Opéra du Rhin Strasbourg v letech 1992-1995. V roce 2000 pak následovalo nastudování *Lišky Bystroušky* v Teatro Colón Buenos Aires (poprvé na jihoamerickém kontinentu).

Roku 1999 přijal Rudolf Krečmer angažmá jako dirigent Státní opery Praha. Po svém nástupu do funkce hudebního ředitele jej Bohumil Gregor jmenoval svým zástupcem. Za svého působení ve Státní operě Praha Rudolf Krečmer hudebně nastudoval a dirigoval mnohé premiéry. V letech 2008-2010 byl Rudolf Krečmer uměleckým šéfem Státní opery Praha.

Jaroslav Svěcený (* 8. 12. 1960)

Jaroslav Svěcený je jedním z nejvýznamnějších současných českých houslistů a výraznou osobností české hudební scény. Jeho sólistická dráha začala již v době studií na pražské konzervatoři a Akademii múzických umění, kde studoval u prof. Františka Pospíšila a prof. Václava Snítily. Svě vzdělání dovršil mistrovskými kurzy u slavných světových virtuosů Nathana Milsteina a Gidona Kremera.

Je proslulým popularizátorem houslové hry, zejména jeho televizní, rozhlasové a koncertní projekty přitahují publikum všech věkových skupin. Je i znalcem historických houslí a stavby houslí. Tyto staré nástroje on sám také vystavuje, předvádí i nahrává jejich zvuk na CD. Nevyhýbá se ani občasnému vystupování s uměleckými soubory z oblasti populární hudby. Početná koncertní turné a festivalová vystoupení Jaroslava Svěceného obsáhla USA, Kanadu, celou Evropu, Brazílii, Kubu, Turecko, Izrael, Egypt, Libanon, Jordánsko, Spojené arabské emiráty, Saudskou Arabii, Indii atd.

Nezapomenutelné je jeho hostování ve Vídni pro vídeňské Čechy v Bösendorfer sálu s koncertním projektem pod souhrnným názvem *Violino*, kde představuje mistrovské housle významných houslařů 17. až 20. století. Ti, kteří koncert navštívili, měli možnost si nejen poslechnout a porovnat tóny a barvu houslí různého století a různých mistrů, ale i tyto vzácné mistrovské kusy opatrně „ohmatat“ vlastníma rukama.

Jaroslav Svěcený doposud natočil čtyřicet CD s díly světových a českých autorů. Jako první český houslista nahrál kompaktní disk pro Sony Classical. V roce 1996 mu byla udělena prestižní cena Masarykovy akademie umění za tvůrčí uměleckou činnost.

V houslových šlépějích Jaroslava Svěceného kráčí velmi výrazně jeho dcera Julie, která je mj. vítězkou Mezinárodní rozhlasové soutěže Concertino Praga v oboru housle.

VZPOMÍNKA

Karel Kovařovic (9. 12. 1862, Praha – 6. 12. 1920, Praha)

Karel Kovařovic byl český hudební skladatel, v letech 1900-1920 šéf opery Národního divadla v Praze. Jeho rodina byla tradičně hudebnická, a tak se postupem času dokonce vytvořil malý orchestr z členů rodiny a známých. Kovařovic studoval na konzervatoři hru na klavír, harfu a klavír, kompozici u Zdeňka Fibicha.

V letech 1879-1885 byl prvním harfenistou orchestru Prozatímního (později Národního) divadla, v roce 1881 doprovázel na klavír houslistu Františka Ondříčka během jeho turné po Polsku a Rusku. Byl kapelníkem Českého divadla v Brně, poté v Plzni a zpět v Praze, kde byl učitelem a korepeditorem v Pivodově škole, po Pivodově smrti ředitelem jeho ústavu.

V letech 1900-1920 byl Kovařovic šéfem opery ND (nejen jako dirigent, ale i dramaturg, režisér, mnohdy scénograf). Do svého nástupu do ND v roce 1900 byl Kovařovic velmi činný jako skladatel, později se věnoval dirigování. Během působnosti v ND věnoval velkou pozornost zejména uvádění děl českých autorů, ale často je upravoval (instrumentace, dramaturgické škrtky) – někdy ku prospěchu díla, někdy bohužel nikoliv. Kovařovic úpravy dlouho promýšlel a důsledně a s rozvahou se jimi zabýval, existuje tudíž i několik skic a náčrtků různých úprav – ty jsou uloženy, jako téměř všechny jeho rukopisy, v Muzeu české hudby. Z Dvořákova díla uvedl v premiéře operu *Rusalka* a scénické provedení oratoria *Svatá Ludmila*. Velkou pozornost věnoval také operě *Dimitrij*, jejíž jednotlivé verze podrobil srovnávacímu studiu, na jehož základě vznikla tzv. Kovařovicova verze. Z ní pak vycházela většina dalších nastudování. Kovařovic se jako klavírista podílel také na premiéře Dvořákova *Klavírního kvintetu A dur*.

Kovařovic je autorem několika desítek písní a sborů, drobných instrumentálních a klavírních skladeb a melodramů. Dále psal skladby komorní i symfonické, balety, výpravné hry, scénickou hudbu k činohrám a rovněž několik oper. Prameny ke všem skladatelským dílům byly dlouhou dobu uchovávané v soukromém archivu spravovaném synem Karla Kovařovice – JUDr. Josefem Kovařovicem. Tento archiv byl v roce 1971 zakoupen Muzeem české hudby, který veškerou pozůstalost spravuje dodnes.

Vítězslav Novák (5. 12. 1870, Kamenice nad Lipou – 18. 7. 1949, Skuteč) byl významný český hudební skladatel počátku 20. století, hudební pedagog, klavírista a nadšený horolezec.

Z žáků kompoziční třídy Antonína Dvořáka na pražské konzervatoři vynikli jako skladatelé především dva: Josef Suk a Vítězslav Novák. Na pražské konzervatoři studoval kompozici a hru na klavír

(na provedení svých komorních skladeb se pak často podílel jako klavírista). Mocnou inspiraci jako skladatel nacházel v přírodě a – zejména v počátcích své tvorby (od přelomu 19. a 20. století) – ve folklóru jihovýchodní Moravy (Slovácka) a Slovenska. K prvním stykům s touto oblastí docházelo během letních pobytů ve Velkých Karlovicích na Valašsku. V roce 1909 byl Novák jmenován profesorem skladby na pražské konzervatoři a pak na její mistrovské škole. Nabídku místa profesora na vídeňské Akademii nepřijal – nechtěl opustit české prostředí, které pro něho jako tvůrčího umělce mělo zvláštní význam. Mezi jeho nejznámější žáky patří Eugen Suchoň, Ján Cikker, Ladislav Vycpálek, Alois Hába, Václav Trojan, Jaroslav Krombholc, Václav Štěpán, Ilja Hurník, Vítězslava Kaprálová aj. V roce 1945 byli poctěni nově zavedeným titulem „národní umělec“ první dva skladatelé: Vítězslav Novák a Josef Bohuslav Foerster. Napsal knihu pamětí *O sobě i o jiných*.

Skladatel Miloslav Kabeláč na Nováka vzpomíná: „Byl pevný, hrdý, nesmlouvavý, byl tvrdý až někdy paličatý. Byl dobrý až dobrácký, a současně ironický, sžíravě posměšný. Byl bohatýrský a junácky nezkrotný. Humor byl jeho největším kouzlem, ale zároveň i nejstrašnější zbraní. Jeho způsob myšlení a vyjadřování nenechával lidi kolem lhostejnými – buď přitahoval, okouzloval, přesvědčoval, anebo dráždil.“

Novákova urna je uložena v podstavci Novákovy sochy od Jana Kodeta na pražském Petříně. Vítězslav Novák má pamětní desku na fasádě domu č. p. 55 v Kamenici nad Lipou.

Oskar Nedbal (26. 3. 1874, Tábor – 24. 12. 1930, Záhřeb)

Skladatel a dirigent Oskar Nedbal patří vedle Josefa Suka a Vítězslava Nováka k nejvýznamnějším žákům Antonína Dvořáka. Narodil se v jihočeském Táboře v rodině Karla Nedbala, výrazné osobnosti táborského kulturního života, zakladatele Filharmonického spolku, který od roku 1877 existuje do-

dnes (pod názvem Komorní orchestr Bolech). Oskar Nedbal s tímto tělesem pravidelně spolupracoval jako violista a dirigent již od svých pražských konzervatorních studií.

Profesionální mezinárodní hudební kariéru rozvinul již v devadesátých letech 19. století jako violista slavného Českého kvarteta. Od roku 1906 do vzniku Československé republiky (1918) působil ve Vídni. 26. srpna 1902 dirigoval v zábavním parku v Prátru tzv. Obří orchestr, s nímž provedl poprvé ve Vídni celou Smetanovu *Mou vlast*. Na podzim roku 1907 vznikl na základě veřejné poptávky Orchester hudebních umělců (Tonkünstlerorchester). První koncert se uskutečnil 10. října 1907 a podíleli se na něm tři dirigenti, z nichž měl být vybrán příští šéf: Nedbal, Bernhard Stavenhagen a Hans Pfitzner. Zvítězil Nedbal a jeho středeční, čtvrteční a nedělní koncerty se staly na třináct let pevnou součástí vídeňského hudebního života.

Záhy po příchodu do Vídně dostal ještě další nabídku, a sice od ředitele Lidové opery (Volksoper) na místo její-

ho dirigenta. Nedbal nabídku přijal a s úspěchem nastudoval Wagnerova *Bludného Holandana*. Premiéra byla 4. října 1908 (v den jmenin císaře Františka Josefa, k jejichž oslavám se divadla pravidelně připojovala). Brzy však Nedbal divadlo opět opustil. Jeho odchod se později vysvětloval averzí a intrikami rakouských nacionalistů vůči českému dirigentovi, Nedbal se však především chtěl věnovat svému orchestru a také skladbě. Jeho největším a trvalým úspěchem se pak stala opereta *Polská krev*, premiérována 25. října 1913 ve vídeňském Carlově divadle: „Dávno již zde ve Vídni nepronikla žádná opereta tak jako Nedbalova, a to jak textem, tak hudbou,“ psalo se. „Nedbalovy nápady nesly vždy značku lehkého slohu, byly svižné a nescházelo jim srdečnosti a citovosti.“ Nebo: „Slovansky zbarvená hudba nadchla všechny posluchače. Celá opereta je založena hudebně na vysokém uměleckém niveau, což jednomyslně i kritiky uznáváno.“ Patřil ve Vídni k nejčastěji uváděným autorům a reprízy jeho operet dosahovaly trojciferných čísel.

Spolupracoval též s řadou vynikajících zahraničních divadelních a symfonických orchestrů (včetně České filharmonie) a brzy si vydobyl renomé světově uznávaného dirigenta. Jeho skladby z mládí jsou věnovány především komornímu oboru (písně, skladby pro klavír, housle, violoncello) a neprávem stojí v pozadí jeho pozdější úspěšné tvorby jevištní (balety, operety).

Nevybíravým nacionalistickým útokům byl Nedbal naopak vystaven po návratu do vlasti, do nově založené Československé republiky. Úspěchy ve Vídni Nedbalovi doma neposloužily, nebyl zde vítán. Vytykalo se mu odrodilství, „pokleslá“ opereta, loajalita s monarchií a leccos dalšího. Dirigentské zásluhy o uvádění české hudby byly zapomenuty, u českých orchestrů pro něj nebylo místo.

Od roku 1923 působil v čele Slovenského národního divadla v Bratislavě. Přestože výrazně pozdvihl uměleckou úroveň tohoto divadla, finanční problémy vyřešit nemohl. Pod jejich tlakem a vlivem nemoci ukončil svůj život sebevraždou v chorvatském Záhřebu.

Jan Kubelík (5. 7. 1880 – 5. 12. 1940) byl významný český houslový virtuos a hudební skladatel. Na konzervatoři byl přijat Otakarem Ševčíkem dříve, než to dovoloval řád školy. Jeho profesor na něm aplikoval svou novou metodu a během šesti let z něho udělal dokonalého umělce.

Při absolventském koncertě v roce 1898 v Praze vyvolala úžas jeho interpretace Paganiniho *Houslového koncertu G dur*. Po koncertech ve Vídni o něm hudební kritické psali, že by ho ve středověku „upálili jako čaroděje“.

Kubelík postupně navštívil mnohá evropská města. V Anglii ho přijala královna Viktorie, v Rumunsku dostal nejvyšší řád od královny Carmen Sylvie, v Římě byl hostem královské rodiny a papež Lev XIII. mu propůjčil vyznamenání Řehoře Velikého. Londýnská Filharmonická společnost jej jmenovala čestným členem, rodiště Paganiniho Janov mu udělilo zlatou medaili. Podobných vyznamenání přijal mnoho.

Ve svých dvaadvaceti letech zastínil všechny žijící houslisty včetně Kreislera, Sarasateho, Hubaye, Wilhelmje, Joachima i Ondříčka. Vládl brilantní technikou, svou hru dovedl stupňovat až k démoničnosti. Vzdušnosti a lehkosti výrazu dosahoval vahou silně napjatého smyčce. Hrál na světově proslulé Stradivariho housle Emperor z roku 1715.

Celý život neúnavně propagoval českou hudbu a pomáhal českým umělcům – nejen vahou své autority, ale značné příjmy mu dovolovaly poskytovat i finanční podporu dokonce takovým tělesům, jakým byla Česká filharmonie. Svým postojem i vynikajícím mistrovstvím se Kubelík stal vzorem dalším generacím českých hudebních umělců.

Natrvalo domů se vrátil v roce 1938. Za okupace připravil s Českou filharmonií deset koncertů s padesáti díly světové literatury, které hrál zpaměti na důkaz svého nestárnoucího umění. 11. května 1940 měl koncert v sále sokolovny v Neveklově, v milovaném kraji svých předků. Ten, který procestoval největší a nejslavnější sály celého světa, nevěděl, že toto jeho veřejné vystoupení je poslední. Zemřel po operaci jater. Místem jeho posledního odpočinku se stal Slavín na Vyšehradě.

Rudolf Karel (9. 11. 1880, Plzeň – 6. 3. 1945, Terezín)

byl hudební skladatel a dirigent první poloviny 20. století. Po maturitě se věnoval studiu práv na Karlově univerzitě. Nakonec zvítězila jeho touha stát se hudebníkem a rodiče mu povolili studovat na konzervatoř pod podmínkou, že bude dál řádně studovat práva. Dával ale spíše přednost hudbě a zanedlouho se mu splnil jeho velký dět-

ský sen – stal se žákem svého oblíbence Antonína Dvořáka.

Takřka současně, kdy byl zavražděn rakouský následník trůnu, odjel na letní pobyt do Ruska. Zde byl ale zatížen a obviněn jako domnělý rakouský špión. Nakonec se mu podařilo s obtížemi utéci. Po významném působení v Taganrogu u Azovského moře a v Rostovu na Donu, kde díky svým přátelům působil jako učitel hudby, byl nucen narychlo uprchnout na Sibiř, konkrétně do Irkutsku, aby si zachránil život. Vstoupil do československých legií a po vojenském výcviku se stal dirigentem legionářského symfonického orchestru. Do Prahy se vrátil s ruskými legionáři v roce 1920. Nejprve byl zaměstnán jako archivář nově založeného Památníku odboje. V roce 1923 se stal profesorem skladby na pražské konzervatoři. Téhož roku odcestoval těž do Bulharska. Bulharský král mu udělil řád za občanské zásluhy za uspořádání tří denního hudebního festivalu bulharské hudby v Praze. Karlovým stěžejním dílem z tohoto období je pohádková opera *Smrt kmotřička* na text Stanislava Loma, která byla s velkým úspěchem po roce 1933 zařazena do repertoáru mnoha českých operních scén. Téhož roku měla také premiéru v Brně, později i v Praze pod taktovkou Otakara Ostrčila.

Po okupaci Československa nacistickým režimem se zapojil jako bývalý legionář do protifašistického odboje. Stal se spojku řady ilegálních skupin, včetně politicky důležité skupiny Kvapil – Krofta – Lány. 19. března roku 1943 byl zatčen a dva roky vězněn na Pankráci. I přes tvrdé výslechy a fyzické mučení neposkytl gestapu žádné zásadní informace. Ba naopak, zkomponoval *Písně svobody* na slova svého spoluvězně v cele. Mezi jeho díla napsaná v cele patří kromě skladeb typu *Pankrácký valčík* nebo *Pankrácká polka* i opera-pohádka *Tři vlasy Děda Vševeda*. 7. února 1945 byl odtransportován do Malé pevnosti v Terezíně. V této době mu bylo čtyřiašedesát let, byl už ale nemoc-

ný a zesláblý. Zemřel krátce po tzv. odšvihovací akci, kdy byli nemocní vězni vyneseni na mráz. Následujícího dne, 6. března 1945, byl spolu s dalšími devíti vězni nalezen venku promrzlý a mrtev.

Mezi jeho nejznámější díla patří opery, klavírní a orchestrální kompozice a komorní hudba. V roce 1998 mu byl udělen Řád Tomáše Garrigua Masaryka III. třídy.

Bohuslav Martinů (8. 12. 1890, Polička – 28. 8. 1959, Liestal, Švýcarsko) byl světově proslulý český hudební skladatel hudební moderny 20. století. Jeho umělecký vývoj prošel od impresionismu přes neoklasicismus, expresionismus a inspiraci jazzem až k ryze vlastnímu kompozičnímu stylu. Na pražské konzervatoři, kterou navštěvoval v letech 1906-1910, prošel několika odděleními – studoval hru na housle, klavír a varhany. V letech 1920-1923 působil jako houslista v České filharmonii. Nadále ale skladbu studoval soukromě; ovlivněn českou hudební tradicí, impresionismem Clauda Debussyho a literární dekadencí. Teprve když měl za sebou první závažné kompozice, stal se v letech 1922-23 žákem Josefa Suka a pokračoval ve studiu v Paříži u skladatele Alberta Roussela.

V předvečer podepsání Mnichovské dohody, která jej trvale oddělila od rodné země, zkomponoval i přes velké pracovní vytížení *Polní mši* na texty Jiřího Muchy a žalmů. Výmluvně je věnování československým dobrovolníkům na francouzské frontě. V roce 1946 vyučoval na Berkshire Music School a po únoru 1948 zůstal v emigraci. Byl jmenován profesorem skladby na Princeton University v New Jersey a vyučoval na Mannes College of Music v New Yorku.

„Umělec se stále ptá po smyslu života, svého vlastního i lidstva, hledá pravdu. Systém neurčitosti otevírá naše každodenní životy. Tlak mechanizace a uniformity je pro člověka impulsem k tomu, aby protestoval a umělec má jen jednu možnost, jak tento protest vyjádřit a tím je jeho hudba.“

Bohuslav Martinů zemřel 28. srpna 1959 ve švýcarském Liestalu a byl pohřben, podle vlastního přání, na Sacherově pozemku na Schönenbergu. V roce 1979 byly jeho pozůstatky převezeny do rodné Poličky, kde byl pohřben vedle své ženy Charlotty. V rodném městě je také zbudován jeho památník a muzeum.

Karel Fráňa (22. 11. 1940 – 8. 7. 2018)

Po vystudování varhanní hry a dirigování na konzervatoři v Brně nastoupil angažmá v operním souboru Jihočeského divadla, nejprve jako korepetitor a později jako sbormistr. Po pětadvacetiletém působení odešel do Prahy, kde působil pět let jako sbormistr v Národním divadle. Vyučoval také na českobudějovické konzervatoři, vedl Jihočeské pěvecké sdružení a komorní orchestr Collegium Musicum Budvicense. S jeho jménem je však spojena především katedrála sv. Mikuláše, kde od roku 1969 působil (s přestávkou mezi lety 1994-2000) jako regenschori, varhaník a dirigent katedrálního sboru, a to až do Velikonoc 2017. Karel Fráňa také komponoval a jeho hudební skladby duchovního charakteru překračují hranice budějovické diecéze, když zaznívají v nejrůznějších částech Čech a Moravy. Jeho mimořádně pokorný přístup a láska k liturgické hudbě se pro mnohé staly inspirací.

V roce 2017 udělil diecézní biskup Vlastimil Kročil Karlu Fráňovi medaili sv. Auraciána.

Památka zesnulých

Listopad je dobou Dušiček a všichni vzpomínají na svoje nejbližší, zesnulé, kteří odpočívají na hřbitovech na nejrůznějších místech Čech.

Za zmínku jistě stojí v této souvislosti upozornit na jedno ojedinělé místo v Česku: symbolický hřbitov horolezců v Českém ráji. Do půvabného skalního města mezi hradem Valdštejn a zámek Hrubá Skála chodí lidé zavzpomínat na ty, kteří při svých výpravách do hor tragicky zahynuli. Nedaleko známé Mariánské vyhlídky je výjimečné místo – věčně ve stínu skal a stromů. Před Nekonečnou skálou si přečtete tabulky připevněné ve skále. Vyryto je v nich asi 140 jmen, data úmrtí a místa posledního vydechnutí: Himaláj, Dolomity, Norsko, Kavkaz, Tatry, Chorvatsko, Hruboskalsko... Svíčky pod skálou, květiny a malý kříž naznačují, že se sem chodí vzpomínat na horolezce, jejichž příběhy neměly šťastný konec.

Na všechno dohlíží ze skály obří měděné puklé slunce, které odkazuje k dalekému Peru, kde v roce 1970 zemětřesení uvolnilo lavinu, která pohřbila všech čtrnáct účastníků výpravy. Byl mezi nimi také horolezec a sochař Valerián Karoušek, jenž přišel ještě před expedicí s nápadem založit v Čechách symbolický hřbitov horolezců. O realizaci se pak rok po tragédii postarali jeho kamarádi horolezci.

Úplně první jména zvěčněná na stěně patří místním lezcům, jejichž životy byly ukončeny v židovském ghettu v Terézíně. Následují členové nešťastné expedice a další jména časem přibývala.

V roce 2013 byly kovové desky se jmény horolezců ukradeny. Viníka se podařilo dopadnout a v dnešní době desky hlídá fotopast. (mk)

Stovky lidí se přišly podívat na rekonstrukci bitvy na Bílé hoře

Stovky lidí dorazily k pražské oboře Hvězda, aby si zde připomněly bitvu na Bílé hoře z roku 1620. Kvůli čtyřstému výročí střetu císařských vojsk s českými protestanty připravili pořadatelé několik novinek. „Scénář samotné bitvy je bohatší. Jsou tam speciální efekty, například na ležících mrtvolách budou krkavci z Barrandova,“ řekl ČTK předseda Občanského sdružení Bílá hora 1620 Milan Sýkora. Při rekonstrukci bylo podle něj také použito mnohem více koní a děl. V bitvě se utkalo zhruba 850 vojáků. Účastníků však původně mělo být o 1 200 víc. Odhlásily se zejména jednotky ze zahraničí.

V bitvě na Bílé hoře, která se odehrála 8. listopadu 1620, potlačila vojska habsburského císaře Ferdinanda II. povstání českých nekatolických stavů. Bitvě předcházela v roce 1618 pražská defenestrace. Zástupci stavů tehdy vyhodili místodržící z okna Pražského hradu. Začal tak třicet let trvající celoevropský konflikt, v němž se střetly katolické a protestantské země. Po skončení války se české země staly téměř na 300 let součástí habsburské monarchie.

Na Bílé hoře byl odhalen smírčí kříž k připomenutí 400 let od bitvy

Německý benediktinský mnich a umělecký kovář Abraham Fischer v Aleji Českých exulantů na Bílé hoře v Praze vztýčili smírčí kříž. Vznikl jako projekt sester bělohorského

kláštera benediktinek, České biskupské konference (ČBK), Ekumenické rady církvi a Prahy 6 k připomenutí 400 let od bitvy na Bílé hoře.

Hannoverský převor již podobný kříž vytvořil k výročí reformátora Martina Luthera, kříž je přímo na louce v aleji. Původní kříž pro německé výročí Luthera ukazující do všech stran autor rozšířil pro Bílou horu o další tři. Dva zrezivělé symbolizují znesvářené strany, minulost, bolest a nesmíření. Třetí rameno je z titanu, tedy čisté a modré, a odkazuje na smíření.

Ve Valticích soutěžily týmy milovníků vína ve sběru hroznů

Ve vinohradu Knížecí vyhlídka u Valtic na Břeclavsku se soutěžilo ve sběru hroznů, konal se v pořadí 14. ročník mistrovství světa v této aktivitě. Zapojilo se do něj 150 lidí rozčleněných do šesti týmů. Vítězný tým nasbíral za 25 minut přes tunu hroznů. ČTK to řekl ředitel pořadatelské společnosti Chateau Valtice David Šťastný. Soutěž začala firma pořádat před čtrnácti lety, aby milovníkům vína umožnila nejen ochutnávat nejlepší moravská vína ve sklípčích, ale těm největším příznivcům i zapojit se přímo do výroby. Akci pořadatelé stylizují do retro stylu brigád a ochotnických akcí z poválečných let. Na vinici se tak jelo v otevřených dvoukolových vozech tažených traktorem, k poslechu zněly budovatelské písně.

Skleněná krása

Během letošních vánočních svátků určitě mnozí z nás, pokud bude možno, již tradičně navštíví některé nádherné betlémy. Ačkoliv myšlenka otevřít Minimuzeum skleněných betlémů v Železném Brodě se od počátku potkávala s názorem, že návštěvníci budou chodit pouze o Vánocích, opak se stal pravdou. Toto unikátní muzeum, jediné svého druhu na světě, je obležené turisty celoročně. Je zde totiž k vidění něco, co nelze spatřit nikde jinde na světě. Vystaveny jsou betlémy figurkové, korálkové, malované na skle, z dutých trubíc, z rytého i z broušeného skla i hutní betlém. Děti například pravidelně po prohlídce expozice zakotví u vyrábění v korálkové dílničce.

Tak jako je Proboštův betlém světový unikát vázaný na Třebechovice, tak jsou skleněné betlémy světovým unikátem, vázaným úzce na Železný Brod. Skleněné betlémy jako nejmladší odvětví české betlémářské tradice, mají přímou souvislost se založením zdejší sklářské školy v roce 1920.

Ke svým více než šedesáti dosavadním betlémům ve sbírce shání majitelka minimuzea paní Alena Kortanová průběžně další exponáty. Ve většině případů jejich výrobce pochází ze Železného Brodu, nebo alespoň studoval na zdejší sklářské škole. (mk)

Vinaři z Česka získali ve Vídni 311 medailí

Vinaři z Čech a Moravy uspěli na letošní soutěži vín AWC Vienna, kde jejich vína soupeřila mezi 11 232 víny od 1 510 vinařství ze jednačtyřiceti zemí světa. Získali 311 medailí, o třináct více než v loňském ročníku. Informoval o tom Vinařský fond, který účast vinařů v zahraničních soutěžích finančně podporuje. Vína z Moravy a Čech získala

60 zlatých a 251 stříbrných medailí, dalších 103 vzorků získalo Ocenění dobré kvality.

Gulag, sovětská historie

Před nedávnem odvysílala Česká televize zajímavý dvoudílný francouzský dokument, který se vydal po stopách gulagů, děsivých sovětských nástrojů na lámání lidskosti. „Nemožená moc v rukou omezených lidí má vždy za následek krutost.“ Tato slova zazněla z úst muže, který zároveň uvedl: „Tato válka nám vůbec odhalila, že nejhorší ze všeho na zemi je být Rus.“ Tímto mužem byl spisovatel Alexander Solženicyn, který je považován za jednoho z hlavních kronikářů sovětského útlatku v padesátých letech. V trestních táborech strávil dlouhých osm let jen kvůli pár větám, kterými v dopise kritizoval vládu J. V. Stalina.

Ovšem právě díky těmto svým zkušenostem mohl sepsat *Jeden den Ivana Děnísoviče*, a především pak třídílné monumentální dílo *Souostroví Gulag*. V roce 1970 se Solženicyn stal laureátem Nobelovy ceny za literaturu. Ale ani výjimečný spisovatel pracující především s vlastními vzpomínkami a výpovědmi ostatních členů z lágrů neznal celou pravdu o děsivém a krvavém fenoménu gulagů. A dodnes ji neznáme ani my. Unikátní francouzský dokument ovšem dokázal napovědět opravdu hodně, přestože se jedná o pravdy, které poslouchat není příjemné.

Gulagy byly specifickým sovětským unikem – slovo gulag je akronymem ruského názvu lidového komisariátu Hlavní správa nápravně-pracovních táborů. Tato instituce, kterou zcela ovládala tajná policie NKVD a sovětské ministerstvo vnitra, měla za úkol zakládat v nejdlehlších koutech Sovětského svazu zařízení na otrockou práci. První gulagy vznikaly již pár měsíců po Velké říjnové socialistické revoluci, bolševici neměli se svými kritiky žádné slitování. A třebaže gulagy nebyly primárně zamýšleny jako vyhlazovací tábory, nýbrž jako pracovní lágry, umíralo se v nich jako na běžícím pásu. Především za Stalinovy éry se odhaduje, že během jeho teroru prošlo gulagy až třináct milionů lidí.

Na počátku třicátých let upadl rozvrácený Sovětský svaz do tragické krize. V zemi vypukl děsivý hladomor, který především na Ukrajině zabil milióny lidí. A tehdy Stalin došel k názoru, že právě gulagy mohou vyvést zemi z nejhoršího. Političtí vězni měli pěstovat a chovat potravu pro zbytek země a zároveň se měli podílet na těžbě nerostných surovin a na stavbě klíčových prvků dopravní infrastruktury. Velitelé lágrů dostali jasné úkoly a nikoho nezajímalo, kolik bude jejich naplnění stát životů. Na místech, kde neexistoval žádný zákon, ztratil lidský život rychle svoji cenu. Zatímco mnozí z jejich obyvatel se vrátili domů, jiné už Sibiř, Dálný východ anebo Arktida nikdy nevydaly. Třebaže byly gulagy oficiálně zrušeny v šedesátých letech, v pozměně podobě existovaly až do pádu železné opony. (mk)

Památník Schindlerova archa

Nadační fond Archa rodiny Löw-Beer a Oskara Schindlera, který chce v bývalé textilce Vitka v Brněnci na Svitavsku vybudovat památník Schindlerova archa, si nechal zpracovat návrhy úprav areálu. V něm byla za druhé světové války továrna Oskara Schindlera, který díky výrobě zachránil asi 1 200 židovských dělníků. Podařilo se také dokončit změ-

nu územního plánu obce, která nové využití umožní. ČTK to řekl ředitel nadačního fondu František Olbert. Bývalá továrna je ve špatném stavu. Zatím se podařilo většinu objektů vyklidit, jsou ale nepřístupné kvůli statické budov. Některé jsou památkově chráněné. Podle fondu by se mohlo začít s plnou obnovou areálu nejspíše v roce 2021. Náklady na zajištění bezpečnosti konstrukce budov jsou vyčísleny na 70 000 eur (asi 1,8 miliónu Kč). Podle údajů na webu fondu se dosud z darů sešlo 24 500 eur.

Svitavského rodáka Oskara Schindlera mnozí vnímají jako kontroverzní postavu, nikoli jen jako hrdinu a zachránce Židů. Byl také členem nacistické strany a německé vojenské rozvědky.

Obraz Toyen byl v Praze vydražen za rekordních 78 miliónů

Na aukci, kterou v pražském Mánesu pořádala Adolf Loos Apartment and Gallery, získal nový majitel dílo *Piková dáma* od Marie Čermínové alias Toyen (1903-1980) za 78 miliónů 650 tisíc korun včetně aukční přírážky. Jeho vyvolávací cena byla 29 miliónů 900 tisíc korun. Výsledná suma představuje nový domácí aukční rekord.

Obraz, v originále nazvaný *La Dame de pique*, pochází ze sběratelsky velmi ceněného období Toyen. Namalovala ho krátce po svém příchodu do Paříže v roce 1926. „Olej Toyen srovnatelné galerijní kvality a významu se na českém a světovém aukčním trhu ještě nikdy předtím nedražil,“ uvedla aukční síň.

Nejdražším dílem Toyen vydraženým v tuzemské aukci byl doposud obraz *Šero v pralese* prodaný v roce 2017 za 36 miliónů korun včetně aukční přírážky.

Obraz Ioni zesnulého Karla Gotta nazvaný *Milenčí ve sprše* (1998) se na nedávné aukci prodal za 259 tisíc, což byla jeho vyvolávací cena. S aukční přírážkou je to 356 950 Kč. Obraz Jakuba Schikanedera *Zimní květ* se prodal za 8,350 miliónu Kč a Čapkův olej *Děti v trávě* za 7,865 miliónu Kč. (mk)

Digitální Mezinárodní festival dokumentárního filmu Ji.hlava

Už 24. ročník Mezinárodního festivalu dokumentárního filmu Ji.hlava byl letos kvůli epidemii pouze virtuální, jak řekli organizátoři – v „digitálním asylu“. Nebyl ale o nic ochuzen. Naopak, nabídl více než 270 filmů, desítky premiér, debaty s filmaři, kurátory i kritiky, diskuse Inspiračního fóra, koncerty i program pro děti. A akce byla také o týden delší, trvala až do 8. listopadu.

V adaptaci Kalfařova Kosmonauta z Čech bude hrát Adam Sandler

Americký herec Adam Sandler naposledy okouznil kritiky coby výřečný klenotník v krimi thrilleru *Drahokam*. Jak informoval zpravodajský server Deadline, Sandler podepsal smlouvu na hlavní úlohu ve filmové adaptaci knihy *Kosmonaut z Čech* (v originále *Spaceman of Bohemia*). Tu napsal spisovatel Jaroslav Kalfař, který se narodil v Praze a nyní trvale žije v USA.

Natočení dosud nepojmenovaného snímku chystá společnost Netflix. Režie se ujme Johan Renck, jenž stojí kromě

jiného za letošním seriálovým hitem *Černobyl*. Hlavní postavou příběhu je kosmonaut poslaný z malé zemičky ve středu Evropy na jednočlennou misi k planetě Venuši, kde má posbírat záhadný, pradávny prach. Spojení se Zemí se brzy přeruší a jeho jediným společníkem zůstává imaginární pavouk. To ovšem netuší, že se někde za ním pohybují Rusové, kteří podnikají vlastní tajnou misi k Venuši.

Nový přívoz pod Vyšehradem

Praha má nový přívoz s názvem Přívoz Vyšehrad. V podstatě není nový, protože kdysi pod Vyšehradem přívoz jezdil a je zmiňován už v roce 1222, kdy ho vlastnila a provozovala Vyšehradská kapitula.

Loď Šemík byla postavena speciálně pro Přívoz Vyšehrad, který ale není součástí Pražské integrované dopravy. Tentokrát ho mezi historickými přístavišti Podskalí a Smíchov provozují všem Pražanům dobře známé Pražské Benátky, které provozují i přívozy jezdící v rámci Pražské integrované dopravy. Převozní loď Šemík byla postavena speciálně pro účely tohoto přívozu. Má kapacitu 40 osob a je bezbariérová.

Přívoz Vyšehrad je také skvělou turistickou atrakcí. Fotografie pořízené z hladiny řeky jsou unikátní. Z přívozu se nabízí pohledy na Vyšehrad, Pražský hrad, Železniční most, ale i vltavské břehy a malebná nábřeží. Na převozání lodí se tak lze plavit za 20 korun v trase přívozu, který svojí největší slávu prožíval v 19. století. Přívoz, v době před stavbou mostů, vozil zejména obyvatele z pravého vltavského břehu do průmyslových podniků na Smíchově. „Jméno lodi upozorňuje na historické souvislosti známé ze *Starých pověstí českých*, ve kterých se praví, že Horymírovi, vladykovi z Neumětel, zachránil kůň Šemík život, když s ním přeskočil hradby Vyšehradu,“ uvedl šéf Pražských Benátek Zdeněk Bergman, převosník pražský. Horymír v sedle věrného koně přeplaval Vltavu a běželi dále k Neumětelům, kde Šemík skončil na následky zranění po skoku z Vyšehradské skály. Dodnes lze v Neumětelích navštívit Šemíkův symbolický hrob. (mk)

Pozvánka na Praděd

Nejvyšší horou Moravy a zároveň nejvyšším vrcholem Hrubého a Nízkého Jeseníku je Praděd (1492 m). Na jeho vrcholku stojí televizní vysílač s restaurací a rozhlednou. Horní plošina vysílače je nejvyšším, byť umělým bodem České republiky.

Na Pradědu vládne drsné podnebí, průměrná roční teplota nepřekračuje 1°C. Na severním úbočí vrcholu lze nalézt rozsáhlý mrazový srub Tabulové skály s unikátní květenou.

Na vrcholu stála původně kamenná rozhledna z let 1903-1912 vytvořená Moravskoslezským sudetským horským a turistickým spolkem. Věž byla postavena v romantickém duchu starého gotického hradu. Po druhé světové válce ale chátrala a nakonec se zřítíla. S rozmachem televizního vysílání vyrostla na vrcholu dřevěná konstrukce s vysílačem – v roce 1968 začala jeho výstavba a skončila v roce 1983, kdy se otevírala restaurace. Vysílač je vysoký 162 metrů.

Z vyhlídky ve výšce 80 metrů je za dobrého počasí krásný rozhled nad Lysou horu, Sněžku a Radhošť. Při velmi

dobré viditelnosti je možné zahlédnout Vysoké Tatry a Malou Fatru na Slovensku a Nízké Alpy v Rakousku.

Turisté mají možnost se sem vydat jak po pěších stezkách, tak i po cyklistických trasách. (mk)

Lentilky v Čechách končí

Kulaté, barevné, čokoládové. Lentilky vyráběné na Moravě mlsaly děti i dospělí již za Rakousko-Uherska, za první republiky, za války i za socialismu a oblíbené jsou i nyní. Od jara příštího roku ale výroba této cukrovinky v Česku končí. Majitel značky, společnost Nestlé, rozhodla, že se přesune do Hamburku. To, že se výroba jedné z nejstarších českých značek po více než 110 letech přesouvá z továrny Sfinx v Holešově na Kroměřížsku do německého Hamburku, Českému rozhlasu potvrdila společnost Nestlé.

Firmu k tomu vedly dva důvody, a to sjednocení receptury mezi Lentilkami a Smarties (v Lentilkách bude méně cukru a bude tam více čokolády) a změna obalu. Podle společnosti Nestlé, jejíž součástí je Sfinx od roku 1992, v Čechách potřebná technologie není, ale je v Hamburku. Podle majitele se cena výrobku s přestěhováním výroby do Německa v obchodech nezmění.

Značku Lentilky vyrábí holešovská továrna Sfinx, která patří mezi nejstarší továrny na cukrovinky v Česku. Založil ji Philipp Kneisl v roce 1863 a lentilky se tam vyrábějí od roku 1907. Svůj název získaly až o něco později a pochází z latinského *lenticula*, což v překladu znamená čočka. Tento tvar mají dodnes.

Jejich výroba je poměrně složitá, trvá více než osm hodin a je rozdělena do dvou továren. V závodě Zora Olomouc vzniká čokoládový základ, který se pak převezí do 50 kilometrů vzdálené továrny Sfinx v Holešově. Tam se pak obalují barevnou cukrovou polevou. V současné době se vyrábějí v sedmi barvách – červená, modrá, zelená, žlutá, fialová, růžová a oranžová. Zajímavostí je, že v každé krabičce Lentilek je jiný poměr barev. Je to způsobeno tím, že všechny barvy bonbonů jsou smíchány do jednoho kotle, ze kterého linkou putují až k balíčkářům a do každé krabičky tam padá náhodný barevný mix.

Lidé v diskusích na sociálních sítích většinou přesunu výroby do Německa litují. K přesunům výroby dochází také u jiných potravinářských firem. Například společnost Mondelez Czech Republic před pěti lety přesunula výrobu piškotů Opavia do Polska. Káva Jihlavanka nebo Mochovská mražená zelenina se zase vyrábí v Rakousku.

Značku Česká chuťovka letos získalo 185 výrobků

Značku Dobrý tuzemský potravinářský výrobek Česká chuťovka získalo letos stejně jako loni 185 výrobků. Ocenění získaly například žitný rohlík s posypem, klobása jalapeños se syrem nebo cider s černým bezem. Do soutěže se mohli hlásit čeští výrobci, kteří dodávají potraviny na český trh. Jak potvrdily i výsledky letošního klání, kvalita a vynikající chuťové parametry českých potravin se rok od roku zvyšují a spotřebitelé si tak mají opravdu z čeho vybírat. V Česku existuje řada značek označujících kvalitu potravin. Nejznámější je Klasa, kterou podporuje i stát. Další je například Regionální potravina, která je vázaná na daný kraj. Logo Zdravá potravina se zase objevuje na po-

krmech, které neobsahují zbytečné množství chemických konzervantů a barviv.

Výročí muzea kočárů v Čechách pod Kosířem

Muzeum kočárů v moravských Čechách pod Kosířem je jediné svého druhu v České republice. Letos slaví 25 let.

Zakladatel muzea a restaurátor Václav Obr už pětadvacet let po celé republice zachraňuje historické kočáry, které zbyly v panských zahradách, gruntech, na zámcích a hradech. Je to sbírka, která se tvoří už mnoho let a obsahuje na 100 exponátů. Podle Václava Obra je to největší sbírka českých a moravských kočárů na světě. „Jeden z prvních kočárů je kočár landauer z německého Norimberku. Když jsme vytahovali shnilé polštáře, tak jsme pod jedním našli hřebíky přibitý vzkaz. Dodnes máme ten lístek schovaný v kronice. Je tam napsané, že kočár postavil Jan Vodička v Praze na Václavském náměstí číslo 11.“

Je zde osobní kočár největšího podnikatele Evropy barona Ringhoffera, kočár hraběcí rodiny Taroucců ze zdejšího zámku i lovecký kočár samotného hraběte Františka Josefa II., dále kočár, který vyrobila firma Weigel v Brandýse nad Labem přímo pro arcivévodu Karla I., který se stal posledním českým králem a císařem Rakousko-Uherska. Nachází se zde například i největší kočár na světě od slavné firmy Václav Brožík, je to pohřební vůz, který patřil Plzni.

„Je to kočár obrovský, s duchovním odkazem. Lidé se sem vrací každý rok i ze zahraničí, neboť se vypráví, že kdo jednou pohlédne na vrchol kočáru, už navždy ví. Vrch kočáru byl osazen nejkrásnějším symbolem, který spojuje všechny lidi, národy, je to symbol srdce, symbol lásky,“ doplňuje Václav Obr.

Všechny kočáry v Čechách pod Kosířem jsou vzácné, protože nikdy nebyly postaveny dva stejné. K opravám nebo k restaurování kočárů je potřeba mnoha řemesel, jako kdysi k samotné stavbě celého kočáru. Jedná se například o zpracování oceli, dřeva, textilu, kůže, proutí ad. Samotné Muzeum kočárů vzniklo na místě bývalé továrny Raymonda Smekala, který tu od roku 1820 stavěl hasičské stříkačky. Nedaleko je i zámek s rozlehlým krajinářským parkem. Žil tu rod Silva-Taroucců. Přitelem hraběcí rodiny byl český malíř Josef Mánes, který Čechy pod Kosířem pravidelně navštěvoval a vytvořit tu řadu děl.

Věznice Praha-Pankrác

Vazební věznice Praha-Pankrác je jednou z nejstarších dodnes fungujících institucí tohoto druhu na českém území. Její výstavba začala v polovině osmdesátých let 19. století a první vězni byli do cel přivezeni před 130 lety. Další osudy věznice jsou propojené nejenom s historií českého vězeňství, ale i s politickým vývojem.

Na počátku 19. století sloužila Praze Svatováclavská trestnice. Ta vznikla přestavbou bývalého kláštera na Zdezaře. Postupem času přestala vyhovovat jak kapacitou, tak hygienickými podmínkami. A tak se rozhodlo o stavbě věznice nové – na rozhraní Pankráce a Nuslí. Dokončena byla za čtyři roky. Tehdy areál, který měl přes 14 hektarů, ztělesňoval dobový ideál moderního vězeňství. Stavba měla centrální vytápění, plynové osvětlení, několik učeben a dílenských místností, knihovnu, tělocvičnu či nemocnici. Duchovním potřebám vězňů i dozorců sloužil katolický kos-

tel, evangelická kaple a modlitebna pro věřící židovského vyznání. Od počátku tu fungovalo i zvláštní oddělení pro mladistvé delikventy.

Do konce první světové války sloužila pankrácká věznice jako c. k. mužská zemská trestnice. V roce 1926 bylo v jejím areálu zřízeno popravistiště. K nejsmutnějším kapitolám v historii pankrácké věznice patří období protektorátu. Německá okupační správa v ní zřídila vyšetřovací vazbu gestapa a v dubnu 1943 zařízení k vykonávání poprav stětím gilotinou. V neblaze proslulé pankrácké „sekyrárně“ bylo do konce války popraveno 1 075 osob včetně 155 žen. Popravčí komora s gilotinou je v pankrácké věznici z pietních důvodů zachována dodnes. Po válce bylo na dvoře věznice oběšeno několik válečných zločinců, například státní tajemník úřadu říšského protektora Karl Hermann Frank. Na Pankráci se ocitl i protektorátní prezident Emil Hácha, jenž zde v červnu 1945 zemřel. Po uchopení moci komunisty v únoru 1948 byla na Pankráci řada politických vězňů. Po vykonstruovaném procesu skončila na zdejšímu popravistišti například demokratická politička Milada Horáková či někdejší generální tajemník KSČ Rudolf Slánský. V období normalizace pobýval za pankráckými mřížemi disident a pozdější prezident Václav Havel.

Od roku 1954 sloužila Pankrác jako jediné místo výkonu trestu smrti v celém Československu. Teprve koncem šedesátých let bylo zřízeno další popravistiště v Ilavě a později v Bratislavě. V polovině sedmdesátých let byla v pankrácké věznici popravena Olga Hepnarová, která úmyslně vjela nákladním automobilem na tramvajovou zastávku a zabila osm lidí. V únoru 1989 se Pankrác stala místem výkonu posledního absolutního trestu na českém území. Na šibenici tehdy svůj život dokonal pětinasobný vrah Vladimír Lulek. V současnosti má Vazební věznice Praha-Pankrác kapacitu 1 202 míst.

Karlovarská Becherovka

Na počátku byly kapky na žaludek, které ale nechutnaly dobře. Josef Vitus Becher vidí v kapkách potenciál a díky

■ Jan Becher, první dědic. Jeho jméno je v názvu firmy dodnes.

■ Gustav Becher se kvůli mladé milence vzdá rodinné továrny.

■ Rudolf se s bratrem Janem na chodu firmy neshodne a odchází.

■ Alfréd se kvůli astmatu údajně výroby likéru nikdy neúčastní.

jeho usilovnému snažení vznikl známý bylinný nápoj – likér, který měl sloužit k léčbě žaludečních potíží. Ne nadarmo se v Karlových Varech tvrdí, že Becherovka (English Bitter – Karlsbader Becherbitter) slouží jako třináctý pramen.

Rod Becherů je dlouho žijící rodová linie, která má své kořeny v Jindřichovicích u Sokolova, v horské oblasti Krušných hor. Zde žil Josef Pecher. Když při zápisu narození Josefova nejstaršího syna Jiřího chybně do matriky napíšou jeho jméno, z Pechera se stane Becher. A právě Jiří se usadil v Karlových Varech. Rodina Becherů patřila k nejstarším, nejznámějším a nejváženějším rodinám Karlových Varů. Rod Becherů se usadil v Karlových Varech v 16. století a od té doby se velmi rozvětvil. Řada z potomků tohoto rodu byla velmi úspěšná v medicíně nebo lékárnictví i obchodu.

V září 1769 se v rodině Becherů narodil syn Josef Vitus Becher. Dobře se učil, ale kvůli předčasné smrti svého otce musel v patnácti letech nastoupit do rodinného obchodu. Zjistil, že musí rychle reagovat na požadavky zákazníků, aby jeho obchod vzkvétal. Zaujalo jej, že tehdejší lékárny

nabízely na léčbu žaludečních problémů kapky, které byly hořké a nechutné. A tak ho napadlo vyrobit takové, které by pomáhaly a zároveň chutnaly. V Karlových Varech mu v jeho vizi chutných kapek pomáhá lékárník Jan Nepomuk Ignác Becher (1743-1800), Josefův příbuzný. Josef neúnavně zkouší v laboratoři ve vlastním domě nejrůznější kombinace bylinek, koření a lihu, ale ještě to není to pravé. V roce 1805 se Josef Vitus Becher seznámil s anglickým doktorem Frobrigem, který do lázní doprovázel ně-

meckého hraběte Maxmilliana Friedricha von Plettenberg. Becher i doktor milovali bylinné tinktury, takže strávili téměř všechny volný čas společně v laboratoři a vymýšleli nové recepty. Na rozloučenou pak zanechal anglický lékař svému příteli recepturu, kterou získal na svých cestách po Indii, kterou Becher dva roky zdokonaloval. Frobrig umírá dva roky po návštěvě Karlových Varů a nikdy se tak nedozví, jakou vzácnost příteli věnoval.

Konečně v květnu roku 1807 začal historicky první prodej Becherovky v krámku U tří skřivanů. Léčebný nápoj se tehdy ale jmenoval English Bitter (Anglická hořká) na počest doktora Frobriga a Josef Vitus Becher jej prodával jako žaludeční kapky. Hořkosladký, silný, voňavý likér rychle získal popularitu. Nejdříve se prodával v malých skleněných lékovkách, do typických půllitrových placatých zelených lahví se Becherovka začala plnit o mnoho později.

Jak se Karlovy Vary rozvíjejí, přibývají obchody, restaurace, a hlavně spousta zákazníků. V květnu roku 1808 do krámků zavítá i spisovatel Johann Wolfgang von Goethe, který je likérem nadšen.

Josefovo čtrnácté dítě, Jan Nepomuk Augustin (1813-1895), se později stane Josefovým následovníkem a pokračovatelem výroby likéru. Otec mu vzácnou recepturu svěřil a syn Jan v roce 1838 převzal výrobu likérů v rodném domě U tří skřivanů. Jan Becher stál v čele firmy téměř čtyřicet let a byl to také on, kdo se pustil do velkovýroby oblíbeného likéru. Již ve třicátých letech 19. století Becherovku začal vyvážet do ciziny, mimo jiné v roce 1835 do Vídně, Mnichova a později do Paříže. Zajímavostí je, že do Spojených států se dostala až v roce 1934 – po zrušení prohibice alkoholu – a dokonce až o čtyři roky později také do Anglie.

Jan firmu nechá zapsat do rejstříku pod svým jménem „Jan Becher“, proto tam jméno figuruje dodnes. V roce 1866 švagr Karl Laub navrhne dnes již známý placatý tvar lahve, její prvotiny jsou zpočátku průsvitné. Jan Becher v roce 1867 v Karlových Varech na místě zvaném Steinberky postaví továrnu, kde se dnes nachází Jan Becher muzeum. Štafetu po otci přebírá nejstarší syn Gustav (1840-1921), ale prodává rodinný podnik svým bratrům Janu Michaelovi (1853-1917) a Rudolfovi (1859-1925). V roce 1904 do Varů zavítá i sám císař Rakousko-Uherska František Josef I. (1830-1916), který si Anglickou hořkou – Karlsbader Becherbitter oblíbí natolik, že požádá o její dovoz na císařský dvůr. V roce 1905 dochází ke změně barvy láhve na dnes již typickou zelenou barvu.

Později mezi bratry vznikají spory, proto Rudolf prodává celou svou polovinu bratru Janu Michaelovi a ten jeho

půlku přepisuje na svého syna Alfréda (1883-1940). Alfréd ze zdravotních důvodů (astma) nemůže být u produkce likéru, a tudíž tuto povinnost přebírá jeho dcera Hedda (1914-2007).

Během první světové války poptávka po Becherovce vzroste díky tomu, že je nápoj doporučován vojákům na žaludeční problémy. Nedostatek lihu ale nutí k výpadům dodávek a v roce 1917 musí být likérka na delší čas zastavena. Likér se pije v mnohem menší míře, než tomu do té doby bylo zvykem.

Po smrti Alfréda v roce 1940 přejímá celý závod Hedda, která jako jediná žena celého klanu zná tajemství receptu. Je také posledním členem z rodu Becherů, která vlastní výrobu nápoje. Hedda se provdá za drážďanského rodáka Karla Gustava Baiera a žijí ve Varech. V létě roku 1945 je ale rozhodnuto o odsunu většiny německého obyvatelstva. V roce 1946 je donucena vydat recept komunistickému režimu a sama je odsunuta do Německa. Becherovka je zestátněna. Privatizace podniku přichází v roce 1997 a je dokončena koncem roku 2001.

Becherovka, jejíž recept se od dob Josefa Vituse Bechera předával z generace na generaci, má i po 200 letech stejnou chuť a vlastnosti. Je to také díky tomu, že mezi bylinami z exotických krajín jsou ty, které rostou jenom na Karlovarsku. A tak se tajemství nenapodobitelné receptury zachovalo dodnes. Přesné složení ingrediencí na výrobu likéru v současné době znají jen dva lidé na světě. A oba jsou vázaní mlčenlivostí až do konce svých životů.

Becherovka je dnes součástí skupiny Pernod Ricard, jednoho ze dvou největších výrobců lihovin a vína na světě. V Karlových Varech se vyrobí sedm milionů litrů Becherovky ročně. Téměř polovina míří na českých trh, zbytek na trh zahraniční. Poptávka po českém bylinném likéru přichází kromě Slovenska také z Německa, Ruska, Ukrajiny, Japonska či Austrálie.

Tradiční rekonstrukce bitvy u Slavkova letos nebude

Vládní opatření proti šíření koronaviru výrazně omezí i plánovaný program k 215. výročí slavné bitvy tří císařů. Na webu projektu Austerlitz to za pořadatele uvedl Miroslav Jandora. „Nechtěli jsme program akce upravovat postupně, protože jsme očekávali, že opatření budou v průběhu času měněna, nyní však již je zřejmé, že ani na konci listopadu nemůžeme očekávat žádné zásadní uvolnění, dost možná naopak. Aniž bychom nejistotu ve vztahu k budoucím událostem někomu vyčítali, rozhodli jsme se spolu s partnery v dané situaci nepodstupovat riziko a program akce Austerlitz 2020 nyní zásadním způsobem redukuje- me,“ uvedl Jandora.

Program je tak nově naplánovaný do jediného dne, a sice na sobotu 28. listopadu. Pokud to opatření dovolí, v plánu je ceremonie „Vítání Slavkovského slunce“ na vrchu Žuráň, tak jako každý rok. Poté se na návsi ve Tvarožné uskuteční symbolická přehlídka, následovat bude pochod slavkovským bojištěm z Tvarožné do Prace a na Mohyly míru. Odpadá tak například i tradiční ukázka bitvy na polích u Tvarožné, na kterou se letos přihlásilo zhruba 1 500 účastníků z patnácti zemí světa. Loni se do uniform se oblékla asi tisícovka nadšenců, bitevní ukázce tehdy přihlíželo asi 12 000 lidí.

Obavy z covidu-19 rostou, lidé ale polevují v opatřeních

Obavy Čechů z nemoci covid-19 v poslední době rostou, lidé ale sami polevují v nošení roušek či dodržování odstupu. Vyplývá to z říjnového průzkumu technologické a konzultační firmy Ipsos. Na jaře například omezovaly osobní styky se známými skoro dvě třetiny lidí v Česku, zatímco teď už jen třetina. V květnu také ještě většina Čechů věřila, že Česko zvolilo dobrý postup v obraně proti koronaviru, teď už mají lidé většinou opačný názor. Nejvíce obyvatel Česka, přes 80 procent, se cítilo ohroženo koronavirem ve druhé polovině března, tedy po vyhlášení nouzového stavu a zavedení opatření proti šíření nemoci. Následně obavy klesaly. V květnu, kdy se opatření postupně uvolňovala, se koronaviru bálo 55 procent lidí. V poslední době, kdy počty nakažených i hospitalizovaných prudce rostou, obavy zase vzrůstají. V říjnu se tak koronaviru bálo 71 procent lidí. Lidé často přestali věřit ve správnost celostátních opatření proti koronaviru. Aktuální průzkum prováděl Ipsos od 8. do 12. října a zúčastnilo se ho 1 002 obyvatel České republiky.

Téměř polovina Čechů má městskou dopravu v době pandemie za rizikovou

Téměř polovina Čechů (41 procent) vnímá v době pandemie denní dojíždění do práce městskou dopravou jako velmi rizikové. Na 36 procent lidí je vidí jako částečně rizikové, naopak 15 procent považuje hromadnou dopravu za bezpečnou. Na osm procent dotázaných pak uvedlo, že riziková jsou především jednotlivci, kteří nedodržují stanovená opatření. Vyplývá to z průzkumu personální společnosti Hays, kterého se zúčastnilo 600 respondentů napříč profesemi a specializacemi.

Na 37 procent respondentů omezilo využívání městské dopravy na nezbytné minimum, dalších osm procent ji přestalo pro cesty do zaměstnání využívat zcela, což výrazně podpořila možnost práce z domova. Další 14 procent respondentů by rádo četnost využití MHD omezilo, nicméně to není v jejich možnostech, pravidelnému dojíždění do zaměstnání se vyhnout nemohou. Ostatní, tedy 41 procent lidí, využívá městskou dopravu podle svých běžných zvyklostí.

Velké vánoční trhy v Praze letos kvůli koronaviru nebudou

Oslavy Vánoc v Praze budou letos z důvodu pandemie v omezené podobě, budou chybět tradiční velké trhy a doprovodné akce. ČTK to řekl radní Jan Chabr (TOP 09). Strom na Staroměstském náměstí stát bude, v úvahu podle radního přichází i několik stánků. Trhy jsou podle Chabra společenskou událostí, na které bývá velká koncentrace lidí. „Z tohoto důvodu by bylo s ohledem na epidemiologickou situaci zřejmě velmi nevhodné konat vánoční trhy a připravovat je v rozsahu a velikosti, na které jsme zvyklí z minulých let,“ uvedl. Dodal, že magistrát zároveň nechce oslavy Vánoc úplně vypustit, a to i z psychologických důvodů.

Firma Taiko už vybrala strom, který na Staroměstském náměstí vztyčí. Bude to smrk ztepilý vysoký 19 metrů, který

vyrostl nedaleko Jílového u Prahy. Trhy se v centru metro-pole za normálních okolností konají od přelomu listopadu a prosince do začátku ledna. Kromě Staroměstského náměstí bývají také například na Václavském náměstí, náměstí Míru a dalších místech v Praze.

České Budějovice ruší tradiční vánoční akce, jako je přilet anděla nebo rozsvícení stromu na náměstí. Jde o události, které pravidelně navštěvují tisíce lidí. Město kvůli koronaviru nechce, aby se lidé v takovém počtu v centru scházeli. Zatím není jisté, zda se bude konat advent na náměstí Přemysla Otakara II., kde bývají trhy, kulturní vystoupení a umělé kluziště pro veřejnost.

V Chebu začali na historickém náměstí stavět vánoční trhy. Zda a v jaké podobě se ale letos odehrají, zatím město neví. Přípravy se tak zatím omezují jen na výzdobu, která by o Vánocích mohla na náměstí zůstat, i kdyby se trhy kvůli šíření koronaviru konat nakonec nemohly. Chebské vánoční trhy jsou rozsahem i návštěvností největší v Karlovarském kraji.

Jestřebí hory mají na Žaltmanu novou rozhlednu

Jestřebí hory mají na nejvyšším vrcholu Žaltmanu novou rozhlednu. Nová rozhledna s ocelovou konstrukcí a točným schodištěm vyšla na zhruba 3,6 miliónu korun, přičemž v roce 2017 vyhlášená sbírka přispěla do rozpočtu více než dvěma milióny korun. Vyhlídková plošina nové rozhledny je o 12 metrů výše, než byla u původní rozhledny, tedy ve zhruba 23 metrech nad zemí. Je z ní panoramatický výhled na Krkonoše, Adršpašsko-teplické skály, Orlické hory, Králický Sněžník či Podkrkonoší. Konstrukci dopravil na vrchol na konci srpna vrtulník, poté ji stavbaři na místě zkompletovali.

VZPOMÍNKA

Charlotte Garrigue Masaryková, roz. Charlotte Garrigue (20. 11. 1850, Brooklyn, New York – 13. 5. 1923 Lány) byla manželkou prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. Po otci pocházela ze staré jihofrancouzské hugenotské rodiny, která v době jejich pronásledování odešla do Dánska, odkud přišel její otec. Po matce byla z chicagské rodiny Whitingů, kteří se hrdě hlásili k předkům, kteří mezi prvními evropskými přistěhovalci přistáli na lodi Mayflower.

Narodila se v Brooklynu jako dcera bohatého amerického obchodníka, spolumajitele pojišťovny, Rudolpha a Charlotty Garrigueových. V roce 1877 v Lipsku na návštěvě u přítelkyně ze studií na lipské konzervatoři na přelomu šedesátých a sedmdesátých let poprvé potkala svého budoucího manžela Tomáše Masaryka, který tam pobýval po doktorátu na vídeňské univerzitě. Brzy po zasnoubení uzavřeli civilní sňatek, 15. března 1878 u rodiny Charlotty v USA. Novomanželé společně odjeli do Vídně, kde se Charlotta Masaryková začala učit česky. V roce 1881 se stěhovali do Prahy, kde Masaryk dostal místo profesora na české univerzitě v Praze.

Charlotta Masaryková výrazně působila v ženském hnutí. Od roku 1882 zprvu v Náprstkově Americkém klubu

Charlotte Garrigue v Lipsku roku 1877

dam, později v žižkovském spolku Domovina pro záchranu svedených děvčat a v ženské sekci Sokola. Podporovala rozvoj českého ženského školství. Boj za zrovnoprávnění žen s muži byl pro ni samozřejmostí. V roce 1905 vstoupila do české sociální demokracie (tehdy Československá sociálně demokratická strana dělnická), ale spolu s Masarykem odmítala marxistickou teorii třídních zájmů a nevyhnutelnosti třídního boje. Přispívala do amerických novin, účastnila se kulturního a zejména hudebního života, objevila hudbu Bedřicha Smetany a publikovala na jeho podporu řadu článků.

Po vypuknutí první světové války Masaryk s dcerou Olgou odešli 18. prosince 1914 do exilu, v nepřítomnosti byl pak TGM odsouzen k smrti za zradu. Charlotta Masaryková zůstala s třemi dětmi v rakousko-uherské Praze a brzy se stala předmětem policejního dohledu a politického nátlaku. Dcera Alice byla 28. října 1915 zatčena a osm měsíců vězněna ve Vídni (matka byla pro chorobu ušetřena – z té doby pocházejí také jejich dopisy, později slavné knižně vydané), syn Jan narukoval do armády, syn Herbert zemřel v roce 1915 na tyfus, kterým se nakazil při práci v uprchlickém táboře v Haliči.

Vše se negativně podepsalo na Charlottině zdravotním stavu. Trpěla srdeční slabostí a depresemi, byla hospitalizována v sanatoriu ve Veleslavíně, v květnu 1918 byla také zbavena svéprávnosti (zřejmě na ochranu proti dalšímu pronásledování českými a rakouskými úřady). Tam se také v prosinci 1918 po dlouhé době znovu setkala se svým mužem. Ten byl měsíc před návratem do vlasti 14. listopadu zvolen prozatímním národním shromážděním prezidentem Československé republiky.

Pozici první dámy Charlotta Garrigue Masaryková nemohla kvůli nemoci vždy zastávat. Střídavě pobývala v sanatoriu a na zámku v Lánech, který byl hlavě státu přidělen jako reprezentační sídlo. Přesto se několikrát ukázala na veřejnosti, například na sokolském sletu v roce 1920, kde ji přivítali nadšenými ovacemi.

Byla určitě spokojena s tím, že ženy v první Československé republice dostaly jako jedny z prvních v Evropě volební právo a ústava z roku 1920 je zrovnoprávnila s muži. Vždyť za to celý život bojovala.

TGM: „Bez ní bych si nebyl ujasnil smysl života a svůj politický úkol.“

Z jejích šesti dětí se čtyři dožily dospělosti. Ve Vídni v květnu 1879 porodila Charlotte dceru Alici, rok poté syna Herberta, roku 1886 druhého syna Jana, který se jako jediný z dětí narodil v Praze. V roce 1890 druhou dceru Eleanoru, která zemřela ve čtyřech měsících, v roce 1891 třetí dceru Olgu, poslední z dětí, čtvrtá dcera Hana, zemřela brzy po narození.

Charlotte Garrigue Masaryková zemřela v Lánech 13. května 1923 ve dvaasedmdesáti letech.

Karel Kramář (27. 12. 1860 – 26. 5. 1937)

Karel Kramář byl jedním z nejdůležitějších mužů, kteří stáli při vzniku československého státu. Velkým zlomem v jeho kariéře byla světová válka. V ní se zapojil do odboje (ačkoliv byl původně zastáncem federativního uspořádání v rámci Rakousko-Uherska, později se zasazoval o samostatný stát) a za tuto svoji činnost byl zajat, vězněn a dokonce odsouzen k trestu smrti. Ten mu byl později sice zmírněn na dvacetileté vězení, ale na trůn nastoupil nový a vlastně poslední císař Karel I. a s ním přišla i poměrně rozsáhlá amnestie, která se týkala i Karla Kramáře. Po svém propuštění se vrátil do politiky. Byl prvním předsedou vlády nově vzniklého Československa od 14. listopadu 1918 do 8. července 1919, kdy jeho vláda podala demisi.

Jako předseda vlády se v čele československé delegace také vydal do Francie na Pařížskou mírovou konferenci. Odjížděl plný naděje a optimismu, a to i přesto, že na něj těsně před odjezdem spáchán neúspěšný atentát. Silně se angažoval v „ruské otázce“, kde zastával názor, že je nutné osvobodit Rusko od bolševiků. Velmocem se do dalšího konfliktu jednoduše už nechtělo. Československý předseda vlády právě v tomto kroku ale viděl záruku stability v Evropě i bezpečí pro nově vzniklý stát. Jeho nadšení pro osvobození Ruska ale nesdílel prakticky nikdo, ani členové jeho vlastní vlády. Po ztrátě nadějí na prosazení svých názorů odešel do opozice.

TROCHA HISTORIE

8. 12. 1870 čeští politikové v čele s F. Palackým a F. L. Riegem podali říšskému kancléři promemoria o zahraniční politice habsburské monarchie. Pamětní spis protestoval proti národnostnímu útisku v monarchii a žádal její přeměnu na svobodnou federaci národů s právem národního sebeurčení. Kancléř pamětní spis hrubě odmítl, nepředložil ho císaři ani sněmům a vrátil ho předkladatelům.

5. 12. 1880 byla založena Ústřední matice školská jako společnost pro organizování a řízení českého školství

v monarchii a na obranu proti Deutscher Schulverein, založenému krátce předtím v Karlových Varech. Úkolem matice bylo zakládání a udržování obecných, měšťanských, odborných a středních škol s češtinou jako vyučovacím jazykem v národnostně smíšených, převážně pohraničních oblastech.

11. 11. 1980 se v Madridu československá delegace účastnila zahájení schůzky představitelů 35 signatářských zemí Závěrečného aktu helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

16. 11. 1990 zemřel Antonín Kalina, nositel titulu Spravedlivý mezi národy, jenž označuje lidi nežidovského původu, kteří přispěli k záchraně Židů před holocaustem (* 17. 2. 1902).

LISTOPAD & PROSINEC

Pranostiky na listopad a prosinec

Teplý říjen – studený listopad.

V listopadu hřmí – sedlák vesnou sní.

Listopadové hřmění pšenici ve zlato mění.

Když ještě v listopadu hřmívá, úrodný rok nato bývá.

Když krtek v listopadu ryje, budou na Vánoce léta komáři.

Stromy-li v listopadu kvetou, sahá zima až k létu.

Padá-li listí v listopadu, jistě brzy přijde led, ale dlouho nepobude.

Když dlouho listí nepadá, tuhá zima se přikrádá.

Když se v listopadu hvězdy třpytí, mrazy se brzo uchytí.

Studený listopad – zelený leden.

Listopadové sněžení neškodí vůbec osení.

Když napadá sníh na zelené listí, bude tuhá zima.

V listopadu příliš mnoho sněhu a vody, to známka příští neúrody.

Jaký listopad, takový březen.

Studený prosinec – brzké jaro.

Prosinec, když je mu zima, halí se v bílý kožich.

Když prosinec bystří, po Vánocích jiskří.

Je-li prosinec deštivý, mírný a proměnlivý, není se kruté zimy třeba báti.

Prosinec naleje a leden zavěje.

Prýští-li ještě v prosinci bříza, nemívá zima mnoho síly.

Mrazy, které v prosinci brzy ochabnou, znamenají zimu mírnou.

Hřmění v prosinci zvěstuje silné větry.

Když v prosinci hrom ještě hučí, rok příští stále vítr fučí.

Jaké zimy v prosinci, taková tepla v červnu.

Mléčná dráha v prosinci jasná, bude v příštím roce úroda krásná.

Po studeném prosinci bývá úrodný rok.

Není-li prosinec studený, bude příští rok hubený.

Když v prosinci mrzne a sněží, úrodný rok na to běží.

Mrazivý prosinec, mnoho sněhu, žíznivý roček bude v běhu.

V prosinci-li zima, sníh-li hojně lítá, hojnost všady bývá žita.

Prosinec se sněhem na pěšině, žitko je na každé výšině.

Mnoho sněhu v prosinci – mnoho ovoce a trávy.

Jsou-li v zimě po cestách ledy, podaří se výborně zelí.

Pošmourný prosinec, dobré je znamení pro sady, lučiny i všechno osení. (mk)

UDÁLOSTI

Babiš vyzval k reformě OSN a dalších světových organizací

Český premiér Andrej Babiš v projevu před Valným shromážděním OSN vyzval k reformě Organizace spojených národů a dalších globálních institucí. Pandemie covidu-19 podle něj ukázala, že spolupráce zemí světa má řadu slabín. Babiš kritizoval především Světovou zdravotnickou organizaci (WHO), která podle něj nedokázala dát jasná doporučení, jež by pomohla zemím bojovat proti koronaviru. Zdůraznil také, že koronavirová krize nesmí zatlačit do pozadí další problémy světa, jako je například situace v Bělorusku, kde by lidé měli mít právo rozhodnout o své budoucnosti v demokratických volbách.

Kvůli pandemii se letos úvodní všeobecné rozpravy na 75. zasedání Valného shromáždění OSN státníci osobně neúčastní a v newyorském sídle světové organizace se vysílají videa s jejich projevy. Rovněž Babišovo vystoupení v angličtině bylo předtočené. Andrej Babiš vyzval také k větším investicím do vědeckého výzkumu, aby bylo lidstvo lépe připraveno na budoucí krize.

Vojáci z Pouštní bouře dostali na Vítkově pamětní odznaky

Vojáci, kteří se zúčastnili vojenských operací Pouštní štít a Pouštní bouře, obdrželi na pražském Vítkově pamětní odznaky. Za nasazení v Perském zálivu je ministr obrany Lubomír Metnar (za ANO) udělil 208 vojákům a šesti osobnostem. Stalo se tak u příležitosti letošního 30. výročí od vyslání československých vojáků na první porevoluční vojenskou misi. Československá protichemická jednotka byla součástí spojeneckých vojsk osmdesátí zemí v čele s USA v operaci Pouštní bouře v roce 1991. Do oblasti ji oficiálně pozvala v listopadu 1990 Saúdská Arábie.

Jedním z nejmladších vojáků, kteří byli do operace nasazeni, byl František Gábor, kterému bylo v té době dvacet let. ČTK a Českému rozhlasu řekl, že každý, kdo se do mise přihlásil, musel být trochu dobrodruh. Připomněl, že jednotka byla původně do Perského zálivu vyslána jako humanitární a až během mise se změnila na bojovou.

Vojáci dodnes vzpomínají na to, jak je jako osvoboditele vítali obyvatelé Kuvajtu. V Kuvajtu převládal obrovský strach z chemické války. Když podle velitele jednotky Jána Vala lidé dostali informaci, že na území Kuvajtu vstoupila protichemická jednotka, vyvolalo to obrovskou odezvu. „Lidé mávali, smáli se, byli tak přátelští vůči nám, že to všichni příslušníci jednotky považovali za obrovskou odměnu. To si nedovedete představit, když vidíte tu vděčnost prakticky bezbranných obyvatel, když vás takto přivítají,“ dodal. Další odměnou podle něj bylo, že je po návratu přivítal tehdejší prezident Václav Havel.

Opozice vytkla vládě, že podcenila druhou vlnu koronaviru

Opozice ve Sněmovně vytkla vládě a zejména jejímu předsedovi Andreji Babišovi (ANO), že podcenila příchod dru-

hé vlny epidemie koronaviru, nepřipravila se na ni a opatření přijímá zřejmě náhodně. Měla by je podložit daty a představit pandemický plán s jasnými opatřeními, doporučili kabinetu předsedové SPD, TOP 09 či KDU-ČSL.

Podle předsedy SPD Tomia Okamury chce vláda omezit životy občanů. Nouzový stav spojil Okamura s „vyvoláváním paniky“ a prohlubováním „ekonomické a sociální frustrace“ obyvatel. Okamura mluvil také o možném zkreslování údajů o počtu nakažených a o jejich zneužívání vládou. Okamura poukázal také na to, že ačkoli na chřipku zemře ročně v Česku kolem 2 000 lidí, žádná omezení se kvůli této nemoci nezavádí. Piráti mají podle předsedy své frakce Jakuba Michálka také zájem snížit rychlost šíření koronaviru a nevypínat společnost. Michálek v této souvislosti poukázal na dálkovou výuku na vysokých školách, která podle něho poškozuje studenty. I v této věci je nutné sledovat princip nevypínání společnosti, uvedl.

Opatření proti šíření koronaviru by podle předsedy lidovců Mariana Jurečky měla být systémová a promyšlená i tím, že vláda lidem vysvětlí jejich důvod a účel. „Podložte to těmi daty a řekněte: Proto to omezíme. V ten okamžik to bude smysluplné i věrohodné,“ uvedl.

EK: Česko má nedostatky ve vyšetřování korupce

Česko má stále rezervy v boji proti korupci, který se někdy nepříliš rychle snaží zefektivnit přijímáním nových zákonů. Uvádí to zpráva Evropské komise o stavu právního státu v zemích Evropské unie, podle níž existují obavy, že významné korupční případy nejsou v ČR vyšetřovány systematicky. Problém vidí unijní exekutiva rovněž například v malé transparentnosti vlastnictví médií či ve stále negativnějším přístupu části společnosti i politiků k nevládním organizacím. Naproti tomu dobře hodnocenou nezávislost české justice by podle komise mohly dále zvýšit nově zaváděné normy.

Nejvýznamnější výhrady dala Evropská komise najevo k situaci v Maďarsku a v Polsku, s nimiž dlouhodobě vede řízení kvůli porušování evropských hodnot. Místopředsedkyně Evropské komise Věra Jourová trvá na svém výroku, že maďarský premiér Viktor Orbán vytváří v zemi nemocnou demokracii. Po zveřejnění zprávy o stavu právního státu v sedmadvacítce zemí Evropské unie to řekla českým novinářům v Bruselu. Zpráva podle ní opět ukázala na závažné problémy v Maďarsku i Polsku, s nimiž chce komise nadále vést dialog. Za absurdní a nepravdivou označila maďarská ministryně spravedlnosti zprávu EK o vládě práva v Maďarsku. Nemůže být podle ní podkladem k diskusi.

Petříček: Prodloužení trestu pro ruského historika je skandální

Ministr zahraničí Tomáš Petříček (ČSSD) označil za skandální prodloužení trestu pro ruského historika Jurije Dmitrijeva, známého odhalováním zločinů z éry komunistického diktátora Josifa Stalina. Petříček to na twitteru označil za důkaz, že Rusko politizuje historii a nedokáže se vy-

rovnat se svou minulostí. Odvolací soud v Petrozavodsku na severozápadě Ruska výrazně zpřísnil trest pro Dmitrijeva. Historik byl v první instanci odsouzen za sexuální násilí ke 3,5 roku odnětí svobody, nakonec odešel od soudu s 13 lety vězení, informovala ruská média. Kritici považují proces za vykonstruovaný, zaměřený na diskreditaci historika a znehodnocení jeho díla.

Díky jeho odvaze byly objeveny hroby tisíce obětí stalinismu, včetně Čechoslováků. Čtyřiašedesátiletý Dmitrijev během třiceti let sestavil seznam 40 000 lidí popravených a deportovaných z Karélie za Stalinova teroru. Objevil také jedno z největších popravišť v oblasti, kde bylo zastřeleno na 9 000 lidí.

Rada Evropy vyzvala ČR, aby rozšířila výuku romštiny na školách

Rada Evropy vyzvala Českou republiku, aby i nadále zlepšovala ochranu menšinových jazyků. Česko učinilo kroky pozitivním směrem v ochraně němčiny, polštiny a moravské chorvatštiny, uvádí zpráva tohoto nadnárodního orgánu. Rada Evropy ale Česku zároveň připomněla nedostatečnou výuku romštiny na základních a středních školách. „Romštinu lze studovat na mnoha vysokých školách, ale její výuka na veřejných základních a středních školách je stále velice omezená,“ uvádí ve své zprávě Rada Evropy. České úřady podle dokumentu uznávají, že výuka romštiny na základních a středních školách není dostatečná. Argumentují však, že je to důsledek nízkého zájmu o tento jazyk ze strany žáků a jejich rodičů.

Česko se s velkou pravděpodobností stane terčem ransomwaru

Česko se s pravděpodobností 55 až 70 procent během následujícího roku nevyhne vyděračským útokům (ransomware) na podniky a organizace. Jednou z nejvíce ohrožených oblastí je přitom zdravotnictví. Vyplývá to z analýzy Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB). Zdravotnictví představuje podle úřadu lákavý cíl skrze svou snadnou vydíratelnost a od první poloviny roku je ještě více ohroženo v souvislosti s pandemií covid-19. „V ohrožení je rovněž akademický sektor a velké významné podniky. Ohroženy můžou být ale i energetické společnosti, pošta nebo dopravní infrastruktura jako železnice nebo letiště,“ uvádí analýza. NÚKIB ani světová bezpečnostní komunita zásadně nedoporučují požadované výkupné platit. Neexistuje totiž žádná záruka, že útočník data odblokuje a ani odblokování dat neodstraní samotný ransomware ani další potenciální škodlivé programy.

Nejlepší ochranou proti útoku ransomware je prevence. V technické rovině jde zejména o důsledné zálohování dat, segmentaci sítí a pravidelnou aktualizace softwaru i hardwaru. V netechnické rovině je nezbytné především pravidelné vzdělávání zaměstnanců.

Zeman přijal kandidáta na ministra zdravotnictví Jana Blatného

Prezident Miloš Zeman na zámku v Lánech přijal kandidáta na ministra zdravotnictví, jímž je náměstek ředitele Fakultní nemocnice v Brně Jan Blatný. Na twitteru to uvedl

mluvčí prezidenta Jiří Ovčáček. Blatný, který se jako lékař specializuje na dětskou hematologii, nahradil 29. října 2020 ve funkci Romana Prymulu.

Vláda uvolnila 205 miliónů korun na nákup remdesiviru

Vláda schválila uvolnění až 205 miliónů korun na zajištění nákupu léku Veklury s látkou remdesivir prostřednictvím Evropské unie od firmy Gilead Sciences. V tiskové zprávě to uvedl úřad vlády. Původně měl sloužit pro léčbu nakažených krvácivou horečkou ebola v Kongu, epidemii se však podařilo zastavit a testy léku byly přerušeny. Ve firmě Gilead ho vyvinul tým pod vedením Čecha Tomáše Cihláře.

Státní zástupce zastavil stíhání Jakeše, Štrougala i Vajnara

Státní zástupce zastavil trestní stíhání Miloše Jakeše, Lubomíra Štrougala a Vratislava Vajnara. Bývalý generální tajemník Komunistické strany Československa Jakeš letos v srpnu zemřel. A někdejší předseda vlády Štrougal a exministr vnitra Vajnar prý trpí duševní chorobou, která jim brání chápat smysl trestního stíhání. To loni v listopadu kvůli střelení po lidech na československých hranicích v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století zahájil policejní Úřad dokumentace a vyšetřování zločinu komunismu. Za zneužití pravomoci všem třem hrozilo až deset let vězení. Rozhodnutí o zastavení stíhání zatím není pravomocné.

Stíhání iniciovala Platforma evropské paměti a svědomí. Obvinění se opíralo o nově nalezené archiválie, které podle kriminalistů dokazují, že státníci měli informace o střelbě na hranicích a že přímo dávali pokyny ministrům, jaké právní předpisy mají přijmout.

Vladimír Dlouhý je oficiálním kandidátem do čela OECD

Česká republika oficiálně předložila kandidaturu prezidenta Hospodářské komory Vladimíra Dlouhého na generálního tajemníka Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). O novém šéfovi bude organizace rozhodovat v prvním čtvrtletí příštího roku. Podle ministra zahraničí Tomáše Petříčka čeští diplomaté

intenzivně vyjednávají o jeho podpoře. Na novém generálním tajemníkově se musí shodnout všichni členové organizace, jejichž počet by se po očekávaném přistoupení Kostariky měl zvýšit na 38.

Podle Petříčka byl Dlouhý výraznou postavou české ekonomické transformace, a proto má zkušenosti, které budou potřeba při restartu globální ekonomiky po pandemii koronaviru. OECD podle něj bude jednou z klíčových

organizací, které mohou pomoci k nápravě ekonomických škod, které ve světové ekonomice pandemie způsobila.

Vladimír Dlouhý (* 31. 7. 1953, Praha) je český ekonom a politik, bývalý místopředseda strany ODA a ministr průmyslu a obchodu v letech 1992-1997 ve vládě Václava Klause. V letech 1989-1992 byl ministrem hospodářství ČSFR. Nyní působí v soukromé sféře a věnuje se poradenské a pedagogické činnosti, v květnu 2014 byl zvolen prezidentem Hospodářské komory ČR.

Vedení Senátu bude nově pětičlenné, v čele zůstane Vystrčil

V čele senátu zůstane Miloš Vystrčil z ODS, vedení bude nově pětičlenné. Horní komora parlamentu totiž bude mít o jednoho místopředsedu méně. Oznámil to předseda klubu ODS a TOP 09 Zdeněk Nytra. Místopředsedy Senátu zůstanou Jiří Růžička a Jan Horník z klubu Starostů a nezávislých a Jiří Oberfalzer z ODS a TOP 09. Nováčkem bude Jitka Seitlová z KDU-ČSL.

Do vedení horní komory se nevrátí Milan Štěch z ČSSD. V říjnových volbách neobhájil mandát a po čtyřadvaceti letech bude v Senátu poprvé chybět. Post místopředsedy po něm zůstane neobsazený.

Voliči v Česku rozhodli, kterých 26 z 52 kandidátů zasedne v Senátu. Uspěla opozice, která získala třiadacet křesel. Nejvíce hnutí Starostové a nezávislí (STAN), které získalo deset mandátů. Druhá skončila s pěti křesly ODS, KDU-ČSL získala tři, TOP 09 dvě, Piráti jedno. Vládní strany citelně oslabily. ANO má jedno křeslo a ČSSD neuspěla v žádném okrsku. Účast ve volbách byla nízká, necelých 17 procent.

ODS a TOP-09 se v Senátu spojí

Senátoři TOP 09, kteří opustili klub Starostů a nezávislých, se dohodli se zákonodárci ODS v horní komoře na společném klubu. Frakce tak bude největší v Senátu. Senátor a místopředseda TOP 09 Tomáš Czernin bude jejím prvním místopředsedou. Klub má nést název ODS-TOP 09, sdělil ČTK mluvčí TOP 09 Vladan Vaněk. Nejpočetnější frakce by měla mít podle zvyklostí hlavní nárok na obsazení pozice předsedy Senátu.

Hnutí ANO vyhrálo v deseti krajích, dva má STAN, jeden ODS

Hnutí ANO vyhrálo letošní krajské volby v deseti regionech ze třinácti. Ve Středočeském kraji vyhrálo hnutí STAN, v Libereckém kraji stejně jako před čtyřmi lety Starostové pro Liberecký kraj (SLK) a v Královéhradeckém kraji koalice ODS, STAN a Východočechů. Hnutí ANO premiéra Andreje Babiše neobhájilo vítězství ve středních Čechách a v Královéhradeckém kraji. Premiérově ale vyhrálo v Jihočeském kraji a na Vysočině.

Europoslankyně Maxová odchází z ANO

Europoslankyně Radka Maxová opouští hnutí ANO. Maxová patřila k zakládajícím členům v současnosti nejsilnějšího politického uskupení v Česku. *Deníku N* řekla, že se hnutí odklonilo od původních idejí a převládají v něm marketingové zájmy. Výhrady má k jeho sociální politice a vadí jí, že hnutí už nestojí o její názory. Poslankyně Evropského parlamentu Maxová zůstane. Kritizuje, že ANO neudělalo nic pro boj s chudobou a neprovedlo důchodovou reformu.

Schodek rozpočtu ČR stoupl ke konci října na 274 miliard

Ke konci října stoupl schodek státního rozpočtu na 274 miliard korun. To je nejhorší říjnový výsledek od vzniku České republiky. Informovalo o tom ministerstvo financí. Doteď byl ke konci října nejvyšší schodek rozpočtu přes 138 miliard, a to v roce 2009 kvůli dopadům světové hospodářské krize.

Rozpočtový schodek 2021: 320 miliard Kč

Ministerstvo financí navrhuje pro příští rok schodek státního rozpočtu 320 miliard Kč. Návrh nepočítá se zrušením superhrubé mzdy. „Většina faktorů způsobujících vyšší schodek má dočasný charakter a plně odezní po návratu zdravotní a ekonomické situace do normálu,“ uvedlo ministerstvo.

Rozpočet počítá s růstem důchodů na základě zákonné valorizace o 839 korun měsíčně, což přijde rozpočet na 29,5 miliardy korun. Dále návrh například obsahuje 19 miliard korun na zvýšení platů učitelů, vyšší výdaje na zdravotnictví, vyšší výdaje na dávky v nezaměstnanosti v důsledku vývoje ekonomiky nebo nárůst investic na 186,9 miliardy korun. Zároveň ministerstvo očekává pokles danových příjmů, příjmů z pojistného na sociální zabezpečení

nebo pokles příjmů z dividend u firem, kde má stát podíl. Jde například o Letiště Praha. Předseda poslaneckého klubu TOP 09, bývalý ministr financí Miroslav Kalousek na twitteru uvedl, že deficit 320 miliard předčil jeho nejhorší očekávání. Schodek rozpočtu 320 miliard Kč přesahuje podle Národní rozpočtové rady rámec daný rozvolněným zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.

MMF výrazně zhoršil výhled české ekonomiky na příští rok

Česká ekonomika příští rok vykáže růst hrubého domácího produktu o 5,1 %, předpokládá ve svém podzimním výhledu světové ekonomiky Mezinárodní měnový fond. Zhoršil tak výhled z dubna, kdy České republice předpovídal svižnější zotavení z pandemie a růst o 7,5 %. Propad na letošní rok ale měnový fond nechal v případě české ekonomiky beze změn. Stejně jako v dubnu očekává, že HDP kvůli dopadům pandemie klesne o 6,5 %.

Česká ekonomika ve druhém čtvrtletí klesla meziročně o 10,9 %

Česká ekonomika ve druhém čtvrtletí klesla meziročně o 10,9 % a mezičtvrtletně o 8,7 %. Vyplyvá to ze zpřesněného odhadu, který zveřejnil Český statistický úřad. Je

to nejhorší výsledek od vzniku samostatné České republiky. Výsledky ovlivnila pandemie koronaviru a s ní spojená restriktivní opatření. První odhady z konce července přitom hovořily o meziročním poklesu 10,7 % a mezikvartálním 8,4 %, o měsíc později úřad odhad zhoršil na pokles o 11 %, respektive o 8,7 %.

Covid-19 změnil strukturu české ekonomiky

Pandemie covidu-19 změnil strukturu české ekonomiky, jejímž tahounem se stanou podnikové služby. Díky schopnosti fungovat v plně digitálním prostředí a přinášet inovace obor dále poroste. Za pět let bude ve více než 500 centrech podnikových, inovačních a IT služeb v ČR pracovat 180 000 zaměstnanců. Dnes v ČR funguje 310 center, které zaměstnávají 120 000 lidí. Vyplyvá to ze studie oborové asociace ABSL a společnosti McKinsey & Company. „Dopad viru covid-19 na českou ekonomiku představuje výzvu. Jednotlivé sektory se budou muset transformovat a přizpůsobit novému modelu fungování a změnám ve světové ekonomice. Opřít bychom se měli o obory, které fungují v digitálním prostředí, poskytují vysokou přidanou hodnotu práce a jsou schopné se rychle adaptovat na nové podmínky,“ uvedl partner v McKinsey & Company Michal Čermák. Jsou to podle něj podnikové služby, které mají potenciál proměnit ČR z tradiční výrobní ekonomiky s levnou pracovní silou na zemi moderních a inovativních služeb s vysokou přidanou hodnotou.

Hospodaření ČR s penězi z EU provází byrokracie, chybí vize

V hospodaření Česka s penězi z Evropské unie chybí podle Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ) jasné vize. Stát nemá jasno, kam se chce do budoucna posunout, ať už jde o dopravu, průmysl, sociální věci, zemědělství nebo životní prostředí. NKÚ to uvedl v každoročním hodnocení toho, jak ČR hospodaří s penězi, které dostává z EU. Kontrolóri rovněž poukázali na to, že řadu projektů brzdí byrokracie. Komplikované posuzování a schvalování žádostí také podle nich odrazuje žadatele například z řad malých a středních podniků. Například u výzkumů a inovací v podnikání trvalo schvalování žádostí i rok.

Koruna letos k euru ztratila 6 %, k dolaru 1 %

Česká měna od začátku roku k euru ztratila 6 procent a nyní se prodává jedno euro za 26,94 Kč. Na začátku roku stálo euro 25,33 Kč/€. Na páru s americkým dolarem je situace díky slabšímu dolaru příznivější a jeden dolar se dá koupit za 22,98 Kč. Od začátku roku (22,68 Kč/\$) se koruně podařilo snížit ztráty na 1,03 procenta. ČTK to řekl analytik Purple Trading Štěpán Hájek. „Od začátku roku kurz české koruny předvedl dva velké výkyvy. Nejdříve do konce února a příchodu pandemie kurz posiloval a koruna se dostala vůči euru na 24,83 Kč/€. Po vypuknutí pandemie a obav, jak to menší státy zvládnou, česká měna výrazně oslabila a 18. března bylo euro za 27,94 Kč, tedy o desítku slabší než na začátku roku. V dalších měsících nastalo uklidnění a kurz posiloval, nedostal se však pod 26 korun. Koruna pak s nástupem druhé vlny koronaviru opět oslabila, doplnil analytik Starteepo Dušan Jilčík.

Vláda prodloužila Antivirus A do konce roku

Vláda prodloužila poskytování jednoho z příspěvků z programu Antivirus do konce roku, a to příspěvku A. Firmám, které musely zavřít, stát proplatí celé mzdy s odvody až do 50 000 korun. Na twitteru to oznámila ministryně práce Jana Maláčová (ČSSD). Dosud podniky, na které dopadla nařízená omezení, mohly do konce října získat 80 % výdělků lidí v uzavřených provozech či náhrad mezd v karanténě do 39 000 korun superhrubé mzdy. Náměstkyně ministerstva práce pro zaměstnanost Kateřina Štěpánková ČTK řekla, že se prodlužuje do konce roku také vyplácení příspěvků na část náhrady v karanténě, výše se ale nemění.

Pohroma pro menší vinaře

Kombinace zavřených restaurací a zrušení kulturních akcí tvrdě dopadá zejména na menší vinařství na jihu Moravy. Některým výrobcům se odbyt propadl až o 80 %, v odvětví budou letos pravděpodobně ztráty ve výši 1,5 miliardy korun, řekl ČTK prezident Svazu vinařů Tibor Nyitray. „Ministr zemědělství nás vyzval, abychom očekávané škody vyčíslili, a snaží se najít způsob, jak tyto ztráty kompenzovat. Jeho úsilí velmi vítáme, protože dopad opatření proti šíření koronaviru je opravdu devastující,“ uvedl Nyitray. Výrobci vína se podle něj zatím nevešli do žádného ze záchranných programů, které na podporu podnikatelů vyhlásila vláda.

Opatření, která už na jaře a nyní znovu uzavřela restaurace, nejhůře dopadají na menší výrobce, kteří na gastronomii cílí. „Do gastronomie prodávám 80 % produkce. Teď jsem přibližně na 50 % obratu,“ poznamenal například Jakub Šamsula z Čejkovic. Radostný rok letos není ani pro malé výrobce, kteří svá vína nabízejí na trzích, vinobraních a dalších kulturních akcích. Vinařství Vydařelý – Holomáč z Čejkovic kvůli tomu letos omezí výrobu svatomartinských vín.

Akcie české zbrojovky Group na burze

Česká zbrojovka Group SE, jejíž akcie byly od 1. června zapřesány na hlavním trhu Burzy cenných papírů Praha, zahájila veřejnou nabídku akcií. Cenové rozpětí nabídky je 290 až 370 korun za akcii. Česká zbrojovka je jedním z předních evropských výrobců ručních palných zbraní pro ozbrojené složky, osobní obranu, lov, sportovní střelbu a další civilní využití. Společnost má své sídlo v ČR a výrobní závody v Česku a ve Spojených státech. „Výtěžek z prodeje akcií bude použit především k výstavbě nových výrobních kapacit ve Spojených státech,“ uvedl prezident zbrojovky Lubomír Kovařík.

Veletrhy Brno chtějí prodejem nemovitostí snížit letošní ztráty o 50 miliónů

Veletrhy Brno kvůli snížení stamiliónových ztrát prodají svůj pavilón UMPRUM a pozemky pod kongresovým centrem. Rozhodlo o tom vedení města, kterému firma patří. Společnost je v krizi kvůli zrušení skoro všech letošních akcí v důsledku pandemie covidu-19. Prodejem dvou nemovitostí by mohla získat asi 50 miliónů korun, které už zájemci nabídli. Další ztráty má snížit propuštění desítek

zaměstnanců i častější pronájem nevyužívaných historických pavilónů.

Miliardář Komárek koupil od firmy Petrof piana odmítnutá Čínou

Rodinná nadace miliardáře Karla Komárka koupila od Petrofu Hradec Králové piana a klavíry, které si zřejmě kvůli návštěvě předsedy Senátu Miloše Vystrčila (ODS) nepřevzal čínský odběratel. Nadace rozdává jedenáct nástrojů z čínské zakázky českým školám. V tiskové zprávě to oznámila Komárkova společnost KKCG. Zásilka nástrojů Petrof pro Čínu měla hodnotu 200 000 eur (5,3 miliónu korun). Podle prezidentky a majitelky Petrofu Zuzany Ceralové Petrofové odběratel pro Peking a okolí do Hradce Králové napsal, že se v Číně mluví o tom, že čínská vláda chce dát sankce na ČR a její zboží a že on nemá na to, aby platil pokuty. „Poprosil nás o pozastavení dodávky,“ řekla. Expedici nástrojů již měl Petrof připravenou. „Že klavíry koupíme, jsme se rozhodli hned, jak jsme se o problému dozvěděli. S manželkou jsme se domluvili, že je naše nadace obřatem věnuje českým školám. Přáli bychom si, aby se těch jedenáct nástrojů stalo symbolem české hrdosti a soudržnosti,“ uvedl Komárek. Ceralová Petrofová Komárkův krok ocenila a označila ho za velkorysý.

Česká spořitelna chce převzít pobočky rakouské banky Waldviertler Sparkasse v ČR

Česká spořitelna chce převzít české pobočky rakouské banky Waldviertler Sparkasse. Ta provozuje kontaktní místa hlavně v jižní části České republiky, například v Jindřichově Hradci, Třebíči nebo Brně. Stejně jako Česká spořitelna patří pod rakouskou skupinu Erste. Spořitelna chce podle svého mluvčího Filipa Hrubého převzít pobočky rakouské banky na začátku příštího roku. Transakcí se teď zabývá Úřad pro ochranu hospodářské soutěže a prodej musí povolit také Česká národní banka.

Kellner zchudnul, ale pořád je nejbohatším Čechem

Nejbohatším Čechem zůstává majitel investiční skupiny PPF Petr Kellner s majetkem 293 miliard korun. Jako jediný z první desítky ale od loňského roku zchudl, když přišel zhruba o 57 miliard korun. Důvodem je špatné první pololetí jeho finanční skupiny Home Credit. Druhé místo obhájil realitní magnát Radovan Vitek, na třetí pozici se dostal majitel Energetického a průmyslové holdingu (EPH) Daniel Křetínský a čtvrtý zůstal premiér a předseda hnutí ANO Andrej Babiš. Žebříček nejbohatších Čechů zveřejnil *Forbes* na webu. Celkový majetek stovky nejbohatších Čechů meziročně mírně vzrostl na 1,3 bilionu korun, což je téměř tolik, kolik činí příjmy státního rozpočtu ČR pro letošní rok.

Pojišťovna: Růst práce z domova může být pro řadu oborů likvidační

Výrazný nárůst práce z domova, který nastal kvůli koronavirové pandemii, může být pro řadu dodavatelů a poskytovatelů služeb likvidační. Ze studie mezinárodní úvěrové

pojišťovny Atradius vyplývá, že riziko nedobytných pohledávek v důsledku širokého využívání home office vzrostlo nejen u majitelů kanceláří, ale i v dalších navázaných oborech. Bude totiž potřeba méně obědů v restauracích, pápíru do tiskárny či formálního oblečení. Prospěch z trvale se rozšiřující práce z domova naopak bude mít odvětví informačních a komunikačních technologií.

Většina zaměstnanců si home office pochvaluje a průzkumy ukazují na to, že mnoho firem plánuje v častějším využívání práce z domova pokračovat i po skončení koronavirové krize. Jak uvedla ředitelka pobočky Atradius pro ČR Markéta Stržínková, výrazný pokles produktivity práce, kterého se mnozí zaměstnavatelé obávali, až na výjimky nenastal.

Škoda Auto: Výpadek dodávek kvůli koronaviru se nepodaří nahradit

Mladoboleslavská automobilka Škoda Auto dodala za první tři čtvrtletí letošního roku svým zákazníkům 721 900 vozů. Jde o meziroční pokles o 21 procent. Důvodem poklesu bylo výrazné narušení trhů společně s výpadky ve výrobě, způsobené uzavřením českých výrobních závodů na 39 dní ve druhém kvartálu, a to kvůli pandemii koronaviru. Tyto výpadky se v České republice již do konce roku nepodaří nahradit, uvedla automobilka v tiskové zprávě. Firma počítá s výrobními omezeními plynoucími z následků koronavirové pandemie. Tato výrobní omezení znamenají, že zaměstnanci mají například delší přestávky, odbory bojují za zrušení přesčasů či směn navíc, v říjnu se tak některé tyto směny nekonaly.

Několik dat z hospodářských dějin

Kolem 1210 byla provedena v českých zemích peněžní reforma. Poprvé se na mincích objevuje výtvarná podoba českého znaku – českého lva.

Kolem 1310 – první zmínka o existenci cechů v Praze.

7. 11. 1750 byla v dědičných zemích Habsburků zavedena jednotná (zlatková) měna.

1. 11. 1840 Josef Vincenc Rott založil na Malém náměstí na Starém Městě v Praze obchod s takzvaným norimberským zbožím, později známé pražské železářství.

23. 11. 1815 bylo zrušeno vybírání mostného na Karlově mostě.

29. 10. – 4. 11. 1945 proběhla v osvobozeném Československu měnová reforma.

VZPOMÍNKA

Jaroslav Preiss (1870-1946) byl nejvýznamnější český finančník a národohospodář 20. století a jeden z nejbohatších mužů první republiky. Peníze pro něj ale byly též prostředkem k podpoře umění a vědy. S jeho jménem je spojen výrok „Mým krédem je práce, iniciativa a spořivost“.

Narodil se 8. prosince 1870 v Přešticích nedaleko Plzně. Jeho rodina se zanedlouho po jeho narození přestěhovala do Domažlic, kde vystudoval osmileté gymnázium. Při studiích se seznámil s několika svými pozdějšími přáteli. Mezi nimi byl filozof Emanuel Rádl, spisovatel Jindřich

Šimon Baar či lékař (později osobní) Josef Pelnář. Po gymnáziu odešel studovat právnickou fakultu do Prahy a stal se členem literárního a řečnického spolku Slavia, jemuž na krátkou dobu sám předsedal. Tady vlastně zažil zrod nové generace českých nacionalistů, která měla rozhodující vliv na provedení převratu v říjnu 1918 a na vznik samostatné republiky. V roce 1891 přes zákaz univerzity i policie uspořádali jeho členové všeslovanský studentský sjezd. S řadou projevů tohoto hnutí, například s manifestem České moderny z října 1895, nesouhlasil. Postupem času své čistě levicové názory opustil a stává se pravičákem. Již v roce 1896 odsoudil zvrácené myšlenky Karla Marxe, neboť odmítal socialistické slogany, které zavrhovaly kapitalismus, a naopak nabádal dělníky k vlastnímu sebezdokonalování a větší aktivitě.

Jaroslav Preiss byl zapojen do procesů s tzv. Omladinou, která ho spojila i s budoucím ministrem financí a přítelem Aloisem Rašínem. V roce 1900 začal pracovat jako redaktor v *Národních listech*. Ve svých článcích vybízel české podnikatele k většímu sebevědomí, hrdosti, vynalézavosti a průbojnosti. Na základě těchto snah o emancipaci domácích hospodářských kruhů stál u zakládání řady hospodářsky oborových spolků a pořádal schůze těchto podnikatelů.

V roce 1907 přijal Preiss nabídku pracovního místa šéfa hypotekárního a úvěrového oddělení Živnostenské banky. Během války se postavil proti poskytování úvěrů válčícímu Rakousku, za což byl zatčen. Po amnestii v roce 1917 byl v září téhož roku zvolen vrchním ředitelem banky.

Na konci války, při zrodu samostatného Československa, se Preiss podílel na tvorbě hospodářského zákona, v němž mimo jiné navrhl kontury budoucí měnové reformy a formuloval v něm i důležitost podpory soukromé ini-

ciativy podnikatelů. Zároveň stál v pozadí tzv. nostrifikace, která spočívala v převedení kapitálu a sídel velkých českých podniků z Rakouska, přičemž kapitál směřoval z velké většiny do Živnostenské banky, která tím získala pozici střeoevropské velkobanky a Jaroslav Preiss se stal nejmocnějším mužem v zemi, za což si získal přezdívku žralok od Prašné brány (dnešní sídlo ČNB bylo sídlem ŽB a vybudoval ho právě Jaroslav Preiss).

Na přelomu ledna a února 1919 odcestoval spolu s dalšími delegáty na mírovou konferenci do Paříže, kde se pokoušel získat úvěry pro domácí průmysl, surovinové dodávky a snažil se zabránit povinnosti platit válečné reparační. Úvěr se vyjednat podařilo od Spojených států, a to ve výši 6,3 miliónu dolarů.

Snad největším sporem kolem osoby Dr. Jaroslava Preisse je jeho podíl na měnové reformě, kterou dnes spojujeme především s Aloisem Rašínem a Vilémem Pospíšilem. Preiss byl zastáncem politiky všeobecných úspor jako jediného léku na odbourání chudoby. Sám odmítl inflační politiku hazardující s cizími svěřenými prostředky a odmítl vládní návrh pomoci zkrachovalým bankám – Moravské agrární, Stavební bance a Pozemkové bance. Pokud bychom hodnotili, která z bank na reformě nejvíce získala, byla by to zajisté Živnobanka.

V roce 1923 otrásl Preissem atentát na přítele Rašína, který provedl levičácký aktivista Šoupal a zdůvodnil ho slovy: „Chtěl jsem zabít Živnostenskou banku... Chtěl jsem zasáhnouti to, co Rašín representoval, kapitalismus, rdoušící tisíce mých bratří.“ Preiss tento útok vnímal částečně jako útok na svou osobu, a možná také proto od rodiny Rašínových odkoupil písemnou pozůstalost po zemřelém za částku dvou a čtvrt miliónu korun a později rodinu dále finančně podporoval.

V čele ŽB se ve dvacátých letech zasadil o fúze velkých průmyslových podniků (Škoda Plzeň a Laurin a Klement, ČKD atd.). ŽB měla v ekonomice rozhodující vliv a vlastnila takřka polovinu průmyslu. Šlo o podíly v České eskomptní bance, ČKD, v uhelném a ocelářském průmyslu, v České obchodní společnosti, Báňské a hutní společnosti, Poldině huti, ve Spolku pro chemickou a hutní výrobu, Solu, Explosii, Synthesii, Fantových závodech, České společnosti pro průmysl cukerní, cukrovarech Schoeller, v papírnách, textilních továrnách, lihovarech, pivovarech, stavebních a potravinářských závodech, v nábytkářských firmách, v akc.

Sídlo Živnostenské banky na Příkopech, dnes budova České národní banky, bylo dostavěno roku 1941

spol. Dr. F. Zátky, Ringhofferových závodech, Telegrafii, keramičce v Horní Bříze apod.

Podniky, které Živnostenská banka přímo nebo z části nevlastnila, alespoň úvěrovala. Jediný velký podnik, který se účastí ŽB na svých aktivitách vytrvale a úspěšně bránil, byla Škoda Plzeň. Nezbyvalo jí tak nic jiného než brát úvěry od státu.

Preissův politický vliv byl založen na kolegiálních vztazích a přátelství. V polovině dvacátých let se však dostal do otevřeného střetu s T. G. Masarykem v souvislosti s Gajdovou aférou. T. G. Masaryk Preisse dokonce žádal, aby propustil některé redaktory z *Národních listů*, kteří psali právě ve prospěch generála Gajdy. Přesto spolupráce s Masarykem ve dvacátých letech přetrvávala a stala se pak jedním ze základních pilířů pomatené kritiky komunistů vůči Masarykovi. Masaryk viděl v Preissovi zkušeného odborníka, a proto také fungoval Preiss jako osobní Masarykův bankéř a osobní rádce ve finančním světě, dokonce v letech krize uvažoval, že by mohl Preisse delegovat do vlády. V roce 1932 se měl stát na přání T. G. Masaryka ministrem financí. S Benešem měl Preiss vztah napjatější. Preiss dokonce předvídal Mnichov a nesdílel Benešův optimismus vůči Německu. Kriticky viděl i vztahy s Francií a Anglií, které nepovažoval za idylické. Jak čas ukázal, měl k pravdě mnohem blíž než Beneš. O Stalinovi měl Preiss ještě horší mínění než o Hitlerovi. Omítal uzavření smlouvy se SSSR.

Mnichovská dohoda vnesla do českého hospodářství chaos s nedozírnými následky. Preiss odjel 6. října 1938 do Berlína zjišťovat podmínky finančního vyrovnání za odstoupené podniky. A pochopil, že se s nimi nelze domluvit, pouze jen vykonávat jejich rozkazy.

Preiss zastával řadu významných funkcí, byl vrchním ředitelem ŽB a místopředsedou ŽB, ředitelským radou Jugoslávské banky v Záhřebu, předsedou správní rady České obchodní společnosti, ČKD, Spolku pro chemickou a hutní výrobu, Fantových závodů, České továrny na umělé hedváby, cukrovaru ve Chropyni, Cukrovarů Schoeller, pojišťov-

ny Moldavia-Generalli, místopředsedou správní rady pojišťovny Sekuritas, Báňské hutní společnosti, Akciových textilních závodů Hendrych a syn, České společnosti pro průmysl cukerní apod.

Němci začali významné funkce postupně obsazovat svými lidmi a banka byla donucena přijmout nový název Gewerbe-bank. Od roku 1939 se Preiss stahuje z většiny funkcí. Některé skládá sám, z některých je vyhozen jako třeba z předsednické funkce Ústředního svazu československých průmyslníků.

Za okupace nevstoupil do žádné politické ani nepolitické organizace. Třikrát byl vyšetřován gestapem. Dostal „jen“ pokutu za sabotáž – přes pět miliónů korun.

Po válce byl obviněn z kolaborace. Když byl Preiss na žádost rodiny podroben lékařskému vyšetření, lékaři byli zděšeni jeho špatným zdravotním stavem. Tento fakt i výpovědi svědčící v jeho prospěch urychlily propuštění. Z vězení vyšel tři dny před smrtí.

Umírá 29. března 1946 a pohřben je na Vyšehradském hřbitově.

Jaroslav Preiss byl nadšeným hráčem golfu – stal se dokonce členem čestného výboru prvního spolku v Čechách – Golf Clubu Praha.

Díky svému bohatství se Preiss stal velkým mecenášem umění. Největší hodnotu měla jeho sbírka obrazů. Vlastnil také druhou největší soukromou knihovnu v Čechách (hned po prezidentovi Masarykovi) – čítala téměř čtyřicet tisíc svazků. Po dlouhá léta shromažďoval sbírku gramodesek, mezi téměř dvěma tisíci exempláři je i vůbec nejstarší tuzemská nahrávka, záznam slavného českého tenoristy Karla Buriana z roku 1907. Finančně se podílel na vykoupení Rašínových a Macharových rukopisů, na stavbě Mánesu a Národního technického muzea. Podporoval činnost Moderní galerie.

V listopadu 1948 byl veškerý Preissův majetek zabaven s odůvodněním, že patřil „příslušníkovi nejvyšší buržoazní třídy a špičkovému představiteli finančního kapitálu“.

Fond Neuron ocenil virologa Tomáše Cihláře a epidemiologa Karla Rašku

Virolog Cihlár se svým týmem vyvinul remdesivir, který se jako experimentální lék využívá pro léčbu lidí s těžkým průběhem covidu-19. Epidemiolog Raška, oceněný in memoriam, významně přispěl k vymýcení pravých neštovic.

Tomáš Cihlár působí v americké farmaceutické společnosti Gilead Sciences. Remdesivir byl původně určen jako lék na ebolu. Spolu s oceněním dostal vědec od Nadačního fondu Neuron i prémii 1,5 miliónu korun. Jak řekl ve videorozhovoru, část těchto peněz chce použít na podporu mladých vědců.

Tomáš Cihlár byl žákem profesora Antonína Holého, který stál například za jedním z neúčinnějších léků v boji s epidemií AIDS. Řadu jeho principů využívá Cihlár i při současné práci. I proto bylo součástí večera představení Dejvického divadla *Elegance molekuly*, které přibližuje příběh světoznámého chemika Holého.

In memoriam ocenil nadační fond Neuron i profesora Karla Rašku, zakladatele moderní československé epidemiologie. Například na jaře 1945 organizoval likvidaci epi-

demie skvrnitého tyfu v terezínském ghettu. Prosadil revoluční léčbu spály pomocí penicilinu, podařilo se mu omezit výskyt černého kašle, záškrtu i dětské obrny.

V roce 1963 se Raška stal ředitelem divize infekčních nemocí Světové zdravotnické organizace (WHO) v Ženevě. Přišel s novou koncepcí pro vymýcení pravých neštovic, když zavedl systém bdělosti epidemiologické služby. Tím se WHO řídí dodnes, zdůraznil na slavnostním předávání cen ve Státní opeře v Praze člen vědecké rady Nadačního fondu Neuron profesor Julius Lukeš. „Jeho kampaně zachránily odhadem 200 miliónů životů. Komunisti ho sesadili z postu ředitele. Jeho památku držela rodina a vědci v zahraničí. Tímto aktem se snažíme, aby se vrátil do kolektivní paměti tohoto národa.“ Za vymýcené byly pravé neštovice prohlášeny v roce 1980. Ocenění Raškovy práce ve Státní opeře převzali jeho syn Ivan Raška, který je buněčný biolog, vnuk a pravnučka.

Nadační fond Neuron, který má za cíl zvýšit prestiž vědců v Česku, založil v roce 2010 matematik a mecenáš Karel Janeček. Odborná porota obvykle oceňuje více vědců, především mladé nadějně výzkumníky. V souvislosti s pandemií se však fond rozhodl udělit mimořádné ceny.

Ocenění studenti zkoumali rakovinu nebo vymýšleli chytrý kostel

Výzkumu rakovinných buněk nebo automatizaci kostelních varhan se věnovali studenti, kteří letos získali ocenění České hlavičky. Laureáty vybírá od roku 2007 odborná porota složená z předních českých vědců. Výsledky ČTK za organizátory oznámila Iveta Pázlerová.

Cenu v oboru přírodních věd a životního prostředí získala Hana Bernhardová z gymnázia ve Valašském Meziříčí. Zabývala se enzymy, které urychlují reakce při tvorbě halogenových uhlovodíků, velmi toxických a zatěžujících životní prostředí. Práce je na takové úrovni, že ji schválily k otištění dva prestižní vědecké časopisy.

Cenu za oblast lidského zdraví převeze Jana Nguyenová z brněnského Gymnázia Matyáše Lercha za výzkum mechanismů, které umožňují nádorovým buňkám přežít extrémní metabolický stres a odolávat tak léčbě.

V matematice bodoval Marco Souza de Joode z pražského gymnázia Nad Štolou díky práci, která se věnuje výpočtu rotace a tvaru asteroidů.

Porota ocenila také Lucii Peterkovou z Wichterlova gymnázia v Ostravě. Zkoumala, jak lze likvidovat nebezpečné bakterie *Escherichia coli* nanočásticemi stříbra či oxidem titaničitým.

Cenu v oblasti informatiky a počítačů získal Vojtěch Vosáhl z pražské Střední průmyslové školy sdělovací techniky v Panské, a to za vývoj elektronického ovladače varhan. Jeho projekt je však mnohem širší a komplexně modernizuje činnosti v kostele, přičemž zavádí pojem Smart Church (chytrý kostel) jako období technologií chytré domácnosti.

V Ostravě bude nový nejvýkonnější superpočítač v ČR

V prvním čtvrtletí příštího roku bude spuštěn v národním superpočítačovém centru IT4Innovations VŠB – Technické univerzity Ostrava nejvýkonnější superpočítač v Česku. Nový stroj EURO_IT4I za 14,86 milionů eur (zhruba 400 milionů korun) bude zřejmě také jedním z deseti nejvýkonnějších v Evropě. V celém světě bude patřit do první padesátky nejsilnějších superpočítačů. Sloužit bude nejen akademické obci, ale také průmyslovým podnikům.

Smlouvu o pořízení superpočítače podepsaly Evropský společný podnik pro vysoce výkonnou výpočetní techniku (EuroHPC JU), společnost Hewlett Packard Enterprise (HPE), která systém dodá, a IT4Innovations. Do Ostravy se stroj dostane díky tomu, že IT4Innovations loni uspělo v celoevropské soutěži o hostitelství takzvaného EuroHPC petascale superpočítačového systému. Prostřednictvím EuroHPC JU bude zapláceno 35 procent nákladů a zbývající část pokryjí evropské dotace.

Vědci z Ostravy objevili v jantaru nové druhy hmyzu

Vědci z Ostravské univerzity objevili v jantaru nové fosilní druhy hmyzu z období dinosaurů. S popisy zhruba 100 milionů let starých fosilií se dostali také na stránky prestižních vědeckých časopisů. Novinářům to řekla mluvčí univerzity Lucie Fremrová. „Entomologové katedry biologie a eko-

logie Přírodovědecké fakulty Jan Ševčík a Petr Kočárek se mohou pochlubit rozsáhlou sbírkou jantarů, ve kterých už roky hledají zajímavé pozůstatky organismů z prehistorického období. V takzvaném barmském jantaru teď objevili pozoruhodné zástupce hmyzu z éry dinosaurů,“ uvedla Fremrová. Podle Ševčíka se stáří barmského jantaru odhaduje na přibližně 100 milionů let, což je o zhruba 30 milionů let dříve, než se na Zemi objevili známí dinosauři tyranosaurus a triceratops.

Česká vakcína proti koronaviru uspěla při testování na hlodavcích

Čeští vědci dokončili první fázi vývoje vakcíny proti koronaviru. Podle *Lidových novin* je prototyp testovaný na hlodavcích bezpečný a vyvolal imunitní reakci. Deníku to řekla vedoucí výzkumného projektu a poslankyně za hnutí ANO Věra Adámková s tím, že ještě nejde o finální látku. O tom, jestli Státní zdravotní ústav, IKEM a Ústav hematologie a krevní transfuze budou vakcínu vyvíjet dál, rozhodne ministerstvo zdravotnictví. Resort výzkum vlastní látky zadal na začátku května, finančně ale přispívá i na vývoj evropské vakcíny.

Cenu NPÚ získala kolonáda v Luhačovicích nebo nález středověké hradby

Cenu Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro získala obnova lázeňské kolonády v Luhačovicích nebo archeologický nález hradby z počátku 12. století na zámku v Břeclavi. ČTK o tom informovala mluvčí NPÚ Jana Hartmanová. Lázně Luhačovice získaly cenu v kategorii obnova památky – restaurování. Porota jim ji udělila za obnovu lázeňské kolonády s halou Vincentka. Za nález hradby se vítězem kategorie objev – nález roku stala archeologická organizace Archaia Brno. Nález v podobném rozsahu v českých zemích podle pořadatelů nemá obdoby. Porota vybírala vítěze z 23 nominovaných ve čtyřech hlavních kategoriích, udělena byla také tři zvláštní ocenění generální ředitelky NPÚ, ocenění pro osobnost památkové péče i cena veřejnosti Památky děkují. Ceny se udílí za nejlepší počiny v památkové péči. Vzhledem ke koronavirové pandemii se letos nemohlo uskutečnit slavnostní předávání cen, které se mělo konat v Panteonu Národního muzea.

Zemřel Václav Konzal, překladatel liturgických textů

Ve věku nedožitých devětaosmdesáti let zemřel Václav Konzal, bývalý vědecký pracovník Slovanského ústavu Akademie věd a překladatel mnoha liturgických textů. Jeho odbornou specializací byla paleoslovenistika.

Spolu s Bonaventurou Boušem a Miloslavem Mášou přeložil většinu nyní užívaných římskokatolických liturgických textů. Byli členy tzv. pražské liturgické překladatelské skupiny, která se vytvořila po Druhém vatikánském koncilu. V devadesátých letech redigoval *Souvislosti, revui pro křesťanství a kulturu*. Řadu kvalitních teologických a jmenovitě liturgických titulů přeložil a k vydání připravil v nakladatelství Vyšehrad. Nakladatelství Sít vydalo jeho úpravy či překlady liturgických textů.

Po sametové revoluci byl jmenován do překladatelské skupiny České liturgické komise při České biskupské konferenci. Tam působil necelé dva roky, na členství rezignoval 23. června 2004.

Desetiletí redigoval vydávání čtyřsvazkového *Slovníku jazyka staroslověnského*. V roce 2005 vydal nejrozsáhlejší církevněslovanskou písemnou památku *Čtyřicet homilií Řehoře Velikého na evangelia v českocírkevně-slovanském překladu*. Za toto dílo, na kterém pracoval patnáct let, obdržel v roce 2009 v Senátu Parlamentu ČR Cenu Rudolfa Medka.

Václav Konzal se narodil 13. prosince 1931 v Praze. V letech 1945-1948 studoval na soukromém gymnáziu redemptoristů v Libějovicích u Vodňan a poté absolvoval u redemptoristů roční noviciát. V roce 1949 nastoupil na klasické gymnázium v Českých Budějovicích, kde studoval až do dne komunistické likvidace klášterů (13. dubna 1950), kdy byl odvezen do koncentračního kláštera v Králíkách a později do koncentračního kláštera mladých v Hájkách u Prahy. V letech 1951-1952 byl nasazen na nucené práce na přehradě Klíčava a v letech 1952-1953 pracoval jako stavební dělník na stavbě školy v Řeporyjích. Gymnázium dokončil v roce 1953, úspěšně složil maturitu a přijímací zkoušky na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Z kádrových důvodů nebyl připuštěn na studium klasické filologie, orientalistiky ani češtiny, byl však přijat ke studiu ruštiny a gruzínštiny. Teologii vystudoval soukromě v rámci skryté církve.

Během studia v letech 1953-1958 se specializoval na starší fáze jazyka (staroslověnština, stará ruština). Po úspěšném dokončení studia absolvoval základní vojenskou službu (1958-1960). V letech 1960-1970 byl střídavě dvakrát půl roku bez práce. Zaměstnán byl v dokumentaci Výzkumného ústavu mlýnského a pekárenského průmyslu a v dokumentaci v Geofyzikálním ústavu ČSAV. Od roku 1970 byl vědeckým pracovníkem v oboru slovanské jazykovědy (paleoslovenistika) Slovanského ústavu AV ČR. V roce 1975 se oženil s Jiřinou Velkoborskou, klavírní pedagožkou.

VZPOMÍNKA

Viktorin Kornel ze Všehrd († 1520, Praha)

Významný právník a univerzitní mistr Viktorin Kornel ze Všehrd, který formuloval program českého humanismu, byl také děkanem na Univerzitě Karlově. Těžiště jeho práce spočívá v právnickém díle, kde podal zevrubný výklad českého práva. K tomuto dílu čerpal informace především ze Zemských desek (předchůdce pozemkových knih). Rovněž překládal z latiny. Kornel ze Všehrd byl stoupencem Jednoty bratrské. Zemřel v Praze v roce 1520 na mor, je pohřben v Praze na Malé Straně v kostele svatého Jana Křtitele Na Prádle. V roce 1868 po něm pojmenovali právníckou studentskou organizaci Spolek českých právníků Všehrd, která působí dodnes.

Johannes Kepler (27. 12. 1571 – 15. 11. 1630) byl německý matematik, astrolog a astronom.

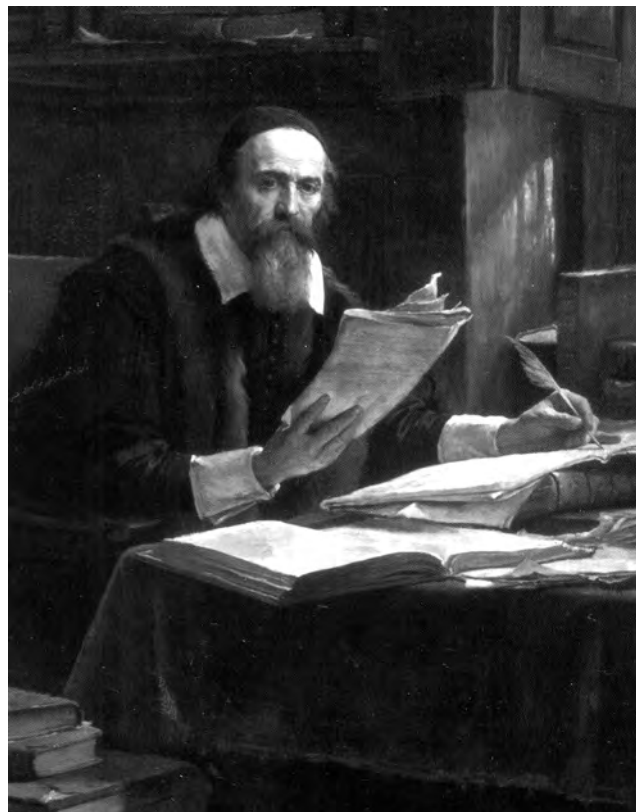
Především ve starší české literatuře se používá i počesštěná forma jeho křestního jména (Jan Kepler). Několik let

působil v Praze na dvoře císaře Rudolfa II. V Praze také formuloval dva ze tří tzv. Keplerových zákonů.

Jan Amos Komenský (28. 3. 1592 – 15. 11. 1670, Amsterdam), latinsky Iohannes Amos Comenius, německy Johann Amos Comenius, byl poslední biskup Jednoty bratrské a jeden z největších českých myslitelů, filozofů a spisovatelů pobělohorské emigrace.

Narodil se 28. března 1592, místo jeho narození není známo, jako pravděpodobná místa se uvádějí Uherský Brod (jak je uvedeno v Naardenu na náhrobní desce), nebo Nivnice. Občas se zmiňuje i Komňa (z čehož by mohlo vzniknout příjmení Komenský, Comenius), odkud pocházela otcova rodina.

Roku 1608 začal studovat na latinské škole (gymnáziu) v Přerově, odkud v roce 1611 odešel na vysokou školu do Herbornu. Roku 1613 Jan navštívil Amsterdam, odtud se vypravil na univerzitu do Heidelbergu v Německu, kde ovšem strávil pouze jeden semestr. Poté se roku 1614 vrátil přes Prahu do Přerova jako rektor latinské školy. V roce 1616 byl vysvěcen na kazatele a následně odešel do Fulneku, kde působil jako rektor tamější školy a jako kazatel Jednoty bratrské. Po porážce stavovského povstání (1621) byl nucen opustit Fulnek a skrývat se na různých místech v Čechách a na Moravě, protože odmítal konvertovat ke katolictví. V roce 1624 začal působit v Brandýse nad Orlicí, v roce 1628 odešel do exilu do polského Lešna, které se stalo centrem bratrské víry. Anglický parlament pozval Komenského do Anglie, aby zde vytvořil akademii věd, jejímž cílem mělo být šíření jednotného vzdělání a jednotného jazyka po celém světě. Dalším místem, které Komenský navštívil, bylo Švédsko a poté Východní Prusko, kde se usadil na delší dobu. Neopouštěla ho víra v to, že se vyhnane-

Václav Brožík: J. A. Komenský ve své pracovně v Amsterdamu, 1891

ci jedou vrátí zpět do vlasti. V době švédsko-polské války se ocitlo Lešno v plamenech a Komenský tím přišel o všechny svůj majetek a velkou část svých rukopisů. Největší ztrátou bylo zničení slovníku *Poklad českého jazyka* a také spisů, ve kterých Komenský spojoval všechny vědní obory.

V roce 1648 jeho víra v návrat emigrantů do Čech vzala za své, když nastal vestfálský mír (byla jím zakončena třicetiletá válka). Zklamaný Komenský se s národem rozloučil, ale nepřestával věřit v lepší budoucnost českého a moravského národa.

V roce 1656 Komenský z Lešna odešel a usadil se u přátel v Amsterdamu. Byl slavný a uznávaný. Ve Švédsku, v Holandsku i v Uhrách procházely školy reformou podle jeho zásad. I představitelé Harvardské univerzity v Americe chtěli poznat učení Komenského.

Do náboženských i filozofických spisů Komenského jsou vepsány jeho osobní i společenské rozpory a boj víry s rozumem. Komenský se snaží nalézt pevné životní jistoty a snaží se spojit umění s vědou a víru s naukou. I přesto, že zažil odloučení od vlasti, ztrátu svých manželek a utrpení třicetileté války, nepřestal ani ve stáří věřit v lepší budoucnost. Byl pohřben v kostelíku valonské reformované církve v Naardenu.

Záhy po smrti J. A. Komenského upadlo místo jeho posledního odpočinku do zapomnění. V roce 1836 pátral soukromě po místě jeho hrobu básník a archeolog J. E. Wocel, ale marně. V roce 1872 naardenský notář Roeper našel starý rejstřík hrobů valonské církve v Naardenu. Po dlouhých svízelných jednání bylo dosaženo souhlasu holandské strany k prozkoumání valonského kostela. K tomu úkolu byli pověřeni prof. Dr. Matiegka jako znalec antropo-

logický a přednosta památkového úřadu v Brně Ing. Stanislav Sochor jako znalec stavební a archeologický. Výzkumné práce nebyly snadné, hrobka, v níž byly uloženy Komenského ostatky, nebyla v uvedeném rejstříku jasně označena a po tak dlouhém čase ji nebylo snadné přesně určit. V úřední zprávě z 21. března 1931 uvedli znalci, že svým šetřením dospěli k přesvědčení, že hrob i ostatky J. A. Komenského byly objeveny a bezpečně zjištěny.

Pavel Alois Klar (10. 7. 1801 – 5. 11. 1860) převzal starost o zaopatřovací a zaměstnávací ústav pro nevidomé v Praze na přání svého otce Aloyse (1763-1833), který byl zakladatelem tohoto ústavu.

Narodil se v Litoměřicích, kde vystudoval gymnázium, ve studiích pokračoval na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze. Už za studia vypomáhal s vyučováním v ústavu, po dokončení studií nastupuje jako koncepční úředník u krajského úřadu v Plzni. V roce 1826 je přeložen do krajského úřadu v Praze a v roce 1838 je jmenován krajským komisařem. Stává se členem několika společností, které podporují umění. Svým podílem se zúčastnil na založení Žofínské akademie.

V roce 1845 onemocněl Klar tuberkulózou, v roce 1852 ochrнул a požádal o penzionování. Mohl se pohybovat pouze na pojízdné židli. K dovršení všeho ještě oslepl. Na podzim roku 1860 už byl jeho zdravotní stav beznadějný. Nepotěšilo ho ani císařovo vyznamenání ani papežovo ocenění. V závěti předal péči o ústav synu Rudolfovi. Krátce na to umírá. Na pohřbu mu zazpívali nevidomí chovanci jeho ústavu.

Ve prospěch ústavu vydával Klar v letech 1842-1860 ročenku *Libussa*, ve které uveřejňovali básně, povídky i naučné články známí umělci a Klar psal příspěvky na vlastivědná témata. Již v roce 1853 bylo možné z výtěžku zakoupit nové varhany.

Budova sloužila nevidomým až do konce druhé světové války, kdy vzniklo nové zařízení pro slepce v Praze-Krči. Původní objekt poté až do roku 1993 využíval Úřad vlády. Dnes v něm sídlí Česká geologická služba.

Václav Veverka (10. 12. 1770 – 23. 2. 1849) je spolu s bratrancem Františkem vynálezcem ruchadla, což je pluh s radlicí, která ornici nejen krájí a obrací, ale také jemně drolí a kypří. Veverkové ovšem na ruchadlu nikdy nezbohatli a kvůli tomu, že svůj vynález opomněli patentovat, objevili se časem další „původní“ vynálezci a trvalo velmi dlouho, než bylo oficiálně uznáno jejich autorství, čehož se za svého života již nedočkali. Kromě ruchadla zdokonalil František Veverka i další zemědělské stroje.

Jaroslav Heyrovský (21. 12. 1890 – 27. 3. 1967) byl fyzikální chemik, tvůrce polarografické analytické metody.

Za svůj objev, jenž měl velký vliv na vývoj elektroanalytické chemie ve 20. století, získal profesor Heyrovský také jako první Čech v roce 1959 Nobelovu cenu za chemii. Polarografie, založená na použití rtuťové kapkové elektrody, umožňuje rozpoznat složení i těch nejslabších roztoků. Počítačové polarografy dnes nechybějí v žádné chemické laboratoři, slouží ale i v biologii, farmacii nebo v biochemii. Lékařům pomáhají sledovat některé choroby včetně rakoviny, zkoumat DNA či bílkoviny anebo monitorovat látky v životním prostředí. Polarografie je užitečná například při

Pohled na otevřený hrob J. A. Komenského v Naardenu, 1931

kontinuálním měření obsahu kyslíku v atmosféře. „Když člověk na něco přijde, to je jako když najdete v písku hrudku zlata. Říkáte si: Pozor, to by mohlo být naleziště, a ryjete v tom písku dál. A tak z toho byla nakonec polarografie,“ komentoval Heyrovský vznik své metody.

Objev a její rozšíření mu přineslo uznání, čestné doktoráty univerzit či členství v akademiích věd, včetně prestižní Londýnské královské společnosti. Na Nobelovu cenu byl Heyrovský navržen už v roce 1934, dočkal se jí ale až o pětadvacet let později.

Heyrovský byl ředitelem nově vzniklého Polarografického ústavu (dnešního Ústavu fyzikální chemie Jaroslava Heyrovského AV ČR), který řídil do svých třiasedmdesátilet.

MUDr. Miroslav Plizák (25. 8. 1925 – 13. 11. 2010) byl český publicista, psychiatr a sexuolog, propagátor nových metod v psychoterapii a poradenství a zakladatel Linky důvěry.

Podle ČTK byl klasikem manželského poradenství a zakladatelem samostatného vědního oboru věnujícího se manželství, přičemž napsal světově první vysokoškolskou učebnici na toto téma. Po praxi v léčebnách v Praze-Bohnicích, Kroměříži a Horních Bečkovcích nastoupil v roce

1959 na pražskou psychiatrickou kliniku věhlasného profesora Vondráčka. Po čtyřech letech se stal primářem a na klinice pak působil do roku 1989, kdy odešel do důchodu.

Z historie

1310-1315 se připomíná se tzv. Dalimilova kronika, anonymní české a veršované zpracování dějin Čech.

29. 11. 1805 začalo označování pražských domů popisnými čísly platnými dodnes.

5. 12. 1880 byla založena Ústřední matice školská v Praze.

7. 12. 1905 provedl primář očního oddělení olomoucké kliniky Karl Eduard Zirm první transplantaci oční rohovky na světě.

20. 11. 1960 bylo v Královské oboře v Praze otevřeno planetárium.

15. 12. 1960 Národní shromáždění schválilo nový školský zákon, který prodlužoval povinnou školní docházku na devět let, zaváděl do škol výrobní praxi a uzákonil studium při zaměstnání.

9. 11. 1970 byla otevřena dětská nemocnice v Praze-Motole.

24. 11. 1985 byla zahájena stavba televizního vysílače na Žižkově.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

V Krkonoších vstoupilo v platnost posledních pět klidových území

V Krkonošském národním parku (KRNAP) už platí všech osm klidových území. Tři z nich jsou v platnosti od července, zbylých pět od 8. září. Informovali o tom zástupci Správy KRNAP. Klidová území v novém vymezení zón ochrany přírody v národním parku jsou z hlediska pohybu po Krkonoších pro návštěvníky hor zásadní. V klidových územích je přísný zákaz vstupu do terénu mimo značené trasy, stejně jako tomu bylo v dosavadní první zóně KRNAP. „Jejich smyslem je chránit nejzranitelnější biotopy a druhy před nadměrnou a neusměrněnou návštěvností. Pro návštěvníky KRNAP je nejdůležitější vědět, že právě v klidových územích se mohou pohybovat pouze po turistických cestách,“ sdělil mluvčí Správy KRNAP Radek Drahný.

Nejméně deseti vlčím smečkám v Česku se letos narodila vlčata

Nejméně u desíti vlčích smeček v Česku zaznamenali zoologové letos v létě úspěšnou reprodukci. A to v oblasti Šumavy, Krušných hor, Lužických hor, Ralska, Broumovska, Slezských Beskyd a Javorníků. Dokazují to záběry z foto-pastí, ale také videa pořízená přímo v rámci aktivit v terénu. V tiskové zprávě sdělilo Hnutí Duha Olomouc, které vede celostátní program na ochranu velkých šelem. Podle hnutí návrat přirozeného predátora kopytníků pomáhá vrátit rovnováhu do lesů, protože vlci redukuje přemnožené srnce, jeleny a divoká prasata. „Je potěšující, že se vlk, podle naší legislativy kriticky ohrožený druh, pravidelně rozmnožuje od Beskyd až po Krušné hory. Jeho populace se v posledních letech zvětšuje, podobně jako v sused-

ních zemích,“ uvedl vedoucí programu Šelmy Hnutí Duha a akademický pracovník Ústavu ekologie lesa Mendelovy univerzity v Brně Miroslav Kutal. V souvislosti s růstem vlčí populace ale upozorňuje, že je třeba lépe zabezpečovat hospodářská zvířata, zejména ovce a kozy, protože pokud nejsou chráněny, jsou pro vlky vždy snadnější kořisti. „Proto chovatelům pomáháme s projekty na lepší zabezpečení stád,“ dodal.

Správa Národního parku Šumava chce rozšířit území bez zásahu člověka

Tři čtvrtiny rozlohy šumavského národního parku by se do roku 2060 mohly stát divočinou bez zásahu člověka. Počítá s tím dokument Zásady péče o Národní park Šumava, schválený správou parku po konzultaci s ministerstvem životního prostředí. Správa počítá s rozdělením území na tři oblasti podle typu péče a hospodaření. Dokument teď může dva měsíce připomínkovat veřejnost. Na všechny námítky musí správa Národního parku Šumava odpovědět, konečné slovo bude mít ministerstvo životního prostředí.

Mladí Češi čím dál méně užívají návykové látky, víc jsou on-line

Mladí Češi čím dál méně kouří, pijí alkohol či berou drogy. Důvodem je zřejmě hlavně nárůst on-line komunikace na úkor osobního kontaktu s vrstevníky a to, že rodiče mohou mladé lidi díky moderním technologiím snáze kontrolovat. Pokud mají šestnáctiletí zkušenosti s návykovými látkami, tak je získávají v pozdějším věku než dříve. Roste jejich zájem o elektronické cigarety či energetické nápoje. Vyplývá to z výsledků evropské školní studie o alkoholu a jiných

drogách (ESPAD), jehož výsledky v ČR novinářům představili zástupci vládní rady pro protidrogovou politiku. Podíl šestnáctiletých Čechů, kteří denně kouřili, klesl podle průzkumu loni proti roku 2015 z 16,5 procenta na deset procent. V roce 2011 kouřil denně každý čtvrtý šestnáctiletý. Od roku 2007 se zmenšil rovněž podíl mladých lidí, kteří pili alkohol v restauraci nebo na diskotéce, a to ze zhruba 84 procent na 41,5 procenta. Výrazně ubylo i těch, kteří si alkohol nakupovali v obchodech. Méně je také šestnáctiletých, kteří někdy vyzkoušeli marihuanu. Od roku 2011 se jejich podíl snížil z 42 procent na 28 procent. Hodnoty řady sledovaných ukazatelů v užívání návykových látek se dostaly na úroveň poloviny devadesátých let.

Průzkum ESPAD se koná v pravidelných čtyřletých intervalech od roku 1995 a zaměřuje se na rizikové chová-

ní u mládeže ve věku 15 až 16 let. Loni se konal posedmé, a to v pětatřiceti státech. V ČR se do něj zapojilo 2 778 žáků narozených v roce 2003, byli z 255 základních i středních škol z celé ČR.

Z historie

26. 11. 1775 začalo pravidelné měření teplot a zapisování počasí v pražském Klementinu (někdy se uvádí, že započalo už v lednu 1775).

1. 12. 1970 mělo podle sčítání lidu, domů a bytů Československo 14 344 987 obyvatel (ČSR 9 807 697 občanů).

1. 11. 1980 podle sčítání lidu, domů a bytů mělo Československo 15 276 799 obyvatel (ČSR 10 288 946 obyvatel).

DOPRAVA

Železniční dopravci omezují spojení kvůli nižší poptávce cestujících

Doprovci na železnici omezují provoz svých vlaků kvůli vládním opatřením proti šíření koronaviru. České dráhy ruší část dálkových spojů mezi Prahou a Brnem, Českými Budějovicemi nebo Ústím nad Labem. Většinou jde o vlaky mimo špičku. Spoje s nízkým počtem cestujících zredukoval taky Leo Express. RegioJet zruší část spojů mezi Brnem a Bohumínem a některé vlaky nevyjedou taky mezi Prahou a Ostravou. Veškerá omezení cestující najdou na internetových stránkách dopravců.

Zdopravy.cz, zaslal ing. Zajíček

Cestujících ve vlacích a autobusech ubývá

Cestujících ve vlacích a autobusech dál ubývá, poptávka podle některých dopravců nyní klesla až na polovinu běžného zájmu. Pokles je viditelný především u studentů a školáků, postupně se však projevuje i u ostatních pasažérů. Dopravci proto omezí některé spoje, případně v nich sníží kapacitu. Vyplývá to z informací dopravců pro ČTK. Během jarní krize se poptávka snížila až na desetinu. Počet cestujících se v dopravě spolu se zpříšňováním vládních koronavirových opatření každým týdnem snižuje. České dráhy evidují nejvýraznější úbytek během víkendového provozu, například Arriva pak kvůli omezení škol zase v ranních a odpoledních hodinách pracovních dnů. Méně cestujících však jezdí v posledních dnech i večer, kdy se projevuje zavření restaurací a kulturních podniků. Dopravci navíc upozorňují, že s ohlášením dalších omezení bude pokles dál pokračovat. Tak razantní úbytek jako na jaře by však nastat zatím neměl.

Zdopravy.cz, zaslal ing. Zajíček

Z Vídně na Břeclav budou vlaky jezdit rychlostí až 200 km/h

Rakouské spolkové dráhy (ÖBB) a ministerstvo pro klima, životní prostředí, energetiku a mobilitu představily velkorysý investice do železniční infrastruktury na příštích několik let. Plán společně představili generální ředitel ÖBB Andreas Matthä a ministryně pro klima, životní prostředí,

energetiku a mobilitu Leonore Gewesslerová. Má čtyři základní pilíře: posílení kapacity S-Bahn ve velkých městech a jejich okolí, modernizace regionálních drah a jejich elektrifikace, zvýšení kapacity pro nákladní dopravu a digitalizace (zabezpečení a systémy řízení dopravy). Rakušané za šest let investují půl bilionu.

V letech 2021-2026 investuje vláda spolu s Rakouskými spolkovými drahami (ÖBB) do infrastruktury rekordních 17,5 miliardy eur (cca 480 miliard korun). „Toto je největší železniční balíček, jaký kdy tato republika zažila. Jde o jasný směr v boji proti klimatické krizi,“ uvedla Gewesslerová, kterou do úřadu vyslala strana zelených. „Zejména ve špičkách je kapacita v kritických úsecích již plně využita, což má nepříznivý vliv na osobní i nákladní dopravu. Musíme být připraveni na dobu po koronakrizi,“ doplnil Matthä.

Nechybí ani tratě mířící na sever do českých zemí, ačkoliv na ně dojde až ke konci plánovacího období. Významného vylepšení se dočká především Nordbahn, která vede z Vídně na Břeclav. Rakušané zde plánují zvýšení rychlosti až na 200 km/h (místo dosavadních 120 až 140 km/h).

Nordbahn (směr z Vídně na Břeclav), plánované investice 1,023 miliard eur (27,88 miliard Kč), dokončení stavby 2032: Trať je součástí osy Berlín – Praha – Vídeň včetně budoucího vysokorychlostního spojení. Původní plán Rakouska byl zvýšit rychlost jen na 160 km/h, nově plánované zvýšení na 200 km/h je výsledek jednání ministerstva dopravy a Správy železnic s rakouským ministerstvem a ÖBB. Díky vylepšení na rakouské straně může být celá osa Berlín – Praha – Vídeň zařazena do režimu vysokorychlostního z pohledu EU, což zvyšuje šanci na spolufinancování české části z fondů EU. Přímým benefitem je zkrácení jízdní doby a tím dosažení větší stability při přestupech v uzlu Vídeň.

Franz-Josefs-Bahn (Vídeň – České Velenice), plánované investice 127 miliard eur (3,46 miliard Kč), dokončení stavby 2027: plánuje se zdvoukolejnění některých úseků.

V Rakousku dojde k výraznému zkrácení jízdní doby a zvýšení frekvence spojů. Tím se vytvoří významné regionální spojení mezi jižními Čechy a Dolními Rakousy. Stejně tak bude trať schopna opětovně plnit i účel, ke kterému byla postavena – rychlé spojení Vídně s Plzeňskem a lázeňským trojúhelníkem. Smysl pak může dávat prodloužení rychlíků od Prahy, ale rozhodně ne jako náhrada

spojení přes Brno, spíše jako doplněk pro Benešovsko, Jindřichohradecko či Tábořsko.

Linec – Summerau – Horní Dvořiště: zde zatím Rakušané zásadní vylepšení nechystají. Správa železnic to určitě bude chtít změnit. Chceme z toho udělat velké téma budoucí spolupráce. Správa železnic chce iniciovat možnost prověření zlepšení parametrů v Rakousku v rámci programu Bahn 2040. V tomto ohledu chceme započít jednání s rakouskými partnery. Smysl pak může dávat přímé spojení z Prahy přes Linec do Štýrského Hradce či se může výrazně zrychlit, byť s přestupem, spojení do Salcburska, Tyrol či Itálie. Spojení do Lince tak může být bránou do jihozápadní Evropy v osobní i nákladní dopravě.

Nádraží, čtyřkolejky i nákladové terminály: Například vídeňská S-Bahn mezi Meidlingem a Floridsdorfem se dočká delších nástupišť a dalších úprav, které zvýší kapacitu ze 700 na 900 delších vlaků denně. Modernizací a rozšířením na čtyři koleje projde i příměstská trať z Meidlingu do Mödlingu či část takzvané Westbahn mezi Lincem a Welsem. Vylepšení se dočká i Pyhrnbahn, která spojuje Horní Rakousy a Štýrsko. Řada staveb přitom výrazně přesáhne horizont roku 2026, velká část peněz je proto určena na přípravu.

Z nádraží chtějí ÖBB vybudovat takzvané uzly mobility, zřídí stovky nových parkovacích míst pro auta i kola. Myslí ale i na nákladní železniční dopravu, která už nyní v Rakousku drží nadstandardní třicetiprocentní podíl na trhu (průměr EU je 17 procent). Velkorysého rozšíření se dočká například terminál Wien Süd. Značná část peněz přitom půjde na další odhlučnění terminálů.

Podle Rakušanů každé investované euro do železnice přinese národnímu hospodářství dvě eura zpět, každá miliarda zajistí 15 tisíc pracovních míst. Rakouská železnice patří k nejužívanějším v Evropě. Za loňský rok přepravily ÖBB 266,7 miliónu cestujících (ČD 182 miliónů) I přes letošní propad kvůli covidu (do září o 37%) je Mattha do budoucna optimistou. Pro rok 2026 očekává překonání hranice 290 miliónů cestujících.

Česká Správa železnic má příští rok hospodařit s 54 miliardami korun, z toho na investice jde zhruba polovina. Rozpočtové výhledy, které jsou obvykle nastalé realitě značně vzdálené, se v tuzemsku dělají na dva roky dopředu.

Zdopravy.cz, zaslal Ing. Jiří Zajíček

Posázavský pacifik slaví 120 let a kolesový parník Vltava má 80. výročí

Posázavský pacifik je legendární trať. Trampci se tu vozili už na začátku 20. století. A parník Vltava vyplul na stejnojmennou řeku v roce 1940. Oba tak slaví výročí.

„České dráhy a Pražská paroplavební společnost připomněly svá výročí slavnostní plavbou i s parním vlakem. Bohužel nám v tuto chvíli epidemiologická situace nedovoluje více,“ uvedl Pavel Mácha, ředitel Pražské paroplavební společnosti.

Kolesový parník Vltava je poslední ze dvou historických parníků na Vltavě. Tím druhým je parník Vyšehrad. I po několika kompletních rekonstrukcích si zachovává své nezměnitelné historické kouzlo, díky němuž je oblíbeným místem pro svatby, firemní akce, ale i jako nevšední prostředí pro konference. Kolesový parník Vltava byl na vodu spu-

První plavba parníku Vltava 27. srpna 1940

těn v roce 1940 v pražských loděnicích jako osobní loď. V roce 2013 byl slavnostně zapsán mezi kulturní památky České republiky. V roce 1991 proběhla jeho přestavba na restaurační parník. Výkon parního stroje kolesového parníku Vltava je 112,5 kW (150 k).

Vlaky budou jezdit i na baterky URL

Doprava má v dalších dekádách výrazně zezelenat. Aby bylo možné splnit klimatické cíle Evropy i Česka, musí se co nejvíce lidí a nákladu přesunout ze silnic na koleje. Vlaky na nich budou jezdit na elektřinu z obnovitelných zdrojů. Na dosažení tohoto cíle se pracuje i v Česku.

Hlavní tratě jsou vybavené trolejovým napájením a vlaky jezdí na elektřinu, na méně vytížených trasách se ale elektrifikace nevyplatí a jezdí po nich vlaky na naftu. Řešením mají být hybridní vlaky. Z trolejí dobíjí své baterie, z nichž si následně berou energii při jízdě na neelektrifikovaných tratích. Čistá doprava se tak dostane i tam, kam dříve nemohla.

Na hybridních vlcích společnosti Siemens Mobility se podílí i čeští konstruktéři a softwaroví inženýři. Desítky jich v Praze a Plzni pracují na centrálním řídicím systému těchto vlaků a zjednodušeně tak zastřešují vývoj z jiných částí skupiny. V českých vývojových centrech (kromě Prahy a Plzně jde například o Ostravu) vzniká i řada dalších částí těchto vlaků. Výsledkem jejich práce jsou například jednotky Desiro Cityjet eco pro rakouské dráhy nebo Mireo Plus B pro Německo.

Je to svého druhu revoluce. „Vozidla, která dnes vyvíjíme, mají životnost třicet let, budou tu jezdit i v roce 2050,“ vysvětluje Jiří Pohl, dopravní expert společnosti Siemens Mobility, který se zabývá udržitelnou dopravou i energetikou. Za třicet let tu už nebudou žádné uhelné elektrárny a na silnicích nebudou auta se spalovacími motory. Takový je plán dokumentu Zelená dohoda pro Evropu. „Spalováním fosilních paliv nevrátíme přesouváme veškerý v nich uložený uhlík z podzemí do ovzduší. To má negativní dopad na klima, proto se musíme naučit žít i bez nich,“ popisuje.

Navíc železniční dopravci už zvažují, zda má dnes vůbec smysl kupovat nové vlaky na naftu. Je to investice na třicet let a není jisté, jestli je vůbec bude možné celou dobu provozovat. Mezi dopravci tak roste poptávka po vlcích, které poslouží i za desítky let. Výrobci železničních vozidel proto musí vyvinout nové pohony. Jedním z řešení je zmíněný hybridní vlak. Stejně jako skončily povozy tažené

koňmi či parní lokomotivy, nyní ke konci míří i ty na diesellový pohon.

Železničním vozidlům se Siemens věnuje od 19. století. V roce 1879 představil první elektrickou lokomotivu na světě, která byla nasazena do běžného provozu. Během generací vývoje se technika postupně posouvala kupředu a hybridní vlaky jsou příležitostí, jak by železnice mohla poskočit zase o kus dál. Vozidla, která začleňují do pohonu i baterie, nutí vývojáře dívat se na některé věci jinak než dosud.

Elektrina z baterií je na rozdíl od té z trakčního vedení omezený zdroj, proto je třeba s ní více šetřit. Jde nejen o snížení nákladů, ale i o prodloužení dojezdu. V ideálním případě by si měl vlak se svou baterií vystačit, mohou ale nastat extrémní mrazy, případně z důvodu mimořádné události nebude před nocováním dost nabitý.

Hybridní vlaky budou pro dopravce výhodné i kvůli plánované další elektrifikaci českých tratí. Kde se postaví nové troleje, budou je moci využívat, jinde pojedou na baterie. To je změna proti současné situaci, kdy i pod trolejemi stále jezdí naftou poháněná vozidla.

Bezemisní provoz je jen jednou z výhod hybridních vlaků oproti těm naftovým. Kdo chce dnes cestovat mezi elektrifikovanou a neelektrifikovanou tratí, buď jede celou cestu bez přestupu naftovým vlakem, nebo musí přestupovat, případně počkat na výměnu lokomotivy. S hybridním vlakem bude cestování rychlejší a pohodlnější. Lidé tak budou mít více důvodů používat energeticky i emisně úspornou dopravu. Počítá se i se spojováním elektrických a hybridních jednotek do společného vlaku s využitím automatických spřáhel. Hybridní vlak tak může být připojen například na konec elektrického vlaku. Hybridní vlaky mohou dát smysluplnou budoucnost lokálním tratím, které mají potenciál k růstu počtu cestujících. Přinesou tišší a rychlejší jízdu a na řadě míst nabídnou lepší spojení než stávající kombinace motorových a elektrických vlaků.

Tam, kde bude poptávka slabší, zajistí veřejnou dopravu elektrobusey. A tam, kde bude cestujících nejméně, přijde flexibilní veřejná doprava v podobě elektrických autonomních automobilů. Právě ty mohou svázat cestující z menších obcí k hlavní železniční trati.

Zatímco hybridní vlaky doplní cestování po železnici na méně vytižených tratích, na těch s největší poptávkou nastoupí vysokorychlostní vlaky s rychlostmi 350 kilometrů v hodině. Ty umí snížit emise produkované dopravou tím, že motivují cestující z aut a letadel k použití bezemisní dopravy. Železnice se díky novým technologiím ztraktivní a jen tak může být součástí dopravy budoucnosti, která nesmí poškozovat zdraví lidí jedovatými látkami ani vytvářet emise skleníkových plynů.

Velkou předností bateriových vlaků je rekuperace energie, tedy nabíjení baterie při brzdění. To je účinnější než u aut, vlak má nízké valivé i aerodynamické odpory.

Dojezd na baterie je v závislosti na profilu tratě kolem 100 kilometrů, což pro většinu regionálních tratí s rezervou postačuje. Počítá se i s možností změn během provozu – například pokud dojde k elektrifikaci části trati, může se baterie zmenšit nebo po skončení životnosti zcela vymontovat a použít ve stacionárním úložišti energie. Po použitých bateriích z vozidel je velká poptávka. Jako vyrovnávací zásobník energie k solárním elektrárnám dobře poslouží i ty, které už na použití ve vlaku nebo elektromobilu nestačí.

Vlaky s akumulátory nejsou nic nového, experimentoval s nimi už František Křížík, dnes ale dávají mnohem větší smysl. Důvodem jsou lepší a dostupnější baterie. Jejich rozvoji pomohla hlavně spotřební elektronika. Jak bylo potřeba dodávat baterie do stále náročnějších mobilních telefonů a notebooků, urychlilo to i jejich vývoj. Do článků s nižší hmotností a menšími rozměry se vejde více energie a klesla i jejich cena. Na to navázal rozmach elektrických automobilů, který vývoj baterií posunul ještě dál.

Pro nasazení na dráze jsou ale na akumulátory jiné nároky než u aut nebo spotřební elektroniky. U vlaků se počítá s nasazením 16-18 hodin denně, 7 dní v týdnu, 365 dní v roce. Jejich baterie se budou i několikrát denně rychle nabíjet z trakčního vedení, musí proto být mnohem robustnější. Mohou být těžší a dražší, ale musí být trvanlivé a spolehlivé. Výzvou je i rychlost dobíjení pod trolej. Vlak může z trakčního vedení nabíjet mnohonásobně větším výkonem než ty nejrychlejší se dobíjející elektromobily. Důležité je najít optimální poměr mezi rychlostí nabíjení a životností baterie.

Společnost Siemens Mobility vyvíjí i vozidla, která si potřebnou elektrinu vyrábí v palivovém článku z vodíku. Ten dává jako palivo smysl tam, kde ve velkém vzniká jako levný vedlejší produkt při přechodu energetiky na obnovitelné zdroje. Pro ty jsou charakteristická častá období okamžitého přebytku výroby elektřiny nad její spotřebou. Například v Německu a dalších přímořských státech se k jeho výrobě používají přebytky z větrných elektráren. Do vodíku se tak v podstatě ukládá elektrina, kterou v noci vyrábí větrníky a nikdo ji v tu chvíli nepotřebuje. V těchto zemích se hledají cesty, jak vodík využít v dopravě. V Česku takové přebytky a potřeba ukládat je do vodíku zatím nejsou. Ale vozidla se už připravují.

*iHNed.cz | 14. 10. 2020 | Autor: Roman Šitner |
Vydavatel: Economia, a. s. | Zaslal Ing. Jiří Zajíček*

Zeman podepsal zákon urychlující přípravu výstavby dálnic

Prezident Miloš Zeman podepsal novelu takzvaného liniového zákona, která má především zkrátit přípravu výstavby dálnic, železnic a další infrastruktury, a to až o třetinu. Změna zákona také usnadňuje státu získávání potřebných pozemků pro významné dopravní stavby včetně obchvatů měst. V případě výkupu stavebních pozemků a staveb bude moci vlastník dostat až jedenapůlnásobek znalecké ceny.

Z historie

- 7. 11. 1980** byla otevřena trasa C 2 pražského metra, stanice Roztyly, Chodov, Opatov, Háje.
- 8. 11. 1980** byl dokončen poslední úsek dálnice Praha – Brno – Bratislava v celkové délce 317 km.
- 9. 12. 1980** byla otevřena trasa A 2 pražského metra, stanice Jiřího z Poděbrad, Flora, Želivského.
- 13. 12. 1980** byl ukončen provoz tramvajové dopravy na Václavském náměstí v Praze.
- 2. 11. 1985** byla uvedena do provozu trasa B pražského metra, vedla z Florence na Smíchovské nádraží.
- 22. 11. 1990** byla otevřena trasa pražského metra B 2, stanice Křížkova, Invalidovna, Palmovka, Českomoravská.

PODUJATIA

Festival Slobody

Aj tento rok sa v čase medzi 9. a 17. 11. 2020 uskutočnil Festival slobody, pre verejnosť bol však z dôvodu aktuálnej situácie prístupný najmä online. Festival slobody je multižánrový medzinárodný festival, ktorý pripomína a analyzuje obdobie neslobody na Slovensku. Prináša množstvo zaujímavých dokumentárnych a hraných filmov, výstavy, divadelné predstavenia či diskusie. Festival bol zahájený diskusiou s historikmi a študentmi na tému „Akcia K a R.“

Diskusia určená študentom gymnázií a stredných odborných škôl na tému najmenejšieho obdobia perzekúcie reholí komunistickým režimom, ktoré vyvrcholili tzv. Barbarickou nocou – násilnou likvidáciou mužských kláštorov (Akcia „K“ – kláštory) ako aj následným postupným obmedzovaním a rušením ženských reholí (Akcia „R“ – reholníčky) priblížili historici prof. Róbert Letz a František Neupauer.

Vrcholom programu bolo Slávnostné udeľovanie cien súťaže Klubu '89 – „Naša nedávna história – Druhá svetová vojna. Súťaž si kladie za cieľ zvýšiť záujem o našu nedávnu históriu medzi žiakmi a študentmi základných a stredných škôl. Lepšie pochopenie nedávnej histórie má prispieť k zvedeniu schopností mladých ľudí, ako napr. kritického myslenia a práce s informáciami, a tak viesť mladú generáciu k hlbšiemu porozumeniu významných spoločenských tém a orientovaniu sa v súčasnej situácii. Klub '89 preto inicioval, v spolupráci s odborným tímom pedagógov a ÚPN, projekt súťaže prác o nedávnej histórii, ktorých tvorcami boli žiaci a študenti za aktívnej podpory a pomoci zo strany svojich učiteľov.

Počas online streamu z oceňovania mali diváci možnosť vidieť na YouTube kanáli ÚPN ukážky ocenených prác (v piatich hlavných kategóriách) vrátane audiovizuálnej tvorby.

Festival bol zakončený spomienkovými podujatiami pri príležitosti 31. výročia Novembra '89. Pamiatku obetí totality si aj tento rok uctili v spolupráci s Konfederáciou politických väzňov Slovenska a Politickými väzňami – Zväzom protikomunistického odboja pri pamätníku Brána slobody v Devíne a na cintoríne vo Vrakuni.

Virtuálny filmový festival Be2Can

23. 11. – 29. 11. 2020

Be2Can je výberová prehliadka prvotriednych festivalových filmov z troch najprestížnejších svetových festivalov, ktorá využíva princíp multiplatformovej distribúcie prostredníctvom kina, TV, VOD a DVD. Jej cieľom je dostať k divákovi filmy, ktoré umožňujú nahliadnúť do aktuálneho festivalového diania, ktoré v bežnej distribúcii chýba. Neobmedzujeme sa len na „uvádzanie“, jeho cieľom je kritická selekcia a diskusia nielen o samotných filmoch, ale aj o festivaloch, ich dramaturgii, politike a oceneniach.

Be2Can funguje zároveň ako filmová prehliadka, kritická platforma a diskusné fórum. Jeho primárnym zdrojom filmov sú hlavné súťaže troch áčkových filmových festivalov – Berlinále, Benátok a Cannes. Sekundárnym – programy vedľajších súťažných i nesúťažných sekcií. Na tejto úrovni teda čiastočne prijíma voľby festivalových dramaturgov i porôt a festival komponujeme na základe ich predvýberu. Porotu zaujímajú víťazné filmy a vo všeobecnosti

významné festivalové ceny, a to aj v tých prípadoch, keď má filmová obec o ich kvalitách pochybnosti.

Be2Can nepreberá iba mechanicky voľby druhých. Hlavné súťaže veľkých festivalov sa chápe ako reprezentatívna sonda do súčasných trendov festivalovej kinematografie, aj ako podnet k polemike. Be2Can ponúka prísne kurátorovanú galériu, ktorá vstupuje so súťažnými sekciami do dialógu. Okrem iného je aj starostlivým filtrom, ktorý zohľadňuje pozoruhodné tituly, ktoré mohli z rôznych dôvodov uniknúť pozornosti porôt.

Be2Can nie je iba zrkadlom, ale ponúka svojim divákovi jasne definovaný pohľad na to, čo hýbe súčasným artovým filmom. Buduje filmovú galériu diel, ktoré stoja za zvláštnu pozornosť.

Viac na <https://www.be2can.eu/sk/festival> a www.edisonline.sk.

Bratislava Chess Online Open 2020

28. 11. 2020

Otvorený turnaj pre hráčov s maximálnym ELOm 1899 na portáli lichess.org. Turnaj je určený pre začínajúcich ako aj mierne pokročilých hráčov. Nie je povinné odohrať všetky tri turnaje. Samozrejme, hráči s najviac získanými bodmi majú väčšiu šancu na získanie niektorej z cien. Cieľom série online turnajov je zapojiť čo najviac nadšencov šachovej hry, ktorí sa s ňou zoznamujú, bavia sa ňou ale aj pre hráčov, ktorí už pôsobia v šachových kluboch. Pre záujemcov o súťaž je štartovné zdarma.

Bratislavské Vianočné trhy 2020

Na základe najnovších opatrení vyhlásených ústredným krízovým štábom týkajúcich sa hromadných podujatí pristúpilo vedenie hlavného mesta k zrušeniu vianočných trhov 2020.

Rizling rýnsky Modra 2020

15. 12. 2020

Záhrada Malokarpatského osvetového strediska, Modra
Festival organizuje Malokarpatské osvetové stredisko v Modre v spolupráci s projektovým partnerom v Rakúsku, obcou Jedenspeigen. Cieľom festivalu je pokračovať v zblížovaní susediacich vinohradníckych a vinárskych oblastí a predstaviť slovenské a rakúske Rizliny rýnske. Podujatie je organizované v rámci projektu Kultúrno-kreatívne oživenie tradícií (Heritage SK-AT), ktorý je spolufinancovaný z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Rakúsko. Organizátormi podujatia sú Malokarpatské osvetové stredisko v Modre, Združenie Malokarpatská vína cesta® – Ing. Peter Fülöp, prezident festivalu za Slovensko, a Spolok vinárov Jedenspeigen-Sierndorf – Werner Zirnsack, prezident festivalu za Rakúsko. Viac na www.moska.sk.

SNG nažive – nové online rozhovory

Nové online rozhovory zo zákulisia Slovenskej národnej galérie sú k dispozícii každý druhý utorok o 19:00 na facebookovej stránke SNG.

Ako dlho trvá, kým sa v SNG pripraví výstava? Kto a podľa čoho zostavuje výstavný plán? Čo všetko sa skrýva za prácou kurátora od prvotnej myšlienky, cez výskum až

po inštaláciu a otvorenie výstavy? Ako vyzerá spolupráca kurátora, grafického dizajnéra, architekta výstavného projektu a produkčného a marketingového oddelenia SNG? A kedy je vlastne výstava dobrá? V živých online rozhovoroch sa s pracovníkmi dozviete o všetkom, čo sa ukrýva v Slovenskej národnej galérii. S kurátormi, reštaurátormi, galerijnými pedagógmi, grafickými dizajnéromi, ale aj pracovníkmi z produkcie či oddelenia bezpečnosti zbierok sa pozriete do zákulisia prípravy výstav, zistíte, ako fungujú výpožičky umeleckých diel, alebo ako raz produkcia zháňala na výstavu kolóniu mravcov! Neobídete ani tému rekonštrukcie SNG v Bratislave, v rámci ktorej sa dozviete novinky o pripravovaných stálych expozíciách, knižnici, o fungovaní nádvorcia či kina a predstavíme aj infosystém, ktorý vám nedovolí zablúdiť v novej budove galérie. Zaujímavých tém bude dosť, na reči o počasí nezvyší čas. Otázky k aktuálnej téme sa môžete pýtať už týždeň pred a počas každého vysielania prostredníctvom aplikácie Slido (www.sli.do), ktorú si stiahnete zdarma, s použitím #sngnazive.

Verejná online databáza modernej architektúry Slovenska má novú podobu

Vo vynovenej databáze na www.register-architektury.sk nájdete najvýznamnejšie diela slovenskej architektonickej modernej, profily architektiek a architektov alebo kolekcie, v ktorých objavíte napríklad budovy dokumentované slovenskou pracovnou skupinou DOCOMOMO – medzinárodnou organizáciou, ktorá sa zaoberá výskumom, dokumentáciou, propagáciou a ochranou pamiatok modernej architektúry. Stavby si môžete filtrovať podľa architektov, funkcie alebo roku vzniku a vďaka mape sa za nimi vybrať aj osobne.

Záznamy o jednotlivých budovách ponúkajú podrobné údaje o ich vzniku, kontexte a súvisiacej literatúre, ako aj návrhy a fotografie z Archívu Oddelenia architektúry SAV a ďalších zdrojov. Autorkou nového, vizuálne čistého dizajnu registra je Lubica Segečová, vývoj databázy a užívateľsky prívětivé prostredie za lab.SNG zabezpečili Igor Rjabinin a Ernest Walzel. „V tomto projekte sme využili skúsenosti, ktoré sme nazbierali počas piatich rokov vývoja Webu umenia. Oba projekty sú postavené na open source technológiách a sú otvorené vylepšeniam od komunity vývojárov. Dokazujú tiež, že vývoj web stránok a aplikácií v oblasti vedy a kultúry môže byť aj v rukách samotných inštitúcií, ktoré výsledky svojej práce zdieľajú a využívajú v ďalších projektoch,“ popisuje Michal Čudrnák, vedúci lab.SNG.

Register je spolu s Webom umenia a online databázami pre galérie a múzeá ďalším projektom Slovenskej národnej galérie, ktorý verejnosti približuje a sprostredkovať kultúrne dedičstvo Slovenska a Čiech v digitálnej a atraktívnej podobe. V budúcnosti nie je vylúčená ani ďalšia potenciálna spolupráca Oddelenia architektúry Historického ústavu SAV a SNG, ktorá by mohla priniesť prepojenie Webu umenia (www.webumenia.sk) a online Registra modernej architektúry na Slovensku. Fotografie, nákresy a modely budov od Vladimíra Dedečka, Ivana Matušíka, Emila Belluša a ďalších známych architektov zo zbierok architektúry SNG by tak raz mohli slúžiť ako rozšírený obrazový materiál k stavbám spomínanej online databázy.

UDALOSTI Celoplošné testovanie na covid 19 v SR

Na Slovensku je druhá vlna pandémie. Od 26. októbra do 1. novembra vláda schválila tzv. lockdown, počas ktorého platil zákaz vychádzania. Výnimkami boli nevyhnutné nákupy základných potrieb, návšteva lekára, cesta do práce a venčenie domácich zvierat do 100 metrov od domova. Reštaurácie a fitnesscentrá vláda zatvorila už niekoľko týždňov pred lockdownom, no obchody ostali naďalej otvorené i počas lockdownu. Avšak platný zákaz vychádzania spôsobil, že ostali pochopiteľne prázdne.

Prvé kolo celoplošného testovania sa uskutočnilo v sobotu 31. októbra a v nedeľu 1. novembra. Na pomoc prišli i rakúske a maďarské ozbrojené sily. V sobotu bol o testovanie na Slovensku obrovský záujem. Minister obrany Jaroslav Nad' zhrnul, že počas prvého dňa sa na testovaní zúčastnilo 2 581 113 ľudí. Z toho bolo 25 850 pozitívnych osôb – teda jedno percento. Na väčšine testovacích miest sa tvorili niekoľkohodinové kolóny, niekde sa čakalo i sedem hodín. V nedeľu bol o testovanie oveľa menší záujem, pred odbornými miestami sa netvorili rady ľudí a takmer nikde sa na odber nečakalo. Nedeľný počet testovaných sa napriek tomu vyšplhalo na 0,97 milióna ľudí.

Celková bilancia víkendového testovania bola 3 625 332 ľudí. Z toho bolo 38 359 infekčných, čo je 1,06 %, informoval premiér Igor Matovič. Najhoršie dopadli okresy predovšetkým na severe Slovenska ako Čadca (3,22 %), Stará Lubovňa (2,8%) či Púchov (2,65 %). Najnižšiu nákazu antigénové testy odhalili v okresoch Revúca (0,27%), Banská Štiavnica (0,28%) a Rožňava (0,29 %). Naopak Bratislava mala v rámci celoplošného testovania na ochorenie covid-19 piaty najnižší podiel pozitívnych testov spomedzi ostatných okresov na Slovensku. S podielom 0,33 percenta sa umiestnila za okresmi Veľký Krtíš (0,31 %), Rožňava (0,29 %), Banská Štiavnica (0,28%) a Revúca (0,27 %). Zákaz vychádzania bol zároveň predĺžený do 14. novembra. Výnimkou boli osoby, ktoré sa vedeli preukázať negatívnym testom. Za porušenie karantény, vychádzanie bez testu či nenosenie masky je uložená pokuta vo výške 1 650 eur.

Avizované druhé kolo celoplošného testovania sa uskutočnilo o týždeň neskôr v okresoch, v ktorých bol podiel infikovaných v prvom kole vyšší ako 0,7%. Počas druhého kola celoplošného testovania sa zúčastnilo 2 044 855 ľudí. Pozitívnych z nich bolo 13 509, teda 0,66 percenta. Testovanie sprevádzalo mnoho kontroverzií. Vláda plánovala akciu s názvom Spoločná zodpovednosť bez vedomia prezidentky a veliteľky ozbrojených síl napriek tomu, že zapojená bola i armáda. Neskôr vyšlo najavo, že premiér o akcii skôr informoval nemeckú kancelárku Merkelovú na spoločnej schôdzi a prezidentka sa o akcii dozvedela až z médií. Premiér sa prezidentke dodatočne ospravedlnil.

Vláda nakúpila testy bez verejnej súťaže a odôvodnila svoj krok tým, že chcela zamedziť zdražovaniu testov v prípade zvýšeného záujmu zo strany iných krajín. Antigénové testy pochádzajú od výrobcu z Južnej Kórei a dodávateľom bola doposiaľ menej známa firma v Trnave, ktorá mala mať údajne väzby na premiéra Matoviča ako aj na ministra hospodárstva Richarda Sulíka. Otázkou bolo aj možné porušovanie ľudských práv, nakoľko aj keď vláda testovanie prezentovala ako dobrovoľné, zákaz vychádzania

bez negatívneho testu obmedzilo pohyb ľuďom, ktorí sa nezúčastnili. Ústav verejného zdravotníctva (ÚSV) na čele s hlavným hygienikom Jánom Mikasom na pokyn premiéra taktiež nariadil prevádzkam kontrolovať negatívne testy pri vstupe a povolil zamestnávateľom zakázať vstup na pracovisko osobám, ktoré sa ním nevedeli preukázať.

Ešte v piatok 30. októbra bola kapacita zdravotníckeho personálu potrebného na pretestovanie naplnená len na 66 percent. Prezidentka Zuzana Čaputová vyzvala vládu na zrušenie zákazu vychádzania pre tých, čo test nebudú mať, z obavy, ak by sa nepodarilo z kapacitných dôvodov otestovať každého záujemcu. Vláda jej žiadosti nevyhovela, čo viedlo k napätej situácii medzi prezidentkou a premiérom. Ten zareagoval tým, že dodatočne ponúkol zdravotníkom odmenu 500 eur, ak sa zúčastnia na oboch dňoch testovania. Týmto krokom sa mu priam hodiny pred začiatkom testovania podarilo získať dostatok personálu.

Testovanie bolo vyhodnotené ako logisticky zvládnuté a na spoločnej tlačovej konferencii s premiérom Matovičom ho tak označila aj prezidentka. Testovaniu predchádzali mnohé výzvy lekárov, vedcov a odborníkov, ktorí sa k akcii stavali mimoriadne kriticky. Premiér ich názory verejne napádal a uviedol, že sa o testovaní radí s najlepšimi odborníkmi. Na výzvu verejnosti a lekárskej obce, aby zverejnil mená odborníkov, s ktorými sa o testovaní radil, premiér odpovedal: „Uzavrite to tak, že nie sú, že sa vyparili. Hotovo...“ Podľa vlastných slov tým chcel odborníkov uchrániť pred verejným napádaním. Na protest proti počínaniu vlády vrátili štátne vyznamenanie bývalý poslanec NRSR Arpád Matejka aj primárka Transplantačnej jednotky kostnej drene Júlia Horáková.

Protesty 17. novembra a anketa za ukončenie funkčného obdobia vlády

Až šesť subjektov nahlásilo na pamätný Deň boja za slobodu a demokraciu plánované hromadné akcie na protest proti vládnym opatreniam. Minister vnútra Roman Mikulec apeloval na ľudí, aby sa nezúčastňovali na nezákonných zhromaždeniach. Upozornil, že im hrozia sankcie. Opozičný Smer-SD aj mimoparlamentná SNS v utorok 10. novembra vyzvali ľudí, aby sa 17. novembra zúčastnili na občianskych protivládnych protestoch. Protesty ohlásili aj poslanci strany Kotlebovci – LSNS. „Považujem to za absolútne nezodpovedné,“ komentoval výzvu expremiéra Roberta Fica (Smer-SD) minister obrany Jaroslav Nad' (OLANO). Keď bývalí premiéri burcujú, aby ľudia nedodržiavali zákon, tak to podľa neho znamená, že sa veľmi boja. Na adresu opozičnej strany povedal, že „silou-mocou“ chce vládu odstaviť, aby ochránila samu seba.

Expremiér Peter Pellegrini (Hlas-SD) vyzval ľudí, aby sa zapojili do internetovej ankety v súvislosti so skrátením volebného obdobia Národnej rady SR. Anketu plánuje spustiť 17. novembra. Verí, že ak sa zapojí viac ľudí ako do ankety premiéra Igora Matoviča (OLANO) pred voľbami, bude to pre vládu rovnako záväzná. Ak sa zároveň väčšina vyjadrí za ukončenie funkčného obdobia vlády, predloží Hlas-SD do parlamentu ústavný zákon o skrátení volebného obdobia NR SR, aby plénum rozhodlo o predčasných voľbách. Pripustil iniciovanie referenda, ak koalícia návrh odmietne. Moc majú podľa neho v rukách občania, pretože opozícia nemá dostatok síl na povalenie vlády. „Prvého

novembra odštartuje Hlas-sociálna demokracia internetovú anketu a na stránke www.referendum2021.sk sa bude pýtať ľudí, či súhlasia so skrátením volebného obdobia NR SR. Pozývam všetkých ľudí, aby sa do ankety 17. novembra zapojili a dali jasne najavo, čo si o tejto vláde na čele s premiérom Igorom Matovičom myslia,“ priblížil Pellegrini. Pripomenul predvolebnú anketu hnutia OĽANO, o ktorej Matovič hovoril ako o záväznej pre vládu a body z nej premietol aj do programového vyhlásenia vlády.

Poznamenal, že 17. novembra si Slovensko pripomenie sviatok slobody a demokracie. Hoci by ľudia podľa neho tento deň radi oslávili na námestiach, pre núdzový stav nemôžu. „Prvýkrát po 31 rokoch sa vládnucci režim vyhráža ľuďom, že ak sa na námestiach zídu, nasadí políciu,“ podotkol. „Hoci sa mi to nepáči a považujem vyhlásenie núdzového stavu za protiústavné, žiaľ, vyhlásený je a ja sa ako občan musím zdržať akéhokoľvek protiprávneho konania,“ pokračoval. Deklaroval, že nebude ľudí vyzývať, aby sa zúčastnili na plánovaných protestoch, hoci ani on s opatreniami nesúhlasí. Upozornil, že porušovanie zákonov vedie k anarchii. Zároveň apeloval na ľudí, ktorí sa aj tak plánujú na protestoch zúčastniť, aby zachovali pokoj, nenechali sa vyprovokovať a nedali tak premiérovi dôvod zasiahnuť proti nim vodnými delami.

Ako alternatívu k protestom navrhol, aby si ľudia 17. novembra v okne zapálili sviečku ako symbol slobody. Pellegrini v tejto súvislosti kritizoval, že platí zákaz zhromažďovania sa, sú zatvorené viaceré prevádzky i kostoly, hoci vláda sľubovala uvoľnenie po plošnom pretestovaní občanov. Namiesto splnenia sľubov podľa neho premiér vytvára chaos v opatreniach, využíva politiku vydierania občanov, rozdeľuje spoločnosť, uráža ľudí s iným názorom a neváha porušovať ani zákony a ústavu. „Pripomínam, že nie je beztrestný a nie je nad zákonom,“ podotkol s tým, že raz za to bude niesť zodpovednosť.

Akcia Očistec – čistky na najvyšších miestach Policajného zboru

Národná kriminálna agentúra (NAKA) začiatkom novembra zadržala viacerých bývalých vysokých funkcionárov polície, ktorých obvinila zo závažných trestných činov. Do väzby nakoniec sudca Špecializovaného trestného súdu (ŠTS) poslal šesť ľudí, medzi nimi bývalého policajného prezidenta Tibora Gašpara a bývalého funkcionára Národnej kriminálnej agentúry (NAKA) Milana Miháliku. Sudca dospel k záveru, že by mohli ovplyvňovať svedkov a pokračovať v trestnej činnosti. Obaja podali sťažnosť voči rozhodnutiu. „Súd rozhodol o väzbe mojich klientov s tým, že vyhovel návrhu prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry a vzal ich do väzby. Moji klienti vo vzťahu k rozhodnutiu podali sťažnosť. Tým pádom rozhodnutie nie je právoplatné, ale je vykonateľné. O našej sťažnosti následne bude rozhodovať Najvyšší súd,“ reagoval obhajca oboch obvinených Eugen Cimmermann.

Z rovnakých dôvodov bude väzobne stíhaný aj bývalý riaditeľ protikorupčnej jednotky Róbert Krajmer. Jeho právny zástupca Miroslav Zobok upozornil, že podľa uznesenia mal Krajmer vopred vedieť o tom, že sa bude konať policajná akcia. Podľa neho je to nelogické. „Keby to môj klient vedel, nebol by som asi 150 kilometrov od Bratislavy,“ povedal Zobok. Podobne sa vyjadrovali aj ďalší obhaj-

covia, ktorí tento dôvod na väzbu považujú za nelogický. Zobok požiadal dozorujúcich prokurátorov, aby zabránili únikom z vyšetrovacieho spisu.

Do väzby ide aj Marián Zetocha, bývalý šéf finančnej spravodajskej jednotky NAKA, ktorý pred zadržaním pracoval v SIS. „Klient zabezpečoval pre Policajný zbor toaletný papier a na jeho väzbu nie je dôvod. Je však taká spoločenská objednávka,“ skonštatoval jeho právny zástupca Ľubomír Hlbočan. Podľa neho sa raz tento prípad skončí oslobodením jeho klientov. Pred sudcu nakoniec nepredstúpil bývalý šéf Národnej kriminálnej agentúry Peter Hraško. „Bol som v sobotu v cele predbežného zadržania a tam mi oznámili, že pána Hraška predviedli na ošetrovanie,“ povedal ešte v sobotu Hlbočan. „Ak by ho zobrali do väzby, tak zrejme do väzenskej nemocnice v Trenčíne,“ dodal Hraškov právny zástupca. Hlbočan nespôsobilosť svojho klienta prezentoval pred sudcom aj v nedeľu. „Klient nebol opitý, keď po neho prišla polícia, ani sa nepokúsil v cele predbežného zadržania o samovraždu. Ide jednoducho o psychické zvrútenie. Podľa ošetrojúcej lekárky nevníma realitu,“ spresnil v nedeľu Hlbočan. Aj Hraško podľa rozhodnutia súdu bude stíhaný väzobne.

Do väzby putuje aj Martin Fleischer, bývalý šéf sekcie ekonomiky ministerstva vnútra. Ten čelí obvineniu za takmer polmilióňový úplatok. Podľa uznesenia vyšetrovateľa sa skupina najvyšších policajných predstaviteľov spolu so špeciálnym prokurátorom Dušanom Kováčikom, ktorý už je vo väzbe, snažila získať peniaze na rôznych daňových kauzách. Podľa tohto uznesenia mal tejto skupine šéfovať nitriansky oligarcha Norbert Bödör. Vyšetrovateľ ďalej tvrdí, že Bödör mal mať aj politické záujmy. V roku 2015 mal poveriť Gašpara, Krajmera a Hraška, aby vybavili sledovanie viacerých osôb vrátane premiéra Igora Matoviča (OLaNO), vtedy len opozičného politika, a exministra Daniela Lipšica. Venovali sa aj daňovým kauzám politikov – Matovičovej, Borisa Kollára (Sme rodina) či exprezidenta Andreja Kisku. Ich konanie malo byť v prospech strán minulej vládnej koalície. Gašpar, Krajmer, Mihálik a Zetocha tieto činy popierajú. Aktuálne s políciou spolupracuje z ôsmich obvinených bývalý riaditeľ finančnej jednotky NAKA Bernard Slobodník. Expríslušník NAKA Ivan Bobocký sa k obvineniam priznal. Títo dvaja do väzby nepôjdu.

Pravda

ČÍTANIE PRE MALÝCH I VEĽKÝCH

Táňa Keleová-Vasilková: *Manželky po rokoch* (2020, Ikar)

Štyri priateľky – Iva, Diana, Martina a Michaela – sa k autorke po dvadsiatich dvoch rokoch vrátili a vracajú sa aj k vám čitateľkám. Príbeh o štyroch ženách, ktorých život rokmi prešiel nevyhnutnou premenou, alebo aj nie. V niečom sa zmenili ony, veľa sa udialo v ich živote, ale ich túžby a sny zostali podobné tým, ktorých aj pred rokmi mali plnú náruč. Len sa trocha uskrómili. Dotkol sa ich čas a niečo museli prehodnotiť, vyriešiť, zmeniť. Alebo to urobil sám život? Táňa Keleová-Vasilková: „Sama som bola zvedavá, čo s nimi po päťdesiatke bude, aké budú, či budú žiť s tými istými manželmi, čo sa stane s ich deťmi, teraz už dospelými, niektorá z nich už možno bude babičkou. Knihu som písala s veľkou radosťou, tešila som sa na stretnutie s Ivou, Dianou, Martinou a Michaelou, so ženami, kto-

ré som si pred dvadsiatimi dvomi rokmi tak obľúbila. Už aj mne chýbali!“

Mária Hamzová: *Vysníval som si ťa* (2020, Motýl)

Sen o láske. Sen o bolesti. Sen o nádeji, ktorá nebude nikdy naplnená. Začítajte sa do príbehu od Márie Hamzovej, ktorý je opäť plný zvrátov. Tadeáš príde po tragickej nehode o syna. Je nešťastný, zúfalý, neverí, že bude niekedy normálne žiť. Rozália trpí nenaplneným materstvom. Opustil ju manžel a založil si novú rodinu. Ona sa musí každé ráno prinútiť vstať a prežiť ďalší deň. Anna má postihnuté dieťa, ktoré jeho otec odmieta prijať. Ostáva so svojimi deťmi osamotená. Tri mená, tri osudy, tri životy v bolesti a beznádeji.

Majú nádej na šťastie napriek všetkému, čo prežili? Prekoná Rozália strach z muža, ktorý ju priťahuje? Uverí Tadeáš svojim snom a zbaví sa bolestivých výčitiek? Zmieri sa Anna s osudom a odpustí človeku, ktorý ju ponížil?

Kristína Brestenská: *Na želanie kráľa* (2020, Slovenský spisovateľ)

Po románe *V rukách nepriateľa* prichádza obľúbená slovenská autorka Kristína Brestenská s jeho voľným pokračovaním s názvom *Na želanie kráľa*. Tentoraz dej situovala do Edinburghu, sídla škótskeho kráľa Jakuba, a na pozadí historických udalostí rozvinula čarovný ľúbostný príbeh s dobrodružnou zápletkou. Píše sa rok 1503. Pred hradom Dalkeith sa zhromaždia davy škótskych šľachticov a netrpezlivo čakajú na sprievod Margaréty Tudorovej, ktorá prichádza ako symbol krehkého mieru medzi Škótskom a Anglickom. Kirsteen MacLeodová z ostrova Skye víta budúcu škótsku kráľovnú spolu so svojím otcom Normanom a bratom Alexandrom. O pár dní dostane pozvanie od kráľa Jakuba, aby s kráľovským sprievodom odišla do Edinburghu a stala sa dvornou dámou a spoločníčkou mladučkej Margaréty. Kráľovo želanie je pre Kirsteen poctou, rozkazom i ťažkou skúškou zároveň. Na dvore voľných mravov bojujú o jej priazeň viacerí šľachtici, no krátko po príchode jej začnú chodiť listy od muža, ktorý tají svoje meno a varuje ju pred nebezpečenstvom. Zmätaná a vystrašená dievčina hľadá v tvárach dvoranov úprimné priateľstvo a skutočnú lásku, o ktorých sa píše v listoch neznámeho gavaliera. Keď sa však o Kirsteen napokon začne zaujímať sám kráľ, prestáva mať svoj osud vo vlastných rukách.

Jana Pronská: *Právo na lásku* (2020, Slovenský spisovateľ)

Bývalá dvorná dáma Bianka nemá v manželstve s veľmožom Mikulášom Révaiom na ružiach ustlaté. Pán Blatnice je surový ukrutník, ktorý nepozná zmilovanie. Manželku drží na hrade ako vo väzení a jedinú, na čom mu záleží, je splodenie dediča. Preto sa mu ani trochu nepáči, že uhorský kráľ Ladislav pozve Bianku na hrad Sklabiňa, aby počas poľovačky robila spoločnosť manželke francúzskeho veľvyslancu. Medzi hosťami je aj mladý rytier, kapitán veľvyslančovej stráže Damien d'Ansacq, ktorého Bianka Révaiová očarí na prvý pohľad. Ani mladej žene nie je galantný rytier ľahostajný, no rokmi zakorenený strach z manžela jej bráni, aby mu dala čo i len najmenšiu nádej. Situácia sa však zmení, keď Bianku na príkaz palatína Imricha Peréniho vyšlú na francúzsky dvor, aby sa načas stala dvornou dámou Anny de Foix, budúcej uhorskej kráľovnej, a pripravila ju

na život v jej novej domovine. Počas cesty do Francúzska, ktorá sa pre mladú ženu zmení na boj o holý život, v Bianke postupne začína klíčiť odvaha čeliť chybám z minulosti, ktoré jej vzali slobodu a spútali dušu. Podarí sa ju však Damienovi presvedčiť, že plameň, čo im obom horí v srdci, sa už nedá uhasiť a že aj ona má právo na lásku?

Robert Bryndza: *Temné piesky* (2020, Lindeni)

Hmlový fantóm, ktorý vraždí ľudí, je vraj len miestny mýtus. Jedno dievča sa však presvedčí o opaku. Profesorku kriminológie Kate Marshallovú čaká počas potápačskej výpravy so synom šokujúci objav: v hĺbinách priehrady Temné piesky nájdu zachytenú mŕtvolu mladého chlapca. Polícia príliš rýchlo usúdi, že sa utopil bez cudzieho zavinenia. Kate má iný názor a sleduje stopy, ktoré ju zavedú k zlovestnému odhaleniu. Je to ďalšie v rade záhadných úmrtí a zmiznutí, ktoré súvisia s okolitými slatinami a s mýtickým fantómom, čo vraj striehne v hustej hmle. Keď zmizne profesorka, ktorá skúma pôvod miestnych legiend, Kate a jej spolupracovník Tristan Harper musia bleskovo konať. Záhadný sériový vrah, po ktorom Kate a Tristan pátrajú, však nie je jediný, kto má pred nimi náskok. Aj niekomu ďalšiemu veľmi záleží na tom, aby sa tajomstvá Temných pieskov nikdy nevyonorili z hĺbin zabudnutia.

Marek Vagovič: *Vlastnou hlavou 2. Ako za Fica ovládla štát mafia* (2020, Ringier Axel Springer SK)

Pokračovanie strhujúceho príbehu zo zákulisia Smeru, doplnené o výpovede ľudí z prostredia bezpečnostných zložiek aj blízkeho okolia Roberta Fica. Podrobná analýza udalostí, ktoré viedli k trpkému koncu trojnásobného premiéra. Kľúčové kauzy jeho tretej vlády v súvislostiach. Ikonické fotografie mapujúce jedno z najtemnejších období v novodobých dejinách Slovenska. Doteraz nepublikované správy z kauzy Threema aj reportáž zo stretnutia s figúrkou z Kočnerovho sveta. Druhá samostatná kniha Mareka Vagoviča nemá ambíciu chronologicky zmapovať roky 2016 až 2020. Cieľom autora bestselleru *Vlastnou hlavou* je ponúknuť osobný pohľad na udalosti, ktoré umožnili bielym golierom mafie a oligarchom ukradnúť štát.

Miroslav Beblavý: *Nová šľachta. Papalášstvo od Mečiara po Matoviča* (2020, Ikar)

Kniha *Nová šľachta – Papalášstvo od Mečiara po Matoviča* je odľahčeným pohľadom do smutného zákulisia slovenskej politiky. Miroslav Beblavý na vlastnej koži zažil, aký ťažký je boj proti nezmyselným výsadám prominentov. Na základe tejto skúsenosti a viac ako dvoch stoviek zdrojov prináša jedinečné svedectvo o spôsoboch, akými si „tí hore“ bez hanby užívajú svoje postavenie. Niekomu stojí rýchlik v dedine, iný vojenskou stíhačkou sfúkaval sviečky na cintoríne. Úsmevné príhody, ako poslanec takmer išiel do basy kvôli papagájom, strieda oprávnené rozhorčenie z toho, že dôchodkyňu s maturitou dosadil jej zať až do dozornej rady banky. Čitateľ sa dozvie aj to, prečo je podľa diplomatov maslo v Prahe päťkrát drahšie a kto zarába lepšie ako v Amerike. Autor ukazuje, čo všetko sa proti papalášstvu – často neúspešne – vyskúšalo a čo musíme spraviť, aby sme ho konečne porazili. Novú šľachtu na Slovensku nepotrebujeme, obzvlášť keď jej na každom kroku vypadáva slama z topánok.

Peter Ademecký: *Igor* (2020, Artemis Omnis)

Ako sa z Igora, obyčajného človeka, stal mocný a múdry panovník? Vďaka čomu si získal srdcia ľudu v malej krajine, kde pridlho vládli nelútoštní a bezcitní vládcovia? Akých poradcov si vybral po svojom boku a ktorého z nich má najradšej? To všetko sa dočítate v neuveriteľných príbehoch chrabrého vládcu, ktorého sprevádzajú chýry o jeho sile, ľstivosti a bystroumnosti. Dozviete sa tiež, ako to bolo s Mišelovou vilou, ako sa rodili múdrosráči a či je ťažké stať sa učeným magistróm. Chcete vedieť, kedy Boris prvýkrát čítal *Kámasútru*? Prečo musel byť generál Dutohľav degradovaný? Ako pracuje Igorova výzvedná služba? Azda odhalíte aj ďalšie tajomstvá a záhady, o ktorých si medzi veľkou riekou na juhu a strmými štítmi na severe všetci šepkajú. A možno sa popritom aj dobre zabavíte.

Rado Baťo: *Ako skapal tatranský tiger. Ekonomické dejiny ponovembrového Slovenska* (2020, Premedia)

Najväčšia politická lož v dejinách moderného Slovenska znie: Stačí prestať kradnúť a problémy sa vyriešia. Nestáčí a nevyriešia. Tri desaťročia ekonomickej histórie krajiny sú plné šialených rozhodnutí. Ich dôsledky sa počítajú na miliardy eur, premárnené životné osudy a životy ľudí. Súčasťou mnohých zlomových okamihov bola korupcia, ale hlavným vinníkom problémov bola neschopnosť, malichernosť, neochota a nedostatok guráže. Slovensko na ceste za prosperitou stratilo vôľu hľadať riešenia. Kniha *Ako skapal tatranský tiger* ukazuje najdôležitejšie rozhodnutia, ktoré ovplyvnili hospodársky vývoj krajiny od jej vzniku v roku 1993 až do roku 2020. Jednotlivé časti knihy sa venujú najdôležitejším témam a okamihom ekonomickej histórie ponovembrového Slovenska: privatizácia, vznik koruny a prijatie eura, krachy bánk a nebankových spoločností, zdravotníctvo, dôchodková reforma, reformy, verejné financie, spory okolo eurovalu.

Boris Filan – Oliver Filan: *Nebo, peklo, hraja* (2020, Slovart)

Nebo, peklo, hraja je kniha, ktorá by sa mala na pokračovanie nahlas čítať pri ohni, okolo ktorého sedí celý kmeň. Starí pamätníci, skúsení lovci, spoľahlivé ženy a neposlušné decká. Je to nádoba plná takmer neuveriteľných spomienok a zábavných príbehov. Čo na tom, že niektoré nie sú pre deti – nech sa poučia. Tá kniha je celkom spoľahlivá správa o tom, ako sa otec so synom odcudzili a dlho k sebe hľadali cestu. Je v nej kompletný scenár ich spoločného programu, s ktorým precestovali Slovensko, aj odborné hlásenie o skvelých a hnusných jedlách, ktoré pri tom ochutnali. O Rážovi a Hammelovi sú v knihe informácie, čo si za klobúk nedajú. A ako bonus – originálne portréty najlepších československých zabávačov (Vladimír Menšík, Jiřina Bohdalová, Julo Satinský...).

Jozef Hašto – Ján Štrasser: *Slovo blázon nepoužívam* (2020, Artforum)

Ján Štrasser sa stretával s Jozefom Haštom od októbra 2019 do marca 2020. Polrok ich spoločných rozhovorov je zaznamenaný v tejto knihe. Spoznáte v nej doktora Jozefa Hašta, významného odborníka na ľudskú dušu a terapeuta jej problémov, ale zároveň Jozefa Hašta – človeka z mäsa a kostí, aktívneho občana, bytostného demokrata a mysliteľa hlboko reflektujúceho problémy sveta, v kto-

rom žijeme. Ján Štrasser: „Ludia ako doktor Jozef Hašto sú a vyzerá to tak, že ešte dlho budú na Slovensku v menšine. Dokonca vo výraznej menšine. Tým väčšmi si zaslúžia, aby o nich vedela väčšina. Výrazná väčšina. Môžu, ba mali by byť pre ňu obohatením a životnou inšpiráciou.“

Jakub Ptačin: 53 pokusov ako byť lepším (2020, Premedia)

53 krátkych eseí o tom, ako byť optimista, ako sa dožiť 120 rokov, ako hovoriť nie, ako prezentovať, ako byť štedrý a aj o tom, ako byť niekedy horší. Dal som si záväzok, že počas jedného roka napíšem každý týždeň jednu ese, ktorú pošlem ako newsletter ďalej. Každý týždeň jedna téma na 500 slov a tip na knihu pre tých, ktorí sa téme chcú venovať viac do hĺbky. Žiadna grafika, len čistý text. Iba podstata. Ich oblúbenosť a reakcie odberateľov ma priviedli k myšlienke vydať ich ako knihu. 53 eseí na každý týždeň v roku. Všetko, čo už viete, ale potrebujete počuť znova.

Ján Markoš: Medzi dobrom a zlom (2020, N Press)

Knihy *Medzi dobrom a zlom* šachového veľmajstra a autora bestselleru *Sila rozumu v bláznivej dobe* prináša 16 etických dilem z bežného života, 16 situácií, s ktorými sa môže každý z nás raz stretnúť. Kniha je rozdelená do štyroch okruhov: v časti Bioetika môžete premýšľať nad interrupciou, asistovanou reprodukciou, eutanáziou a na chvíľu sa môžete stať otcom či mamou chlapca, ktorý túži, aby bol akceptovaný ako dievča. V časti Sloboda prejavu preskúmate, kde má sloboda prejavu hranice. Ktoré informácie je správne nechať voľne šíriť a ktoré je, naopak, lepšie potlačiť v zárodku? Povedať kamarátke o nevere manžela? Ako narábať s firemným facebookovým profilom? Ísť na výstavu mŕtvych ľudských tiel či na nelegálny protest? Časť Spoločnosť sa venuje dilemám, ktoré sa menia v čase – to, čo bolo ešte nedávno bežné, dnes už neakceptujeme. Je venovaná sexuálnemu obťažovaniu, korupcii, utrpeniu zvierat aj odpúšťaniu. Zamestnali by ste napríklad bývalého spolupracovníka ŠTB? Pandémia nás postavila pred etické dilemy, ktoré sme doteraz nemuseli riešiť. Má rodina prednosť, keď ide o život? Ako udržať otca doma? Aká je cena ľudského života a kto celú túto situáciu zavinil? Každú dilemu sprevádza ese, v ktorej sa autor snaží čo najrozumiteľnejšie a čo najčitateľnejšie zhrnúť všetky fakty a argumenty, ktoré považuje k danej téme za najpodstatnejšie. Neponúka však jasné riešenie: „Je len na vás, ako sa s týmito dilemami popasujete. Ako ich vyriešite. Budem však rád, ak sa na túto úlohu nepodujete sami.“

Vezmite túto knižku do kaviarne, na pivo či – ak ste učiteľkou či učiteľom – do školy. Spýtajte sa manžela, mamy, kamaráta alebo študentov, ako by sa k danej dileme postavili oni. Diskutujte, argumentujte. Možno sa nezhodnete, ale určite sa dobre porozprávate,“ hovorí Ján Markoš v úvode knihy. „...rýchle odstraňovanie všetkých vzdialeností však nevytvára blízkosť, pretože nepatrná miera vzdialenosti nie je ešte blízkosťou.“ Slová nemeckého filozofa Martina Heideggera, ktoré vyslovil na prednáške v roku 1950, nestratili na aktuálnosti ani po siedmich desaťročiach. Ani dnes, na Slovensku 21. storočia, nemáme problém s prekonávaním vzdialeností. Máme však problém s blízkosťou. Pri hodnotových, etických otázkach je to viac než zrejme. Medzi súperiacimi – či skôr bojujúcimi – táborami nie sú žiadne informačné bariéry. Liberál si môže

za pár minút stiahnuť do počítača všetky pápežské encykliky. Človek konzervatívneho razenia sa rovnako ľahko môže dostať ku knihám liberálnych autorov. Absencia informačnej vzdialenosti však ešte nevytvára blízkosť. Túto blízkosť musíme vytvoriť my sami a inak. Blízkosť súvisí so vzájomnou dôverou, s otvorenosťou, intelektuálnou poctivosťou, rešpektom. A tiež s priznaním vlastnej zraniteľnosti, neistoty a nevedomosti.

Cieľom knihy *Medzi dobrom a zlom* Jána Markoša je prispieť k hľadaniu tejto blízkosti. A ešte jeden cieľ má táto kniha: zabrániť, aby hodnotové otázky boli zneužívané. Bohužiaľ, dnes etické otázky najčastejšie slúžia ako návnady či dymové clony. Keď populistický politik či iný manipulátor potrebuje odviesť pozornosť či vyhrať voľby, vytiahne niektorú z eticky kontroverzných tém, ako sú napríklad interrupcie či práva LGBT komunity, a hodí ju verejnosti ako návnadu. Diskusia o hodnotách môže však prebiehať aj inak. Nemusí byť bojom, ale môže byť hľadaním spoločného riešenia.

Martin Navrátil – Peter Hliničan: Na kraji sveta (2020, Ultimo Press)

Expedícia Beringov prieliv – Cesta prvých ľudí bola unikátna výprava, na ktorú sa Martin a Peter vydali v druhej polovici februára 2020. Ako prví Slováci mali prejsť pešo z ázijského na americký kontinent „suchou nohou“ – len pomocou vlastných síl, cez zamrznuté Beringovo more, kde teploty v zime klesajú až na -50°C . Nápad na expedíciu dostal Martin Navrátil po svojej poslednej ceste na Čukotku za kmeňmi Čukčov. Stretol sa tam s pôvodnými etnikami tohto regiónu, ktoré podľa antropológov prešli v období približne 40 000 až 10 000 rokov pred našim letopočtom cez zamrznuté more z Ázie na nový kontinent a po prvýkrát ho osídlili. Práve touto cestou sa na americký kontinent dostalo dnešné pôvodné americké obyvateľstvo. Kniha približuje nielen prípravu a priebeh celej expedície, ale aj všetky výzvy a komplikácie, s ktorými sa autori počas nej museli vysporiadať. Drsné arktické podmienky, mrazivé počasie, ľadové medvede a snežné búrky, ale aj krásna polárna žiara či ľudská dobrota na kraji sveta – to všetko je súčasťou príbehu o nesmierne náročnej ceste po stopách prvých ľudí, ktorí pred tisícmi rokmi prešli z jedného kontinentu na druhý.

Richard Pupala: Ženy aj muži, zvieratá (2020, Lindeni)

Trinásť nových poviedok Richarda Pupalu, dvojnásobného finalistu Anasoft litera, treba zažiť. Príbehy sú povedomé, a predsa šokujúce. Preniknú hlboko a zasiahnu presne. Na dreň odhalia to škaredé a temné, pred čím urputne zatvárame oči a unikáme. A zaplavia zvláštnou krásou, nostalgiou, vôňou pokosenej trávy, detstva a vecí, ktoré sme si už dávno zabudli všimnúť. Pretože takí sme, krásni aj škaredí, úžasní aj hrozní zároveň... ženy aj muži, zvieratá.

Anna Kopáčová: Zabudnuté bylinky (2020, Fortuna Libri)

Učenci odpradáva hľadali elixír života, ktorý by ľuďom zaručil dlhovekosť a navrátil im stratenú mladosť. Hľadali ho naši predkovia a hľadáme ho aj my, ale márne. Takýto zázračný elixír nie je a ani nebude. V súčasnosti mnohých ľudí sužujú neduhy, ktoré sú dôsledkom hektického spôsobu života – sú to choroby srdca a ciev, obličiek,

pečene, nervové či kožné choroby, neplodnosť aj onkologické ochorenia. Môžeme im však predísť. Princípy zdravého života sú harmónia, správna životospráva, pohyb na čerstvom vzduchu, zrieknutie sa škodlivých návykov, ako je fajčenie, alkohol či ponocovanie. Mnohí ľudia sa okrem klasickej medicíny spoliehajú aj na silu prírody a pri zdravotných problémoch sa obracajú na bylinkárov. K vyhľadávaniu patrí pani Anna Kopáčová z Vrbového, ktorá sa bylinkárstvu venuje už štyri desaťročia. V tejto knižke zhrnula svoje bohaté liečiteľské poznatky a ponúka vlastné bylinkové recepty. Inšpirovala sa skúsenosťami predchádzajúcich generácií bylinkárov, ktoré doplnila štúdiom u svojich súčasníkov a v rozličných vzdelávacích inštitúciách. V prvej časti knihy vám predstaví svoje obľúbené a, žiaľ, už takmer zabudnuté liečivé rastliny. Pri každej nájdete stručný botanický opis, súhrn zdraviu prospešných látok a liečivých účinkov, využitie v ľudovom liečiteľstve kedysi i dnes. Autorka vám poradí, čo a kedy máte z jednotlivých liečivých rastlín zbierať a čo si z nich môžete pripraviť. Každú rastlinku vám zároveň priblíži originálna ilustrácia, ktorá vám pomôže pri jej spoznávaní v prírode. V druhej časti knihy vám autorka ponúka malý receptár, ktorý vám posluží ako návod na liečbu niektorých zdravotných problémov. Na základe zrozumiteľne napísaných postupov si môžete pripraviť vhodné čaje, odvary, maceráty, sirupy, šťavy, tinktúry, octy, oleje, masti či prášky.

Katarína Kerekesová – Vanda Zozembergová: Websterovci 3 (2020, Slovart)

V rohu výťahovej strojovne neprestáva snovať pavúčia rodinka Websterovcov svoje malé príbehy. V šiestich nových rozprávkach pavúčica Lili opäť zažije veľa dobrodružstva. Stane sa veliteľkou rodinného výletu a zistí, aké ťažké je niečomu veriť. Na pavúčej talentovej súťaži môže byť hviezdou nielen Lili a jej brat Hugo, ale aj mama Alma. Do triedy malých pavúkov pribudne zvláštna cudzokrajná pavúčica od Veľkej mláky. Všetky deti teraz vedia, kde sa Veľká mláka nachádza, ale aj to, aké nebezpečenstvá skrýva. Dedko s babkou nezaostávajú a s nasadením všetkých síl zachránia Hugovu arašidovú gitaru. Lili sa zas s láskou postará o malé uplakané molie larvy. Vo výťahovej strojovni to skrátka žije. Tentokrát je tu knižné vydanie ešte pred

premiérou nových epizód rovnomenného seriálu v koprodukcii s RTVS.

Miro Jaroš: Knižka pre (ne)poslušné deti (2020, Ikar)

Do tretice všetko dobré! K *Pesničkovým neposlušníkom 1* a *2* pribudla nová a ešte väčšia kniha. Obsahuje texty piatich pesničiek pre deti, ktoré na koncertoch Mira Jaroša patria medzi najobľúbenejšie. V tejto knižke sa spolu s Miro Jarošom pozriete, čo sa deje Na tom našom dvore, vezme vás s malými skautmi Do lesa, na ten najväčší Tobogan, spoznáte Planéty slnečnej sústavy a zistíte, že Strašidlá môžu byť aj vaši kamaráti. A aby toho nebolo málo, na stránkach knižky nájdete niekoľko zvedavých otázok. Môžete na ne hľadať odpovede, trénovať svoju pozornosť a pritom sa dozvedieť niečo zaujímavé. Ste pripravení? K pesničkám vytvorila ilustrátorka Edita Hajdu obrázky plné hravých nápadov a milých detailov, ktoré už na prvý pohľad potešia malých aj tých väčších poslucháčov.

Lucia Šukolová: Dážďovky (2020, E. J. Publishing)

Nové autorské leporelo určené pre viacero vekových kategórií, primárne však pre škôlkárov na cvičenie jemnej motoriky. Príbeh o tom, ako žijú dážďovky a prečo sa vlastne nazývajú dážďovkami. Je vhodný na predčítanie pre najmenších a na rozvíjanie jemnej motoriky. Zároveň je knižka vhodná pre začínajúcich čitateľov. Pre viac informácií nakuknite dovnútra. Prvky, ktoré knižka obsahuje sú inšpirované Montessori pomôckami a motorickými tabuľkami na rozvíjanie jemnej motoriky, správny ťah rukou a jej uvoľnenie potrebné pre ľahké písanie. Najmenšie deti sa zoznámia s prvými písmenami a tvarmi, ktoré písmená obsahujú. Stačí prstom či dvoma jemne ťahať po dážďovkách, začať treba vždy vo vyznačenej bielej bodke. Ich povrch vytvára pri nadmernom tlaku určitý odpor. Knižka je určená pre viaceré vekové kategórie: bábätká, ktoré vnímajú len čierne a bielu farbu a obľubujú geometrické tvary či vzory. Deti od približne tretieho roku života, ktoré sa spontánne zaujímajú o písanie a čítanie. Väčšie deti predškolského až školského veku, ktoré už písanie cielene trénujú. Okrem toho je samotný príbeh vhodný pre začínajúcich čitateľov. Textu nie je veľa, a keď deti dokážu prečítať celú knižku, dodá im to odvalu i motiváciu do ďalšieho čítania.

Vážené sestry, vážení bratři,

dle nejnovějších informací a nařízení rakouské vlády **od úterý 3. 11. až do odvolání** není možno provozovat cvičení v tělocvičnách. Je nám to všem velice líto, ale snažte se prosím toto nařízení respektovat, je to ve prospěch vašeho zdraví. Jakmile se situace změní, budeme vás informovat.

Vydržte, opatrujte se, zase přijdou lepší časy, těšíme se na viděnou!

Jménem starosty

ses. Hovorková

Vzpomínka na sestru Blanku Freyovou

S lítostí jsme se dozvěděli, že nás 21. srpna 2020 opustila po dlouhé nemoci naše dlouholetá členka a bývalá náčelnice sestra Blanka Freyová.

Sestra Blanka byla více než půl století členkou naší jednoty Sokol Vídeň III/XI. Přes těžké začátky pobytu ve Vídni, zaměstnání a péči o rodinu si našla čas pro činnost v Sokole. Chodila cvičit, byla členkou našeho volejbalového družstva, které reprezentovalo naši jednotu při volejbalových turnajích, a patřila k nejuvěrnějším účastníkům sokolských setkání v Oetzu.

Všech sletů Zahraniční obce sokolské od roku 1972 a později i Všesokolských sletů v Praze, pořádaných znovuobnovenou Českou obcí sokolskou, se zúčastnila jako aktivní cvičenka. Pro poslední slet Zahraniční obce sokolské v Paříži v roce 1990 dokonce jako naše náčelnice nacvičovala s ženami naší jednoty skladbu s obručemi.

Spolu s ostatními členy sokolských zahraničních jednot pomáhala organizovat mezinárodní letní tábory pro mládež v Bürserbergu ve Vorarlbergu, které tehdejšími účastníky dlouho zůstávaly v paměti pro jejich krásnou atmo-

sféru. Doma ve Vídni se pak sestra Blanka společně se sestrou Martou Hörnerovou věnovala cvičení těch nejmladších sokolů.

Se statečností sobě vlastní překonala bolestnou předčasnou ztrátu svého manžela Egona a po dalších skoro dvaceti letech i svoji těžkou nemoc. Nadále se účastnila zdravotního cvičení pro seniory, o jehož vedení se dělila se sestrou Hörnerovou.

Bylo nemožné si představit jakoukoliv aktivitu v Sokole nebo v Českém srdci bez sestry Blanky, mnozí z nás si ještě vzpomínají i na její vynikající kuchařské umění, kterým zpestřovala kulinařské požitky našich vánočních večírků, turnajů ve stolním tenise a volejbalu.

Děkujeme Ti, milá sestro, za všechno, co jsi nejen pro naši jednotu, ale pro celý vídeňský Sokol vykonala, a budeme na Tebe často vzpomínat. Měli jsme Tě moc rádi.

Výbor jednoty Sokol Vídeň III/XI

Česko si připomíná oběti sokolů v boji za svobodu

Sokolové oslavili Památný den sokolstva, který je od loňska oficiálním významným dnem České republiky. Lidé si tak připomínají tisíce obětí sokolů a sokolek v boji za svobodu, samostatnost a demokracii v době první a druhé světové války i komunismu. Kvůli epidemickým opatřením jsou ale letos oslavy v omezenějším rozsahu. Hlavní pietní akt Památného dne sokolstva se uskutečnil v Tyršově domě na Malé Straně. Počet lidí byl letos kvůli protiepidemickým opatřením omezen na dvacet. Vedle pozvaných politiků a starostky České obce sokolské Hany Moučkové se aktu zúčastnila také Dagmar Evaldová, poslední žijící svědkyně Akce Sokol, při které nacisté v roce 1941 zahájili likvidaci sokolské organizace.

Sokolská organizace, kterou v únoru 1862 založili Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner, měla velké zásluhy na proniknutí tělovýchovné činnosti mezi nejširší vrstvy obyvatel. V současnosti má Sokol asi 160 000 členů a funguje ve zhruba 1 000 městech a obcích. Kromě Česka jsou jeho jednoty i v dalších zemích, kde žijí čeští krajané.

VZPOMÍNKA

Jindřich Fügner (12. 9. 1822 – 15. 11. 1865) byl spoluzakladatelem sokolského hnutí.

Marie Provazníková, rozená Kaloušová (24. 10. 1890 – 11. 1. 1991 Schenectady, USA), byla náčelnicí Sokola, která emigrovala přes Londýn do USA. Byla aktivní v zahraničních sokolských organizacích. Absolvovala dívčí gymnázium a poté i studium na Univerzitě Karlově, kde roku 1915 složila zkoušku z tělocviku. Na této univerzitě pokračovala ve studiích až do roku 1918. Učila na Drtinově dívčím gymnáziu v Praze. Od svých dětských let byla aktivní cvičenkou a později i cvičitelkou v Sokole, kde se mj. zabývala brannou výchovou žen.

V roce 1918, ve svých osmadvaceti letech, se stala členkou náčelnictva Československé obce sokolské. Poprvé byla zvolena náčelnicí České obce sokolské v roce 1932 a zůstala v této funkci až do roku 1938, kdy byl Sokol úředně zastaven.

V roce 1946 byla zvolena náčelnicí Mezinárodní gymnastické federace FIG a spolurozhodovala o přípravách blížících se OH v Londýně. V březnu 1948 byla zvolena znovu náčelnicí ČOS a připravovala XI. všesokolský slet, který byl uspořádán v Praze v létě 1948. Byla rozhodnou odpůrkyní události po únoru 1948 a předvíдалa konec Sokola.

Byla vedoucí družstva československých gymnastek na olympijských hrách v Londýně v létě 1948. Místo návratu zvolila exil a stala se tak prvním politickým uprchlíkem olympijských her. Našla útočiště u novináře Rostena v Londýně, krátce se zapojila do cvičení v Sokolu Londýn a v prosinci 1948 se odstěhovala do USA. Zde pracovala jako učitelka tělesné výchovy. V roce 1950 se stala náčelnicí Ústředí čs. Sokolstva v zahraničí.

Nadšeně uvítala listopad 1989 a následně znovuoobnovení Sokola v Československu.

Zemřela v USA ve věku 100 let. V roce 2002 jí byl v Praze udělen in memoriam Řád Tomáše Garrigua Masaryka III. třídy.

Publikace: *Dvanáct cvičebních hodin v tělocvičně* (1931), *Prostná v příkladech* (1933), *Branná výchova sokolských žen* (1937), *To byl Sokol* (autobiografie, 1988).

Kaderka se stal prezidentem evropské federace Tennis Europe

Ivo Kaderka se stal prezidentem evropské federace Tennis Europe. Šéf Českého tenisového svazu (ČTS) byl na tříleté období zvolen na zasedání na Krétě a ve funkci nahradil Rusa Vladimira Dmitrijeva. „Mám pochopitelně velikou radost. Je to ocenění výsledků českého tenisu a jeho obrovské síly, kterou ve světě a v Evropě má. Je to jistě i důsledek našeho mohutného restartu v létě po první vlně pandemie, kdy jsme pomohli celé Evropě a celému světu a ukázali cestu zpět na kurty,“ řekl Kaderka v prohlášení pro ČTK. Zvolení bere jako odpovědnost v době, kdy svět bojuje s koronavirem. Nechce proto otevírat kontroverzní témata, jako jsou Davis Cup a Fed Cup.

Jubilejní 130. Velkou pardubickou vyhrál žokej Lukáš Matuský s hnědákem Hegnusem

Vítězem 130. ročníku Velké pardubické se stal hnědák Hegnus, který vylepšil předloňské druhé místo. Dvanáctiletého svěřence trenéra Radka Holčáka dovedl k triumfu slovenský žokej Lukáš Matuský. Loňský vítěz Theophilos, který byl považován za hlavního favorita, doběhl devátý. Letošní Velká pardubická nevyšla legendárnímu trenérovi Josefu Váňovi, který připravuje i Theophilose. Na dotovných pozicích neskončil ani jeden z jeho čtyř koní. Do cíle doběhlo třináct z osmnácti koní. Nepodařilo se to např. All Scaterovi s Veronikou Řezáčovou-Škvařilovou, která se postavila na start jako osmá žena v historii. Skončil na Irské lavici.

Slavný dostih se musel kvůli opatření proti šíření koronaviru konat bez diváků.

Kajakář Prskavec ovládl počtvrté ME, titul má i kanoistka Satková

Čeští vodní slalomáři ovládli první finálový den mistrovství Evropy v pražské Troji. Kajakář Jiří Prskavec vyhrál kontinentální šampionát už počtvrté, nečekanou vítězkou mezi kanoistkami se stala Gabriela Satková, jež těsně odsunula na druhé místo favorizovanou Terezu Fišerovou. Teprve osmnáctiletá Satková se stala seniorskou šampionkou rok poté, co získala juniorský titul.

Dvojnásobný mistr světa Prskavec navázal na tituly z let 2013, 2014 a 2016. „Tyhle úspěchy se nikdy neomrzí. Jsem rád, že v téhle sezóně, která nám opravdu nedávala moc šancí uspět, se mi to i tak povedlo na tom jediném možném velkém závodě. Hlavně doma, moc si toho vážím,“ řekl novinářům. Čtvrté místo obsadil Vavřinec Hradilek, od bronzu ho dělilo 46 setin sekundy. Šestý skončil obhájce prvenství Vít Přindiš, jehož o medaili připravil lehký dotek v protivodné brance. Bez dvousekundové penalizace by byl druhý. Za Prskavcem se ze stříbra radoval další dvojnásobný mistr světa a předloňský evropský šampion Peter Kauzer. Sedmatřicetiletý Slovinec byl o 52 setin pomalejší. Bronz získal Polák Mateusz Polaczyk už s více než sekundovým odstupem za vítězem.

Kajakářka Kudějová je mistryní Evropy, kanoista Rohan má stříbro

I třetí individuální finále na mistrovství Evropy ve vodním slalomu skončilo v pražské Troji českým triumfem. Závod kajakářek vyhrála Kateřina Kudějová, jež navázala na vítězství kajakáře Jiřího Prskavce a kanoistky Gabriely Satkové. Kontinentální titul přidala k tomu světovému z roku 2015 v Londýně. Třetí místo na Vltavě obsadila při obhájbě prvenství i s dvousekundovou penalizací Amálie Hilgertová. Mezi české reprezentantky se vklínila Camille Prigentová z Francie, jež byla přítom nejrychlejší ženou na trati. O zlatou medaili se připravila dotykem hned v první brance. S čistě jedoucí Kudějovou prohrála o 1,90 sekundy, Hilgertovou porazila o 82 setin.

Mistrem Evropy se stal Benjamin Savšek ze Slovinska. Druhý byl Lukáš Rohan, třetí Václav Chaloupka. Rohan si získal stříbra zároveň jako poslední český reprezentant zajistil místo v olympijském týmu pro hry v Tokiu. Čeští vo-

dáci v závodech jednotlivců vybojovali na Vltavě sedm medailí z dvanácti možných.

Před 90 lety se jel první závod na Masarykově okruhu v Brně

Na startovní čáru starého Masarykova okruhu dlouhého 29,1 kilometru se postavilo 31 vozů řízených největšími esy své doby, čekalo je sedmnáct kol. Sto tisíc nadšených diváků aplaudovalo v cíli vítězovi, německému pilotovi Heinrichu Joachimovi von Morgenovi na voze Bugatti. Vzdálenost 495,4 km urazil za 4:54 hodiny. Závodu se účastnili přední světoví závodníci, mimo jiné Tazio Nuvolari či Rudolf Caracciola.

Silniční okruh mezi Brnem, Kohoutovicemi, Žebětínem, Ostrovačicemi a Bosonohy se rychle stal nedílnou součástí evropských automobilových šampionátů, od roku 1940 na něm jezdili i jezdci na motocyklech. Po válce na něm zdomácněli i motocyklisté, kteří soutěžení odstartovali Velkou cenou Československa v září 1950. Do kalendáře mistrovství světa silničních motocyklů se okruh pojmenovaný po prvním československém prezidentovi zapsal o patnáct let později.

Ve zkrácené podobě sloužil Masarykův okruh pro motoristická klání až do roku 1986. V roce 1987 se z něho závody kvůli nevyhovujícím bezpečnostním podmínkám přesunuly na zbrusu nový autodrom vybudovaný v kopcovitém terénu lokality Kývka v lesích za Žebětínem. Současný Masarykův okruh měří 5,4 km a má čtrnáct zatáček.

Soud poslal místopředsedu Fotbalové asociace ČR Berbra do vazby

Místopředsedu Fotbalové asociace ČR (FAČR) Romana Berbra, který je jedním z obviněných v kauze ovlivňování fotbalových zápasů, poslal soud do vazby. Informovala o tom Česká televize. Ve vazbě je údajně i sportovní ředitel druholigového Vyšehradu Roman Rogoz. Podle serveru SeznamZpravy.cz a iSport.cz by dalšími vazebně stíhanými měli být rozhodčí Tomáš Grimm a Michal Káník, který figuroval už v dřívější kauze ovlivňování výsledků. Vrchní státní zástupkyně Lenka Bradáčová uvedla, že vazbu navrhuje kvůli důvodné obavě, že by zmíněná čtveřice mohla mařit další průběh vyšetřování působením na svědky a pokračovat v trestné činnosti.

Případ řeší ústecká expozitura Národní centrály proti organizovanému zločinu. Policisté zasahovali na několika místech republiky včetně sídla FAČR na pražském Strahově. Obviněných by mělo být dvacet lidí. Jsou podezřelí z toho, že se účastnili ovlivňování výsledků zápasů v nižších soutěžích prostřednictvím rozhodčích. Kriminalisté tvrdí, že tuto trestnou činnost řídila organizovaná zločinecká skupina. Mělo jít hlavně o utkáni Vyšehradu, který v sezóně 2018/19 postoupil z třetí do druhé ligy.

Z historie

16. 11. 1900 se narodila Eliška Junková-Khásová, automobilová závodnice († 5. 1. 1994).

21. 11. 2000 zemřel Emil Zátoupek, sportovec, olympijský vítěz na OH v Londýně v roce 1948 a v Helsinkách v roce 1952 (* 19. 9. 1922).

Greta

Předem avizuji, že tento text se nebude líbit těm, kteří sympatizují s níže uvedenými politiky, ani těm, kteří v Čechách, na Moravě či na Slovensku smýšlejí podobně. Předehrou k napsání tohoto textu bylo krátké video uveřejněné ve čtvrtek 15. října na portálu www.pravda.sk pod názvem „Popletený Matovič z Bruselu“, ve kterém se slovenský premiér snaží přiblížit svým spoluobčanům ekologické téma ze zasedání ministerských předsedů EU o potřebě ochrany klimatu. Kromě jiného řekl, že zde nejde jen o to, že „my budeme za deset let mnohem více zelení než stromy“, ale také o to, kdo ekologické změny zaplatí a nakolik tato opatření mají smysl, když zde stále budou země, které o ekologii nedbají a dál chtějí do Evropy vyvážet svoje neekologicky vyráběné produkty...

Za celou dobu, co se na mezinárodních mítincích jedná o ochraně klimatu a ekologických změnách, je nejčastější výtkou ze strany ekonomicky slabších států, často právě Česka, Slovenska, ale i Polska, které chtějí speciální výjimky pro to, aby mohly i nadále fungovat jaderné či uhelné elektrárny, právě toto: „Jaký to má smysl, když my se budeme omezovat a dbát na ochranu přírody a klimatu, zatímco Čína, USA a jiné státy na ni nedbají...“ A podobné argumenty v různých obměnách uvádějí i další země. Jako by najednou přestala fungovat logika, zdravý selský rozum či základní morální princip, že konání dobra není podmíněno tím, jestli to dobro konají také ostatní, ale že dobro se prostě koná pro dobro samo...

A nyní k názvu tohoto textu. Před několika dny jsem měl možnost zhlédnout premiéru dokumentárního filmu švédského režiséra Nathana Grossmana *I am Greta* v jednom z největších vídeňských kin (Gartenbau). Kvůli hygienickým opatřením bylo zaplněno jen asi z jedné třetiny, ačkoliv zájem je enormní. Tento dokumentární film je sestřihán z různých, většinou amatérsky pořízených záběrů vystihujících fenomén Greta Thunbergové, aktivistky usilující o ochranu přírody a klimatu. Přiznám se, že asi žádný jiný film jsem tak extrémně silně vnitřně neprožíval. Je to autentický příběh dosud neploletého děvčete, které se narodilo s tzv. Aspergerovým syndromem, který mnozí klasifikují jako nemoc psychickou. Ostatně mnozí politici, a není jich málo, kteří změny klimatu ignorují a mluví jen o normálním přírodním jevu, jenž se v dějinách opakoval, si z Greta tropí veřejný posměch a radí, že to „psychicky nemocné děvče by mělo raději chodit do školy a nevměšovat se do něčeho, k čemu nemá ani předpoklady, ani věk, ani vzdělání“. Ve filmu jsou tak zachyceny konkrétní záběry pošklebujícího se amerického prezidenta Donalda Trumpa či jeho brazilského kolegy Jaira Bolsonaro, ale také Jeana-Clauda Junkera, někdejšího předsedy EU, a rovněž chladnokrevná kritika ze strany ruského prezidenta Putina. Greta se stala, ať se nám to líbí, nebo ne, kamenem úrazu, kamenem narážním, na kterém se třítí názory. Pro mne potěšujícím dojmem z filmu bylo, že na světě vládnou i jiní politici, kteří Greta upřímně obdivují a jsou za její aktivitu vděční. S radostí jsem konstatoval, že jako první ji na audienci pozval francouzský prezident Macron. Přijal ji také rakouský prezident Van der Bellen, který se také zúčastnil premiéry filmu a který podobně jako Greta poukazuje na to, že hrozící změny klimatu budou mít mnohem závažnější dopad na život než současná pandemie. Greta přijali také další podobně smýšlející politici. Nesmírně vřele a s obrovskou úctou ji v Římě osobně pozdravil papež František, silně ji při tom potřásl rukou a neustále opakoval: „Pokračuj dál, to, co

děláš je tak nesmírně důležité!“ Kontrast osobností, které se ve filmu ke Gretině aktivitě vyjadřují, snad ani nemůže být výraznější. Na jedné straně mocní tohoto světa, tzv. pracivíci populisté, na straně druhé vzdělaní intelektuálové a duchovní osobnosti, které vidí v její činnosti vanutí ducha Božího. Tento snímek není jen filmem o této dívce, je to hlavně zrcadlová kopie stavu dnešního světa. To, co Greta říká, je všeobecně známé. Vyzvednu tři momenty, které jsou dle mého názoru velice výmluvné a důležité.

Aspergerův syndrom

O lidech s Aspergerovým syndromem je známo, že mohou být v různých oborech či oblastech geniální, mohou být skvělými hudebníky, počítačovými experty či odborníky v dalších oblastech, ale v jiném zaostávají, mají problémy s komunikací a v sociálních vztazích, nedovedou být plně a normálně společensky aktivní. Ostatně Greta to ve filmu sama o sobě říká, že nikdy neměla žádné kamarády, nikdo ji nikdy nepozval na párty, oslavy, že do okruhu jejích nejbližších patří rodiče, sestra, dva domácí psi a její kůň.

Filozoficko-politická vize

Při pozorném sledování záběrů toho, co Greta na různých setkáních říká, ať na pódiích evropských či amerických měst, v EU v Bruselu nebo na půdě OSN v New Yorku, je zřejmé, že používá nesmírně odvážný politicko-filozofický slovník, jakým hovoří jen vzdělaní a ostřílení akademikové. Když mluví o tom, že iniciativa záchrany planety a ochrany klimatu by měla začít právě v bohatých a ekonomicky silných evropských státech, které by měly jít příkladem všem zemím světa, vysloví tak myšlenku, při které mne v němém úžasu napadne: „Odkud to patnáctileté děvče tuto myšlenku vzalo? Vždyť ona mluví o nezákladnějších, ale i nekomplikovanějších otázkách fungování otevřené, demokratické společnosti zcela suverénně a fundovaně, a člověku se při tom zastavuje dech, tak jako se kdysi zastavoval mudrcům a vzdělančům židovského náboženství, když v jeruzalémském chrámě naslouchali dvanáctiletému Ježíši a nepřestávali se divit jeho moudrosti, chlapce, který ví a cítí, že musí dělat to, co po něm chce Bůh.“

Duchovní posláním

Tím, co Greta dělá a říká, je podobná mladičkému, bezbrannému Davidovi bojujícímu proti mocnému, po zuby ozbrojenému Goliášovi. Nemá žádnou moc, nemá žádný tým, žádné spolupracovníky, uvědomuje si, jak je slabá, jak ji to už unavuje, pláče, protože nemá síly... Přesto ale svou čistou a upřímnou dětskou duší, svým mottem „Nemohu přece něco jiného říkat a zároveň něco jiného žít“ se stává nejenom autentickou a pravdivou osobností, ale okouzluje a inspiruje mnohé lidi po celém světě a ti, které již inspirovala, inspirují další, jiné... Je to jako řetězová reakce, kterou již nelze zastavit.

Vše, co jsem při sledování tohoto filmu prožíval a cítil, ve mně vyvolalo neustávající tok slz: slz vděčnosti za to, že existuje takový člověk. Člověk slabý, nemocný, věkem stále ještě jen mladistvý, nedospělý, přes kterého ale zcela evidentně prozařuje moudrost a síla Boží. Možná právě proto je ten kontrast mezi „mocnými“ politiky tohoto světa ve filmu tak „nutně“ radikální, aby bylo všem jasné, jak riskantní, nezodpovědné a nebezpečné je chování mnoha lidí: na jedné straně arogance a zpupná namyšlenost státníků Trumpa, Bolsonaro, Putina, veřejně se Gretě vysmívajících, oproti zcela jinému typu politiků, myslitelů a duchovních velikánů na straně druhé – Macrona, Van der Bellena a hlavně papeže Františka, kteří v Gretě vidí Božího posla zvěstujícího lidstvu záchranu.

Peter Žaloudek, Vídeň, 19. 10. 2020 (zkráceno)

Česká duchovní správa – Arcidiecéze Vídeň

Změna časů bohoslužeb od 22. 11. 2020 včetně viz:

https://www.erzdioezese-wien.at/pages/inst/14425183/_calendar/calendar/3618983.html

5. září 2020 proběhlo v Bad Reichenau an der Rax zá- věrečné formační setkání biřmovanců s otci P. Václavem Sládkem, O.Cr., a Dr. Peterem Cabanem, Ph.D., kaplanem v Bad Reichenau, za účasti rodičů našich biřmovanců. K biřmování se připravovalo sedm studentů, čtyři studenti se nakonec rozhodli svátost přijmout.

12. září 2020 se vydala skupina třiceti poutníků naší věřící komunity na pouť do Mariazell. Mše svatá v bazilice Matky Boží Panny Marie byla sloužena od 13 hodin. Hlavním celebrantem byl duchovní otec věřících krajanů ve vídeňské arcidiecézi P. Václav Sládek, O.Cr., koncelebroval P. Marek Pučalík, O.Cr., a P. Jáchym Zítka, OCis. Poutě do Mariazell se zúčastnila i česká velvyslankyně v Rakousku, J. E. JUDr. Ivana Červenková. Po mši svaté byli poutníci pozváni na poutní oběd.

26. září 2020 navštívil českou komunitu věřících krajanů ve Vídni na pozvání P. Václava Sládka, O.Cr., Mons. Václav Malý, pomocný světící biskup pražský. Slavná mše svatá ze slavnosti svatého Václava se uskutečnila v chrámu sv. Karla Boromejského, při které bylo zároveň jedenácti dětem z našeho společenství uděleno 1. svaté přijímání a čtyřem studentům pak svátost biřmování. Po mši svaté byla možnost osobního setkání s otcem biskupem. Program slavnostního dne byl zakončen koncertem v rámci Dne české duchovní služby ve vídeňské arcidiecézi, kterým jsme si rovněž připomněli 75 let od konce druhé světové války, sedmdesát let od perzekuce mužských a ženských řeholí v komunistickém Československu. Na koncertu zazněly v podání sopranistky Zuzany Spót Ballánové a varhanního mistra Františka Macka duchovní skladby českých i světových autorů. Celý den byl zorganizován ve spolupráci s českým velvyslanectvím ve Vídni a za osobní účasti paní velvyslankyně, J. E. JUDr. Ivany Červenkové, Mons. Václav Malého a Mons. Franze Scharla. Na výzdobě kostela se rovněž podíleli rodiče žáků a studentů Školského spolku Komenský. Poděkování patří všem, kteří se na celém dni podíleli, zvláště pak paním učitelkám Lence Novotné a Květě Apolin, které se podílely na přípravě dětí.

Novinky

Dne 1. října 2020 byl jmenován P. Petr Fiala farním moderátorem farnosti Schottenfeld ve Vídni a opustil tak českou komunitu věřících. Od tohoto data je jediným duchovním správcem českých věřících krajanů ve vídeňské arcidiecézi P. Václav Sládek, O.Cr. Otcí Petrovi děkujeme za jeho službu.

U bratří redemptoristů se objevila nákaza koronavirem, proto byly české mše svaté z Maria am Gestade dočasně přeneseny do dalšího českého kostela Erlöserskirche na Rennwegu. Z důvodu vysoké návštěvnosti bohoslužeb jsou/byly mše svaté v neděli slouženy v časech 8:30 a v 10:00 hodin, a to až do odvolání.

Karlskirche

K 1. září 2020 byl jmenován novým rektorem Karlskirche P. Marek Pučalík, O.Cr., člen Rytířského řádu křížovníků

s červenou hvězdou. Rovněž je představeným domu a má na starost chod Německo-rakouské provincie řádu.

Kníže Karel Filip Schwarzenberg

Všichni známe jméno knížete Karla Schwarzenberga, českého politika, ať již s jeho názory sympatizujeme, nebo ne. Ale málokdo asi ví, že na slavném vídeňském náměstí Schwarzenbergplatz se od roku 1867 nachází socha jeho přímého praprapraděda, knížete Karla Filipa Schwarzenberga, který se nedaleko odsud v roce 1771 narodil. 15. října 2020 uplynulo přesně 200 let od doby, co tento kníže ve věku devětačtyřiceti let zemřel.

Karel Filip představuje velice významnou osobnost někdejší rakousko-uherské monarchie. Byl vojevůdcem a také diplomatem. Jako vojevůdce se proslavil mnoha vítězi, hlavně jako nejvyšší generál v rozhodující bitvě u Lipska mezi 16. až 19. říjnem 1813 proti Napoleonovi. Touto bitvou skončila Napoleonova nadvláda v Evropě, která

se pak postupně, především po Vídeňském sněmu v roce 1815, začala vracet ke svým částečně původním a částečně novým hranicím mezi jednotlivými zeměmi. Karel Filip je pohřben ve schwarzenberské hrobce na Orlíku u Písku. Císař František I. tehdy nařídil na celém území monarchie třídní smutek. Ruský car Alexandr I., který byl nejen Schwarzenbergovým spojencem v boji proti Napoleonovi, ale i jeho osobním přítelem, při té příležitosti prohlásil: „Evropa ztratila velkého hrdinu a já přítele, kterého budu do smrti postrádat.“ (Tato informace je z rakouského vojenského muzea: [www. Bundesheeren.at/Truppen](http://www.Bundesheeren.at/Truppen).)

Schwarzenbergové vždy patřili mezi české vlastenecké a také silně věřící katolické rodiny. Dvouleté výročí Schwarzenbergovy smrti se tak stalo podnětem ke vzpomínkové bohoslužbě za Karla Filipa a mír v Evropě a příležitostí k modlitbě za dobré a moudré panovníky. Mše jsem se zúčastnil, a tak mohu poskytnout následující krátkou informaci.

Bohoslužba se konala v sobotu 17. října od 18 hodin v kapucínském kostele nedaleko Schwarzenberského náměstí ve Vídni. Kapucíni měli odjakživa blízko k rodině Schwarzenbergů, kteří jim ve štyrském městě Murau postavili kostel a klášter, a proto má rodina Schwarzenbergů svou hrobku právě tam. Navzdory hygienickým opatřením byl kostel během bohoslužby téměř plný, i když se přítomní snažili dodržovat odstup a veškeré hygienické předpisy.

Mše byla sice veřejnosti přístupná, ale jelikož probíhala mimo obvyklou dobu bohoslužeb a zároveň platila epidemiologická nařízení, tvořili 99 procent přítomných právě členové velké rodiny Schwarzenbergů. Kromě Karla Schwarzenberga a jeho choti zde byly jejich děti, vnoučata a pravnoučata, bratřenci, sestřenice a další, i vzdálení příbuzní. Organizace mše, květinová výzdoba v bílo-modré barvě rodu Schwarzenbergů, hudební doprovod atd. byla v režii rodiny, zpíval ve Vídni známý církevní sbor Ars

Musica, který vede a na varhany doprovází Thomas Dolezal. Veškeré hudební vložky tvořila díla hudebních skladatelů doby, ve které Karel Filip žil. Známy vídeňsko-rakouský kapucínský kněz P. Albert kromě jiného při mši řekl: „Karel Filip Schwarzenberg byl nejenom skvělým vojevůdcem, ale byl to i spravedlivý a moudrý člověk.“

V nekrologu Karla Filipa je obsažena také část dopisu, který mu kdysi jako mladému klukovi ve vojenské akademii napsal jeho otec: „Využij dobře svá drahocenná mladická léta ke vzdělávání, zdokonaluj se ve ctinostech, které člověka zušlechťují, protože jako voják z povolání to budeš potřebovat, aby se o tobě neříkalo, že tvůj příchod na svět byl omyl. Uč se naslouchat, mluv otevřeně a upřímně, mlč ale, pokud by tvá řeč nejenže neměla být k něčemu dobrému, ale kdyby dokonce mohla někomu uškodit. Poslušnost je cementem státního svazku, bez kterého se celá budova při sebemenším otřesu rozpadne. Uč se trpělivosti, buď statečným a věrným až k smrti, sviť jako sluneční zář, buď odolný v neštěstí, skromný ve štěstí, cti zákony a přesně je dodržuj, buď důsledný v plnění svých povinností, protože jen tak budeš moci klidně spát. Buď štedrým dárcem, zbytečně nerozhazuj, chraň se neřestí a měj respekt, ne však strach před smrtí...“

Bylo pro mne potěšením zúčastnit se této děkovné bohoslužby (na kterou mne mimochodem pozvali kapucíni, protože věděli, že si této rodiny vážím, a bylo mi dokonce umožněno při mši asistovat), byl pro mne zážitek vidět zblízka zbožnou participaci velké rodiny Schwarzenbergů, slyšet kolem deseti nejbližších rodinných příslušníků, vnoučat a pravnoučat pana Karla Schwarzenberga, číst společné modlitby věřících, které si sami připravili. Bylo pro mne nesmírnou radostí pobývat v blízkosti knížete, pana Karla! Jediný smutek, který jsem při tomto nábožensko-kulturním úkonu cítil, bylo vědomí, koho Česká republika v osobnosti vzdělaného, čestného, zbožného a charakterem velkého člověka pana Karla ztratila, když dala v předposledních prezidentských volbách přednost arogantnímu a pomstychtivému alkoholikovi, člověku, který tím, co koná a jak mluví, dělá národu jen ostudu...

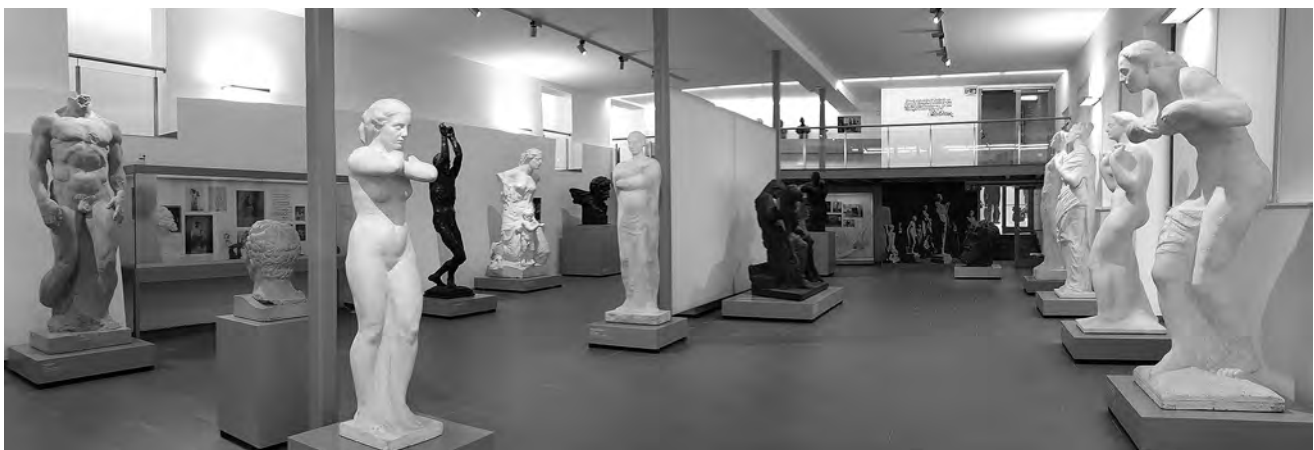
Peter Žaloudek, Vídeň, 18. října 2020

Příběh z 18. října

V době koronavirové máme tři možnosti. Buď zůstat doma a stranit se ostatních – pro mě nepřipadá v úvahu. Nebo pandemii popírat a užívat si všech možností, které se na-

bízejí bez ohledu na riziko nakažení. Já a se mnou pár přátel z VOmladiny jsme si ale vybrali tu třetí, a tou byla v neděli 18. října procházka vinicemi ze Stammersdorfu přes Bisamberg do Langenzersdorfu, kterou organizoval Pavel Pachta ze spolku Alumni-CZ-Austria. Nebyla to vycházka náhodná, měla totiž cíl. Tím bylo muzeum, kde jsou vystavena díla dvou sochařů s českými kořeny – Antona Hanaka a Siegfrieda Charoux. Byli jsme překvapeni vzdušně koncipovaným muzeem s bohatou nabídkou moderního sochařství. Oběma umělcům pak byly vyhrazeny velké prostory. K muzeu patří i zajímavá zahrada plná soch a skulptur a z obojího číší angažovanost a kompetence lidí, kteří se o toto muzeum zasloužili. Anton Hanak dvacet let

v Langenzersdorfu žil a k jeho poctě bylo toto muzeum před padesáti lety založeno.

Naproti muzeu je zajímavá rozsáhlá budova s parkem, která je věrnou kopií amerického Bílého domu. Samozřejmě jsme si ji všichni zvěčnili na mobilech, než jsme náš pochod ukončili – za dodržování hygienických předpisů – ve známém vinném sklípku Terrassenheuriger Trimmel.

Spolek Alumni-CZ-Austria pořádá převážně odborné přednášky a diskuse s cílem propojit absolventy vysokých škol žijící a pracující ve Vídni. Touto akcí bylo potěšeno nejen tělo – procházkou nádhernou podzimní přírodou a zakončením u vína –, ale i duch a duše. Mě zaujaly navíc i písemné projevy Antona Hanaka, který byl svého času řazen vedle přátel Gustava Klimta a Josefa Hoffmanna k největším umělcům své doby. V jednom z nich sochař Hanak píše:

„Durch die Arbeit wollen wir uns als Menschen wiederfinden,
als Menschen wollen wir zu den Heiligtümern gelangen.“

Toto je perfektní definice umění, které nás povznášá někam výš, dává nám naději a krásu a v neposlední řadě i víru. Děkuji tímto Pavlu Pachtovi za nádherný den, který pod názvem *Příběh z 18. října* pro nás účastníky na fotografiích zachytil Petr Richard Mauthner. Vyrobil i krátké video s výstižným názvem „HAPPY MOMENTS“... Byl to opravdu šťastný den!

aVa

Foto: P. R. Mauthner (záběr z muzea)
a M. Pachtová (záběr z muzea a procházka)

Púť do Mariazellu

V krásne slnečné ráno sme sa v sobotu 12. septembra 2020 rozhodli ísť na pútnické miesto Mariazell. Pútnické mesto nájdete v spolokovej krajine Štajersko v okrese

Bruck-Mürzzuschlag. Je to najznámejšie rakúske pútnické miesto. Konala sa tam o 12:30 pútnická česká svätá omša, ktorú celeburovali páter Václav Sládek, páter Marek Pučalík a páter Jáchym. Páter Václav sa vo Viedni stará o čes-

Hostia omše a J. E. JUDr. Ivana Červenková

ké spoločenstvo a robí sväté omše v nedeľu o 10 hod. na Rennwegu 63.

Kvôli korone bola doprava individuálna a na každom osobne, ako tam doputuje. Ja som mal možnosť sa spojiť a ísť s ľuďmi, ktorí majú krásne srdiečko, a spolu sme do Mariazellu cestovali. Cesta nám ubiehala rýchlo, ponúkal sa nám pohľad na malé dedinky či mestečka, trochu pripomínala cestu Oravou alebo Horehroním. Desiatky serpentín posúvajú pútnikov stále vyššie po strmých úbočiach zelených kopcov. Typicky rakúske sú vidiecke domy a majere s červenými muškátmi, pri ktorých sa pasú kravy s dlhou srstou a gagotajúce stádo husí. Na cestu nám svietilo slniečko a popri ceste sa mihali aj iné zvieratká či koníky alebo lamy. Po 2 hodinách sme sa dostali do Mariazellu a zastavili sme sa pred bazilikou.

Mali sme možnosť na rýchly nákup, kúpili sme si medovníčky, maľované sviečky a ešte par drobnosti zo suvenírov. Využili sme možnosť ochutnať mariazellskú kávu a koláčiky. Potom sme v tichosti odišli do katedrály, v ktorej nás čakali Česi a Slováci z Viedne za prítomnosti pani veľvyslankyne za Českú republiku JUDr. Ivany Červenkovéj. Omšu celebraval páter Václav s hosťami celebrantmi.

Mesiac september má tri krásne sviatky k Panne Márii: narodeniny a 12. septembra sme oslávili meniny mena

Maria a sviatok Sedembolestnej Panny Márie. Celú omšu sprevádzal spevom a hudbou na organe František Macek.

Páter Marko v kázni hovoril o histórii mariazellskej baziliky a o soche Panny Márie. V roku 1157 vyslal opát Otto Lambrechtský niekoľko mníchov do horného Štajerska, kde teraz leží Mariazell, aby opusteným obyvateľom tohto kraja hlásali radostnú nauku evanjelia. Mníchov bolo päť. Jeden z nich si zbil z dosiek celú, malú pustovňu. Rozdelil ju na dve časti. V jednej spal a pracoval, v druhej postavil na osekaný kmeň sochu Panny Márie. Bola z lipového dreva a predstavovala Pannu Máriu s Ježiškom, ktorému podáva hrušku a on jej jablko. Tento zbožný mních ju mal vo veľkej úcte a vzal si ju s dovolením opáta so sebou. Pred touto sochou vystavenou na oltári prinášal obeť Bohu najdrahšiu, najsvätejšiu a tam tiež hlásal ľudu vznešené pravdy nášho náboženstva. Mnohí hľadali a tiež našli veľkú milosť v Cele Panny Márie, napriek tomu, že sláva tohto pútnického miesta nebola ešte rozšírená.

Od raného stredoveku sem prúdili pútnici nielen z Rakúska, ale aj z Čiech, Moravy, Nemecka, Švajčiarska, Uhorska, Chorvátska, Poľska a ďalších krajín, aby prosili o pomoc Matku Božiu. Mariazell bolo najznámejším pútnickým miestom bývalej habsburskej ríše a táto tradícia nezanikla ani po rozpade monarchie. Pútnici z bývalých národov

monarchie sem chodia dodnes, v kaplnke baziliky je pochovaný ostrihomský arcibiskup Juraj Selepeční, istý čas tu bol pochovaný aj maďarský kardinál József Mindszenty, prenasledovaný komunistickým režimom. V bazilike visí jeden z prvých pohľadov na Brno, kúsok vedľa zase obraz Bratislavy. To, že prosby pútnikov boli vypočuté, môžeme vidieť v bazilike na prvom poschodí.

Po omši sme sa ešte všetci stretli v reštaurácii na obede „U troch králikoch“, reštaurácia bola útulná a mali sme na výber z troch menu, ktoré chutilo všetkým. Počas obedu bola živá diskusia, pospomínali sme zážitky. Pán Čech nám porozprával veľa zaujímavých historiek, ktoré zachytil aj do knižky o Mariazelli. Je to zaujímavá knižka, vrelo odporúčam si ju pozrieť, dozviete sa tam veľa zaujímavých vecí o pútnickom mieste v českom jazyku.

Po obede sme sa všetci rozišli a išli domov do Viedne. Bola to krásna sobota plná emócií a pekných zážitkov.

Veríme, že takéto púte na pútnické miesta sa budú často opakovať a veľa pútnikov z českej farnosti sa určite k nám pridá.

Zu-Ja

Omša národov 27. 9. 2020 v Štefanskódome

Aj tento rok poslednú septembrovú nedeľu 27. 9. 2020 o 10:15 hod. sa konala omša národov s Mottom „Gerechtigkeit“. Úspešne sa organizuje vždy na konci mesiaca september a zúčastňujú sa tieto spoločnosti: Poliáci, Slováci, Rumuni, spoločnosť Sintí, Chorváti, Slovinci, Albánci, Taliani, Česi, Maďari, Francúzi, Španieli a anglicky hovoriace spoločnosť. Tento rok to bolo trochu s obmedzením kvôli vírusu corona, tak miesta v kostole boli obsadené s odstupom jedného metra na počet 750 ľudí.

Zišli sme sa v menšom počte a aj zborový spev bol obmedzený na sólistov, ktorí boli skvelí. Opíšem Vám v krátkosti priebeh tejto omše. Tento rok sa omša konala v nemeckom jazyku okrem spevu, ten ste mali možnosť počuť rumunsky, poľsky, sintí, slovensky. Hlavným celebrantom bol Mons. pomocný biskup Dr. Franz Scharl. K oltáru prišli kňazi za poľské, české, španielske, rumunské a sintí spoločnosť. Ostatní kňazi slúžili omšu s veriacimi vo svojich farnostiach. Za české kresťanské spoločnosť prišiel Ing. Mgr. Václav Sládek, OCr. Na začiatku nás privítal Dr. Alexander Kraljic, medzinárodný direktor pre cu-

dzojazyčné spoločnosti, a Mons. Dr. Scharl. Po modlitbe „Vzývanie Pána, Kyrie“ zaznela „Glória – Sláva Bohu“ v sólo spevu v slovenskom jazyku, sólistkou bola Ludmila Kirschová. Jej krásny spev sprevádzala hudba organu pod vedením domorganistu Mag. Konstantina Reymaiera. Po nej nasledovalo prvé čítanie, v ktorom ste mohli počuť z knihy proroka Ezechiela (Ez 18,25-28): „Ak sa bezbožný odvráti od svojej bezbožnosti, zachráni si život.“ Žalm zaspievala za poľské spoločnosť operná speváčka Alina Mazur. V druhom čítaní sme mali možnosť sa dozvedieť z listu Filipanom (Flp 2,1-11): „Zmýšľajte tak ako Kristus Ježiš.“ „Aleluja“ sólo zaspievala operná speváčka Tini Kainrath v sprievode gitary Buko Weinricha zo sintí spoločnosti. Po nej nasledoval príhovor nášho biskupa, ktorý je tu pre menšiny a za jeho účasti sa robia už pár rokov omše pre migrantov a ľudí, ktorí majú nový domov v Rakúsku.

Po zamyslení a evanjeliu sme mali prosby, kde za nás všetkých prečítali prosby z českého, slovenského, rumunského a sintí spoločnosti. V nemeckom jazyku sa prosi-

lo za odvrátenie pandémie, za chorých, mladých ľudí, politikov a novú silu vo viere. Pri príprave darov zaznel spev v rumunčine „Cu noi este Dumnezeu“ v podaní Siminy Ivan a poľštine „Tu trinitatis unitas“ od Aliny Mazur. Po prefácii zaznel opäť hlas našej Slovenky, ktorá spievala duet s Jančim na „Svätý, Svätý“, po ňom sa každá krajina pomodlila „Otče náš“ vo svojom jazyku. Po Beránku Božím na prijímanie zaspievala operná speváčka Simina Ivan. Po biskupovom požehnaní na samom konci zaznel malý organový koncert od domorganistu Mag. Konstantina Reymaiera.

Tento rok sa kvôli koróne neuskutočnilo agapé, na ktorom by sa prezentovali všetky krajiny svojím spevom, tancom a dobrým pohostením, a tak sme sa rozlúčili a zaževali si navzájom veľa šťastia, nádeje a lásky a veríme, že vo väčšom množstve sa stretne o rok v poslednú septembrovú nedeľu 2021.

Zu-Ja

Po omši s mons. biskupom

Tomislav Vašíček: *Klavír vypráví*

Jakými peripetiami procházel vývoj populární, ale i klasické hudby v Čechách? Jak byl ovlivněn tím světovým? Co pro hudbu znamenaly milníky let 1945, 1968 a také 1989? To bylo a bude obsahem řady publikací. Ale vyprávěl vám o tom všem, jak to zažil a s odstupem let vidí nebo jak o budoucnosti přemýšlí nějaký klavír? Tomislav Vašíček, jeden ze zakladatelů českého rokenrolu, vstoupil před pár lety v Praze do rokenrolové síně slávy. A to dokonce dvakrát, podruhé i s celou kapelou Sputniki, jejímž byl zpěvákem a lídrem. Po roce 1968 však před sputnickou slávou dostala přednost svoboda. V rakouské emigraci se etabloval jako špičkový expert u společnosti IBM. Dnes s rodinou žije nedaleko Vídně.

Rodinný klavír, který byl středobodem jedné pražské a po emigraci stále je členem vídeňské hudební domácnosti, má o čem vyprávět. Navíc když každá generace, jejíž prsty na něm dováděly, měla a má trochu jiné hudební sklony. A tak starý klavír Bechstein vzpomíná. Od populáru let předválečných přes swing a rokenrol „padesátek a šedesátek“, po světové muzikály, dětské písničky a vždy a všude přítomnou a inspirující klasiku. Navíc má ten klavír být na co pyšný. Vždyť byl svědkem či přímým účastníkem mnoha zásadních chvil, celou svou bytostí byl u toho, když se na něm autorsky tvořilo. A to, co u něj vzniklo s jeho pomocí, má v české i rakouské hudbě své stálé místo. Vyprávění doplňuje série humorně laděných ilustrací sochaře, kameňáka a karikaturisty Josefa Stehlíka.

Redakční poznámka: Jsme si jisti, že autora knihy pana DI. Tomislava Vašíčka ani jeho rodinu nemusíme čtenářům *Klubu* představovat. Jeho jméno se již mnohokrát objevilo nejen na stránkách *Klubu*, ale i na akcích *Klubu*, a nejen na nich, kdy byl vítaným hostem i aktérem. Lásky k hudbě ho neopustila ani v Rakousku, a proto se po čase opět začal hudbě věnovat, jako autor-hudební skladatel i producent. Talent zdědila i dcera Caroline, která je v Rakousku uznávanou muzikálovou herečkou a zpěvačkou, a zdá se, že hudební linka bude mít pokračování i v třetí generaci. V dalším vydání *Kulturního klubu* přineseme ukázkou z této jeho nové knihy.

Tomislav Vašíček: *Klavír vypráví*

Ilustrace: Josef Stehlík, Nakladatelství Jalna 2020, ISBN 978-80-86396-97-2, 108 stran, pevná vazba.

Objednávky: renomovaná česká knihkupectví.

Autor knihy Tomislav Vašíček

Viktor VELEK: *Hudební umělci mezi Ostravou a Vídní / Tonkünstler zwischen Ostrau und Wien, 3: Lída Mašková-Kublová, Eva-Hadrabová-Nedbalová*

Praha: NLN, 2019, ISBN 978-80-7422-733-2, 588 stran

Zum Autor: Der Autor beschäftigt sich seit vielen Jahren mit dem Thema „Musikkultur der Wiener Tschechen/Slawen“ und Schritt für Schritt realisiert er die Herausgabe der Trilogie *Hudební umělci mezi Ostravou a Vídní / Tonkünstler zwischen Ostrau und Wien*. Monographisch orientierte zweisprachige Publikationen (linke Spalte tschechisch, rechte deutsch) rekonstruieren

die musikalische Migration zwischen den Städten.

Band 1 wurde 2018 herausgegeben, Band 3 im Jahre 2019 und für 2021 wird die Herausgabe des zweiten Bandes geplant.

Zum Buch: Band 3 stellt zwei wichtige tschechischen Opernsängerinnen, die u. a. in Wien und Graz wirkten, vor. Lída Mašková-Kublová ist berühmt vor allem als Propagatorin der Opern von Janáček auf den deutschen Bühnen, Eva Hadrabová-Nedbalová zählte zu den beliebtesten Sängerinnen von Richard Strauss. Schicksale beider Sängerinnen dokumentieren sowohl ihre Privatleben, als auch ihre Karriere, die Publikation ergänzt ein reiches ikonographisches Bildmaterial.

Band 1: **Viktor Velek: *Hudební umělci mezi Ostravou a Vídní / Tonkünstler zwischen Ostrau und Wien, 1***. Praha: NLN, 2018, ISBN 978-80-7422-659-5, 224 stran.

Bestellungen: <https://www.nln.cz/knihy/hudebni-umelci-mezi-ostrovou-vidni/>; <https://www.nln.cz/knihy/hudebni-umelci-mezi-ostrovou-vidni-3/>.

Malé zamyšlení nad básněmi Karl Stejna

Básně Karl Stejna jsou malými filozofickými úvahami. Najdeme mezi nimi řadu aforismů, které se dotýkají nejrůznějších témat. Pro lepší pochopení básníka musíme vědět, že se hluboce zabýval řeckou filozofií a pozdně-antickou básnickou tvorbou. Inspirovali ho také spisovatelé z Dálného východu a jejich náboženství. Oblíbenou četbou Karl Stejna byla díla římského básníka Vergilia, který žil v době císaře Augusta (70-17 př. n. l.) a je autorem známého eposu *Aeneas*. Nechal se inspirovat také stoupencem brahmosamajského náboženství, básníkem, filozofem a malířem Rabíndranáthem Thákurem, který byl prvním nositelem Nobelovy ceny za literaturu v Asii 1913.

Pozorný čtenář nevnímá a neposuzuje básně hlavně kvůli rýmu a aliteraci, i když to byly pro básníka rovněž důležitá měřítka. Témata básní si básník vybírá z nejrůznějších kategorií existence lidského života. Je to především lidé a jejich život, láska, víra, mládí, stáří, smysl života, rozhodování se, smrt, naděje a náboženství, ale i zvířata a věci.

Básně Karl Stejna jsou často založeny na protikladech,

kteří ve své tvorbě obzvláště zdůrazňoval. Tak například v básni *Fasety života*: „V životě podivně to chodí / Bydlí zde smutek spolu s radostí / [...] / Hostina svatební a pohřební / [...] / Po každé noci ráno procitáš / [...] / A v noci usínajíc umíráš.“

Když pronikneme trochu do řecké filozofie, která položila základy filozofie světové, pochopíme, jak velká byla a je touha člověka po poznání, především po smyslu života a „životě po smrti“. Mnoho světoznámých filozofů prošlo v důsledku pokroku ve vědě ke zdůraznění rozumového poznání světa, k materialismu a ateismu. Přesto ústí jejich filozofie často ve víře.

Rovněž básník Karl Stejn prošel dlouhým myšlenkovým procesem, zamýšlí se hluboce nad otázkami života a smrti. Jeho odpovědi na otázky, které si klade, vyzařují víru a optimismus. Básník nabádá člověka, aby poznával sám sebe a nechal se vést. Jeho odpovědi ústí v některých básních k přiznání se k víře, např. v básni *Kdo ví*: „Kdo ví a zná jak skončí den / [...] / Tento však ví ten co se zná / Co žádné práci se nevyhýbá / [...] / Nedělá žádný den mu velké těžkosti / Protože cítí se u Boha v blízkosti / [...].“

Tvorba Karl Stejna je obsáhlá. Jeho dílo obsahuje tisíce aforismů, básní a prózy, zatím pouze ve vyvázané podobě. Tiskem vyšly doposud čtyři dvojjazyčné knížky v němčině a v českém překladu Heleny Klein-Watryczové a Marie Davidové. Velká část jeho díla není zatím odborně zpracována, proto není básník zatím patřičně doceněn. Jeho tvorba čeká proto na další odborné zpracování, což vyžaduje osobu s velkým citem a zájmem o poezii. K tomu přispívá okolnost, že se tvorbě minulých a současných básníků nedostává v dnešním světě dostatečné pozornosti a ocenění. Musíme ale věřit, že se to změní, až lidé opět najdou cestu k jiným hodnotám než těm materiálním. To bych si přála, aby se změnilo, a to přeji také Karl Stejnovi († 2003) a jeho tvorbě.

Dr. Helena Klein-Watryczová

Fasety života

V životě podivně to chodí
Bydlí zde bolest spolu s radostí
Z klidu zas shon samý
Rozpustilost spolu s usedlostí

Jedno s druhým jde ruku v ruce
Hostina svatební a pohřební
Smrt v stejném domě jako zrození
Uskutečňují své poslání

V soukolí přírody všemohoucí
Ty sám jsi kolečko pouhé
Všechno co děláš skončí jednou
Po cestě kratší či dlouhé

V životě podivně to chodí
Po každé noci ráno procitáš
Žiješ celý den do večera
A v noci usínajíc umíráš

Stalo se...

Vídeňský Lumír má nové umělecké vedení, je jím dirigent Mgr. art. Daniel Simandl ArtD, který řídil při kostelu Panny Marie na Nábřeží již dva roky mládežnický pěvecký sbor Janáček. Podle VSL se tento soubor stává podsekcí Československého zpěváckého spolku Lumír a bude s ním také společně zkoušet i koncertovat.

11. září se novým prezidentem Volkshilfe Vídeň stal bývalý starosta Vídně dr. Michael Häupl, mj. také prezident Rakousko-českého spolku ve Vídni.

29. září proběhla valná hromada Menšinové rady. Zvolený nový výbor ve složení: předseda – Pavel Rodt, místopředsedkyně – Helena Hubrová, jednatelka – Petra Kalousková, místopředsedkyně – Anna Vačurová, pokladní – Věra Gregorová, místopokladní – Pavel Koutník, revize – Tomáš Kostohryz, Marcela Ofnerová.

3. října se uskutečnilo v místnostech Slovanské besedy Literární čtení – diskuse s českou autorkou Alenou Mornštajnovou.

5. října prezentovala Anja Krystyn (Anna Krulišová) v Pressclubu Concordia svou již třetí vydanou knihou s názvem *Goldregen*.

11. října proběhly volby do vídeňské městské rady a volby do zastupitelstva. V obecním zastupitelstvu se jednalo o rozdělení 100 mandátů, v okresních radách podle počtu obyvatel v okrese o rozdělení 40 až 60 mandátů. Jednoznačným vítězem voleb se stala SPÖ. Starosta města Vídně Michel Ludwig tak úspěšně obhájil svůj mandát. Blahopřání ke zvolení zaslal i Klub.

17. října byla kvůli epidemii covid-19 v ČR zrušena beseda Na kus řeči s senátorem T. Czerninem. Akce byla přeložena na pozdější dobu.

26. říjen patřil v Rakousku Národnímu svátku neboli Dni vlajky, který je jedním ze tří rakouských civilních svátků, avšak tím nejdůležitějším. Pod nenápadným názvem se skrývá připomínka tzv. Státní smlouvy. Jde o terminus technicus („Staatsvertrag“), který se v Rakousku používá bez jakýchkoliv přívlastků. „Staatsvertrag“, podepsaný zástupci Sovětského svazu, Anglie, Francie, USA a rakouským ministrem zahraničních věcí Leopoldem Figlem 15. května 1955, ukončil deset let trvající okupaci Rakouska vojsky koalice a za podmínky zachování neutrality „po švýcarském vzoru“, jak stojí ve smlouvě (svátek se slaví 26. října, totiž v den, kdy byl odhlasován zákon o neutralitě Rakouska), navrátil Rakouské republice její suverenitu.

14. listopadu se mělo konat Odpoledne s poezií Karl Stejna s hudebním doprovodem, představení bylo z důvodu pandemie přeloženo na pozdější dobu.

17. listopadu se měl konat v rámci cyklu „Česká hudební Vídeň 2020“ varhanní recitál Jiřiny Dvořákové Marešové, kvůli koronaviru byl přeložen na 19. prosinec 2020.

Ivan Pařík pětasedmdesátiletý

Nemůžeme uvěřit tomu, že Ivanu Paříkovi je již pětasedmdesát let. Uběhlo hodně času, kdy jsme se poprvé setkali, osobně naposledy asi něco před rokem, i tehdy vyzařoval stálou nezměrnou energií, elán a hlavně chuť dělat dobrou českou muziku. Pan profesor je občas trochu roztržitý, je ale naprostý perfekcionista ve všem, co dělá. V Rakousku dlouhou dobu dirigoval operní produkce na letním oper-

Herečka Renáta Olárová, prof. Jela Špitková (housele), prof. Ivan Pařík (klavír), Mag. Regina Renzowa-Jürgens (soprán) v hudebně literárním pásmu u příležitosti výročí T. G. Masaryka na českém velvyslanectví ve Vídni

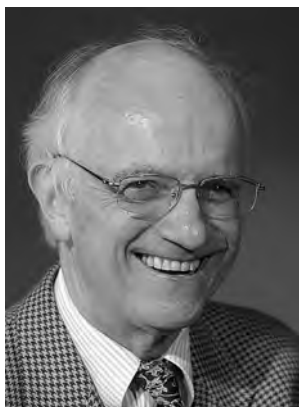
ním festivalu Open air v Garsu, byl šéfdirigentem Kärntner Symphonieorchester Klagenfurt, angažmá jej zavedlo do vídeňské Volksoper, léta působil pedagogicky na Universität für Musik und darstellende Kunst ve Vídni a současně byl šéfdirigentem opery Divadla J. K. Tyla v Plzni a profesorem na Universität Mozarteum v Salcburku.

Je dobře znám i v kruhu vídeňských Čechů, často vystupoval na literárně hudebních představeních pro Kulturní klub i jiné krajanské spolky na Velvyslanectví ČR, v Boesendorfersaalu, Schwarzenberském paláci, Slovanské besedě aj.

Jeho dosavadní velké zásluhy o českou hudbu, českou operu a její propagaci v zahraničí bychom neměli přehlédnout. GRATULUJEME!

redakce Kulturního klubu

Ivan PAŘÍK (* 22. 11. 1945, Praha)

Ivan Pařík je význačný česko-rakouský dirigent, pedagog a nositel Ceny Vendelína Budila za mimořádný umělecký přínos v oblasti opery. Narodil se v Praze v rodině významných umělců-hudebníků (otec Otakar Pařík byl významným dirigentem a klavíristou, matka Marie Vojtková byla operní pěvkyní a později vyhledávanou pedagožkou). V době, kdy se přece jenom pootev-

řela železná opona, mohl vedle studia na pražské Akademii múzických umění studovat také na vídeňské Universität für Musik und darstellende Kunst u profesora Hanse Swarowského. Po ukončení studií byl angažován do opery Národního divadla do funkce korepetitora, ale záhy i dirigoval. První angažmá v roli dirigenta jej zavedlo do plzeňské opery, kam se také jako šéfdirigent několikrát vrátil, následovala ostravská opera, Státní opera Praha a od roku 1974 působí, jak jsme již uvedli, také v Rakousku.

V současné době je profesorem na pražské Hudební a taneční fakultě AMU (katedra dirigování).

Výstava Zbyňka Sekala

Zhruba 70 předmětů z dílny sochaře, malíře a myslitele Zbyňka Sekala bylo a po znovuotevření výstavy (covid) bude až do ledna k vidění ve vídeňské galerii současného umění Belvedere 21.

Evropský avantgardní umělec, kritický myslitel, analytický pozorovatel, „básník“ materiálu, tak je Zbyněk Sekal uváděn ve Vídni. Výstava nabízí průřez celým jeho dílem. Od raných obrazů zastoupených nejstarším dílem, což je autoportrét z roku 1950, až po pozdní „schránky“ z devadesátých let. Jsou zde díla z různých tvůrčích období, obrazy, stejně jako objekty a sochy. Téměř minimalistická díla vydávají svědectví o životě poznamenaném izolací, vězněním a vyhnanstvím. Kurátorem výstavy je Harald Krejci.

Zbyněk Sekal (* 1923, Praha) byl již jako student politicky aktivní na levicové scéně a ve třicátých letech byl jako mladistvý zatčen. Stal se politickým vězněm v Mauthausenu a Terezíně. Přežil díky ochraně, kterou mu poskytovali jeho spoluvězni. Protože měl krásný rukopis, pracoval v písařně, a tak přežil nacistický teror. Ve čtyřicátých letech se vrátil do Prahy, kde byl jedním ze spoluzakladatelů první surrealistické skupiny v Československu a významným představitelem umělecké avantgardy. V roce 1968 Sekal z politických důvodů opustil Prahu a poté se přes Berlín, kde získal stipendium DAAD, dostal do Vídně. K rozhodnutí usadit se ve Vídni přispěla skutečnost, že tu již v šedesátých letech navázal několik důležitých kontaktů. Znal se mimo jiné se sochařem Karlem Prantlem, zakladatelem sochařského symposia v St. Margarethen. V sedmdesátých letech, poté co se usadil ve Vídni, pokračoval Sekal v rozvíjení objektové povahy svých obrazů v trojrozměrném prostoru. Začal tvořit „schránky“, jak je sám nazval, trojrozměrné objekty, ve kterých nalezené materiály zabudovával do určité konstrukce.

„Sekal se v Rakousku nikdy necítil doma. Cítil se izolován, protože byl odříznut od svých pražských uměleckých kolegů, a velmi tím trpěl. Jeho schránky lze číst také jako

existence, které prožívají určitou izolaci, odcizení. Tento tvůrčí zvrat však nemůžeme chápat jako krizi, protože vždy usiloval o to, aby z životních krizí vyšel posílený,“ vysvětluje kurátor.

Sekal se analyticky zabýval filozofy, četl Schopenhauera a Heideggera. Překládal však také Franze Kafku, a to v době, kdy to nebylo právě žádoucí.

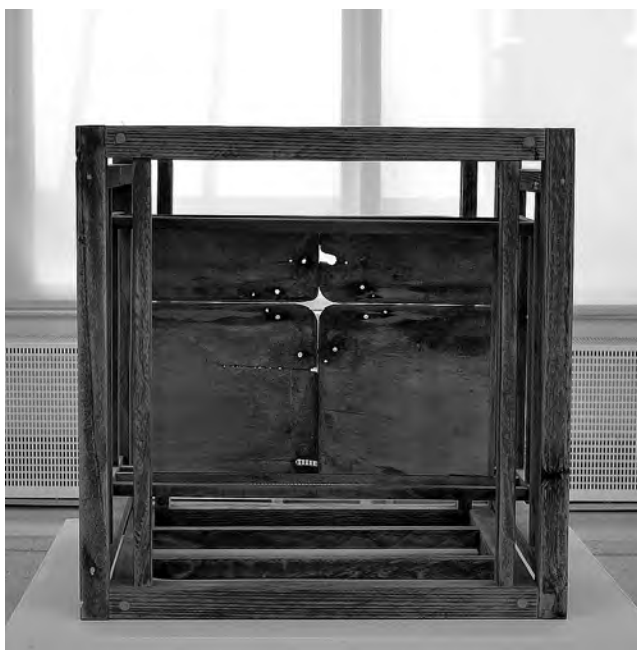
Výstava v Belvedere 21 ve Vídni (Arsenalstrasse 1) potrvá do 6. ledna 2021. Je součástí výzkumného projektu Belvedere zaměřeného na kulturní krajinu střední Evropy v šedesátých a sedmdesátých letech. Vzhledem k šíření koronaviru a souvisejícím rizikům je výstava v současné době nepřístupná.

Don Pasquale ve vídeňské opeře

Krátce před tím, než se znovu uzavřely brány opery a divadel, stačila vídeňská Opera provést několik představení. Jedním z nich byla komická opera od Gaetana Donizettiho *Don Pasquale*. Děj je celkem prostinký: bohatý starý mládenec Don Pasquale by se rád oženil, přitom je zásadně proti sňatku svého synovce Ernesta s chudou vdovou Norinou. Je tu však ještě Dr. Malatesta, který vztahu mladých přeje, proto vymyslí lest: Norinu představí donu Pasqualovi jako svou sestru přicházející z kláštera a zdánlivě jí – za příspěvní nepravého notáře – provdá za Dona Pasquala. Leč mladá manželka udělá svému muži po „svatbě“ ze života takové peklo, že ten se jí rád zase zbaví. Po vysvětlení celého podvodu pak i Don Pasquale přeje mladým milencům štěstí.

V roli Noriny se představila mladá slovenská sopranistka Slávka Zámečnicková, která je od září členkou souboru vídeňské Opery. Její vystoupení bylo jak pěvecky – má překrásný lyrický hlas s brilantními výškami –, tak i herecky přijato vídeňskými kritiky s nadšením.

Slávka Zámečnicková je absolventkou konzervatoře v Bratislavě, magisterský diplom s vyznamenáním získala

Zbyněk Sekal: *Schránka s křížem*, 80.-90. léta

Slávka Zámečnicková (Norina) a Adam Plachetka (Malatesta) v Donizettiho *Donu Pasqualovi*

la na Hochschule für Musik Hanns Eisler v Berlíně. Mladá sopranistka je laureátkou a vítězkou mnoha významných mezinárodních soutěží. V této sezóně by se měla představit ještě jako Musetta (*La Bohème*), Gretel (*Hänsel und Gretel*), Helena (*A Midsummer Night's Dream*), Frasquita (*Carmen*) a Poppea (Monteverdi: *L'incoronazione di Poppea*).

Za nemocného Borise Pinkhasova, představitele Malatesta, brilantně a suverénně zaskočil basbarytonista Adam Plachetka, bývalý člen souboru vídeňské Opery, který tuto roli již zde vícekrát ztvárnil. Jeho duet *Cheti, cheti immaninente* s Donem Pasqualem (Nicola Alamo), zpívaný před zataženou oponou, byl jedním z vrcholů večera. Tenorista Dmitry Korschak plně přesvědčil jako Ernesto. Svižně dirigoval Marco Armiliato. Publikum v úterním představení dokonce i přes zákaz několikrát provolávalo bravo.

„Velké divadlo na vysoké úrovni,“ psala vídeňská kritika.

Evžen Oněgin pod taktovkou Tomáše Hanuse

25. října hostoval dirigent Tomáš Hanus ve Vídeňské státní opeře, kde nastudoval novou inscenaci Čajkovského *Evžena Oněgina*. Podle něho panovala při premiéře jak na jevišti, tak v orchestřišti úžasná energie. Následovala i velmi vřelá reakce publika. V listopadu již nemohl sérii představení dokončit kvůli nařízenému lockdownu.

Hanusova spolupráce s Vídeňskou operou začala v roce 2017, v této sezóně ho v lednu čeká ještě *Rusalka*, tedy pokud to situace dovolí. O řadu projektů, stejně jako ostatní umělci, přišel a přijde, vedle Welsh National Opera například debut s Royal Philharmonic Orchestra v Londýně. Zatím ještě platí plány pohostinských vystoupení u orchestrů v Berlíně a v Manchesteru v první polovině příštího roku. V nové sezóně by měl dirigoval *Z mrtvého domu* na jedné z nejvýznamnějších světových scén, dále pak *Jenůfu*, oblíbeného *Netopýra*, samozřejmě plánuje i výraznou koncertní aktivitu. Zázemí má jinak v Brně.

Tomáš Hanus je několik let hudebním ředitelem Velšské národní opery sídlící v moderním sále Wales Millennium Centre v Cardiffu. Své kolegy osobně viděl naposledy v únoru, stihl se tehdy vrátit do Brna za rodinou několik dní před lockdownem. Vzhledem k situaci ve Velké Británii nebylo zatím možno se sejít. Když jeho kolegové z vedení s úžasnou energií a invencí připravili možnosti, jak pokračovat nyní v alespoň omezené zkouškové práci, přišel další lockdown.

Během jeho vídeňského pobytu absolvoval online setkání se „svojí“ Welsh National Opera. A když se ho ptali, jak se ve Vídni má, odpověděl, že krásně, ale že zároveň pro něho není lehké referovat jim o Vídni, když mají v tuto chvíli nový lockdown, který o několik dní později byl vyhlášen i v Rakousku. „Dělám si velké starosti o své kolegy a přátele, díval jsem se do jejich ustaraných tváří – alespoň na displeji – a bylo mi těžko. Vždyť i současná krize ukazuje, jak jsme všichni na jedné lodi a jak by bylo skvělé držet při sobě.“

Tomáš Hanus (* 1970), rodák z Brna, původně houslista, vystudoval dirigování na JAMU, kde byl v letech 1990-1995 žákem Jiřího Bělohlávky. Stál s dalšími u vzniku Pražské komorní filharmonie, dirigoval v Národním divadle v Praze, kde debutoval v roce 2001 se Smetanovou ope-

rou *Čertova stěna*, a v Národním divadle v Brně, kde byl po dva roky šéfem. Jako operní i koncertní umělec se rychle etabloval v zahraničí. V létě 2015 se stal hudebním šéfem Welsh National Opera, funkce se ujal o rok později.

Miroslava Svolicová: *Rand*

Miroslava Svolicová (* 1968, Vídeň) je rakouská autorka se slovenskými kořeny, která se řadí se ke špičce německy psané dramatiky. Koncem září v režii Tomase Schweigena byla v Schauspielhausu Vídeň představena její nejnovější hra *Rand*.

Psát začala velmi brzy, když jí bylo něco

kolem osmi let, a od té doby ji psaní provázelo životem. Mezi tím dělala spoustu dalších věcí a studovala. Ještě během studia vyhrála dramatickou cenu Retzhofer za *squatting*, další hrou byla *tahle zeď se pospojuje sama a hvězda promluvila, hvězda taky něco řekla*, která byla uvedena také v Praze, a *evropa prchá do Evropy*, která se hrála například v Burgtheatru a divadle Thalia v Hamburku. Následovaly další hry.

Na otázku, zda jít k divadlu bylo vědomé rozhodnutí, nebo pokus „jen tak pro zábavu“, autorka odpověděla (publikováno v polském časopise pro moderní drama *Dialog*): „Byl to pokus, stejně jako všechno v životě je nakonec pokus. Samotné současné divadlo je něco jako pokus zjistit, co to vlastně znamená psát pro divadlo, nebo co to divadlo je nebo může být, to se mi teď zdá velmi otevřené. Všechno je možné, všechno je pokus.“

Svolicová vyrostla v multilingvním prostředí, navštěvovala anglické školy, sledovala české pohádky, s rodiči mluvila slovensky, je socializovaná v němčině, polovina její diplomové práce z filozofie je ve francouzštině, naučila se také trochu švédsky a rusky. „Také ani nevím, zda je to jeden jazyk nebo obrazy jednoho jazyka, které ovlivňují druhý jazyk, a ne spíše citlivost na zvláštnosti jazyka, protože z něj můžete ustoupit a podívat se na něj zvenčí. Každý jazyk má své zvláštnosti. Miluji jazyky. Kdybych se nestala autorkou, pak možná překladatelkou. Se slovenštinou sdružuji např. mnoho maličkých, bagatelizujících forem, je to pro mě krásný jazyk, kterým mluvím s dětmi, ze všeho můžete udělat něco malého a oduševnělého, jsou tam neuvěřitelně zábavná slova. Němčina opět umožňuje velkou volnost v konstrukci, ve větných pozicích, ale také v tvorbě slov. Obrazy těchto indoevropských jazyků nejsou tak vzdálené, nicméně kvůli hlubokému přibuzenství existuje něco společného,“ konstatuje autorka.

Spalovač mrtvol v Akademickém divadle ve Vídni

V Akademietheater měla 8. října opožděnou premiéru divadelní hra *Spalovač mrtvol / Der Leichenverbrenner* vytvořená na motivy novely českého prozaika Ladislava Fukse.

Příběh psychopatického pracovníka pražského krematoria Karla Kopfrkingla v období nacistického Německa a honu na židovské obyvatelstvo zdramatizoval rakouský autor Franzobel (vlastním jménem Franz Stefan Griebel, * 1967, Vöcklabruck). Na autora předlohy Fukse byl Franzobel upozorněn režisérem Nikolausem Habjanem, jemu samému byl spisovatel neznámý. Podle Franzobela je hlavní figura hry *Spalovač mrtvol* Karel Kopfrkingl jakýsi český Herr Karl. (*Herr Karl* je asi hodinové divadelní představení, něco mezi divadelní hrou a kabaretem, které napsali v roce 1961 Helmut Qualtinger a Carl Merzsk. Antihrdina „Pan Karl“ vypráví svůj životní příběh. Vypravěč se stále častěji stává oportunistickým pokračovatelem maloměstského prostředí. Na první pohled lze pana Karla charakterizovat jako typického vídeňského katolického maloměstáka, ztělesňuje tzv. lidový hlas. Pan Karl se jeví jako milý, čestný, ale naivní chlap s láskyplným pohledem. Když byla v roce 1934 nastolena klerofašistická diktatura, stal se pan Karl, který byl do té doby socialistou, zastáncem křesťanských socialistů. Po anšlusu Rakouska v roce 1938 okamžitě přešel do politického tábora národních socialistů. Po roce 1945 se pokusil sloužit okupační moci.)

Ale vraťme se ke hře *Spalovač mrtvol*, jejíž děj se odehrává ve třicátých letech 20. století. Karel Kopfrkingl, pracovník krematoria, je vzorný otec rodiny a svou práci vidí jako své poslání. Považuje smrt za nejvyšší užitek a sebe jako zachránce, který osvobozuje duše mrtvých spalováním jejich těl. Když začne spolupracovat s německými okupanty, propadne nové rasové ideologii. Jelikož jeho tchyně není árijského původu, je podle nacistických ideálů pro Kopfrkingla nevyhnutelné zlikvidovat také vlastní manželku a děti. Ze svědomitého otce a manžela se tak vlivem nacismu a s ním spojené štvance na Židy stává psychopatický vrah.

Novela *Spalovač mrtvol* českého spisovatele Ladislava Fukse byla již několikrát zpracována, a to pro divadlo, film i rozhlas. Nejznámější filmovou adaptací je stejnojmenný psychologický horor českého režiséra slovensko-židovského původu Juraje Herze z roku 1968. Film je považován za jedno z mistrovských děl tzv. československé nové vlny – a to i díky hudbě Zdeňka Lišky a hereckému výkonu Rudolfa Hrušínského jako Karla Kopfrkingla.

Divadelní hra *Der Leichenverbrenner* je nejnovějším zpracováním Fuksovy novely pod režijním vedením Nikolause Habjana. Do hry jsou také zabudovány loutky (Habjan je rovněž loutkoherec a loutkový designer). Pokud jde o umírání, loutky mají jasnou výhodu oproti hercům. Nikdo nemůže zemřít tak přesvědčivě jako loutka.

Ladislav Fuks (24. 9. 1923, Praha – 19. 8. 1994, Praha) byl český spisovatel, autor především psychologické prózy. Hlavním tématem jeho tvorby je druhá světová válka a holokaust.

Edita Gruberová ukončila operní kariéru

Po více než padesáti letech ukončila 27. března 2019 slovenská pěvkyně Edita Gruberová v Bavorské státní opeře v Mnichově svou operní kariéru. Se svými příznivci se „královna koloratur“ rozloučila v jedné ze svých nejslavnějších rolí – královny Alžběty v opeře *Roberto Devereux* italského skladatele Gaetana Donizettiho. S odchodem Gruberové končí v opeře jedna éra, napsala agentura DPA.

„Edita Gruberová je primadonna assoluta, je jedinečná, velká diva,“ uvedl před jejím vystoupením na rozloučenou umělecký ředitel mnichovského operního domu Nikolaus Bachler.

Pěvkyně, která žije ve švýcarském Curychu, však nadále koncertuje.

Edita Gruberová na Slovensku

Podľa riaditeľa Opery ŠDKE Rolanda Kherna Tótha sa koloratúrna sopranistka Edita Gruberová so svojou kariérou nakoniec definitívne symbolicky rozlúči na Slovensku, a to v Štátnom divadle Košice (ŠDKE) v roli tudorovskej kráľovnej Alžbety v opere Gaetana Donizettiho *Roberto Devereux* v netradičnom poloscénickom prevedení. V dvoch predstaveniach, v premiére v piatok 27. novembra a v prvej repríze 1. decembra 2020.

Edita Gruberová účinkovala na Slovensku len príležitostne a výhradne formou koncertov, ani raz nemalo slovenské publikum možnosť ju vidieť aj v opernej inscenácii.

Netradičnou bude i réžia, ktorá bude reflektovať súčasne pandemické opatrenia a v maximálnej miere zohľadní vzájomné odstupy medzi spevákmi.

Réžiu pripraví riaditeľ činohry Anton Korenčí, pohybovú spoluprácu riaditeľ baletu Andrej Petrovič.

Andy Warhol v mumoku

Muzeum mumok nabízí hned dvojitou porci Andyho Warhola: pod názvy Andy Warhol exhibits a Defrosting the Icebox, které znovu důkladně připomenou tohoto otce pop-artu.

V osobě Andyho Warhola se snoubilo mnoho protikladů. Na jedné straně umělec – zářivá hvězda a autor proslulých a často vystavovaných děl –, na straně druhé osobnost, jejíž individuální rysy zná jen málokdo. Právě tyto dvě stránky jeho osobnosti jsou nyní středobodem výstavy *Andy Warhol exhibits*. Tato výstava nahlíží za kulisy Warholova veřejného image, přičemž představuje aspekty jeho tvorby, jimž dosud nebyla věnována dostatečná pozornost. Zejména jeho rané motivy a abstrakce z počátku padesátých let minulého století často zobrazují kresby a tisky mužského těla, ale také drag a homo erotickou symboliku. K vidění jsou nejen díla z jeho první výstavy *Fifteen Drawings Based on the Writings of Truman Capote* (1952), nýbrž rovněž dosud nikdy nepředstavené, mramorované papírové skulptury (1954). Tato díla ilustrují War-

holův raný zájem o ikonograficky jasně definované řady, ale také jeho výklad tématu genderové performativity.

Warhol na svá díla pohlíží v kontextu prezentace. Nejde mu pouze o jeho umění jako takové, nýbrž také o dramaturgii s ním spojenou. Stále intenzivněji se zabýval možnostmi dokonalé inscenace při prezentaci své sériové tvorby. Výstava se zde zaměřuje na Warholovu výstavní praxi v období od šedesátých do osmdesátých let minulého století.

Druhá z výstav, *Defrosting the Icebox*, vznikla ve spolupráci s Uměleckohistorickým muzeem ve Vídni a vídeňským etnologickým muzeem Weltmuseum.

Ohlédnutí: V roce 1969 byl Warhol kurátorem putovní výstavy *Raid The Icebox 1 with Andy Warhol*, tvořené předměty a pracemi školy Museum of Art Rhode Island School of Design. Výstava nezahrnovala jeho vlastní díla, přesto však byla průlomová, pokud jde o prezentační strategii rozcházející se s tradičními muzejními standardy: místo upřednostnění výtvarných umění (malířství, sochařství, grafiky, fotografie nebo kresby) vystavoval Warhol užité umění (tedy umění zabývající se předměty známými z každodenního života). Místo toho, aby návštěvníky výstavou provázela chronologicky, podle média nebo stylu, prezentoval objekty ahistorickou a nehierarchickou formou.

Depozitář se proměnil ve výstavu – již téměř zapomenuté exponáty jsou opět středem pozornosti. Tento princip nyní ctí rovněž výstava *Defrosting the Icebox*, představující zcela podle Warholova příkladu výjimečné exponáty z depozitářů Antické sbírky a sbírek vídeňského etnologického muzea Weltmuseum.

Pro všechny, kteří se Andyho Warhola prostě nemohou nabažít: *Misfitting together* představuje sériové formace, a to nejen ve stylu pop-art, ale také minimalistického a koncepčního umění. Další vrcholná výstava spojená s osobou Andyho Warhola, je v muzeu mumok k vidění ještě do 31. ledna 2021.

mumok – Muzeum moderního umění nadace Ludwig ve Vídni, Museumsplatz 1, 1070 Wien, www.mumok.at, +43 1 525 00, info@mumok.at

Poznámka: Vzhledem k současné situaci mějte, prosím, na zřeteli, že se otevírací doby nebo případná uzavření jednotlivých institucí mohou měnit. Informujte se, prosím, před svojí návštěvou v příslušných muzeích.

Vzpomínka na Vladimíra Stejskala

13. října 2020 uplynuly již tři roky od úmrtí našeho krajana Vladimíra Stejskala, který byl v posledních desetiletích jednou z nejzářivějších osobností kulturního, sportovního a organizačního života české menšiny ve Vídni.

Jeho činnost byla mnohostranná a mezinárodní a odrážela se v mnoha jeho rolích. Jako sólový a sborový zpěvák vystupoval v několika evropských zemích a jeho turné ho zavedla až do Japonska. Do jeho repertoáru patřila řada basových árií, v Německu se mu dokonce naskyt-

la velká profesionální kariéra. Vladimír však dal přednost Vídni, kde žila jeho matka, kterou nechtěl opustit.

Vladimírovu činnost nelze shrnout v krátkém článku, na to by nestačila ani obsáhlá biografie. Proto bych se chtěla zmínit například o jeho působení v „německé Vídni“, kterou měl stejně rád jako Pelhřimov, Brno nebo Frankfurt, neboť byl kosmopolitní.

„Na scéně Wienerlied, kde často účinkoval, byl vždy rád viděn a jeho vystoupení sklízelo potlesk a velké nadšení,“ píše o něm Walter Gaidos ve *Wienerlied-Zeitung*. V dopise, který jsem od něj obdržela po zaslání mého smutečního proslovu u příležitosti Vladimírova pohřbu, píše pan Gaidos: „Jako dlouholetý hudební přítel jsem byl se svou ženou na jeho dojemně uspořádaném pohřbu. Vladimír několikrát vystupoval v mém hudebním pořadu *Gaidos um 3.*“

V článku *Vladimír Skal* otištěném ve *Wienerlied aktuell* (Jänner – März 2018) píše dále Walter Gaidos: „Náš přítel Vladimír, jeho překrásný bas a jeho oblíbená píseň *Als Büblein klein an der Mutterbrust* nám zůstane provždy ve vzpomínkách.“

V Akademickém spolku vystoupil Vladimír naposled s půvabným kulturním pásmem o dětech Marie Terezie v rámci přednášky Heleny Klein-Watryczové k 280. výročí narození Marie Terezie.

Odchod Vladimíra byl pro českou a slovenskou menšinu velkou ztrátou. Do poslední chvíle svého života se angažoval především v Sokolu. Jeho posledním vystoupením byla prezentace vybraných českých básní, které přednesl společně s Věrou Königovou v prostorách českého velvyslanectví při zahájení oslav 150. výročí založení první sokolské jednoty ve Vídni 21. dubna 2017. K tomuto výročí sestavil Vladimír několikadenní kulturní pořad a do posledních dnů svého života udržoval kontakt s umělci v Brně. Uskutečnění těchto velkolepých oslav se však nedožil. Zemřel krátce před jejich zahájením.

Vladimíre, zůstáváš stále v našich vzpomínkách a našich srdcích.
Helena Klein-Watryczová

Vzpomínka na Zdenu Sklenářovou

Je tomu již dvacet let, co 7. listopadu 2000 zemřela ve věku čtyřiceti let v kruhu svých nejbližších Mag. Zdena Sklenářová (* 28. 3. 1960). Její smrt mě zaskočila, i když jsem něco o jejím boji se zdravím věděla. Zdena otevřeně o své nemoci nikdy nemluvila, pouze naznačovala, a já jsem byla přesvědčená, že se po zdařilém odstranění plicního nádoru uzdraví.

Do Rakouska přišla v roce 1980, sama si nesmírnou pracovitostí financovala studium. Na Vídeňské univerzitě vystudovala obor překladatelství a tlumočnictví (ČJ – NJ). Svě povolání měla velice ráda. Nezištně a obětavě pracovala dlouhá léta ve výboru a redakci Kulturního klubu, zajišťovala technickou a grafickou úpravu časopisu a s jejím úsilím je od roku 2000 spojen i nový vzhled měsíčníku

Klub, jehož byla technickou šéfredaktorkou. Jako místopředsedkyně Kulturního klubu zastupovala Klub v Poradním sboru české menšiny při Spolkovém kancléřství.

Byla věcná, uměla nekompromisně vyjádřit své mínění, ale i chápat a omluvit se. Nesnášela schůze, a proto se s ní rychle a dobře schůzovalo. Byla spolehlivou pracovnící, kamarádkou, báječnou matkou dvou malých synů. Nesmírně ráda řídila velká osobní auta, milovala rychlost, ale i bezpečnost. Vždy, když autem jedu okolo jejího domu, vzpomenu si na ni. Moc mi chybí, i když na hřbitově u jejího hrobu jsem již dlouho nebyla.

Těm, kdo ji znali, zůstane, tak jako mně, v paměti jako bystrá, inteligentní mladá žena, překypující elánem, kterou ze života nespravedlivě vytrhla smrt příliš brzo. HB

Vzpomínka na Otakara Slavíka

Před deseti lety, 3. listopadu 2010, ve Vídni neočekávaně zemřel malíř Otakar Slavík. Když byla v roce 1992 otevřena v Národní galerii Slavíkova rozsáhlá retrospektiva, ukázalo se, že jeho tvorba patří k nejvýraznějším projevům českého umění druhé poloviny 20. století.

Někteří z vás měli také možnost se seznámit s jeho tvorbou a umělcem samým na výstavě *40 Jahre Rückblick 1968-2008 – Integration in der Emigration*, kterou Kulturní klub uspořádal ve Vídni v Galerii TIME v roce 2008. Tam jsem se také s umělcem a jeho ženou Duňou seznámila. Otakar Slavík měl postavu a stisk zápasníka a vystupování dobráckého, šarmantního, usměvavého a bodrého staršího pána. Dělal si ze sebe legraci a vtipkoval o svém zdravotním stavu. „Na mě musíte nahlas! Já jsem skoro hluchý a ta hluchota hraničí trochu s tupostí,“ smál se, když přeslechl otázku.

Byl jedním z mála umělců, kteří podepsali Chartu 77, a k umění přistupoval s mimořádnou vážností a pokorou. Po podpisu Charty 77 emigroval v roce 1980 se svou ženou Duňou do Vídně, kde od té doby žil a pracoval. Od roku 1981 byl členem Künstlerhausu. Od devadesátých let s úspěchem vystavoval v Čechách.

Otakar Slavík se narodil 18. prosince 1931 v Pardubicích, patřil ke generaci, která výrazně poznamenala podobu českého umění šedesátých let 20. století. Jeho umělecká dráha začala na keramických školách, ze školy v Bechyni přestoupil na sochařskou školu v Hořicích. Poté studoval na Pedagogické fakultě UK v Praze u Karla Lidického

a hlavně pak malbu u Martina Salcmana, který jej definitivně obrátil k malířství. Po škole se ocitá v okruhu umělců formující se UB 12 – Adrieny Šimotové, Václava Boštika, Jiřího Johna a dalších, soustředěných kolem Václava Bartovského. V šedesátých letech je vnímán v kontextu výstav nové figurace a nové citlivosti.

Rozloučení a uložení urny se konalo 25. listopadu 2010 v Praze na Olšanech. HB

Před deseti lety zemřel Pavol Polanský

Pana Polanského jsem poznala při odhalení jeho pamětní bronzové desky na pomyslném chodníku slávy před domem Karla Krautgartnera v Mikulově. Na tuto slavnost byl Klub pozván a já jsem měla možnost milého, šarmantního a vtipného pána poznat osobně. Asi o rok později byl pan Polanský účastníkem konference pořádané

klubem v Diplomatické akademii ve Vídni. Při jeho příspěvků mu stále vyzváněl mobil, který on v klidu vypínal, ale neodbytný volající volání stále opakoval. To, co by u jiného pohoršilo, bylo přijato v sále srdečným smíchem. Pan Polanský byl tak plný elánu, že jsme nespěchali s přípravou pořadu *Křeslo pro hosta – Významné osobnosti*, který jsme plánovali provést ve spolupráci se Slovenským institutem. Zpráva o jeho smrti nás zaskočila.

Pavol Polanský (Pavel v ČR, v Rakousku Paul) po válce patřil k zakládajícím osobnostem slovenského jazzu a taneční hudby a jeho jméno si mnozí pamětníci jistě vybaví například z etiket ještě standardních gramodesek Supraphonu, na nichž coby dirigent Tanečního orchestru bratislavského rozhlasu doprovázel řadu slovenských i zahraničních zpěváků – Olláryovou, Littmanovou, Rackovou, Kuchára, Robiče, Csíka a další. Na konci padesátých let se jako bubeník vrátil Pavol Polanský ke své velké lásce, jazzu. V šedesátých letech hrál v Bratislavském jazzovém kvartetu, založeném Ladislavem Gerhardem, pak v Bratislavském jazzovém štúdiu vedeném Braňo Hroncem, příležitostně působil také v legendárním SHQ a ve druhé polovině šedesátých let spolupracoval i se zahraničními soubory. Do Rakouska emigroval s rodinou v roce 1968. Byl zaměstnán v rakouském rozhlasu jako hudební redaktor rakouské rozhlasové stanice Ö 3, kde dlouhá léta připravoval pořad *Musik zum Träumen*. V roce 1971 se stal hudebním šéfem Ö 3. Od roku 1990 vedl v Bratislavě třináct let relaci Radio Twist.

Zemřel ve Vídni 17. března 2010.

HB

Čeští rodáci, kteří se proslavili ve Vídni

Před 110 lety, 20. listopadu 1910, se v Ostravě narodil **prof. dr. Herbert Kraus**, zakladatel neurochirurgické kliniky ve Vídni (1964). Bydlel ve třetím vídeňském okrese, Weyergasse 5, kde zprvu provozoval lékařskou praxi. Po úmrtí věhlasného chirurga prof. Schönbauera se dostal do vedení nově utvářeného oboru medicíny ve Vídni jako jeho

nejbližší spolupracovník a následovník. Centrem neurochirurgie se v šedesátých letech stal Kaiser-Franz-Josef-Spital, kde byl doktor Kraus primářem. Díky jeho schopnostem a péli se tento obor rychle rozvíjel.

Mnoho životů zachránil i svou nezištnou lidskostí, když neváhal pomoci pacientům ve dnech svého volna i v noci; za trpícím zajel třeba i na lesní samotu. Bohužel i takového člověka, velikána, nejlepšího operátora mozkových nádorů, postihlo to, co jeho pacienty. Sám si svoji chorobu diagnostikoval a sám vedl svůj tým do operačního sálu, aby vypsal plán příští operace. Hodina: 8:00; diagnóza: tumor vpravo...; pacient: Kraus; operatér, asistenti: ... po zaváhání vypsal jména svých tří spolupracovníků. Psal se rok 1974. Operace se povedla. Za tři dny šel demonstrativně s obvázanou hlavou mezi své pacienty na čele vizity. Během roku se však stav prudce zhoršil. Nádor na mozku mozkového chirurga patřil k těm nekrutějším. Profesor dr. Kraus zemřel ve Vídni 4. července 1975.

(Ze vzpomínek jeho žáka a kamaráda G. Klettera)

Dne 30. listopadu 1840 zemřel ve Vídni světově zasloužilý astronom **Joseph von Littrow**. Narodil se 13. března 1781 v Horšovském Týně (Bischofteinitz) pod tehdejšími příjmením Lyttroff. Jeho předkové sem přišli z dalekého Livonska (sever Lotyšska) již roku 1640 (lékař Kryštof Lyttroff).

Když bylo Josephovi třináct let, poslal ho otec studovat do Prahy na gymnázium. Roku 1797 se již sám nechal zapsat na tamní univerzitu. Navštěvoval přednášky na všech fakultách (filozofie, teologie, práva, medicína). Roku 1802 studia přerušil. Kromě přednášek matematiky hradeckého Stanislava Vydry a astronomie u premonstráta Martina A. Davida (na filozofické fakultě) ho na univerzitě nic nezaújalo. Učil matematiku v rodině šlechtických známých ve Slezsku, ovšem zájem ho vedl k astronomii, a tak odjel do Vídně.

Například deskriptivní geometrie založená G. Mongem přestala být francouzským vojenským tajemstvím. První svazky vědeckého díla věnovaného astronomii dodával tehdy z Paříže sám Laplace. Zde v prostředí dunajské metropole se Lyttroff zcela oddal samostudiu astronomie. Na jaře 1807 byl na základě konkursu přijat za profesora astronomie na krakovskou univerzitu, v té době ještě pod rakouskou správou. Změnil si příjmení na Littrow, oženil se, vybudoval hvězdárnu, věnoval se vědě, aniž vnímal okolní tvrdou realitu. V tom roce bylo v Hamburku vydáno Gaussovo dílo o nebeské mechanice, zatímco v Krakově vojsko zpusťovalo hvězdárnu a zřídilo v ní sklad střelného prachu. Život se tu stal pro novomanžele nesnesitelným. Ozvali se přátelé z Ruska a pozvali ho na univerzitu do Kazaně, kde mu zajistili profesorské místo. Tady v květnu 1811, v dostatečné vzdálenosti od napoleonských výbojů, se mu narodilo první dítě Carl, který v dospělosti pokračoval ve šlépějích otce. Na zahradě univerzity tu později vybudoval Littrow hvězdárnu, kterou vybavil přístroji dovezenými z německého Stuttgartu.

Věhlas úspěchů Littrowa se šířil Ruskem i ponapoleonskou Evropou. V září 1819 přijel Littrow do Vídně, aby převzal tamní městskou hvězdárnu a místo profesora na univerzitě. Pustil do výstavby nové hvězdárny s moderním vybavením a starou hvězdárnu zrekonstruoval. Spolupracoval mimo jiné i se skupinou českých astronomů, včetně Jo-

sefa Morstadta a Jana Černého. Littrow nezanedbával ani činnost univerzitního profesora. Na jeho přednášky jezdili posluchači z celé vyspělé Evropy.

Po úmrtí manželky roku 1833 se staral i o domácnost se čtyřmi nezletilými dětmi. Následujícího roku 1834 jej císař povýšil do šlechtického stavu. V prosinci 1837 jej zvolili děkanem filozofické fakulty. Na podzim 1840 onemocněl a ráno 30. listopadu zemřel.

Patřil k nejvýznamnějším představitelům historie vědy a jeho dílo má dosah do přítomnosti. *Theoretische Astronomie*, *Populare Astronomie* a *Analytische Geometrie* jsou základními díly oboru. Nejpopulárnější knihou se stala *Die Wunder des Himmels*. Jaroslav Formánek

Rudolf Vohanka (28. 12. 1880, Vinařice – 6. 4. 1963, Praha) Rudolf Vohanka byl hudební skladatel a sbormistr, který působil v Praze a Vídni. Základy hudebního vzdělání získal u svého otce. Byl zaměstnán jako státní úředník ve Vídni a pokračoval tam ve studiu hudby u Josefa Bohuslava Foersterera. Intenzivně se podílel na hudebním životě české vídeňské menšiny, ať už jako zpěvák, nebo jako dirigent a sbormistr. Působil v pěveckých spolcích Fügner, Bendl, Tovačovský a Lumír. Svými články a kritikami přispíval do *Vídeňského deníku*. Po vzniku Československa se vrátil do Čech a působil jako úředník na Ministerstvu pošt a telegrafů. V roce 1939 odešel do důchodu.

Johannes Urzidil (3. 2. 1896, Praha – 2. 11. 1970, Řím) Johannes Urzidil byl pražský, německy píšící spisovatel, básník, esejista a historik umění, ovládající oba dva jazyky (do němčiny přeložil například lyrické básně Otakara Březiny). Narodil se v rodině železničního úředníka ing. Josefa Urzidila (otec se psal česky). Studoval na německém gymnáziu v Praze Na příkopech. V roce 1913 otiskl první verše v *Prager Tagblattu*. Na pražské německé univerzitě studoval germanistiku, slavistiku a dějiny umění. Ve stejné době začal navštěvovat kavárnu Arco. Zde se seznámil s předními pražskými německými literáty, jako byli například Franz Kafka, Max Brod, Franz Werfel, Egon Erwin Kisch, Oskar Kuh, Ernst Weiss, Ludwig Winder, Karl Brand, Felix Weltsch nebo Oskar Baum. Stal se vyznavačem expresionismu, spolu s vydavatelem Leo Reisseem od roku 1917 připravoval a od roku 1918 redigoval brněnský expresionistický časopis *Der Mensch*.

V letech 1915-1917 se seznámil s českými malíři Václavem Špálou, Vlastislavem Hofmanem a Rudolfem Kremličkou. V letech 1916-1918 sloužil v rakousko-uherské armádě, kde pracoval v zásobovacích skladech v Praze-Holešovicích. Zde se seznámil s Jaroslavem Topičem (synem a nástupcem nakladatele Františka Topiče). Jeho prostřednictvím se seznámil v roce 1918 s malířem Janem Zrzavým. Univerzitní studia dokončil v roce 1919 a působil pak jako překladatel na Úřadu zmocněnce Německé říše v Praze a úředník velvyslanectví.

Od konce dvacátých let trávil vždy několik týdnů dovolené ve Zvonkové, s každoroční pravidelností pak vždy po celé léto od roku 1933 až do roku 1938. Zde čerpal náměty pro své šumavské povídky. Povídka *Der Trauermantel* (*Černopláštník*, vydáno v New Yorku 1945) pojednává o dětství spisovatele Adalberta Stiftera v Horní Plané. Povídka *Grenzland* (*Na hranici*, 1955) vypráví příběh o dívce nadané mimořádnými schopnostmi s tragickým koncem.

V roce 1922 zakládá spolu s Oskarem Baumem a Ludwigem Winderem Ochranný svaz německých spisovatelů v Československu (Schutzverband deutscher Schriftsteller in der ČSR). Tato organizace působila aktivně především po nástupu nacistů k moci.

V roce 1922 se oženil s Gertrudou Thiebergerovou (dcerou pražského rabína), jako svědci byli na svatbě Jan Zrzavý a sekretář německého vyslanectví Heinrich Stepany. V říjnu 1933 je uvolněn ze svých povinností a v lednu 1934 propuštěn. V noci z 30. června na 1. července 1939 se podařilo manželům Urzidilovým opustit území protektorátu. Odjeli do Itálie a odtud lodí do Velké Británie, poté odpluli do Spojených států amerických a 12. února přistáli v New Yorku.

Ve Spojených státech amerických se Urzidil nejprve živil jako knihvazač. Po překonání počáteční nedůvěry k přistěhovalcům se začal opět věnovat psaní. 16. dubna 1946 získal Urzidil americké občanství. V letech 1951-1953 pracoval v rakouském oddělení rozhlasové stanice Hlas Ameriky. Byl propuštěn v rámci čistek mccarthismu.

Urzidil podnikl přednáškovou turné, především po Evropě, a to v letech 1953, 1957, 1962, 1964, 1965, 1968 (během této cesty se ve Vídni naposledy osobně setkal

s Janem Zrzavým). Při své poslední přednáškové cestě v roce 1970 zemřel v Římě na mozkovou mrtvici. Je pohřben na hřbitově Campo Santo Teutonico u baziliky svatého Petra.

V roce 1961 jej rakouský spolkový prezident jmenoval profesorem honoris causa, Urzidil získal také mnohá ocenění, například v roce 1964 Velkou rakouskou státní cenu za literaturu.

Redakční poznámka: Eine geplante Gedenkfeier im Österreichischen Kulturforum in Prag mußte aus bekannten Gründen leider verschoben werden. Aber im Rundfunk, für den auch Urzidil viel gearbeitet hat, erinnert Vera Schneider an Urzidil in einem „Kalenderblatt“ des „Deutschlandfunks“: https://www.deutschlandfunk.de/schriftsteller-im-prager-kreis-vor-50-jahren-starb-johannes.871.de.html?dram:article_id=486756.

Und auch Artikel von Klaus Johann über Urzidil im 2016 erschienenen Band 26 (S. 675-677) der *Neuen deutschen Biographie* seit kurzem online frei verfügbar ist, entweder hier als Digitalisat:

https://daten.digitale-sammlungen.de/bsb00108175/image_701 oder hier als Volltext; <https://www.deutschebiographie.de/gnd118763938.html#ndbcontent>.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

informace o událostech nemusejí být vzhledem k šíření koronaviru (covid-19) přesné. O aktuální situaci se prosím informujte u organizátora, který vám poskytne podrobnosti.

České centrum ve Vídni

Většina akcí Českého centra ve Vídni probíhá online a na některé je potřeba se předem zaregistrovat. Viz www.czechcentres.cz/vienna: „...infolge der neuesten Regierungsmaßnahmen bleibt das Tschechische Zentrum Wien, als Kulturzentrum und Galerie, von 3. 11. 2020 geschlossen. Wir werden Sie auf unserem Web, via unseren Newsletter und unser Facebook über die weitere Entwicklung informieren.“

Vernisáž výstavy **Adolf Loos 150**, která se měla konat v Českém centru ve Vídni, je přeložena na leden 2021. Bližší informace budou zveřejněny na stránkách ČCV.

Nejkrásnější knihy Rakouska, Německa, Švýcarska, Nizozemí a ČR za rok 2019

Dne 9. 12. v 19:00 bude zahájen v Hauptbücherei Wien (1070 Wien, Urban-Loritz-Platz 2a) již 18. ročník mezinárodní výstavy nejkrásnějších knih Rakouska, Německa, Švýcarska a Nizozemí, na němž se letos poprvé představí také nejkrásnější knihy České republiky. Výstava potrvá do konce ledna 2021.

11. 12. 17:00 Sympozium: Sekal – Marie Klimešová
Přednášky a následná diskuse o dílu Zbyňka Sekala v kontextu středoevropské avantgardy.
Belvedere, <https://bit.ly/3kFYeCs>

Wir planen für Sie ein interessantes Online-Angebot. Der erste Programmpunkt, **ECHO TSCHECHIEN 2020:**

Stanislav Struhar & Verlassener Garten, geplant für den 4. 11. 2020, muss jedoch angesichts der Staatstrauer abgesagt werden. Über den Ersatztermin sowie weitere Online-Programmpunkte werden wir Sie rechtzeitig informieren.

Liebe Freunde der slowakischen Kultur,

wir möchten Sie informieren, dass ab 3. 11. bis Ende November aufgrund der von der österreichischen Bundesregierung erlassenen Maßnahmen keine Kulturveranstaltungen im **Slowakischen Institut** stattfinden können.

Wir hoffen, dass wir uns im Dezember beim Lunchkonzert und einer Vernissage mit Bildern und einem Konzert von Pavol Hammel wieder treffen können.

Die Einladung für diese und eventuell eine weitere Veranstaltung schicken wir Ihnen mit unserem Newsletter.

Tel.: +43-676-780 5353

E-mail: si.vienna@mzv.sk

www.mzv.sk/sivieden

<https://www.facebook.com/SlowakischesInstitutInWien>

Prehľad aktuálnych podujatí **RSKS** nájdete aj pod linkom: www.slovaci.at/program.html – zmena programu vyhradená. | Sie finden die Termine regelmäßig und tagesaktuell auch im Internet.

ZPRÁVY ZÚ

Od 9. 11. 2020 se zpřisňují podmínky vstupu na území ČR. Podrobnější informace a aktuální seznam zemí s nízkým rizikem nákazy virem covid-19 naleznete na webu Ministerstva zdravotnictví ČR. Formuláře potvrzení pro vstup na území ČR naleznete na:

<https://www.mvcr.cz/clanek/vzory-potvrzeni-pro-vstup-na-uzemi-cr.aspx>.

3. září 2020

Ministr kultury Lubomír Zaorálek jednal ve Vídni se státní tajemnicí Andreou Mayer. Toto pracovní setkání pojednávalo mimo jiné o dopadech koronavirové krize na oblast kultury. V předvečer jednání se státní tajemnicí Andreou Mayer pak ministr Zaorálek spolu s americkým historikem Timothy Snyderem vystoupil na diskusním večeru Institutu humanitních věd (IWM), který se věnoval otázce proměn světového pořádku v období koronavirové pandemie. Druhý den návštěvy ve Vídni se ministr Zaorálek rovněž zúčastnil slavnostního oběda na počest Karla Schwarzenberga a jeho zásluh o IWM a na závěr programu zahájil vídeňskou přehlídku československého animovaného filmu *Animace/Animácia* v zahraničí, která ve spolupráci s Rakouským filmovým muzeem pokračovala do 19. října.

8. září 2020

S rakouskou ministryní zemědělství Elisabeth Köstinger přijel 8. září do Vídně jednat její český protějšek ve funkci, ministr zemědělství Miroslav Toman. Po pracovním setkání následoval oběd ve Schweizerhausu, kde oba ministři a ředitel Budějovického Budvaru Petr Dvořák popřáli rodině Kolarik k 100. výročí jejich působení v tomto podniku.

9. září 2020

Předseda vlády **Andrej Babiš** jednal ve středu 9. září 2020 ve Vídni s rakouským spolkovým kancléřem Sebastianem Kurzem a slovenským premiérem Igorem Matovičem o možnostech spolupráce ve Slavkovském formátu a aktuálních evropských otázkách.

Velvyslankyně **Ivana Červenková** a senátor Pavel Štohl přivítali 9. září české a rakouské starosty na první konferenci Přeshraničního fóra starostů Šumava – Dyje v jihomoravských Hnanicích. Toto fórum tvoří série (prozatím) čtyř konferencí pořádaných v příhraničních regionech (tak říkajíc od Šumavy po Dyji), na kterých starostové dostávají příležitost k setkání, vzájemnému poznání a navázání nových partnerství na druhé straně hranice.

Na první konferenci Přeshraničního fóra starostů Šumava – Dyje, která se konala 9. září 2020 v Hnanicích, se setkali představitelé obcí z jihomoravského okresu Znojmo a z dolnorakouských okresů Horn a Hollabrunn. Následující tři konference Přeshraničního fóra starostů Šumava – Dyje se uskutečnily v Horní Plané, Gmündu a Břeclavi.

14. a 15. září 2020

Ve Vídni jednala delegace Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost Senátu Parlamentu ČR, složená z předsedy Pavla Fischera a místopředsedů výboru Tomáše Jirsy a Patrika Kunčara. V rakouském parlamentu se delegace setkala s předsedou Výboru pro obranu Wolfgangem Beerem a předsedou Výboru pro zahraniční věci Spolkové rady Eduardem Köckem, jakož i dalšími členy těchto výborů. Následovalo jednání s Výborem pro obranu Národní rady v čele s Reinhardem E. Böschem. Českou delegaci dále přijali generální sekretář ministerstva zahraničí Peter Launsky-Tieffenthal a generální sekretář ministerstva obrany Dieter Kandlhofer.

15.-18. září 2020

Rakousko navštívila delegace Stálé komise Senátu Parlamentu České republiky pro sdělovací prostředky pod ve-

dením místopředsedy Senátu Jiřího Oberfalzera. Hlavní programový bod návštěvy představovalo jednání se zákonodárci v rakouském parlamentu. Delegaci nejprve přijala místopředsedkyně Spolkové rady Elisabeth Grossmann, následně senátoři jednali s protějšky z věcně příslušného Výboru pro ústavu a federalismus Spolkové rady a Ústavního výboru Národní rady. Diskuse se věnovala otázce složení a pravomocí kontrolního orgánu veřejnoprávní televize a rozhlasu či postavení veřejnoprávních médií v konkurenci médií soukromých.

Kromě jednání v parlamentu se delegace rovněž setkala se zástupcem odboru pro mediální právo spolkového kancléřství, který senátory seznámil s utvářením rakouské legislativy v oblasti kontroly veřejnoprávních a soukromých médií, ale i s nástroji, které Rakousko uplatňuje proti šíření „fake-news“ a nenávisti na webu.

Delegaci dále v sídle veřejnoprávního rozhlasu a televize ORF přijal generální ředitel Alexander Wrabetz, v sídle zemského studia ORF, které připravuje program pro národnostní menšiny ve východním Rakousku (tedy i české vysílání), pak ředitel Werner Herics.

Na okraj hlavního programu delegace zavítala do dvojazyčné Základní školy Školského spolku Komenský. V doprovodu autora Pavla Baňky pak zhlédla výstavu fotografií v Českém centru Vídeň.

22. září 2020

Na velvyslanectví ČR ve Vídni proběhla prezentace firem Cross Zlín a Herman Systems za účasti zástupců Wiener Linien a města Vídně. Cross Zlín je inovativní firma působící v oblasti inteligentních dopravních systémů na 5 kontinentech a ve více než 60 zemích. Firma vyvíjí a zavádí nejnovější inteligentní dopravní technologie s preferencí v MHD a zásahových vozidlech na světelných dopravních křižovatkách.

25.-27. září 2020

Pod heslem „Vienna meets Prague“ proběhl první ročník kulturního festivalu Spektakel Kulturherbst, který dle slov jeho pořadatelů ze spolku pro podporu umělců a kulturní diversity v Rakousku „Art is:“ vídeňskému publiku nabízí pozvánku na kulturní, hudební a kulinářskou cestu do hlavního města České republiky. V pátek 25. září byl festival zahájen recitálem koncertního mistra České filharmonie Jana Mráčka, v sobotu pokračoval výstavou děl malířky Evy Yurkové a koncertem kytaristy a písničkáře Václava Fuksy. V neděli byl zakončen autorským čtením soudobých českých spisovatelů, jejichž díla v Rakousku publikuje vydavatelství Kétos. Sobotní kulturní program doplnilo symposium o životě a díle Jana Patočky vedené Ludgerem Hagedornem, vedoucím Patočkova archivu na vídeňském IWM.

Čas mezi vyprodanými představeními mohli hosté festivalu strávit ve foyeru a divadelní kavárně Spektaklu, zakoupit si suvenýry vytvořené pražskými designéry, informovat se o českém hlavním městě a také okusit moderní interpretaci tradičních českých lívanců.

Festival podpořili starostové obou hlavních měst Michael Ludwig (Vídeň) a Zdeněk Hřib (Praha), Ministerstvo kultury České republiky prostřednictvím Českého literárního domu, Rakousko-česká společnost a také Velvyslanectví České republiky a České centrum.

Slavnostní oběd na počest zásluh Karla Schwarzenberga o Institut humanitních studií ve Vídni

Při příležitosti návštěvy ministra kultury ČR Lubomíra Zorálka ve Vídni uspořádala velvyslankyně Ivana Červenková ve čtvrtek 3. září slavnostní oběd na počest Karla Schwarzenberga a jeho dlouholetých zásluh o Institut humanitních studií ve Vídni.

Pozvání ke slavnostnímu obědu přijal bývalý spolkový prezident a současný předseda správní rady IWM Heinz Fischer, rektorka IWM Shalini Randeria a vědečtí pracovníci institutu Timothy Snyder, Marci Shore a Ivan Krastev.

Karel Schwarzenberg patří mezi podporovatele IWM od jeho založení v roce 1982. Institut se v obtížných časech významně zasloužil o zachování a posílení středoevropského dialogu v oblasti humanitních a společenských věd. Stávající spolupráci s IWM formalizovalo MZV ČR v roce 2017 uzavřením dohody o finanční podpoře pro období 2018-20.

Velvyslanectvo SR vo Viedni

11. 11. 2020

Online konzultačné dni venované Rakúsku.

5. 11. 2020

HlbokáOnline odštartovala témou inovácií v ekonomickej diplomacii: na pôde Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky sa 5. novembra 2020 uskutočnilo prvé zo série podujatí HlbokáOnline, ktorými chce ministerstvo priblížiť jednotlivé oblasti zahraničnej politiky a práce ministerstva.

3. 11. 2020

Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky Ivan Korčok zaslal svojmu rakúskemu partnerovi Alexandrovi Schallenbergovi v súvislosti s teroristickými útokmi vo Viedni sústrastný telegram. „Sme šokovaní, kedykoľvek a kdekoľvek vo svete dôjde k teroristickým útokom. O to viac, ak dôjde k útoku na nášho suseda a nám tak blízke mesto, akým je Viedeň,“ uvádza sa v liste šéfa slovenskej diplomacie, ktorý zároveň vyjadril našu solidaritu a sústrast obetiam a ich rodinám.

2. 11. 2020

Rakúsko – podmienky cestovania a opatrenia proti šíreniu covid-19: vzhľadom na výrazne zhoršujúcu sa epidemiologickú situáciu vláda Rakúska počnúc 3. novembrom 2020 00:00 hod. zavádza obmedzenie vychádzania a čiastočné uzatvorenie viacerých typov prevádzok, a to predbežne výhľadovo do 30. novembra 2020.

30. 10. 2020

Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Ivan Korčok privítal pomoc Rakúska pri celoplošnom testovaní obyvateľstva na prítomnosť ochorenia covid-19 na Slovensku. „Susednému Rakúsku patrí veľká vďaka za vyslanie lekárskeho personálu, ktorý príde pomáhať pri testovaní našich obyvateľov. Je to cenné gesto, na ktoré nesieme zabúdať. Niet lepšieho spôsobu ako preukázať dobré susedské vzťahy,“ uviedol šéf slovenskej diplomacie.

29. 10. 2020

Slovensko-rakúska obchodná komora (SOHK) v spolupráci so Slovensko-nemeckou obchodnou a priemyselnou komorou zorganizovala online webinár k Brexitu.

22. 10. 2020

Rakúsko – podmienky cestovania a opatrenia proti šíreniu covid-19: od 16. júna Rakúsko úplne uvoľnilo svoj hraničný režim so Slovenskom pre cesty tam aj späť.

2. 10. 2020

Cestovné odporúčanie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky je vydané v súlade s platnými opatreniami Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky č. OLP/7693/2020 zo dňa 29. septembra 2020.

24. 9. 2020

Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Ivan Korčok vystúpil vo štvrtok 24. septembra 2020 s prejavom v pléne Národnej rady SR k materiálu s názvom *Zahraničná a európska politika SR v roku 2020*, v ktorom poslancom predstavil zahraničnopolitické priority Slovenska v širšom kontexte a zdôraznil, že „čím sme jednotnejší doma, tým úspešnejší budeme v zahraničí“.

29. 7. 2020

Štátny tajomník Martin Klus vo Viedni: Len konkrétne výsledky našej spolupráce presvedčia občanov o význame členstva v EÚ. „Slovensko má záujem na posilnení spolupráce s Rakúskom a Českom v rámci regionálnej platformy s názvom Slavkovský formát (S3). Dobrým riešením financovaným z európskych zdrojov by mohli byť cezhraničné projekty modernej železničnej dopravy, ktoré zvýšia kvalitu a pohodlie života našich občanov. Len konkrétne výsledky presvedčia obyvateľov našich krajín o význame členstva v Európskej únii. Priestor na intenzívnejšiu komunikáciu ponúka aj pripravovaná Konferencia o budúcnosti EÚ, ktorú treba využiť na naštartovanie diskusie s občanmi.“

Nová rakouská velvyslankyně Bettina Kirnbauer v ČR

Dr. Bettina Kirnbauer je nová velvyslankyně Rakouské republiky v České republice. 21. října 2020 předala prezidentu Miloši Zemanovi pověřovací listiny.

Prohlášení rakouské velvyslankyně v České republice: „Rakousko a Česká republika jsou úzce propojeny jakožto sousedé. Od roku 2004 jsme partnery v Evropské unii. Spolupráce se od sametové revoluce v roce 1989 mezi oběma zeměmi rychle rozvinula, například v oblasti obchodu, vědy, kultury a sportu. Je vidět na všech úrovních: na mezistátní, mezi spolkovými zeměmi a kraji, mezi obcemi a – zejména v příhraničních regionech – jednoduše spontánně na úrovni mezilidské.“

Rádi bychom vám na naší domovské stránce poskytli zajímavé informace o Rakousku a České republice a přiblížili vám naši práci na velvyslanectví. Pokud budete potřebovat další informace, tým rakouského velvyslanectví v Praze je vám k dispozici.“

*Dr. Bettina Kirnbauer
velvyslankyně*

Životopis:

- 1979-84 Studium práv a germanistiky na Univerzitě ve Vídni
- 1982-84 Kulturní novinářka (Rádio ORF)
- 1984 Promoce Dr. iur., soudní rok
- 1984 Vstup do diplomatické zahraniční služby
- 1986 Rakouské velvyslanectví v Manile
- 1986-89 Rakouské velvyslanectví v Bernu
- 1989-90 Institut de Hautes Etudes Internationales (Ženeva): International Training Course on Security Policy
- 1990-93 Rakouské zastoupení v Ženevě
- 1993-98 Spolkové ministerstvo zahraničních věcí, vedoucí referátu pro vojenské aspekty procesu OBSE
- 1998-2001 Rakouské velvyslanectví v Praze, zástupkyně velvyslance
- 2001-07 Rakouská generální konzulka v Curychu
- 2007 Spolkové ministerstvo zahraničních věcí, vedoucí referátu pro záležitosti mezinárodního boje proti zločinu
- 2008-12 Spolkové ministerstvo zahraničních věcí, ředitelka oddělení pro vnější hospodářské vztahy a ochranu investic
- 2012-17 Spolkové ministerstvo zahraničních věcí, ředitelka protokolu
- 2017-20 Poradkyně spolkového prezidenta Alexandera Van der Bellen pro zahraničně politické otázky
- od 2020 Velvyslankyně Rakouské republiky v České republice

Cena Otokara Fischera

Cenu Otokara Fischera za nejlepší německy psanou (germano)-bohemistickou práci obdržel Neil Stewart za knihu *Bohemiens im böhmischen Blätterwald. Die Zeitschrift „Moderner revue“ und die Prager Moderne* (Heidelberg: Universitätsverlag Winter 2019). Porota ocenila bohatou a komplexní analýzu jak esteticky, tak kulturně politicky vyostřeného média v proměnách času.

Ivo Habán a Anna Habánová získávají Cenu Otokara Fischera za nejlepší česky psanou germano-bohemistickou práci, kterou je katalog k výstavě věnované malíři Paulu Gebauerovi (Liberec: Národní památkový ústav, 2018). Esteticky vkusně zpracovaný svazek je výsledkem jejich systematického a kritického výzkumu zaměřeného na česko-moravsko-slezskou kulturní společnost.

Jiřímu Stromšíkovi se uděluje zvláštní nehonoranová a letos poprvé udělená cena poroty za vydání germano-bohemistických studií Kurta Krolopa s názvem *Studie o německé literatuře* (Praha: Triáda, 2018). Zásadní stati významného germanisty a germano-bohemisty jsou tak poprvé zpřístupněny české veřejnosti.

Cena Otokara Fischera si klade za cíl ocenit a zviditelnit jednak nejvýznamnější německy psané a v Německu, Švýcarsku či Rakousku vydané odborné práce o literatuře, hudbě, výtvarném umění, divadle, filmu, architektuře a šíříji kultuře a kulturní historii českých zemí, jednak nejvýznamnější německo- či českojazyčné germano-bohemistické práce vzniklé a vydané v ČR. Dlouhodobým zpřístupňováním nejlepších výsledků těchto výzkumů v českém prostředí má Cena Otokara Fischera přispět k posilování dialogu mezi českými a zahraničními odbornými kruhy.

Nachhaltig erfolgreich: kinderuni.online als Wissenschaftsvermittlung im virtuellen Raum

Was für eine Challenge, was für ein Erfolg! Die Kinderuni-Wien fand im Sommer 2020 erstmals rein virtuell statt. Statt zwei Wochen vor Ort in den Universitäten waren es zehn Wochen kinderuni.online im Kinderzimmer, im Garten oder im Schwimmbad. Jetzt im Herbst steht fest: kinderuni.online wurde ein voller Erfolg! Beachtenswerte Inskriptionszahlen von jungen Studierenden aus allen österreichischen Bundesländern und auch internationales Interesse machen wett, dass die Räume der Universitäten heuer nur virtuell mit Kinderlachen gefüllt wurden.

Die Zahlen sprechen für sich! Knapp 6 000 Jungforscher*innen – und damit um 1 500 mehr als in den Vorjahren – haben sich auf kinderuni.online registriert und in insgesamt über 4 000 Stunden durch 260 Beiträge experimentiert.

Gestaltet wurden die Beiträge von 350 Lehrenden der Universität Wien, der Medizinischen Universität Wien, der Technischen Universität Wien, der Universität für Bodenkultur Wien, der Veterinärmedizinischen Universität Wien, der FH Campus und der Wirtschaftsuniversität Wien sowie vom Institute of Science and Technology Austria und von der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Zu jedem Beitrag wurde ein Quiz gestaltet und jede Quizlösung brachte den Kindern einen Geistesblitz. Mit Ende des Sommers konnten über 330 000 Geistesblitze verbucht werden!

In neun Familienvorlesungen nutzten die Teilnehmer*innen die Möglichkeit, via Live-Streams spannenden Themen zu folgen, Wissenschaftler*innen kennenzulernen und auch Fragen zu stellen.

Der Einstieg ist nach wie vor für Neuregistrierungen möglich und bleibt selbstverständlich kostenlos. Besonders hervorgehoben werden spannende Themen wie „Klima und Energie“ oder „Digitalisierung“.

Mit der neuen Form ist ein interaktives zeitunabhängiges und niederschwelliges Format der Wissenschaftsvermittlung entstanden – sowohl als Freizeitbeschäftigung, also auch für das gemeinsame Lernen im Klassenverband geeignet. Es wurden neue Zugänge geschaffen und Barrieren für Kinder im ländlichen Raum abgebaut – der Bundesländeranteil lag bei 40%!

Dass ein engagiertes Projekt wie kinderuni.online in so kurzer Zeit konzipiert und umgesetzt werden konnte, gründet vor allem auf der langen Erfahrung des Kinderbüros der Universität Wien, als Organisationsteam der kinderuniWien, und auf dem Vertrauen seiner Partner*innen. 2019 wurde das Projektmanagement der kinderuniWien mit dem pma excellence award ausgezeichnet.

Weitere Informationen auf kinderuni.at oder auf kinderuni.online.

Petra Eckhart

Kinderbüro Universität Wien gGmbH

Mobil: +43 (0) 664 8565 809

Mail: petra.eckhart@univie.ac.at

Web: <http://kinderuni.at>

IDM Newsletter: Juli – September 2020

Es wäre sicher schwierig, eine dynamischere und progressivere Zeitperiode in der IDM-Geschichte zu finden, als dieses Jahr am IDM. Diesen Sommer haben wir auf die letzten 25 Jahre geblickt, in denen **Erhard Busek** dem IDM als Vorsitzender des Instituts verbunden ist. Wir blicken dabei auf das Vierteljahrhundert von Buseks unaufhörlichem Engagement für Mittel-, Ost- und Südosteuropa.

Neben diesem wichtigen Jubiläum haben wir dieses Jahr zugleich der Zukunft gewidmet. Das IDM-Portfolio wurde um zwei Kooperationsplattformen erweitert: ARGE Donauländer und Demokratiewerkstätten. Beide mehrjährigen Kooperationen stellen einen weiteren Beitrag zu den Grundzielen des Instituts dar – die Förderung der Zusammenarbeit unter den Ländern des Donauraums und die Unterstützung von jenen Entwicklungen, die zur Verbesserung von Prosperität und Wohlstand in der Region beitragen. Die Ausbreitung der IDM-Aktivitäten bringt auch neue Mitarbeiter ans IDM. Daniel Martínek wird neben Silvia Nadjivan zukünftig für die Angelegenheiten des ARGE Donauländer Info-Points zuständig sein, während die Demokratiewerkstätten von Robin Gosejohann koordiniert werden.

Nach dem sehr positiven Feedback Ihrerseits, sehr geehrte IDM-UnterstützerInnen, setzen wir unsere Corona-bedingt erstellten Online-Formate wie IDMonSite oder Livestream-Diskussionen zu den Parlamentswahlen im Donauraum fort. Lassen Sie sich von unserem nächsten Newsletter informieren und entdecken Sie die IDM-Neuigkeiten der letzten Monate!

Das IDM Team

Institut für Slawistik der Universität Wien

Das Institut für Slawistik der Universität Wien und die Studienprogrammleitung Slawistik freuen sich, im Wintersemester 2020/21 folgende Neuzugänge am Institut begrüßen zu dürfen:

Mag. Lenka Newerkla

Lehrbeauftragte für Tschechisch

Mag. Lenka Newerkla ist Senior Lecturer für Tschechisch an der Paris-Lodron-Universität Salzburg und Tschechischelektorin an der Universität für Bodenkultur Wien. Aus Westböhmen gebürtig, studierte sie nach dem Abschluss der Prager Bibliotheksmittelschule und Jahren als Bibliothekarin an der Westböhmischen Universität in Pilsen Russisch und Psychologie samt Lehrberechtigung an der Prager Karlsuniversität und nostrifizierte das Lehramtstudium Russisch und Philosophie, Pädagogik und Psychologie an der Universität Wien. Neben den schon genannten Tätigkeiten besorgt sie derzeit den muttersprachlichen Tschechischunterricht für Volksschulkinder in Wien und leitet die Tschechischkurse am Tschechischen Zentrum.

An der Wiener Slawistik übernimmt sie in Vertretung einen Teil der Stunden von Privatdoz. Mag. Dr. Taťána Vykypělová während deren Karenzierung.

Jmenování MUDr. Alfreda Klein-Watrycze

Člen výboru Akademického spolku MUDr. Alfred Klein-Watrycz byl jmenován do funkce OA (Oberarzt), obor fyzikální medicíny a všeobecné rehabilitace, na klinice Floridsdorf (bývalý Krankenhaus Nord).

Významné dny v ČR

V českém kalendáři je zatím 15 významných dnů. Češi v zahraničí si v uplynulých měsících mohli v anketě ministerstva zahraničí vybírat svůj významný den z pěti významných osobností či událostí.

Ministr zahraničí Tomáš Petříček (ČSSD) k tomu sdělil: „Mezi pěti možnostmi zvítězilo datum odchodu Jana Amose Komenského (4. únor 1628) z vlasti. Pro toto datum hlasovalo 42 procent účastníků ankety. Na druhém místě skončilo datum, kdy došlo k přestřižení ostatních drátů u Rozvadova (23. prosinec 1989). Pro tuto variantu hlasovalo 21 procent. V tuto chvíli plánujeme předložit návrh na zařazení tohoto data – 4. února – mezi významné dny České republiky.“

Krajanská komunita se mění a roste

Podpora z ministerstva zahraničí by měla narůst z 21 milionů na 42 milionů korun, tedy dvojnásobně, uvedl pro Radio Praha International ministr zahraničí Tomáš Petříček (ČSSD).

„Je to určitě úspěch. Je to výsledek více než roční práce, kdy ministerstvo mapovalo naši krajanskou komunitu, komunitu Čechů žijících v zahraničí, která se také proměňuje a roste. Proto jsme také chtěli, aby se navýšila podpora naší krajanské komunity. Vláda nakonec i na základě nových údajů, které jsme jí poskytli, rozhodla, že se ta podpora zdvojnásobí.“

Podpora krajanů a výuky češtiny v cizině by se měla od roku 2021 výrazně zvýšit. V zahraničí přibývá mladých rodin, které počítají s návratem do Česka.

Kolik ta podpora činí a na co bude využita?

„Posledních patnáct let byla podpora 21 miliónů korun ročně, od příštího roku se navýší na 42 miliónů korun ročně. Hlavní priority jsou: podpora českých škol v zahraničí, aby se děti učily český jazyk, na kulturní projekty, ale také chceme podpořit komunitu tím, že zlepšíme údržbu krajských objektů, budov, které využívají krajské spolky. V posledních letech se jejich počet výrazně navýšil. Ze 150 na přibližně 300 spolků v současnosti.“

Měli jste obavy, že koronavirus a rozpočtová situace může nějak zbrzdit navýšení podpory pro krajany?

„My jsme především věděli, že krajská komunita narostla za těch posledních patnáct let, kdy se podpora nezvyšovala. Jsem rád, že jak ministerstvo financí, tak ministerstvo školství vnímá potřebu pomoci krajské komunitě. I ona je teď postižena tou koronavirovou situací. Jelikož ten počet spolků výrazně narostl, tak jsme chtěli, aby podpora nebyla pouze symbolická, ale umožnila pořádat různé klubové a spolkové aktivity, aby byla zajištěna výchova a vzdělání českým dětem v zahraničí. Nakonec jsme našli cestu, jak i přesto, že musíme v jiných oblastech šetřit, aby to nebylo na úkor krajské komunity.“

Krajská komunita v zahraničí se v posledních letech proměňuje. Jsou to mladí lidé, kteří přicházejí do zahraničí žít na pět, deset nebo patnáct let. Jak se vám daří podpořit jejich zapojení do krajského života?

„Přesně tak, za posledních patnáct let se ta komunita proměnila hlavně tím, že lidé odešli hlavně do členských států Evropské unie pracovat, studovat, chtějí získat profesní zkušenost. Řada z nich se chce také někdy vrátit zpět domů, proto chceme pomoci udržovat kontakty s českým prostředím. Vytváříme teď on-line prostředí, digitální prostor pro českou komunitu po celém světě. Druhým místem, kde se soustřeďuje krajská komunita, jsou právě české školy nebo kurzy, kde se učí děti český jazyk, a tady chceme i tím navýšením podpory pomoci českým rodičům, kteří chtějí vychovat své děti, a udržet jejich kontakt s českým prostředím.“

Pak je tady starší krajská komunita, mají své spolky. Jak se vám daří vybalancovat podporu starší a nové krajské komunity?

„I v návrhu se počítá s tím, že velká část prostředků bude směřovat do tradičních krajských komunit. Podstatná část financí půjde na podporu spolkové činnosti, například v USA, Kanadě. Jsou země, kam směřovala emigrace už v 19. století, ale především v roce 1948 a 1968. Nezapomínáme ani na tradičnější krajskou komunitu.“

Které krajské komunity potřebují z vašeho pohledu větší podporu? Co unikátní Banát v Rumunsku, odkud odchází mladá generace?

„Ano, jsou i některé unikátní komunity. V tuto chvíli hovoříme o nějakém speciálním programu na podporu českého kulturního dědictví v Banátu. Chceme pomoci zachovat tuto unikátní komunitu, vytvořit pracovní místa, aby se udržela v tom prostředí, ve kterém je. Obecně se snažíme vyváženě přistupovat k potřebám té starší krajské komunity a potomkům českých emigrantů a k potřebám té novodobější spíše expatovské komunity, která odešla za pra-

ci. Jsou to lidé, kteří ještě nejsou rozhodnutí, jestli chtějí v těch zemích zůstat natrvalo, nebo se třeba jednou chtějí vrátit domů. Pro mě je důležité, abychom také využili ten potenciál, který krajská komunita nabízí. Jsou to velmi často talentovaní lidé, vědci, umělci. Mohou výrazně přispět k posilování dobrého jména Česka ve světě tím, co dělají v těch zemích, ve kterých žijí.“

Jak budou jejich zkušenosti, jejich pohled zvenčí, využity po návratu do Česka. Někteří třeba nenašli uplatnění podle svých představ a vrátili se do zahraničí zpět.

„Myslím, že můžeme začít u státní správy. Na ministerstvu zahraničí chceme více dát prostor lidem, kteří se vrací ze zahraničí s nabytými zkušenostmi, do české diplomacie. Chceme více pracovat třeba s lidmi, kteří mají zkušenosti z evropských institucí. Je to o individuálním přístupu, dát jasně najevo, že lidé, kteří mají tyto zkušenosti, jsou vítáni a to uplatnění dostanou. I proto jsme spustili projekt Czech.global, což by měla být globální digitální platforma pro Čechy, kteří žijí v zahraničí, a pro lidi, kteří mají nějaký speciální vztah k České republice.“

Redakčně zkráceno

Ensemble LUX uvedl skladbu Ondřeje Štochla

V Arnold Schönberg centrum Vídeň představilo *Ensemble LUX* na začátku října 2020 smyčcové kvarteto *Pramen z jeskyně bezmoci* pražského rodáka violisty a skladatele současné klasické hudby Ondřeje Štochla (* 12. června 1975).

Ondřej Štochl již ve dvanácti letech začal skládat, o dva roky později nastoupil na Pražskou konzervatoř, kde studoval v letech 1989-1995 hru na violu a v letech 1992-1996 souběžně skladbu. Poté pokračoval ve studiu skladby na HAMU. Účastnil se mnoha skladatelských kurzů.

V současnosti komponuje hlavně komorní a orchestrální skladby, ve kterých občas použije i vokální nebo elektronickou složku. V roce 2007 se zúčastnil ISCM World Music Days (festival současné klasické hudby).

Mezi interprety jeho skladeb patří např. Orchester Berg, Moravská filharmonie Olomouc, Pražský komorní orchestr, komorní soubory Luxembourg Sinfonietta, Ensemble Bern Modern, Moens Ensemble, Ensemble Platypus Wien, Yun Trio Prague a sólisté jako klavírista David Kalhous, violoncellista Petr Nouzovský, klarinetista Karel Dohnal a další.

Je spoluzakladatelem, uměleckým vedoucím, skladatelem a violistou Konvergence (skladatelské sdružení a komorní soubor) a členem Tria Helix. Od roku 2010 vyučuje skladbu a hudební teorii na Konzervatoři Jana Deyla.

Ceny Gratias agit

Dvanáct osobností z celého světa získalo cenu Gratias agit za šíření dobrého jména ČR v zahraničí. Poprvé od roku 1997 však nebyla udělena v Černínském paláci. Kvůli epidemii koronaviru vedení ministerstva zahraničí rozhodlo, že cenu laureáti převezmou v zemích své působnosti z rukou vedoucích zastupitelských úřadů ČR. Výjimkou bylo předání ceny paní Margitě Štěrbové, která žije v České republice.

Margita Štěrbová je první ženou, která vystoupila na osmitisícové vrcholy Čo Oju v Himalájích a Gašerbrum II

v pohoří Karakoram. Spolu s manželem tu financovala stavbu vodovodu a v roce 2007 otevřela kliniku pod názvem Czech Hospital ve vesnici Arandu.

Ocenění získala také propagátorka českého jazyka a sokolské myšlenky Jara Dušátko, která je předsedkyní krajské organizace Americký Sokol v San Franciscu. Působí jako profesorka českého jazyka na Stanfordské univerzitě, navíc vyučuje češtinu i v České škole Kalifornie v Palo Altu, největší akreditované české škole na západě USA.

Alena Slunéčková a Emmanuel de Véricourt jsou dvojicí, která spolupracovala s českými umělci a představovala je ve Francii už před sametovou revolucí.

Ocenění získaly také například americká písničkářka Joan Baez, která byla přítomná u mnoha momentů české historie, překladatel a propagátor českého jazyka Peter Bugge z Dánska, Julian Kazimierz Golak z Polska, který organizuje od roku 1990 Polsko-české dny křesťanské kultury, a spisovatel a historik Thorvald Steen z Norska, který od devadesátých let spolupracuje s Masarykovou univerzitou v Brně, kde seznamuje studenty s moderní norskou literaturou a Nory s Velkomoravskou říší. Ottó Zachár z Maďarska založil spolek přátel Bohemia, podílel se na nejpodrobnější knize o Praze, která kdy v Maďarsku vyšla, a organizuje poznávací zájezdy. Ocenění obdržel honorární konzul v Eliatu, předseda Izraelsko-české obchodní a průmyslové komory David Hercky. Jeho předkové z otcovy strany pocházeli z Československa. Paní Tali Nates se narodila v Izraeli do rodiny přeživších holokaust. Je zakladatelkou a výkonnou ředitelkou Centra holokaustu a genocidy v Johannesburgu (JHGC), které hostilo dvě putovní výstavy Židovského muzea v Praze. In memoriam obdržel cenu profesor Akif Guliyev z Ázerbájdžánu. Česko si oblíbil už během stáže v letech 1967-1968. V rámci spolupráce s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy byl garantem výměnných pobytů, jichž se zúčastnilo přes 200 studentů a akademických pracovníků.

Festival Brikcius

Festival Brikcius – 9. ročník cyklu koncertů komorní hudby v Praze (do 30. listopadu 2020) – probíhá ONLINE.

Letošní dramaturgie připomene 335. výročí narození Johanna Sebastiana Bacha, 120. výročí narození židovského spisovatele Jiřího Weila a 22. ročník festivalu Den poezie (210. výročí narození básníka Karla Hynka Máchy).

POKYNY PRO ČTENÁŘE

Přihlášky k členství/odběru časopisu zasílejte na adresu: **Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku**
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
A-1030 Wien

tel./fax/záznamník (od 10:00): **++43-1-79 88 454**

e-mail: **info@kulturklub.at, www.kulturklub.at**

Nemáme placenou sekretářku, a proto prosíme o pochopení, pokud se nedovoláte. Namluve svá přání na záznamník, určitě se ozveme. Srdečně děkujeme všem novým odběratelům časopisu a věříme, že jsou s ním spokojeni. Zároveň prosíme o Vaše ohlasy, přání, návrhy a kritiky.

V rámci 9. ročníku vystoupí český violoncellista František Brikcius, violoncellistka a básnířka Anna Brikciusová, varhanice a skladatelka Irena Kosíková a sourozenec-ke violoncellové Duo Brikcius. Více informací na webových stránkách <https://www.Brikcius.com/Festival>.

Koncerty Festivalu Brikcius se každoročně konají v listopadu v Praze. Vzhledem k současné situaci se letos budou všechny pořady konat pouze online. Vstup na většinu akcí je volný. Rezervace via Eventbrite <https://FestivalBrikcius.eventbrite.com>.

Součástí festivalu je online streaming například závěrečného uvedení mezinárodního projektu Musical Solidarity / Covid-19 (čtvrtek 26. listopadu) včetně online violoncellových kurzů Cello Academy Prague (1.-30. listopad) via Zoom.

Změna programu vyhrazena.

Více informací o Festivalu Brikcius je k dispozici na <https://www.Brikcius.com/Festival> a <http://www.Facebook.com/FestivalBrikcius>.

Pocita Beethovenovi

Kunsthistorisches Museum Wien ve spolupráci s Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde ve Vídni představuje neobvyklou poctu Ludwigu van Beethovenovi (1770-1827). Na výstavě jsou k vidění obrazy Caspara Davida Friedricha, skicáře JMW Turnera, grafiky Francisca de Goyi, Anselma Kiefera a Jorinde Voigta, plastiky Augusta Rodina, Rebecy Horn a Johna Baldessariho, stejně jako nové dílo Tina Sehgal objevené pro výstavu, video Guida van der Werve a mnohem více. Staví tak most do současnosti: mistrovská díla výtvarného umění vytvářejí spojení s hudbou a tichem.

Do 24. ledna 2021 (v současnosti dočasně uzavřeno).

Weltmuseum Wien

Weltmuseum představuje výstavu o legendárním umění a kultuře Aztéků (přibližně 1430-1521 n. l.). Tato vrcholná výstava se zaměřuje na pocty a oběti, které tvořily důležité místo v hospodářském a náboženském životě Aztéků. Zvláštní pozornost je věnována také aztéckému hlavnímu městu Tenochtitlán, které fungovalo jako náboženské a kulturní centrum říše.

Do 13. dubna 2021 (v současnosti dočasně uzavřeno).

Vážení členové v Rakousku, příspěvek na rok 2021 činí **35,- €** (členský příspěvek 17 € + předplatné 18 €).

Členství zahrnuje: zasílání časopisu, možnost inzerce na homepage Klubu, možnost inzerce s 20 % slevou v časopise *Kulturní klub* aj.

Vážení čtenáři v Rakousku, abo-příspěvek na rok 2021 činí **37,- €**. Prosíme, uveďte na složence zkratku ABO.

Bankovní spojení: Bank Austria

IBAN: AT 03 1200000 683035901

SWIFT: BKAUATWW

POKYNY A CENÍK PRO INZERENTY

(platí od 1. 1. 2021, viz též: www.kulturklub.at)

e-mail: **inzerce@kulturklub.at**

Karlsknaben suchen Nachwuchs

Hast du Freude am Singen? Dann bist du bei uns genau richtig!

Nach einem kurzen Kennenlernen mit unserem Team, wirst Du gleich bei den Karlsknaben angemeldet.

Unsere Anforderungen:	Unsere Leistungen:
• Mindestalter: 9 Jahre • Höchstalter: 14 Jahre bzw. bis zum Stimmbruch • Sängerschaft und chorische Erfahrung sowie Notenlesekenntnisse wären wünschenswert aber nicht zwingend vorausgesetzt.	• Vollkommen gratis • 2x wöchentliche Proben nur nachmittags • Regelmäßige Auftritte • Professionelle musikalische Ausbildung (auch in der Theorie) durch einen Volksschulkapellmeister der Wiener Sängerknaben • Musizieren auf hohem Niveau mit großen Werken alter Meister

Anmeldung jederzeit möglich

Kreuzherrenmusikschule Wien
Kreuzherrngasse 1 / 1040 Wien
(hinter der Karlskirche)

Telefon: +43 664 621 68 84
+43 1 504 61 87

E-Mail: info@khms.at

Web: www.khms.at

 Kreuzherrenmusikschule-Wien

Suchen Sie professionellen
& bezahlbaren Musikunterricht im attraktiven
Ambiente für Ihre Kinder oder sich selbst?

Möchte Ihr Sohn im Knabenchor bei der Karlskirche
singen?

Die Kreuzherrenmusikschule Wien bei der Karlskirche hat freie Plätze
für das Schuljahr 2019/2020 in den Fächern:

- Elementares Musizieren
- Klavier, Orgel, Akkordeon
- Violine, Viola, Violoncello, Kontrabass
- Blockflöte, Querflöte, Klarinette, Saxophon, Oboe, Fagott, Trompete, Horn, Posaune, Bariton, Tuba
- Gitarre, Harfe
- Sologesang, Chorgesang ("Karlsknaben")
- Schlagzeug

Sie sind herzlich zum Besuch und einer kostenlosen Schnupperstunde
eingeladen. Wir sind offen für alle!

 Kreuzherrenmusikschule Wien
Kreuzherrngasse 1 / 1040 Wien
(hinter der Karlskirche)

Telefon: +43 1 504 61 87
+43 664 621 68 84

E-Mail: info@khms.at

Web: www.khms.at

 Kreuzherrenmusikschule-Wien

TSCHJECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

Herrengasse 17, 1010 Wien

Tel.: +43-1-53 52 360

www.czechcentres.cz/vienna

e-mail: ccwien@czech.cz

www.facebook.com/TschechischesZentrumWien

Po, St, Čt 10:00-17:00

Út 10:00-18:00, Pá 10:00-16:00

(Polední přestávka 12:00-12:30)

**Každou první sobotu v měsíci
otevřeno pro veřejnost
od 10:00 do 15:00 hodin!**

Galerie auf der Pawlatsche
Institut für Slawistik
Universitätscampus,
1090 Wien, Spitalgasse 2-4 / Hof 3
www.univie.ac.at/pawlatsche

Obchodní právo a nemovitosti

Adresa právníka / právníčky
v redakci

tel., fax a záznamník:

01 79 88 454 (od 11:00)

VESELÁ ŠKOLA s celodenní péčí

MŠ / Česká škola / doučování

7:00-17:00 hodin, 0-15 let

Barichgasse 21/4, 1030 Wien

Tel.: 0650 33 23 579

**Slowakisches Institut
SLOVENSKÝ INŠTITÚT**

Wipplingerstrasse 24-26, 1010 Wien

Po - Štv 10:00-12:00, 13:00-17:00

Pia 10:00-12:00, 13:00-15:00

tel./fax: +43-676-780 5353

www.mzv.sk/sivieden

<https://www.facebook.com/SlowakischesInstitutInWien>

si.vienna@mzv.sk

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTÚRNY SPOLOK

Sekretariát: út 9:00-10:30, čt 18:00-19:30

Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien

tel. +43-1-596 13 15, fax +43-1-595 57 99

rsks@slovaci.at, www.slovaci.at

ST. KARL

Kreuzherrngasse 1, 1040 Wien

Heilige Messe

Montag bis Freitag 18:00 Uhr

Samstag Vorabendmesse 18:00 Uhr

Sonn- und Feiertage 9:30 und 11:00 Uhr

Rosenkranz täglich um 17:30 Uhr

in der Kapelle

Beichtgelegenheit eine halbe Stunde vor Beginn
der Messen und nach Vereinbarung

Svatá zpověď také v českém jazyce!

Die Kirche ist geöffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00 Uhr

Sa 8:30-19:00 Uhr,

So 9:00-19:00 Uhr

Kanzleistunden:

Mo-Fr 8:30-11:30 Uhr

Tel.: 504 61 87, Fax: DW 13

E-Mail: st.karl.wien@aon.at

Haus- und Krankenbesuche und Beichte
mit Kommunionempfang nach Vereinbarung
mit der Pfarrkanzlei

Otevřeno vždy od 15. března do 31. října

BIERGARTEN · RESTAURANT

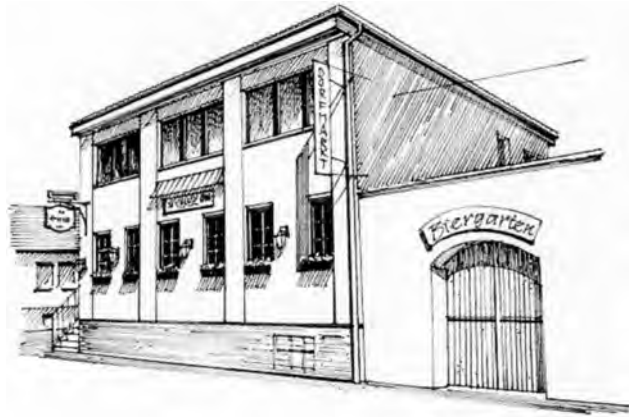
Schweizerhaus

Familie Karl Kolařík

seit 1920

1020 Wien, Prater 116, Tel. 728 01 52

BÖHMISCHER HOF

Restaurace
privátní pokoje

Laaerstr. 55
2111 HARMANNSDORF-RÜCKERSDORF

So-St 10:30-22:00 hod.
Čt 10:30-14:00 hod.

Tel. 06 991 991 1111
www.hroch.at

KULTURNÍ KLUB

Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku
Informationszeitschrift der Tschechen
und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
mobil (od 10:00): 0043-0-664-97 33 764
fax: 0043-1-79 88 454
e-mail: info@kulturklub.at
www.kulturklub.at

KLP

Koniasch Latin Press s. r. o.

Na Hubálce 7
CZ-169 00 Praha 6
tel.: +420-603 256 618
koniasch@gmail.com
www.koniasch.cz

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

Restaurace BÖHMERWALD

Česká kuchyně a speciality.
Osłavy pro malé i větší skupiny
v romantickém prostředí
české a slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíkova,
1040 Wien, Argentinierstr. 66 / Wiedner Gürtel 20,
tel./fax: 505 72 34, e-mail: boehmerwald@aon.at,
www.restaurant-boehmerwald.at
otevřeno: po – ne 11:00-23:00 hod.

Restaurant Dinner Theater Schönbrunner Stöckl

beim Meidlinger Tor

České a slovenské speciality!

10:00-23:00, otevřeno po celý rok
Die Künstler-Wirtsleut Tamara Trojani – Konstantin Schenk
1130 Wien, Schönbrunn, Meidlinger Tor
Tel.: +43 1 8134229, 0664 2244849, Karten: +43 660 63 63 200
www.schoenbrunnerstoeckl.com www.dinnertheater.wien

KOREC und BLAŽEK OEG

Mo-Fr 09:00-19:00, Sa 09:00-15:00
17:00-18:00 – sleva 25 %

Täglich Mittagmenü – Spezialitäten aus der ganzen
Monarchie – Trennkost- und Seniorenkarte
Simmeringer Hauptstr. 96a, 1110 Wien
Tel. +74 331 81

Přímo v nákupním centru Simmering
3 hod. parkování v garáži zadarmo

	<p>Danica KORECOVÁ majiteľka fa. Korec Veľké Úberce 310 Slovensko</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ubytovanie Restaurácia Gril Kaviareň Sauna Fitness Parkovanie 	<p>Danica Korecová fa. Korec tel./fax: 038-7486 159 Info v reštaurácii Pressburg</p>
		<p>TEL./FAX: 038/7486 159</p>	<p>VEĽKÉ ÚBERCE č. 310</p>

Vánoční chvilka poezie**Jan Skácel: Vánoce dospělých**

Radostí dětí ohřejí si ruce
budou se usmívat a říkat
jsou tady Vánoce
a bílou nití zaobroubí mráz
to roztřepené
co v nich obnosilo za tak dlouhá léta

A budou trošku veselí
a trošku smutní
a trošku pobavení sami sebou
a ticho roztáhne svých deset prstů
před jejich tváře
a zamrzne do opuštěných ulic

A teplá ramena stromečků
vtlačí se do oken až bezdětní
půjdu si po večeři na procházku
a budou se držet za ruce
a budou si dětmi
a každý z těch dvou
bude se snažit být ten dospělejší
pečovat o toho druhého
protože venku je kluzko
a uvnitř Vánoce

Antonín Sova: Když ona přišla na můj sad III/ Já hledal pro svůj oheň předmět obětní:**V ledovém objetí**

Zmateně větry kvílely, jak někým, kdo nežije,
a zpívaly, jak nad rakví tisícíhlasé rekvie,
jen v dálce kdesi odlehle v roh krátce zadul postiljon,
a ze vsi, v horách pohřbené, se závějemi prodral zvon.

Mrak vran se povznes nad sněhem s kráкотem,
vřezal perutmí
se v mrtvý vzduch a zdálo se, že odlétá s ním trochu tmy.
Sněžilo tiše k půlnoci a od půlnoci k ránu zas
a vše v svém stiskal náručí, až zapraskalo, děsný mráz.

Vše bez hlesu a výhledu a jako my den bez zájmu,
sníh padá, padá, kupí se a přibývá ho potajmu.
Noc nadešla zas bez lunny, je beze zvuku mrtvý důl
a zdálo se, že lidský rod tu nedlel, nežil, zahynul.

A já se bál, že v duši tvé též pěji zmatky o smrti,
očistný, lítostivý pláč že kouzlo ledu nezdrťí,
že sny tvé všechny mrtvy jsou, jež dívaly se v okna má,
že odešly, se ztratily za dalekýma horama.

Vladimír Holan - Jiří Trnka: Bajaja

Tady je, Káto, zatím houska!
Papej a hled: ty sněhu vločky!
Babička tvá u kamen louská
ořechy na vánočky.

A maminka? Ta v městském šeru
kapříky pilně shání
s Ježíškem, jenž ti vybral věru
nejlepší ze všech sání!

Vánoce, Káto, jaký čas!
Teším se na ně celý rok
Ten jejich blížící se krok
je krokem lásky, něhy, krás.

Koledy, sníh a zvonů hlas
a kolem sladké lampy, hle,
jsou samé tváře předražené...
Kéž za rok sejdou se tu zas!

Jako kluk jsme dostal knížku,
co v ní stálo, je totam,
na čtyři však verše tyto
ještě dnes si vzpomínám:

Odolen a Ivan z mlýna,
to je pěkná dvojice,
chytili dnes ráno v řece
do sítě dvě bělice!

Milé verše, vid', mé dítě,
zvláště o Vánocích,
když ty ryby smaženy jsou
a když vůně táhne z nich!

Když jsem byl malý, sněživalo
třebas tři dny. Ted' sněží málo.

Mráz brzy nato ne zem pad.
Zle bylo ptáčkům, měli hlad.

Maminka moje o ně dbala.
Hned velkou hroudu loje vzala
a přivázala na větev...
Cos tíklo kdes, ba, skoro zpěv.

První, kdo do hodů se dala,
sýkorka byla promodralá,

a na loji se houpajíc,
cpala si břicho víc a víc.

A ještě mnohý ptáček jiný
léčil zde svoje omrzliny,

sláb, slabě moh se houpati.
Však někdy přiletěla ti

sem vrána! Do loje se dala
a pořádně jej rozhoupala.

Karl Jaromír Erben: Štědrý den

I.
Tma jako v hrobě, mráz v okna duje,
v světnici teplo u kamen;
v krbu se svítí, stará podřimuje,
děvčata předou měkký len.

„Toč se a vrč, můj kolovrátku,
ejhle adventu již na krátku
a blízko, blizoučko Štědrý den!

Mílotě děvčeti přisti, mílo
za smutných zimních večerů;
neb nebude darmo její dílo,
tu pevnou chová důvěru.

I přijde mládenec za pilnou pannou,
řekne: Pojd' za mne, dívko má!
budiž ty mi ženkou milovanou,
věrným ti mužem budu já.

Já tobě mužem, ty mně ženkou,
dej ruku, děvče rozmilé! –
A dívka, co předla přízi tenkou,
svatební šije košile.

Toč se a vrč, můj kolovrátku,
však jest adventu již na krátku
a přede dveřmi Štědrý den!"

II.
Hoj, ty Štědrý večere,
ty tajemný svátku!

cože komu dobrého
neseš na památku?

Hospodáři štedrovku,
kravám po výslužce;
kohoutovi česneku,
hrachu jeho družce.

Ovocnému stromoví
od večere kosti
a zlatoušky na stěnu
tomu, kdo se postí.

Hoj, já mladá dívčina,
srdce nezadané:
mně na myslí jiného,
jiného cos tane.

Pod lesem, ach pod lesem,
na tom panském stavě,
stojí vrby stařeny,
sníh na šedé hlavě.

Jedna vrba hrbatá
tajně dolů kývá,
kde se modré jezero
pod ledem ukrývá.

Tu prý dívce v půlnoci,
při luně pochodni,
souzený se zjeví hoch
ve hladině vodní.

Hoj, mne půlnoc neleká,
ani liché vědy:
půjdu, vezmu sekeru,
prosekám ty ledy.

I nahlédnu v jezero
hluboko – hluboko,
milému se podívám
pevně okem v oko.

(mk)

Josef Lada: *Jak chodili po koledě*

Na sv. Štěpána, kdy venkovské děti chodí zpívat koledy, vzbudila babička časně ráno Pepíka i Mikeše. Zatřepala jimi a povídala: „Vstávejte, kluci, a jděte na koledu, ať vám to ostatní děti všechno nevykoledují!“

Pepík se ještě chvíli na peci líně protahoval, ale Mikeš hned vyskočil, a nežli Pepík slezl z pece, byl on skoro už oblečen. Obul se, na hlavu si narazil Pepíkovou starou čepici a kolem krku si omotal teplou šálu. Potom si navlékl na sebe maličký teplý kabátek, který mu ušil krejčí Mařocha. A hned vám také, milé děti, musím povědět, jak si Mikeš ten kabátek zasloužil.

Krejčí Mařocha měl kanárka, který překrásně uměl zpívat. Proto ho měl Mařocha velmi rád a nechtěl ho nikomu prodat ani za velké peníze. A opatroval milého kanára jako oko v hlavě. Ale letos na podzim, kozel ví, co dělal, při čištění klece počínal si nějak nešikovně a milý kanár mu z klece vyletěl! Nežli se starý Mařocha nadál, kanárek prolétl otevřeným oknem na zahradu a tam se usadil na vysoké hrušni. Mařocha zůstal chvíli jako zdřevěnělý. Ústa měl dokořán otevřená jako kapr na mostě a broulil za uprchlým kanárkem.

„Kruť kozo levou nohou!“ vyrazil konečně ze sebe a vyběhl i s klecí na zahradu. Tam ji postavil na zem a všelijak kanárka do ní lákal. Ale kanárek seděl na stromě jako přilepený a do klece se vrátit nechtěl. A starý krejčí Mařocha se rozčilením zrovna klepal. Vtom šli kolem dva kluci, pozorovali chvíli Mařochu, jak kanárkovi slibuje všechno možné, když se vrátí, a potom se mu nabídli, že vylezou na strom a že mu kanárka chytí.

„Tak jo, hoši,“ rozradoval se Mařocha, „a ten, který ho chytí, dostane ode mne zlatku!“ To byl tehdy ohromný peníz pro kluka, proto se nedivte, že jeden z nich hned začal šplhat na strom. Ale strom byl vysoký, a než se milý Tonda doškrábal k uprchlému kanárkovi, funěl a hekal jako lokomotiva. Kanárek si ho ani nevšiml, rozhlížel se dál po zahradě, ale když Tonda už po něm chvějící se rukou sa-

hal, udělal kanárek fr! – usedl se na druhou vysokou hrušeni!

Teď zkusil štěstí zase druhý kluk, ale dopadlo to, milé děti, zrovna tak! Kanárek odletěl dále do zahrady a starý Mařocha měl opravdu strach, aby mu jeho milovaný kanárek neodletěl někam hodně daleko, kde by ho třeba ani nenašel. Nakázal proto klukům, aby už na stromy nelezli, a teď tu stáli všichni tři a kulili oči na strom: nevěděli, co dál!

„Ten chudák jistě někde hladem zahyne!“ nařikal starý krejčí, protože dobře věděl, že se u nás kanárek na svobodě sám živit neumí. Už tam stálo okolo zahrady plno dětí, také Pepík s Mikešem tam spěchali, aby se podívali, co se to tam děje. A ještě jim to Marjánka Matysová ani nedopověděla, a už se Mikeš rychle vyzul z bot. Přeskočil plot, několika skoky doběhl ke starému Mařochovi a pošeptal mu:

„Já vám ho chytanu, strejčku!“

„Tak jo, Mikeši! Sláva, to jsem rád, že jsi tu! Ty ho jistě chytneš!“ rozveselil se hned starý krejčí a radostí si mnul ruce, když viděl, jak Mikeš obratně a tiše jako duch leze na strom a plíží se ke kanárkovi.

Děti sotva rozčilením dýchaly, ale klid přece zachovaly, aby kanárka nepoplašily. Ještě kousek – ještě kousíček – ještě docela malinký kou- a chňap! Děti dole spustily ohromný válečný vítězný pokřik, kanárek sebou zděšeně zatřepal, ale nežli se mu strachy mohlo něco stát, už ho držel krejčí Mařocha a šup s ním do klece a domů. Všichni volali Mikešovi slávu, ale ten se už skromně obouval, jako by se nic nestalo. A sotva se Mikeš obul, už tu byl zase krejčí Mařocha zpět a strkal udivenému Mikešovi zbrusu novou zlatku.

„Tu máš, Mikeši! Já jsem slíbil tomu, kdo mi kanárka chytne, zlatku. A protože já, starej voják, vždycky držím slovo, tak tady je ta zlatka!“

„I co vás to, strejčku, napadá? Zlatku za takovou hloupost!“ bránil se Mikeš. „Vždyť to netrvalo ani minutu!“ A když ho starý krejčí už prosil, aby si jen tu zlatku vzal, že mu ji s radostí dává, povídal mu Mikeš rozhodně: „Máte to marný, strejčku, já si tu zlatku nevezmu. Ale víte co? Ušijte mi na zimu takovej malej teplý kabátek!“

„Tak teda jo,“ svoloval radostně krejčí, „ušiju ti kabátek na všední den i na svátek. A ještě ti k tomu ušiju frak, abys ho měl, kdyby tě někam pozvali do bálu.“

A starý voják opravdu držel slovo a ušil Mikešovi takový hezoučkový zimníček, který se na tu dnešní koledu zrovna hodil. A teď vám, milé děti, mohu teprve vyprávět dál.

Když se Pepík a Mikeš oblékli, podala jim babička uzlíky, aby měli kam skládat koledu, a přála jim mnoho štěstí.

Na dvoře už čekal slouhův kozel Bobeš, který měl uzel, že by do něj svázal celou chalupu. Chtěli vstít s sebou také Pašíka, ale babička k tomu nesvolila, protože prý Pašík není zvyklý zimě a ještě prý by někde zmrzl. Pašík v chlívku huboval, proč nejsou Vánoce a koleda v létě, ale brzy se udobřil, když mu slíbili, že mu také něco dají z vykoledovaných dáreků.

A namířili si to hned k nejbližšímu statku. Šlo se jim to napadaným sněhem dost těžce, ale Pepík jako přední ostatním cestičku statečně prošlapoval. Za ním cupal maličký Mikeš a poslední v řadě šel Bobeš.

Bylo ještě šero, ale na návsi už se tam míhaly postavičky koledníků, jak přebíhali od statku ke statku. A ze všech těch statků a chaloupek dýchala ještě taková milá vánoční nálada. Někde bylo vidět osvětlenými okny ozdobené stromečky, jinde za oknem jesličky a tam až někde u kostela zpívali sborem koledníci: „Strunka, strunka, zelená se louka, pásli tam dva pastýři, jedli kaši z hrnka!“

U Bubeníků bylo ještě zavřeno, ale v kuchyni již svítily. Koledníci se postavili za dveře a Pepík začal první: „Koleda, koleda, Štěpáne, co to neseš ve džbáně? Nesu, nesu koledu, upad jsem s ní na ledu. Psi se na mě sběhli, koledu mi snědli. Já jsem říkal: Fuj, fuj, fuj! Oni přece jedli!“

Potom zazpíval Mikeš slabým hláskem: „Já jsem malý koledníček, přišel jsem k vám pro trojníček: trojník mi dejte, nic se mi nesmějte!“

A nakonec, potřásaje velkým uzlem, spustil hlubokým hlasem Bobeš: „Já jdu na koledu, nesu si pytel: kdo mi ho dá plnej, bude můj přítel: kdo mi ho dá půl, vezmu na něj hůl: kdo mi ho dá čtvrt, pošlu na něj smrt: kdo mi nedá nic, pošlu ještě víc!“

Sotva dozpívali, otevřeli se dveře a v nich se objevila mladá panímáma. Ale hned zase zmizela a koledníci slyšeli, jak volá po celém stavení: „Táto, děti, dědečku, babičko a kde jste kdo, pojdte se podívat! To jsou přece koledníci!“

V malé chvíli byli obklopeni celou Bubeníkovou rodinou. I dědeček s babičkou z výměnku přiběhli, když ten smích na dvoře uslyšeli. A teď bylo teprve smíchu! Dědeček se smíchy až rozklepal, babička se musela zachytit plotu a děvečka Manča, opřena o zeď, už se ani smát nemohla. A všichni stejně chválili: „No, tohle jsou přece kolední-

ci! Takové nikdo ještě jakživ neviděl! To se podívejme: kluk, kocour a kozel!“

Ale přitom jim štědře nadělovali. Do kapes a do uzlů jim cpali vánočku, červená vajíčka, oříšky a také několik krejčárků zacinkalo! Když Bobeš uviděl, jak štědrou koledu jim přinášejí, tak se radostně rozčílil, že zapomněl po lidsku mluvit a zamečel po kozlovsku: „Mééé!“ Všichni se tomu dali znova do hlučného smíchu a paní máma Bubeníková na Bobeše zahrozila.

„Kdepak, Bobši, to není všechno jen tvé! Snad také něco dopřeješ Pepíkovi a Mikešovi?“

„I to víte, že jo, panímámo!“ omlouval se Bobeš. „To já jsem se jen tak z radosti zapomněl.“

Bohatě obdarovaní spěchali koledníci k dalšímu statku. Také tam bylo plno smíchu nad tou podivnou trojicí koledníků, ale koleda byla také tak bohatá jako u Bubeníků. Nu, a v dalších staveních to bylo, milé děti, všude stejné: nejdříve plno smíchu a potom hojná koleda...

Běžela liška po ledu

Běžela liška po ledu,
ztratila klíček od medu.
Kdo ho má, ať ho dá,
ať se liška nehněvá.

Běžela liška k háji,
hoňte si ji, páni!
Já ji honit nebudu,
zmeškal bych já koledu.

(lidová)

Štědrovečerní večere

Štědrovečerní večere je dodnes důležitou událostí vánočních svátků. V minulosti jí předcházela půst, který se v dřívějších dobách dodržoval po celý advent. Dnes si někteří lidé skladbou jídla pro štědrovečerní tabuli hlavu nelámou, většina však alespoň částečně setrvává na dlouhodobých rodinných tradicích.

K Vánocům patří vůně vánočního cukroví a čas hodování. V Čechách před Vánocemi lidé pekli především chléb

a vánočky z bílé mouky, plné hrozinek a mandlí. Peklo se i vánoční cukroví, avšak v jiné podobě, než ho známe dnes, a to převážně ve tvaru koleček vyjadřujících slunce a ve tvaru zvířat. Advent byl však spojen také s řadou pověr. Říkalo se, že když hospodyňka cukroví spálí, potká ji v následujícím roce těžká nemoc, pokud se naopak podaří, přinese jí to v příštím roce hodně zdraví. K výrobě cukroví se používalo především sušené ovoce a med. Tradice medových perníčků se dochovala dodnes. Vánočka by měla být pletená z devíti pramenů, přičemž první patro představuje

slunce, zemi, vodu a vzduch, druhé rozum, vůli a cit a třetí pak vědění a lásku. Hospodyně musela mít při pečení bílou zástěru a nesměla při zadělávání promluvit. Někde se do vánočky zapékala mince. Kdo ji pak našel, měl pak v následujícím roce zaručené bohatství a zdraví. Spálená nebo prasklá však nevěstila pro příští rok nic dobrého.

Štědrý večer je vyvrcholením čtyřadventního čekání. Štědrým býval právě bohatstvím sváteční večere. Den se jinak nesl ve znamení půstu. Možná, že si vzpomenete na větu: „Když se budeš celý den postit, uvidíš večer zlaté prasátko.“ S první hvězdou se pak usedalo k bílé prostřenému stole. Podle jedné z tradic mělo být na štědrovečerním stole prostřeno devět chodů. Věřilo se, že čím více bude na stole rozmanitých jídel, o tolik bude větší úroda v následujícím roce. Štědrovečerní večere začínala kouskem suchého chleba nebo oplatkou s medem. Pod talíře se dávaly šupinky z kapra, aby byl dostatek peněz. Tento zvyk se v některých rodinách přenesl na novoroční oběd. Pečivo se peklo z každého druhu obilí, nechyběly houby, ořechy, luštěniny, med. Na stole nesměla chybět ani většinou zasmažená polévka. V krajích rybníků rybí, jinde česnečka, bramboračka, houbová nebo zelná či sladká ze sušených švestek, medu, perníku, mandlí a ořechů.

Druhým chodem byl hrách, nebo kaše. Hrách se měl podávat nemastný a neslaný, neboť Kristův kalich byl trpký. Většinou ale přicházel na stůl s kroupami nebo upravený na sladko, maštěný a posypaný cukrem a perníkem – pučálka. Oblíbený černý kuba se připravoval z krup, sušených hub a někde i z uzeného masa. Černý se mu říkalo prý proto, že kroupy vařením zmodraly, použité černé houby mu dodaly černou barvu. Ke kubovi se v některých krajích jedly kyselé švestky, na Táborsku se kuba zapékal s brambory a říkalo se mu „mañas“. Dnes se kuba připravuje nejčastěji z krup, sádla, česneku a soli a sušených hub. Kuba zaručoval podle lidové pověry rodině po celý rok štěstí. V Čechách se štědrovečerní kaše vařila z jáhel, ječmenu, rozinek a mléka a sladila medem. Na stole byl hrách naslano i sladko, sušené ovoce, někde se podávala tzv. muzika, sladké jídlo z perníku a sušeného ovoce. Podle pověry směs vařeného sušeného ovoce zaručovala v rodině svornost. Vše bylo doplněno jablky a ořechy.

Kapr býval zprvu jen v rybníkářských oblastech, později se rozšířil po celé zemi. Připravoval se na modro, vařený ve zředěném octě či ve víně s kořenovou zeleninou, případně na černo, tedy se sladkou omáčkou ze švestkových povidel, perníku, mandlí a kořeninové zeleniny. Smažený kapr, tak jak ho známe, získal svoji oblibu až po druhé světové válce.

V chudých horských oblastech se na Štědrý večer jedly knedlíky s houbami, tj. s kyselou zasmaženou omáčkou. Na štědrovečerním stole nesmělo chybět ani zelí, které podle pověry chránilo před zimnicí. Vařilo se s hrachem nebo knedlíky, se zasmaženou cibulkou, nebo samostatně. Z masa se podávalo domácí uzené nebo zvěřina, nejčastěji zajíc na černo. Ve šlechtických rodinách byli o Štědrém večeru oblíbenou pochoutkou raci. Ryby, postní jídlo a starý obřadní štědrovečerní pokrm, od 17. století téměř zmizely ze štědrovečerních stolů. Renesance ryb jako vánočního chodu nastala až v druhé polovině 19. století. Tou dobou se v některých bohatých měšťanských domácnostech připravovaly placičky s kaviárem a ústřicemi, uzený losos, na sladko upravená černá ryba, vařený candát, smažený kapr

s křenem a ovocem, servírovala se pečená vydra s omáčkou, hlemýždi, malé lívanečky a omeletky.

Ve většině českých domácností i dodnes nechybí rybí polévka, někdy doplněná osmaženou houskou, smažený kapr, bramborový salát bez, nebo s majonézou, cukroví ani vánočka. V některých rodinách se ještě servíruje vánoční štrúdl a kompot například se sušených švestek. Doba se však vyvíjí a s ní i štědrovečerní hodování. Dnes se také servírují jako předkrm různé paštiky či kaviár. Následuje obvykle již zmiňovaná rybí polévka a smažená ryba. Na českých stolech se čím dál častěji objevuje losos, treska nebo candát a výjimkou nejsou ani ryby mořské. Ne každý má však ryby rád, a tak rybí polévku nahrazuje polévka jiná, bramborový salát se doplní klasickým řízkem nebo vinnou klobásou. Na český vánoční stůl se vrací i bývalá tradiční pochoutka, a tou jsou šneci. Ti byli také vyhledávanou pochoutkou v předvánočním čase za první republiky.

Většina pamlsků, které ještě v 19. století zdobily vánoční stromeček a stůl našich prababiček a pradědečků, upadla po dvou světových válkách v zapomnění. Období blahobytu vyměnilo lidové pochoutky z finančně nenáročných surovin za mnohem nákladnější a pracnější vánoční cukroví. Dnes mezi stálíci vánočního pečení patří nejen v Čechách, ale také v Rakousku vanilkové rohlíčky, linecké pečivo, také pracinky – medvědí tlapky nebo sněhové pusinky, kokosové kuličky ad. Na závěr večere se servíruje vánoční cukroví, štrúdl či vánočka.

Hubník: V Podkrkonoší neměl na vánočním stole nikdy chybět hubník, který se dá jíst i za studena. K přípravě hubníku je zapotřebí trocha pečiva (6 rohlíků), asi 6 dkg sušených hub, 6 dkg trhaných krapek, špetka soli a pepře, 2 vejce, česnek, cibule, sádlo a asi ¼ litru mléka. Houby uvařit doměkka a nakrájet na malé kousky. Pečivo, může být i starší, se pokrájí na kostičky a zalije mlékem. Rozmočené rozmíchat na kaši, přidat vařené sekané krupky nebo krupici, houby, koření, zpěněnou cibulku a vejce a vše rozmíchat na řídké těsto. Hmota se omastí sádlem a vlije na dobře vymaštěný, horký pekáč. Peče se dozlatova.

Kapr na černo: Omáčka se vaří den předem, protože rozležená je chutnější. Recept podle Magdaleny Dobromily Rettigové (1785-1845): Do hrnce se naleje litr vody, přidají se 4 lžíce octa (vinného či jablečného), půlka cibule a půlka lžíce rozkrájené mrkve, celeru a kořenové petržele, jeden bobkový list, hřebíček, 3 zrnka nového koření a 4 zrnka černého pepře, lžička soli, 2 lžíce piva, vše vařit na mírném ohni. Poté, co zelenina změkne, přidat do hrnce naporcovaného a osoleného kapra a vše pomalu vařit ještě asi čtvrt hodiny. Poté vyndat a do omáčky přidat několik vlašských ořechů, tři tabulky perníku a vše za stálého míchání vařit, dokud omáčka nezhoustne. Ochutit špetkou nastrohané citrónové kůry a trochou citrónové šťávy, dvěma lžicemi červeného vína a malinovou zavařeninou. Vše ještě chvíli za stálého míchání vařit, poté do omáčky vložit rybu a přidat lžici hrozinek a mandlí.

Muzika: Ještě na počátku 20. století nechyběla na žádném vánočním jídelníčku a podávala se jako dezert. Připravovala se z kousků sušených švestek, jablek, hrušek nebo meruněk, které se rozvařily se skořicí, badyánem, hřebíčkem, vanilkou a kouskem citrónové kůry. Provařená směs se prolisovala přes cedník nebo kousek čistého plátýnka, přidala se lžíce švestkových povidel, hrozinky, vlašské ořechy

nebo loupané mandle a nastrohaný perník. Vše se chvíli povařilo na mírném ohni, dochutilo cukrem nebo medem a několika kapičkami rumu. Muzika se podávala horká.

Sněhové pusinky (hubinky): Z pěti čerstvých bílků uděláme tuhý sníh, do kterého po lžících jemně vmícháme 15 dkg cukru. Vařečkou zamícháme dalších 15 dkg cukru a směsí naplníme kornout s hvězdičkovou trubičkou. Na povoskovaný plech děláme vedle sebe pusinky. Po povrchu je posypeme praženými sekanými mandlemi. Sušíme v mírně vyhřáté troubě a potom je dáme zrůžovět do teplejší. Ze sněhových pusinek se dříve také připravovaly ozdoby na vánoční stromeček.

Slovensko: Základem slavnostní večeře je tradiční kapustnica – polévka z kysaného zelí s houbami a klobásou. Tradičním pečivem jsou malé bocháňky z kynutého těsta, sypané mákem, tzv. opékanec. Většina domácností připravuje kapra, součástí sváteční tabule se však stávají i jiné druhy ryb, i na Slovensku a také v Rakousku získává na oblibě losos. Ryby se podávají s bramborovým salátem. Místo vánoček se pečou koláče nebo bábovky a drobné vánoční cukroví má stejnou tradici jako v Čechách.

Polsko: Polská štědrovečerní večeře je také velmi bohatá. Tady tradice velela až dvanáct chodů, které symbolizují počet měsíců, právě tolik bylo i apoštolů. Na jejich stole najdete kromě rybí nebo houbové polévky boršč, řepný vývar s malými plněnými těstovinovými taštičkami s houbami, zelím, ale i mletým masem. Stejně jako v Čechách nechybí kapr. Zde se však podává se sladkou omáčkou nebo zelím a bramborami. Na stole nechybí sledi, zeleninové saláty nebo kompot ze sušeného ovoce, „golabki“ – zelné závitky plněné pohankovou kaší a pirohy plněné hovězím masem a zelím. Sladká jídla reprezentuje pšeničná kaše s ovocem, ořechy a medem nebo makové koláče. Místo cukroví se pečou voňavé perníčky.

Maďarsko: Vánoce jsou v Maďarsku nejen církevním, ale i celonárodním svátkem. První adventní neděli se peče Svatoštěpánský koláč, který se klade na kraj stolu, aby se v příštím roce dařilo. Měl by tam vydržet až do Tří králů. Na Štědrý den se drží přísný půst. Sváteční večeře je velmi bohatá, avšak bezmasá, pouze tradiční ryby. Večeře začíná oplatkou s kapkou citrónu s česnekem a medem, pro zdraví v příštím roce. Jako v Čechách následuje rybí polévka „halászlé“, která je patřičně pikantní. Po té následuje smažená ryba s bramborovým salátem. Slavnostní večeři doplní „bejgli“ – tradiční závin plněný mákem a ořechy.

Německo: V Německu se hlavní sváteční večeře soustředí až na Boží hod. Servíruje se pečená husa, kachna, v některých oblastech klobása s bramborami, fazolkami a kapustou. Ryba se servíruje s bramborovým salátem. Nechybí linecké drobné pečivo ani voňavé perníčky se svojí pronikavou vůní koření. Vánočku nahrazuje vánoční štola se sedmisetletou tradicí, především v Drážďanech, s kandovaným ovocem, rozinkami, mandlemi a marcipánem.

Rakousko: Tradičně se zde, hlavně ve Vídni, k štědrovečerní večeři připravuje smažený kapr s bramborovým salátem bez majonézy. Ale stejně jako v Čechách se čím dál častěji na rakouském stole objevuje losos, domácí ryby či

ryby mořské. Oblíbeny jsou také tzv. vánoční husy, krůty, kachny, kuřata, zvěřina či telecí nebo vepřový řízek i klobásy a různé buřty. Podle výzkumu se v některých domácnostech podávají vegetariánské pokrmy. V Korutanech se vaří tzv. „Heiligabend-Nudeln“ – štědrovečerní taštičky s mákem. Také rybí polévku nahrazují polévky jiné.

Z vánočního cukroví jsou na prvním místě vanilkové rohlíčky, následují linecké koláčky. Pečou se vánočky, štolky i štrúdl. Dříve se v některých oblastech Rakouska (NÖ) na Štědrý den pekl makový štrúdl. Celorakouskou specialitou je tzv. Klezenbrot, sladký chléb s oříšky a křížalami, který je považován za nejstarší vánoční moučník vůbec.

Heiligabend-Nudeln: Těsto: 250 g hladké mouky, půl lžičky soli, jedno vejce, osm polévkových lžic mléka, jedna polévková lžice vody.

Náplň: 300 g měkkého tvarohu, 300 g moučných brambor, jeden žloutek, na špičku nože sůl, půl polévkové lžice sekané máty, půl lžice sekaného kerblíku, omastek – převařené máslo, med a mletý mák.

Přílohy pro těsto smísit a vypracovat na hladké těsto. Brambory uvařit a propasírovat, přidat tvaroh, žloutek a koření. Těsto vyválet a vypichovat kolečka, do středu koleček vložit nádivku a těsto přehnout, okraje dobře stisknout. Taštičky vaříme v osolené horké vodě asi 10 min., v (převařeném) másle po obou stranách opečeme, polijeme medem a posypeme umletým mákem.

Veselý, šťastný a zdravý Nový rok přeje Všem čtenářkám a čtenářům výbor a redakce Kulturního křubu!

Kulturněhistorická data

Sv. Ludmila (Ludmila z Pšova) (860, Mělník – 15./16. září 921, Tetín)

Svatá Ludmila byla manželkou prvního historicky doloženého Přemyslovce, knížete Bořivoje I., matkou knížete Vratislava I., babičkou sv. Václava a chronologicky první českou, ale i první slovanskou svatou. Svatá Ludmila je jedním z hlavních předků českých panovníků i českých královen. Její život byl popsán v řadě legendistických zpracování v 9. a 10. století.

Neznámý autor: Sv. Ludmila, kol. 1350

Historikové uvádějí, že Ludmila byla uškrcena (podle legendy vlastním závojem; údajně proto, aby nebyla svatořečena, kdyby byla prolita její krev mečem) Tunnou a Gommonem (jejichž jména uvádí *Kristiánova legenda*), patrně Varjagy. Použili ke svému činu šálu, která se později stala symbolem svaté Ludmily. Je pohřbena v bazilice svatého Jiřího na Pražském hradě.

Břetislav II. (? – 22. 12. 1100, u hrádku Zbečno)

Břetislav II. byl český kníže, nejstarší syn knížete a krále Vratislava II. a jeho druhé manželky Adléty Uherské. Jeho manželkou byla Lukarta z Bogenu, dcera Aschwina z Windberg-Bogenu, nevlastními bratry knížata Bořivoje II., Vladislava I. a Soběslava I.

Hned na počátku své vlády vyhlásil zákaz všech přežívajících pohanských zvyků a obyčejů. V roce 1097 nařídil vyhnání slovanských mnichů ze sázavského kostela, kam uvedl benediktinské řeholníky z Břevnova. Uvedený akt znamenal konec pěstování tohoto liturgického směru v Čechách. O jeho určitou obnovu se pokusil až Karel IV.

Tělo Břetislava II. nakonec bylo pohřbeno v bazilice sv. Víta, tedy v dnešní katedrále.

25. 12. 1100 Z Moravy byl po vraždě panovníka Břetislava II. na knížecí stolec povolán Břetislavův mladší bratr Bořivoj II., který vládl jako český kníže v letech 1100-1107 a 1117-1120. Byl synem krále Vratislava II., pro kterého pomáhal společně s Wiprechtem z Grojče roku 1083 dobýt Řím. Také byl starším bratrem Vladislava I. a Soběslava I. a mladším bratrem Břetislava II.

Přemysl Otakar I. (okolo 1155 – 15. 12. 1230)

Přemysl Otakar I. byl český kníže (1192-1193 a 1197-1198) a třetí český král (1198-1230) z rodu Přemyslovců, první český král, kterému se podařilo dědičně zajistit královský titul i pro své potomky. Byl synem krále Vladislava II. a Judity Durynské, která byla Vladislavovou druhou manželkou. Po neshodách s císařem byl Přemysl zbaven vlády, jeho místo zaujal Jindřich Břetislav (1193). Po smrti knížete byl českými pány zvolen mladší Přemyslův bratr Vladislav. Vladislav pochopil objektivní potřeby českého státu a dobrovolně ustoupil z knížecího stolce a spokojil se s postavením moravského markraběte a do smrti svého bratra podporoval. Tento čin byl v historii neobvyklý.

Přemysl se snažil upevnit své postavení v Čechách a získat dědičnou královskou korunu. Nový římský král Friedrich II. mu 26. září 1212 potvrdil Zlatou bulou sicilskou dědičnost královské hodnosti. Samotná Zlatá bula sicilská upravovala především postavení českého krále a českého státu v rámci římské říše. Přemysl získal mimo jiné potvrzení královské hodnosti pro sebe i své nástupce, potvrzení svobodné volby českého krále, právo investitury pražského i olomouckého biskupa, záruku neporušitelnosti zemských hranic a posílení svého vlivu v blízkém okolí českých zemí. Jeho bratr Vladislav pak potvrzení vlády nad celým „markrabstvím moravským“, aniž by však přitom byl narušen Přemyslův mocenský primát. Roku 1216 byl jeho jedináctiletý syn Václav uznán budoucím českým králem. Při volbě českého krále byl poté uplatňován princip prvorozenosti. Přemysl Otakar se dožil nejvyššího věku ze všech historických Přemyslovců. Je pohřben v chrámu sv. Víta na Pražském hradě.

Markéta Babenberská, sestra posledního Babenberka (okolo 1200 – 2. 10. 1267, Rakousy)

První manželka krále Přemysla Otakara II. (okolo 1233 – 26. 8. 1278) – politický sňatek v roce 1252, rozvod 1260.

1310

1. 11. Jan Lucemburský (1310-1346), provázen Petrem z Aspeltu, překročil se svým vojskem české hranice.

28. 11. Vojsko Jana Lucemburského dosáhlo městských bran Prahy.

3. 12. Praha dobyta.

9. 12. Jindřich Korutanský s manželkou Annou se odebral do Tyrol. Jindřich užíval až do své smrti (2. 4. 1335) titulu „král český a polský“.

Vánoce Sněm v Praze, na němž slíbily české stavy věrnost novému českému králi, Jan Lucemburský naopak udělil šlechtě privilegium znamenající značné ústupky z jeho panovnické moci.

Kolem 1370 nebo snad v roce **1371** nebo **1373**

Narodil se **Jan Hus** (asi v jihočeském Husinci u Prachatic).

1375

12. 12. Zemřel moravský markrabě **Jan Jindřich** (mladší bratr Karla IV.). Zanechal po sobě hospodářsky konsolidovanou Moravu, v níž vládl pořádek a klid. Když po něm nastoupili jeho synové Jošt a Prokop, rozpoutaly se mezi nimi spory a hádky, jež přerostly v otevřené ozbrojené střety.

1420

1. 11. Bitva u Vyšehradu – Pražané oblehli Vyšehrad a za pomoci svých spojenců porazili Zikmundovo vojsko, sestávající především z Uhrů a Moravanů. V bitvě zahynula elita moravské šlechty.

24. 12. Vůdčí hejtmanskou osobností na Táboře se stal **Jan Žižka**, muž středu.

1425

24. 11. Při tábořské výpravě do Rakous byl při obléhání Retzu smrtelně zraněn **Bohuslav ze Švamberka**, který velel husitským polním vojskům po Janu Hvězdovi z Vícemilic (ten se smrtelně zranil při dobývání Mladé Vožice, když nahradil Jana Žižku). Do čela polních vojsk byl zvolen **Prokop Holý**.

1490

Podzim V Brandýse nad Orlicí proběhla synoda Jednoty bratrské.

Velkou cestu do Středomoří, Svaté země (Palestiny) a severní Afriky podnikl humanista **Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic**. Poté, co se nenaplnily jeho ambice v církevní kariéře, usadil se na svém hradě, kde se věnoval literární činnosti (psal latinsky). Měl jednu z největších knihoven v tehdejší Evropě.

1620

8. 11. Na svazích Bílé hory před Prahou prohrály špatně placené stavovské oddíly (byť v lepším strategickém postavení – 20 tisíc mužů) asi za dvě hodiny bitvu se spojeným císařským a ligistickým vojskem (28 tisíc mužů). U zdi obory Hvězda se statečně bil jen moravský pluk (naverbovaný z německých žoldnéřů) Jindřicha Šlika. „Bílá hora“ se stala tragickým symbolem a těžkým traumatem českých dějin. Vlády se opět ujal Ferdinand II. (1620-1637).

9. 11. Fridrich Falcký opustil Prahu. O českou otázku ztratil zájem, avšak titulu český král užíval až do své smrti roku 1632. Praha byla vystavena loupení a drancování vojska Maxmiliána Bavorského.

10. 11. Bezpodmínečná kapitulace Prahy.

13. 11. 201 šlechticů podalo poníženou prosbu (revers) císaři o milost. Podobně i moravští stavové slíbili se podřídit Ferdinandu II., potvrdí-li jejich svobody a privilegia. To císař odmítl a jeho vojsko obsadilo Moravu.

23. 11. Ferdinand II. zrušil platnost Majestátu jeho přestřelením.

23. 12. Král Fridrich Falcký po neúspěšných výzvách k novému protihabsburskému boji musel opustit se svým dvorem Slezsko, kam utekl z Prahy, a odebral se do Haagu.

1695

28. 11. Jan Sladký Kozina, sedlák, jeden z vůdců protifeudálního povstání Chodů proti Wolfovi Maxmiliánu Lamingerovi (Lomikarovi), byl popraven v Plzni (* 10. 9. 1652).

Jménem Chodové byli v minulosti označováni královští poddaní pověřeni úkolem střežit zemskou hranici. Kroniky, listiny a místní názvy Chody dokládají od počátku 14. století v oblasti Českého lesa kolem královských hradů Domažlice, Přimda a Tachov. Strážní služba Chodů spočívala především v obchůzkách po zemské hranici. Chodové při nich zjišťovali, zda nehrozí nebezpečí nepřátelského vpádu do země, ale hlavně zda nedošlo k posouvání hraničních mezníků, zda bavorští sousedé netěží na českém území dřevo nebo zda se zde dokonce neusazují. Za odměnu rovněž Chodové poskytovali ozbrojený doprovod cestujícím. I Chodové ovšem byli poddanými, nikdy nebyli osobně svobodní, jejich vrchností však nebyla šlechta, ale sám panovník, kterému patřily hrady v Domažlicích a v Tachově a hrad Přimda.

Čeští králové Chodům postupně udělovali v průběhu 14. a 15. století a ještě počátkem 16. století řadu výsad. Klíčový význam pro svébytné sociální postavení domažlických Chodů měla listina Jana Lucemburského z 16. března 1325, podle níž měli napříště užívat na soudech práva města Domažlic. Dalšího úspěchu dosáhli roku 1456, kdy chodské obce společně zakoupily chodské rychtářství v Domažlicích. Kooperativně uspořádaný celek jedenácti chodských obcí tvořil jednotnou obec s vlastní pečeti, poradcem, samosprávou a společnými výsadami.

V 16. století se postavení Chodů začalo zhoršovat: upadal význam chodské strážní služby, neboť se stabilizovala hranice a skončily války. Současně s rozvojem vrchnostenského podnikání se objevila snaha utužit osobní závislost poddaných v Čechách. Zatímco ve středověku byla plně respektována zvyková práva, v této době se uznávalo jen to, co bylo stvrzeno písemně. Chodští sedláci, neovládající latinu ani písmo 14. a 15. století, neznali práva, vkládali v dobré víře do svých „pergamenu“ více, než v nich skutečně bylo.

Lamingerové přišli na Domažlicko nejspíše z Chebska. Po bitvě na Bílé hoře byl rodu zabaven majetek, ale jeho část pro sebe zachránil Volf Vilém, který včas přešel na stranu císaře a pomáhal mu. Brzy se stal císařovým oblíbencem a zásluhou konfiskací se stal i pánem Chodů. Roku 1623 zahájili Chodové jednání o potvrzení svých privilegií. Laminger mezi tím stále více potlačoval chodské svobody. Začal žádat roboty, které Chodové ze zásady odmítali, nařídil jim odevzdat střelné zbraně. Navíc začalo období rekatolizace. Císařova rozhodnutí z let 1628-1630 znamenala konec chodské svobody. Ukládala Chodům slíbit vrchnosti poddanství a poslušnost. V suplikách císaři i české komoře v letech 1652-1670 Chodové žádali o potvrzení svých privilegií, protestovali proti robotám a různým projevům nevolnictví a současně zpochybňovali legalitu prodeje chodského zboží a královských lesů Lamingerovi.

Odpor Chodů Lamingerovi překážel v podnikání. Využil proto některých netaktických činů Chodů a obvinil je ze vzpoury, hrozící přeskocit i na jiná panství. To byl pro úřady účinný argument. Dvorským reskriptem z 24. března 1668 bylo oznámeno, že Chodové pozbyli rebelií svých starých práv a privilegií a odkazují se k poddanské poslušnosti k Lamingerovi. Jejich privilegia byla tak výslovně zrušena. Chodové se rozhodli vyslat do Vídně deputaci se žádostí o potvrzení jejich starých výsad. Roku 1692 se do Vídně vydali sedláci Jan Sladký řečený Kozina z Újezda a David Forst z Tlumačova a s sebou měli i dvě originální

privilegia. Spolu s nimi se do Vídně vydal i Matyáš Just. Ve Vídni si najali advokáta Wilhelma Strausse. Císař netušil, co Chodové požadují, a proto reagoval nezávazně, choval se k Chodům vlídně a pak nařídil pražským místodržícím celou věc prošetřit. Chodové si však přijetí u císaře vyložili jako své vítězství. Brzy také přestali robotovat. Laminger okamžitě Chody obvinil ze vzpoury a žádal hrdelní tresty.

Reskriptem z 12. ledna 1693 byla žádost Chodů o potvrzení privilegií císařem zamítnuta. Chodové nemohli uvěřit tomu, že je císař zradil. Vydali se proto znovu do Vídně. Císař jim předal list, který měli odnést do Prahy, v němž nařizoval místodržícím, aby Chodům vysvětlili, že jejich privilegia byla zrušena. Delegáti, mezi nimiž byl opět Kozina, se však mylně domnívali, že zvítězili. Na Chodsku mezi tím došlo k povstání, proti kterému zasáhlo vojsko. Původní návrh rozsudku byl pro vůdce Chodů mírný, jeden rok nucené práce pro Kozinu, Syku a Justa, půl roku vězení pro barona Tunkla. Laminger však chtěl Chody jednou provždy zastrážit a přičinil se o radikální zvýšení trestů, tři vůdci Chodů měli být popraveni, dva vypovězeni ze země, dvanáct potrestáno nucenými pracemi a Tunkl měl být potrestán pevnostním vězením. Císař však tresty zmírnil a rozhodl o popravě jen jednoho z Chodů. Protože jeden z kandidátů, Kryštof Hrubý, ve vězení zemřel, rozhodla komise pro Kozinu. 28. listopadu 1695 byl Jan Sladký Kozina v Plzni popraven oběšením.

Pověst o Lomikarovi je zpracována např. ve známém románu Aloise Jiráska *Psohlavci*, ale i v jiných dílech českých autorů (B. Němcová, J. Š. Baar ad.). Poprava Jana Sladkého Koziny je popsána i v několika kronikách, včetně jeho známého zvolání: „Lomikare, Lomikare, do roka a do dne zvu tě na Boží soud.“ Lomikar skutečně po roce zemřel na mrtvici, zrovna ve chvíli, kdy se na hostině posmíval neaplněným Kozinovým prorockým slovům.

Alžběta Kristýna (28. 8. 1691 – 21. 12. 1750)

Alžběta Kristýna byla manželka císaře a krále Karla VI., matka Marie Terezie, která se na základě pragmatické sankce stala dědičkou habsburské monarchie. V září 1723, devět let po uherské korunovaci, byla spolu s manželem v Praze korunována svatováclavskou korunou. Je pochována v kapucínské hrobce ve Vídni.

1780

29. 11. Zemřela Marie Terezie.

Marie Terezie Walburga Amálie Kristýna (* 13. 5. 1717, Vídeň), uherská a česká královna, arcivévodkyně rakouská, v letech 1740-1780 vládkyně habsburské monarchie, přišla na svět ve Vídni jako nejstarší dcera císaře a krále Karla VI. a Alžběty Kristýny a zároveň jako dědička habsburské monarchie – Karel VI., její otec, byl totiž posledním mužským příslušníkem dynastie. V roce 1740 se pak Marie Terezie na základě tzv. pragmatické sankce ujala moci nad habsburskou monarchií – její nástupnictví ale hned vzápětí zpochybnilo několik zájemců o země monarchie: pruský král Friedrich II. už v prosinci roku 1740 zaútočil na Slezsko, další útoky pak přišly ze strany bavorského kurfiřta Karla Albrechta, Francie či Sasko – začala tzv. válka o dědictví rakouské (1740-1748).

Marie Terezie se ukázala jako nepoddajná, statečná a odpovědná vládkyně, přestože během bojů přišla o Slezsko, Kladsko a Parmu. Zbytek říše se jí ale podařilo zachrá-

Antonín Machek: *Panovnícký cyklus: Marie Terezie, 1828-1832*

nit. Od roku 1741 byla Marie Terezie uherskou (korunována 25. června 1741 v Prešpurku) a od roku 1743 (korunována 12. května 1743 v pražském chrámu sv. Víta) českou královnou. Její manžel František I. Štěpán Lotrinský byl pak v roce 1745 zvolen římským císařem.

Co se týče vnitřních záležitostí habsburské monarchie, Marie Terezie, přinucena neutěšeným hospodářským stavem habsburských zemí a zároveň ovlivněna novými myšlenkovými proudy (osvětstvím), začala ve druhé polovině čtyřicátých let 18. století s postupným zaváděním osvětenských reforem:

- 1749 začátek tereziánských reforem – správa, vojenství, vzdělávání;
- 1769 právní reforma – *Codex Theresianus* a *Constitutio Criminalis Theresiana*;
- 1774 Všeobecný školní řád;
- 1775 Robotní patent – zmírnění roboty;
- 1776 zrušeno mučení.

Marie Terezie umírá 29. listopadu roku 1780 a je pochována v kapucínské kryptě ve Vídni. Zanechala po sobě, až na Slezsko, téměř celistvé Rakousko z dob vlády jejího otce a dále sedm potomků na sedmi evropských trůnech. Jejím nástupcem na habsburském trůnu se stal její nejstarší syn Josef II.

31. 12. Josef II. vydal nařízení, kterým se rušily náboženské misie, dohlížející na katolickou pravověrnost a pátrající po zakázaných knihách.

1805

2. 12. Bitva u Slavkova, zvaná bitva „tří císařů“, za osobní účasti Františka II., Alexandra I. a Napoleona I.

Proti pětasedmdesátitisícové francouzské armádě postavili spojenci 91 000 mužů. Napoleon dokonale využil zdejšího terénu k vítězství, celá operace trvala zhruba šest hodin. Ztráty spojenců činily 15 000 mrtvých, přes 12 000 raněných a dalších 30 000 zajatců. Francouzské ztráty byly asi poloviční.

Památník Mohyla míru byl postaven na počest obětí bitvy u Slavkova podle záměru brněnského kněze a pedagoga Aloise Slováka jako naplnění jeho myšlenky učinit z centra někdejšího bojiště pietní „místo světla“, memento válek. Je dominantou i přirozeným středem chráněné památkové zóny „Slavkovské bojiště“. O státních a církevních svátcích a významných dnech a také po celý červenec a srpen je památník slavnostně osvětlen. V renovovaném muzejním objektu sousedícím s památníkem mohou návštěvníci shlédnout netradičně pojatou multimediální expozici *Bitva tří císařů. Slavkov / Austerlitz 1805* a v muzejním pavilónu expozici *Fenomén Austerlitz*. V areálu památníku probíhá každoročně na přelomu listopadu a prosince pietní akt k uctění padlých jako vyvrcholení vzpomínkových akcí k výročí bitvy.

6. 12. Na slavkovském zámku bylo podepsáno příměří mezi Francií a Rakouskem.

26. 12. V Prešpurku (Bratislavě) byla uzavřena mírová smlouva mezi Františkem II. a Napoleonem I. po jeho vítězství v bitvě u Slavkova. Rakousko muselo odstoupit Francii území Benátska, Istrii, Dalmácii, část Tyrolska s Vorarlberkem (bavorskému králi), souhlasit se vznikem bonapartistického Italského království a Rýnského spolku. Rakousko naproti tomu obdrželo vévodství salcburské. Hlavním důsledkem debaklu ve třetí koaliční válce však byl **zánik Sváté říše římské národa německého** (čímž byl zrušen starý svazek Království českého s Říší).

1870

8. 12. Čeští liberální politikové v čele s **F. Palackým** a **F. L. Riegrem** podali říšskému kancléři **promemoria** o zahraniční politice habsburské monarchie. V tomto obsáhlém dokumentu jsou vyloženy názory na vývoj zahraniční politiky a na otázky související s vnitřním uspořádáním říše. Kancléř Beust pamětní spis hrubě odmítl, nepředložil ho císaři ani sněmům.

1920

27.-29. 11. **Pravice Československé sociálně demokratické strany** uspořádala svůj **XIII. sjezd**; její pozice byla značně neutěšená.

9. 12. Policie a četnictvo obsadily pražský Lidový dům v Praze, který předtím protiprávně zabrala levice a začala zde tisknout **Rudé právo**. Výkonný výbor sociálně demokratické levice vyzval ke generální stávce.

10.-17. 12. Levice znovu vyhlásila generální stávku, požadovala odstoupení úřednické vlády, kontrolu veškeré zemědělské a průmyslové výroby, vytvoření dělnických rad apod. Docházelo k vytváření rudých gard, stávka se ale nestala všeobecnou, vedení nebylo jednotné a centra nepokojů zůstala izolována. Nasazením vojska, vyhlášením státního práva a zatčením asi tří tisíc účastníků se podařilo generální stávku zlomit. 15. prosince byla sice vedením levice stávka odvolána, ale přesto vedla k **rozkolu v sociální demokracii** a k **založení Komunistické strany Československa**.

1935

14. 12. Oficiální abdikace prezidenta **T. G. Masaryka**.

18. 12. Volba **Edvarda Beneše (1935-1938) prezidentem republiky**. Pro Beneše hlasovalo 340 poslanců a senátorů, protikandidát B. Němec dostal 24 hlasů, 76 hlasovacích lístků bylo prázdných.

1940

11. 11. V Londýně byla podepsána **československo-polská deklarace** o poválečné spolupráci.

1945

6. 11. Jmenována **druhá poválečná vláda** Z. Fierlingera (ve funkci náměstka předsedy vlády nahradil J. Davida J. Stránský a ministrem spravedlnosti se stal P. Drtina).

14.-15. 12. V Praze proběhl I. sjezd **Svazu osvobozených politických vězňů**.

20. 12. **První spolková rakouská vláda** ve složení členů tří v parlamentu zastupujících stran ÖVP (Rakouská lidová strana), SPÖ (Sociálně demokratická strana Rakouska) a KPÖ (Komunistická strana Rakouska) pod vedením kancléře Leopolda Figla (ÖVP) se ujímá vlády. Ten samý den zvolilo Spolkové shromáždění Karla Rennera (SPÖ) prvním prezidentem druhé Rakouské republiky.

Právník **Dr. Karl Renner** (14. 12. 1870, Dolní Dunajovice / Unter-Tannowitz – 31. 12. 1950, Vídeň) byl rakouský sociolog a marxisticky orientovaný politik Sociálně demokratické strany Rakouska. V letech 1918-1920 byl prvním kancléřem Rakouské republiky.

Dipl.-Ing. DDDr. h.c. Leopold Figl (2. 10. 1902, Michelhausen, Rakousko – 9. 5. 1965, Vídeň) byl rakouský křesťanskodemokratický politik, představitel Rakouské lidové strany. Byl kancléřem Rakouska v letech 1945-1953. V letech 1953-1959 byl ministrem zahraničních věcí ve vládě Julia Raaba.

1950

27. 11. – 2. 12. V Praze proběhl politický proces s devíti pomocníky biskupů v čele s olomouckým generálním vikářem a světicím biskupem dr. S. Zelou. Všichni obžalovaní byli odsouzeni k vysokým trestům na svobodě (internace).

1960

16.-17. 11. Národní shromáždění projednalo a schválilo zákon o třetí pětiletce (1961-1965). V rozporu s reálnými možnostmi byly do ní zahrnuty dva náročné úkoly – modernizace a rekonstrukce a další podstatný rozvoj, **které přesahovaly objektivní možnosti československé ekonomiky**. Československá ekonomika byla již za zenitem svých možností dalšího rozvoje extenzivní cestou. S touto tvrdou realitou však ambiciózní plán vůbec nepočítal, právě naopak.

1965

15.-18. 11. Na plenární schůzi Ústřední rady odborů (ÚRO) vyvrcholil **konflikt ve vedení odborů** v otázce úlohy odborových organizací a závodních rad v souvislosti s ekonomickou reformou. Spor se vyhroutil mezi předsedou odborů a předsedy několika odborových svazů s komunistickým vedením. Předseda Zupka rezignoval, neposlušné předsedy postupně Ústřední výbor KSČ odstavil.

1970

9.-11. 11. V Praze se konala ustavující konference **Socialistického svazu mládeže**, jednotné mládežnické organizace řízené KSČ, mající za cíl vychovávat mládež **v marxisticko-leninském duchu**.

10.-11. 12. Na zasedání ÚV KSČ byl přijat dokument **Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ**; toto zasedání definitivně uzavřelo období tzv. Pražského jara a zahájilo **proces totální normalizace života** celé společnosti se všemi průvodními znaky teorie a praxe neostalinismu.

Pod křišťalovými lustry Španělského sálu 11. prosince 1970 ústřední výbor schválil **Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po třináctém sjezdu KSČ**. Vedení KSČ v dokumentu vyložilo reformy tzv. Pražského jara 1968 jako pokus o anarchii a občanskou válku a invazi sovětských tanků z 21. srpna jako spásnou bratrskou pomoc. Z právního hlediska nezavazovalo **Poučení** nikoho k ničemu (ani je neschvaloval parlament). Přesto bylo skoro dvacet let pro stranickou a státní moc něčím víc než zákonem.

Nedá se přesně říci, kdo vlastně text **Poučení z krizového vývoje** napsal. Určitě se na něm podílelo ideologické oddělení KSČ, které vedl Vasil Biľak. Důležité a možná rozhodující slovo měli sovětské ideology. Text se objevil v novinách 14. ledna 1971. Pak vycházel ve statisícových nákladech jako povinná četba. Stručný obsah tohoto elaborátu je zhruba takový: KSČ před rokem 1968 udělala nějaké chyby, toho využili nepřátelé socialismu doma i v zahraničí a chtěli vládu pracujícího lidu odstranit, v čemž jim první tajemník strany Alexander Dubček nebránil. V zájmu pracujících i světové socialistické soustavy musel zasáhnout Sovětský svaz, načež zdravé síly ve straně socialismus uhájily.

Poučení se hemží výrazy jako „kontrarevoluční živly“, „pravcoví hazardéři“, „zlobnost nečisté politiky pravcových předáků“, „předivo spikleneckých pletich a intrik“, „stavidla protisovětské hysterie“, „bankrotáři“, „pod pláštíkem kritiky nedostatků“, „deklasované živly“ a „maloburžoazní živelnost“. Na str. 20 (vydání z roku 1978) stojí, že „nemalá role v antisocialistické hře o Československo připadla reakčním představitelům katolického kléru, vydatně podporovaným katolickou emigrací v zahraničí“. V budoucelském závěru na str. 44 zato najdeme hned dvakrát slovo „svatý“, například ve spojení „svatý odkaz pokrokových sil našich národů i spojenectví se Sovětským svazem“. Esencí **Poučení** může být tento citát: „Poučení z velkých zkoušek, zápasů i tvrdých bojů zavazuje naši stranu, každého komunistu, každého čestného socialisticky smýšlejícího občana naší země chránit a rozvíjet socialismus a nedopustit již nikdy a nikým jeho ohrožení, byť by se schovával za sebekrásnější slova a hesla.“

20.-21. 12. Federální shromáždění ČSSR schválilo změny ústavního zákona o československé federaci. Federální shromáždění zasáhl tvrdý normalizační postih: zproštěno funkce bylo 12 poslanců, 30 poslanců rezignovalo. Z národních výborů všech stupňů v ČSSR odešlo celkem 18 140 poslanců.

1990

16. 11. Federální shromáždění schválilo **zákony o navrácení majetku KSČ a SSM lidu ČSFR, zákon o uprchlících a zákon o mimosoudních rehabilitacích**.

17.-18. 11. Do Prahy zavítal (poprvé v historii) **americký prezident** v osobě **G. Bushe**.

12. 12. Federální shromáždění schválilo novelu ústavního zákona o československé federaci (tzv. **kompenzační zákon**).

1995

28. 11. V Paříži podepsal ministr zahraničních věcí J. Ziehlenec **dohodu o vstupu ČR do Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)**.

Ústavní soud **zrušil ustanovení zákona o půdě**, která podmiňovala restituci zemědělského a lesního majetku trvalým pobytem českého občana v ČR. Současně zrušil i lhůtu, v níž mohli restituenti uplatnit svůj nárok.

2010

Papež přijal v Římě české poutníky

Setkáním poutníků s papežem Benediktem XVI. v chrámu svatého Petra vyvrcholil v roce 2010 třídní program české Národní pouti do Vatikánu. Papež na generální audienci česky poděkoval za milé přijetí, kterého se mu dostalo při jeho návštěvě v ČR v roce 2009, a udělil celé české zemi zvláštní požehnání. Biskupové mu předali darem drahoucennou bibli se zlatotiskem. Přijetí u papeže byla přítomna i vládní delegace vedená ministrem zahraničí Karlem Schwarzenbergem. Zúčastnila se ho i manželka tehdejšího prezidenta Livia Klausová. Papež přijal na 1 300 českých poutníků v aule Pavla VI. v bazilice svatého Petra společně s jednou skupinou z italské diecéze. Odpolední program pokračoval děkovnou bohoslužbou v chrámu svatého Petra, kterou vedl pražský arcibiskup a český primas Dominik Duka.

Nespokojenost s vývojem v České republice

Dvě třetiny lidí nebyly již v roce 2010 spokojeny s vývojem v České republice po pádu komunistického režimu. Podle více než 70 procent dotázaných země stále nedosáhla úrovně vyspělého demokratického a právního státu. Svátek 17. listopadu spojený s pádem totality většina lidí neslavila. Vyplývalo to z internetového průzkumu společnosti Sanep. Navzdory všeobecné skepsi ale většina lidí deklarovala hrdost na svou zemi a národnost. Češi se považují za vlastence, uvedl průzkum. Největší nespokojenost prý pocítují především voliči komunistů a sociální demokracie. Někteří z nich se domnívají, že v minulém režimu bylo lépe než dnes. Je jich ale menšina. Skoro dvě třetiny Čechů by totiž i přes kritiku politických poměrů a úrovně demokracie dobu totality zpět nechtěly, zjistil tehdy Sanep.

Čeští a němečtí biskupové o smíření Čechů a Němců

Čeští a němečtí biskupové v pražském Arcibiskupském paláci vzpomínali v roce 2010 na dobu před dvaceti lety, kdy začala cesta k pojmenování válečných a poválečných traumat a ke smíření mezi Čechy a Němci. Po roce 1989 kardinál František Tomášek označil poválečný odsun Němců z Československa za „protiprávní nelidský čin, který je skvrnou na cti českého národa“. Němečtí biskupové na to tehdy reagovali děkovným dopisem a omluvou za hrůzy, které museli Češi podstoupit za nacistické okupace. „Korespondence, kterou si připomínáme, symbolizuje počátek nové éry našeho sousedství po pádu Berlínské zdi a po sametové revoluci,“ uvedl předseda sudetské křesťanské organizace Ackermann-Gemeinde Martin Kastler.

JAN ÁMOS KOMENSKÝ

V době po bitvě na Bílé hoře žil v Čechách moudrý muž Jan Ámos Komenský. Jako mnoho vlastenců musel se i on skrývat před zlovůli Habsburků.

Při jedné z morových epidemií zemřela Komenskému žena a dvě děti. Další rána ho stihla, když se pro svou víru a názory musel rozloučit s vlastí.

Jan Ámos Komenský psal knihy také o tom, jak učit děti ve škole. Do tehdejší školy chodilo málo dětí a mnohé z nich jen tehdy, když je rodiče nepotřebovali na práci.

A když už do školy přišly, vyučování je nebavilo. Nedávaly pozor a učitel se musel víc starat o to, aby udržel pořádek a klid, než vyučovat.

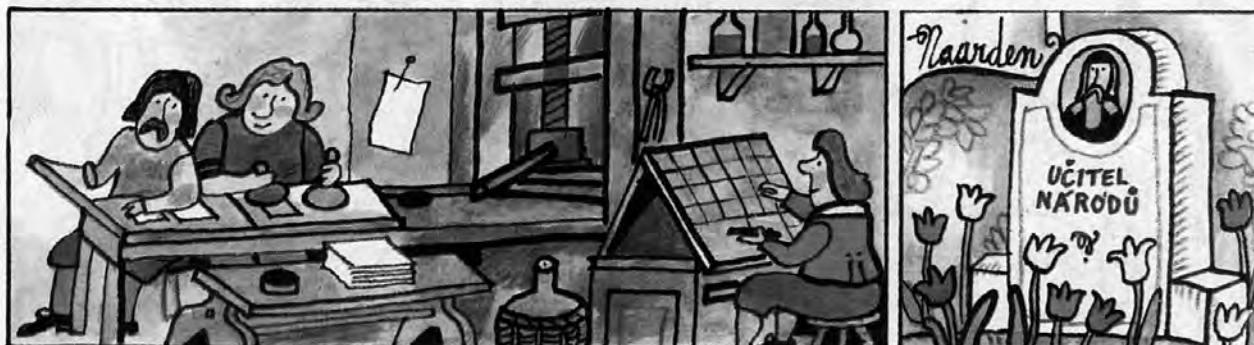
Téměř všemu se musely děti učit nazpaměť, často odříkávaly dlouhé latinské věty, kterým nerozuměly. Když žák neuměl, přišla ke slovu rákoska. Tu měl učitel neustále při ruce.

Komenský chtěl, aby se děti učily snadno a aby je učení bavilo. Na pomoc si vzal obrázky a všechnu látku se snažil vysvětlovat tak, aby jí děti rozuměly.

Brzy se Komenského věhlas roznesl po celé Evropě. Králové evropských zemí ho chtěli získat do svých služeb. Komenský cestoval a pracoval v Uhrách, Švédsku, Polsku a Holandsku.

V cizině s velkým uznáním tiskli jeho knihy. Jan Ámos Komenský zemřel v Holandsku. Tak je v cizině pohřben Čech, jemuž se dodnes říká učitel národů.

Česky a slovensky mluvící lékaři ve Vídni

Dr. Jirina BODNAR

FA für Haut u. Geschlechtskrankheiten
Privat u. kleine Kassen (BVAEB, SVS, KFA), Kassaordinationszeiten:
Mo & Do 14:00-18:30
Di 9:00-13:00, Fr 9:00-11:00
ohne Voranmeldung, Privatpatienten
Hotline: +43-676-6297213
Josefstädter Strasse 3/5, A-1080 Wien

MUDr. Vít DOLEŽAL

zubní lékař (všechny pokladny)
Kegelgasse 14 / Top 12 (vchod
ze Seidlgasse 12), 1030 Wien
tel. 713 72 66

MUDr. Eva DRŠATA

oční lékařka (všechny pokladny)
Favoritenstr. 8/2, 1040 Wien,
po, st – odpoledne; út, čt – dopoledne
termín po dohodě na tel. 587 54 27

MR MUDr. Vladislav LIPTÁK

internista – sportovní lékař
Innere Medizin – Sportmedizin
gerichtlich beeid. Sachverständiger
Diplomsportarzt, všechny pokladny
Zelinkagasse 12, 1010 Wien-City
po, út, st 14:00-16:00, čt 9:00-11:00
tel. 533 58 34, fax 533 58 34 16

Digitale Praxis: **Dr. med. &
Dr. dent. med. Josef LUDVÍK**
FA für Zahn-, Mund- und Kiefer-
heilkunde, Simmeringer
Hauptstr. 40/4, 1110 Wien
Po 10:00-13:00, 14:00-19:00,
Út 7:30-14:00, St 7:30-14:00,
Čt 12:00-17:00 a podle domluvy
tel.: 749 34 76, www.drludvik.at
e-mail: ordination@dr-ludvik.at

MUDr. Ilona POLZER

(roz. Bartošková), choroby oční
a optometrické (Wahlarzt)
Wiener Neudorf, Schillerstr. 26, NÖ
po, út 9-12, po + st 17-19 hod. a po
dohodě (i sobota dopoledne možná)
Tel.: 02236-496 93,
v akutních případech mimo ord. hod.:
0660-3470374
www.gesundeaugen.at

Další česky nebo slovensky
mluvící lékaře najdete na:
www.mimo-domov.cz

Ověřené překlady dokumentů aj.

Mag. Pavlína LÖSSL
Allgemein beeidete und gerichtlich
zertifizierte Dolmetscherin
für die tschechische Sprache
Sprachtrainerin für Tschechisch,
Slowakisch, Deutsch
Dieselgasse 5/2, A-1100 Wien
office@pavlina.at, www.pavlina.at,
tel. 0699/19544077

Mag. Lenka KOVARIK

A-1210 Wien
Felix-Slavik-Str. 3/1/10
tel./fax: 2908809
mobil: 0699/11807581
lenkakovarik@outlook.com
lenka.kovarik@fh-burgenland.at
http://www.deutsch-tschechisch.at

Univ.Lektor Dr. Dietmar KOLLER

Weidengasse 2
2333 Leopoldsdorf/Wien
Tel.: +43 (0) 676 37 62 117
dietmar.koller@univie.ac.at
www.tschechisch-slowakisch.com

ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ

Schulverein Komenský
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel. +43-1-7133188-01

Mateřská škola

Ředitelka:
Sabina Eimer
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-7133188-10

Bilingvní obecná škola

Ředitelka: **Dipl. Päd. Marcela Ofner**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-20

Bilingvní reálné gymnázium

Ředitelka:
Mag. Helena Huber
Schützengasse 31, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-60
www.rgkomensky.at

DUCHOVNÍ SPRÁVA KRAJANŮ

P. Mgr. Ing. Václav SLÁDEK, O.Cr.

Tel: +43 670 40 88 255
E-mail:
vaclav.sladek@katholischekirche.at

Kancelář:

Salvatorgasse 12, A-1010 Wien
Mag. Miroslava CINKOVÁ
T:+431 533 95 94 DW 214 F: DW 9214
E-mail:
miroslava.cinkova@katholischekirche.at
[https://www.redemptoristen.com/
maria-am-gestade/](https://www.redemptoristen.com/ maria-am-gestade/)

Kostel „Nejsvětějšího Vykupitele“

Rennweg 63, 1030 Wien
Mše svatá každou neděli a círk. svátek
v 10:00 hodin a ve čtvrtek
(1. a 3. v měsíci) v 18:30 hodin.

Římskokatolická Katedrála sv. Štěpána Wiener St. Stephansdom

svatá zpověď pondělí 16–18, úterý
15–17, středa 13–14 hod.

Kostol Panny Márie Snežnej

1030 Wien, Jaquingasse 12
Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú
nedelu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

K. M. Hofbauer Klub

Česko-slovenské společenství věřících
při chrámu Maria am Gestade ve Vídni
Seitzergasse 5, 4. patro vlevo, A-1010 Wien
http://k-m-hofbauer-klub.webnode.at/
Tel.: 0043 699 192 528 87
reneselig@gmail.com

Kaple sv. Stanislava, Kurentgasse 2, Wien 1
mše svatá každý první pátek v měsíci v 18:00

ST. KARL

Kreuzherren-
gasse 1
1040 Wien

Die Kirche ist ge- öffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00
Sa 8:30-19:00
So 9:00-19:00

Kanzleistunden:

Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87

Fax: DW 13

E-Mail:

st.karl.wien@aon.at

Österreichische Post AG
PZ 09Z038029 P
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
1030 Wien

Nezapomeňte nahlásit
případnou změnu adresy!

Original

Pražská kostka Vám osladí život svými příchutěmi, které byly pro tento výrobek výhradně vyvinuty dle receptů z roku 1930.

Jedinečný dárek z Prahy

Pražská kostka

MAHE Confiserie s.r.o.

Original pralinky

Objednávky

AT +43 699 1824 9954

CZ +420 777 431 430

info@prazsakostka.cz

www.prazsakostka.cz